

Kriminaalpoliitika uuringud
17

KURITEGEVUS EESTIS 2012

Tallinn 2013

Koostajad: Andri Ahven, Urvo Klopets, Kätlin-Chris Kruusmaa, Anu Leps,
Pilleriin Lindsalu, Jako Salla, Laidi Surva, Mari-Liis Sööt
Kujundus ja küljendus: Dada AD

Väljaandja:

Justiitsministeerium
Tõnismägi 5a
15191 Tallinn
Telefon: 620 8100
Faks: 620 8109
e-post: info@just.ee

Justiitsministeeriumi võrgukodu: www.just.ee

ISSN 1736-2377
ISBN 978-9949-9109-5-3 (trükis)
ISBN 978-9949-9109-6-0 (pdf)

Kõik käesolevas materjalis esitatu on kaitstud autoriõigusega, mis kuulub justiitsministeeriumile. Väljaannet võib tsiteerida või refereerida üksnes juhul, kui viidatakse materjali autoritele. Justiitsministeeriumi kirjaliku nõusolekuta ei tohi väljaannet ega selle osi mingil viisil publitseerida.

SISUKORD

1. KURITEGEVUS EESTIS 2012. AASTAL: KOKKUVÕTE	7
1.1. Kuritegevuse üldtase	7
1.1.1. Registreeritud kuriteod Eestis ja naaberriikides	7
1.1.2. Ohvriks langemine ja kuritegevushirm	9
1.2. Kuritegevuse struktuur	13
1.2.1. Kuritegevuse struktuur ja muutused	13
1.2.2. Kuriteod, mille arv muutus kõige enam	14
1.2.3. Esimest korda registreeritud kuriteod	16
1.2.4. Kuritegevuse jaotus üle Eesti	17
1.2.5. Kuritegevus Tallinnas	19
1.3. Alaealiste kuritegevus	20
1.4. Väärteod	22
2. MENETLUS JA TULEMUSED	27
2.1. Kuritegude lahendamine kohtueelses menetluses	27
2.1.1. Menetluse lõpetamine	28
2.1.2. Kriminaalasja kohtusse saatmine	28
2.2. Kriminaalkohtumenetlus	29
Menethusaeg kohtus	29
2.3. Kriminaaltulu konfiskeerimine	30
2.3.1. Jälitustegevus	33
2.3.2. Kohtu antud jälitusload	35
2.3.3. Prokuratuuri antud jälitusload	35
2.4. Ohvriabi	36
2.4.1. Ohvriabisse pöördumised	36
2.4.2. Ohvriabi lepitusteenus	37
2.4.3. Riiklikud hüvitised	38
3. VÄGIVALLAKURITEGEVUS	41
3.1. Vägivallakuritegude ülevaade	41
3.1.1. Kehaline väärkohtlemine	44
3.1.2. Vägivalla ohvriks langemine	45
3.1.3. Vägivallakuriteod kiirabi väljakutsete põhjusena	45
3.1.4. Piirkondlik jaotus	46
3.2. Perevägivald	47
3.2.1. Perevägivalda juhtumite menetlemine	49
3.2.2. Naiste varjupaikade statistika	50
3.2.3. Perevägivalda ohvrid ohvriuuringus	51
3.2.4. Perevägivaldlaste retsidiivsus	52
3.2.5. Perevägivald ja lapsed	53
3.3. Seksuaalkuriteod	56
3.3.1. Piirkonnad	57
3.3.2. Vägistamine	59
3.3.3. Pornograafiasüüteod	61
3.3.4. Menetlus- ja karistuspraktika	62

3.4. Inimkaubandus	63
3.4.1. Kohtueelne menetlus, karistused, toimepanijad	66
3.4.2. Inimkaubanduse nõustamisliini ja abiorganisatsioonidest toetust saanud ohvrid	67
4. VARAVASTANE KURITEGEVUS	71
4.1. Vargused	71
4.1.1. Ohvriuuring	74
4.1.2. Kauplusevargus	74
4.1.3. Vargused eluruumist	75
4.1.4. Sõidukivargused, omavoliline kasutamine, jalgrattavargused	75
4.2. Röövimine	76
4.3. Kelmus	78
4.3.1. Kindlustuskelmus	79
4.3.2. Soodustuskelmus	80
5. VALGEKRAEKURITEGEVUS	83
5.1. Korruptsioonikuriteod	83
5.2. Majanduskuriteod	89
6. MUUD KURITEOD	93
6.1. Narkokuriteod	93
6.2. Joobes sõidukijuhtimine	95
6.2.1. Kuritegude eest määratud karistused	96
6.2.2. Väärtegude eest määratud karistused	97
7. VANGISTUS JA KRIMINAALHOOLDUS	101
7.1. Vangistus	101
7.1.1. Vanglakaristuse kestus	102
7.1.2. Vangide ülevaade	103
7.1.3. Alaealised vangid	105
7.1.4. Süüdimõistetud kuriteolükkide kaupa	106
7.1.5. Vanglast vabanenute retsidiivsus	106
7.2. Vanglast vabanemine	107
7.2.1. Vanglast vabanemise alused	107
7.2.2. Välisriigist Eestisse karistust kandma tulnud inimesed	108
7.3. Kriminaalhooldus	109
7.3.1. Kriminaalhooldusaluste ülevaade	110
7.3.2. Elektrooniline valve	112
7.3.3. Karistusjärgne käitumiskontroll	115
7.4. Üldkasulik töö	117
KRIMINAALPOLIITIKA ARENGUSUUNAD AASTANI 2018:	
2012. AASTA TÄITMISE ETTEKANNE	121
KASUTATUD KIRJANDUS	126
LISAD	130

KURITEGEVUS EESTIS 2012. AASTAL: KOKKUVÕTE

- 2012. aastal registreeriti Eestis 40 816 kuritegu, mis oli 1751 kuriteo võrra ehk 4% vähem kui aasta varem.
- 2012. aastal kuritegevuse struktuur võrreldes varasemaga oluliselt ei muutunud. Kõige enam suurenes kehaliste väärkohtlemiste ja kuritegudega saadud vara käitlemise kuritegude arv ning vähenes varguste ja avaliku korra raskete rikkumiste arv.
- Inimeste turvatunne on 2012. aastal veidi vähenenud. 2012. aastal tundis end üksi pimedal ajal kodukandis liikudes turvaliselt 69% Eesti inimestest (2011: 72%, 2010: 73%).
- Võrreldes 2011. aastaga vähenes kuritegude arv enamikus maakondades, erandiks olid Hiiu-, Rapla- ja Järvamaa, kus kuritegude arv suurenes 4–14%. Kõige kiiremini vähenes kuritegude arv Viljandimaal (-21%) ja Valgamaal (-20%).
- Alaealiste kuritegevus püsis võrreldes eelnenud aastaga samal tasemel. 1486 alaealist pani aastaga toime 1807 kuritegu.

1. KURITEGEVUS EESTIS 2012. AASTAL: KOKKUVÕTE

Pilleriin Lindsalu, Jako Salla

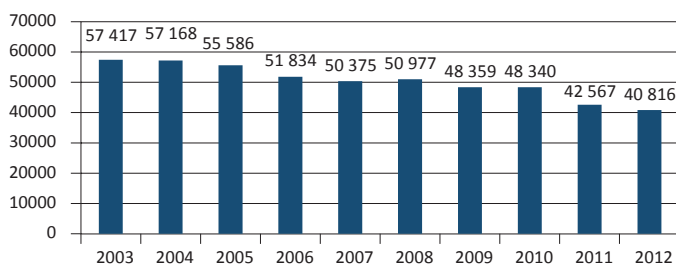
Käesolevas peatükis anname üldise ülevaate kuritegevusest 2012. aastal. Registreeritud kuritegude andmestiku kõrval on siin kirjeldatud lühidalt väärtegade statistikat, samuti andmeid küsitlustest.

1.1. Kuritegevuse üldtase

1.1.1. Registreeritud kuriteod Eestis ja naaberriikides

2012. aastal registreeriti Eestis 40 816 kuritegu. Võrreldes 2011. aastaga vähenes registreeritud kuritegude arv 4,1% ehk 1751 kuriteo võrra. Esimese astme kuritegusid – süütegusid, mille eest on karistusena ette nähtud tähtajaline vangistus üle viie aasta, eluaegne vangistus või sundlõpetamine – registreeriti möödunud aastal 1715 (2011: 1798). Nagu kahel eelmisel aastal moodustasid esimese astme kuriteod 4% kõigist registreeritud kuritegudest.

Väärtegusid kui kergemaid süütegusid registreeris politsei- ja piirivalveamet aastaga ligi 200 000¹.

Joonis 1. Registreeritud kuriteod aastatel 2003–2012

Kuude kaupa registreeriti keskmisest enam kuritegusid augustist oktoobrini ning vähem jaanuaris, veebruaris ja detsembris. Sesonset kõikumist mõjutavad peamiselt varavastased ja liikluskuriteod, mille registreerimine talvekuudel tavaliselt väheneb. Tähelepanu tuleb osutada asjaolule, et politseile ei anta teada kõigist toime pandud juhtumitest ning lisaks tegelikule kuritegevuse tasemele mõjutab registreerimist ka hulk muid tegureid (sh üldine usaldus õiguskaitseasutuste vastu, varjatud või ohvrita kuritegude puhul politsei tegevus kuritegude avastamisel jm)².

¹ 02.01.2013 seisuga oli PPA 2012. aastal registreerinud 197 730 väärtegu.

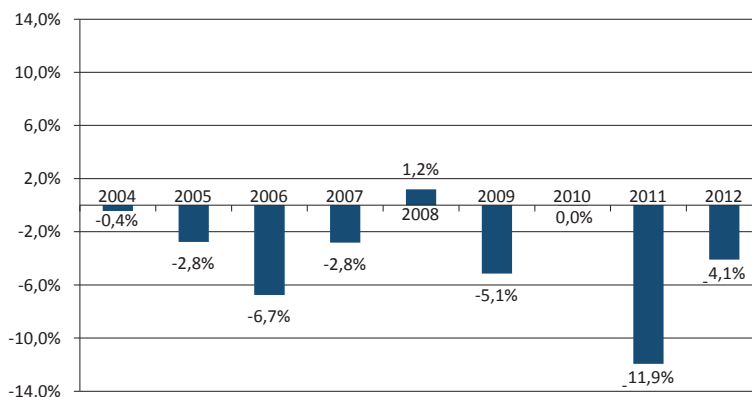
² Teoreetilised lähenemised kuritegudest teatamise kirjeldamisel võib jagada kolme rühma (Kääriäinen, Siren, 2011, 66):

1) ratsionaalse valiku teoorial põhinevad (nt kulud seoses politseis ja kohtus käimisega, ohvri stigmatiseerimine);

2) politsei ja õigussüsteemi usaldamisel põhinevad seletused;

3) sotsiaalsel kapitalil ja mitteformaalsel kontrollil baseeruvad seletused

(kuritegudest ei teatata politseile, kui kogukonnas toimib mitteformaalne kontroll ja on olemas toimiv tugivõrgustik).

Joonis 2. Kuritegude üldarvu protsentuaalne muutus võrreldes eelnenud aastaga 2004–2012

Kord aastas Eestis korraldatava ohvriuuringu³ andmetel teatas 40% varguse ohvriks langenud inimestest juhtunust politseile, 2% puhul jõudis info politseini muul moel ning 58% märkisid, et ei pöördunud politsei poole üldse. Vägivallaga ähvardamise või rünnaku ohvriks langenute ei teavitanud politseid 63%. Eri riikide ohvriuuringud on näidanud, et kuritegudest teatamise määr varieerub olenevalt kuriteoliigist (Dijk et al 2005) – sagedamini teatatakse mootorsõidukivargustest ja sissemurdmistest, vähem vägivallaga ähvardamisest ja rünnakutest (sh seksuaalkuritegudest). Teiste riikide andmed näitavad, et kuritegudest teatamine on aastate jooksul üldiselt saagenud, eriti ilmneb see tendents varavastaste kuritegude puhul (Baumer ja Lauritsen, 2010). Üks seletus võib olla asjaolu, et inimesed on hakanud järjest enam vara kindlustama ja kahju kompenseerimise eelduseks on üldjuhul politsei teavitamine juhtunust (Kääriäinen ja Siren, 2011).

Tabel 1. Registreeritud kuritegude arv Balti riikides ja Soomes⁴ 2010–2012, muutus

	2010	2011	2012	2012 võrreldes 2011 (N)	2012 võrreldes 2011 (%)
Eesti	48 340	42 567	40 816	-1 715	-4,1
Läti	51 108	51 582	49 905	-1 677	-3,3
Leedu	77 669	79 523	82 492	2 969	3,7
Soome	431 623	458 251	425 421	-32 830	-7,2

Allikad: Soome statistikaamet, Läti siseministeeriumi Infokeskus, Leedu siseministeeriumi infotehnoloogia ja kommunikatsiooni keskus.

Eesti lähiriikides suurenes möödunud aastal kuritegude arv mõnevõrra Leedus (4%). Soomes ja Lätis registreeriti kuritegusid võrreldes 2011. aastaga võrreldes vähem,

³ 2012. aasta lõpus läbiviidud elanikkonna küsitluse teostas TNS Emor justiitsministeeriumi tellimusel. Valim koosnes 1100 väbemalt 15-aastasest Eesti elanikust.

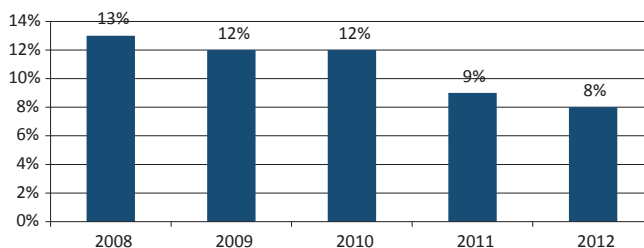
⁴ Kuna kuriteo mõiste erineb riigiti, siis ei ole kuritegude arvu täpselt võrreldav. Näiteks Soomes ei eristata väär- ja kuritegusid ning kõiki õigusrikkumisi loetakse kuritegudeks (rikokset), kuid olenevalt õigusrikkumist kirjeldavast seadusest eristatakse kriminaalkodeksi kuritegusid (rikoslakirikokset) ja liiklusrikkumisi (liikenerikkumukset). Siinne tabel ei hõlma kergemaid liiklusrikkumisi.

vastavalt 7% ja 3%. Tapmisi ja mõrvu registreeriti möödunud aastal Soomes 89, Lätis 115, Leedus 219 ning Eestis 80. Sarnaselt Eestiga vähenes ka Lätis ja Leedus varguste arv, kuid mõnevõrra rohkem (Lätis 13%, Leedus 16%).

2012. aastal saatis Läti prokuratuur süüdistatavana kohtusse 21 Eesti ning 90 Leedu kodanikku. Leedu prokuratuur saatis samal ajal kohtusse 8 Eesti ning 22 Läti kodanikku.

1.1.2. Ohvriks langemine ja kuritegevushirm

Alates 2010. aastast regulaarselt tehtavas ohvriuuritus uuritakse Eesti inimestelt nende isiklike kogemuste kohta kuriteo ohvriks langemisel; samuti hinnanguid lähituleviku kohta – kui tõenäoliseks peetakse järgmise aasta jooksul mõne kuriteo ohvriks langemist. Kuritegevushirmu mõõtmiseks kasutatakse traditsiooniliselt küsimust, kui turvaliselt inimesed ennast tunnevad, liikudes üksi oma kodukandis pärast pimedat saabumist. Aastast aastasse samad küsimused võimaldavad võrrelda ohvrustumise taseme ja kuritegevushirmu muutusi, pakkudes lisandväärtust üksnes registreeritud andmetel põhinevale kriminaalstatistikale.

Joonis 3. Küsimusele „Kas Teie isiklikult olete langenud eelmisel aastal mõne kuriteo ohvriks?“ antud jah-vastuste osakaal 2008–2012

2012. aasta ohvriuuringu andmetel langes viimase aasta jooksul kuriteo ohvriks 8,3% Eesti inimestest (2011: 9%, 2010: 12%)⁵. Eestlaste ja venelaste hulgas oli ohvrustumine sarnane: 8,1% eestlastest ja 9,4% venelastest. Ohvriks langemine oli suurem noorte ja keskealiste hulgas ja see vähenes vanemates vanuserühmades. Küsimine konkreetse kuriteoliigi kohta aitab toimunud süüteojuhtumeid vastajal paremini meenutada või seostada, sellest tulenevalt võib ohvrustumise määr konkreetse kuriteoliigi puhul osutada üldtasemest kõrgemaks.

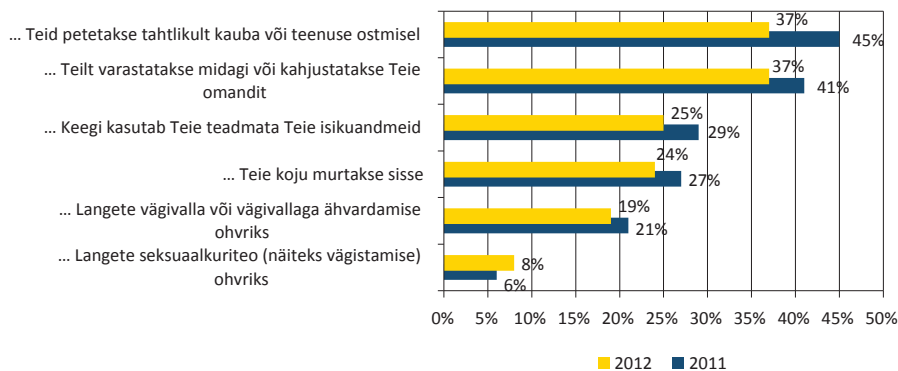
Möödunud aastal langes näiteks varguse ohvriks 11% (varguste koondnäitaja), vägivaldaga ähvardamise ohvriks 5% ning tarbijapettuse ohvriks 14% inimestest.

⁵ Uuringus esitatud küsimus „Kas Teie isiklikult olete viimase 12 kuu jooksul langenud mõne kuriteo ohvriks?“.

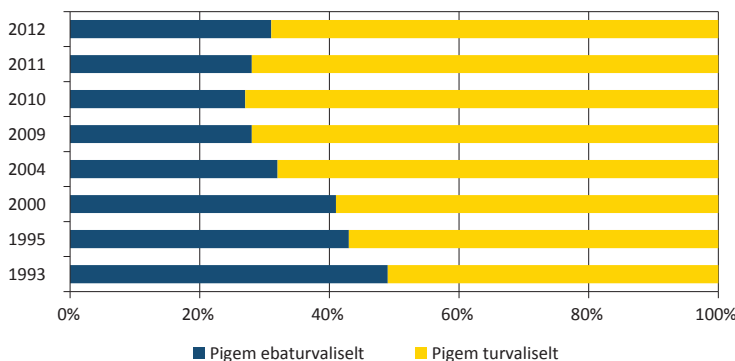
Tabel 2. Nende inimeste osakaal, kes on enda hinnangul langenud aasta jooksul nimetatud kuriteo ohvriks

	1992	1994	1999	2003	2008	2010	2011	2012
Vargus autost	7%	7%	9%	7%	5%	5%	4%	4%
Vargus kodust	6%	4%	4%	3%	3%	6%	5%	3%
Vargus suvilast, maakodust või aiamaalt	-	-	7%	7%	4%	4%	3%	3%
Vargus garaazist, kuurist või varjualusest	8%	7%	5%	5%	2%	3%	4%	2%
Isiklike asjade vargus	8%	6%	6%	6%	4%	5%	3%	4%
Röövimine	3%	3%	3%	2%	2%	2%	1%	2%
Tarbijapettus	26%	31%	39%	26%	18%	16%	12%	14%

Võrreldes 2011. aastaga hinnati 2012. aastal kuriteo ohvriks langemise tõenäosust väiksemaks. Vaadeldud kuriteoliikidest suurenes vaid seksuaalkuritegude toimumise tõenäosushinnang. Kõige tõenäolisemaks peavad inimesed pettuste ja varguste ohvriks langemist, kõige vähem usutakse kokkupuudetesse vägivallega, eelkõige seksuaalvägivallega.

Joonis 4. Nende inimeste osakaal, kes pidasid nimetatud kuriteo ohvriks langemist tõenäolisemaks küsimuse „Kui tõenäoline on, et ...“ põhjal aastatel 2011–2012

Samas on viimasel kahel aastal inimeste üldine turvatunne mõnevõrra vähenenud. Kodukandi turvalisust mõjutavad peale kuritegevushirmu ka sellised tegurid nagu joober ja lärmas inimesed, tänavavalgustus, inimese sotsiaal-demograafilised tunnused (nt vanus, tervise seisund) jms.

Joonis 5. Üksi oma kodukandis pärast pimedat saabumist turvaliselt ja eaturvaliselt tundvate inimeste osakaal 1993–2012

2012. aasta lõpus tundis 69% Eesti inimestest ennast oma kodukandis pärast pimedat saabumist üksi liikudes turvaliselt. Võrreldes 2010. aastaga on end turvaliselt tundvate inimeste osakaal mõne protsendi võrra vähenenud. Alates taasiseseisvumisest on üldine turvatunne siiski suurenenud: kui 1993. aastal tundis ennast kodukandis eaturvaliselt iga teine Eesti inimene, siis 2012. aastal juba iga kolmas.

Kuritegevushirm ja riski tajumine

Riski tajumine on inimese subjektiivne hinnang riski või ohu olemuse ja tõsiduse kohta (Lavino, Neumann, 2010). Kui enamasti peetakse riski all silmas looduslikke või keskkondlikke ohte (nt loodus- ja tuumakatastroofid), siis nii mõnedki teadlased on uurinud kuritegevushirmu just riskipsühholoogia kontekstis. Jackson leiab (2006), et ühiskond ülehindab kuritegevushirmu kui probleemi, kuna seda tõlgendatakse igapäevase kuriteo ohvriks langemise hirmuna. Uuringutega mõõdetud tulemused peegeldavad riski tajumist ega pruugi olla seotud tegelike olukordadega, kus vastajad on tundnud reaalselt hirmu. Inimesed tajuvad riski (kuritegevushirmu) subjektiivselt, sest sellega seostatakse muid ühiskonnas eksisteerivaid sotsiaalseid probleeme, konflikte, norme ja väärtusi – ehk laiemat sotsiaalset korda (Jackson 2006).

Üldine turvatunne on väiksem venelaste, naiste ja eakate (pensionialiste) hulgas. Vanuserühmade võrdlus näitab, et turvalisemalt tunnevad ennast need vanuserühmad, kes on suurema tõenäosusega hõivatud õppimise või töötamisega. Sotsiaalsed rühmad, kelle turvatunne möödunud aastal kõige rohkem vähenes, olid venelased, ühe pereliikme kohta kuus 300–400 eurot teenivad inimesed ja keskealised (vanuses 35–49).

Võrdluses Lääne-Euroopa riikidega on Eesti inimeste turvatunne pigem tagasihoidlik. Euroopa sotsiaaluuringu⁶ 2010. aasta andmetel tunnevad pimedal ajal kodu ümbruses ennast

Eesti inimeste turvatunne vähenes 2012. aastal.

⁶ Euroopa Sotsiaaluuringu 2010. aasta voor sisaldas muu hulgas küsimust: „Kui turvaliselt tunnete end – või tunneksite end – jalutamas üksinda oma kodu ümbruses pimedal ajal?“. ESS-i viienda vooru andmed on kättesaadavad <http://ess.nsd.uib.no/ess/round5/>.

kõige turvalisemalt Sloveenia (turvaliselt tundjate osakaal 93%), Soome (91%), Norra (88%), Taani (88%) ja Iisraeli elanikud (86%). Kõige vähem turvaliselt tunti ennast Bulgaarias (59%), Venemaal (66%) ja Ungaris (67%).

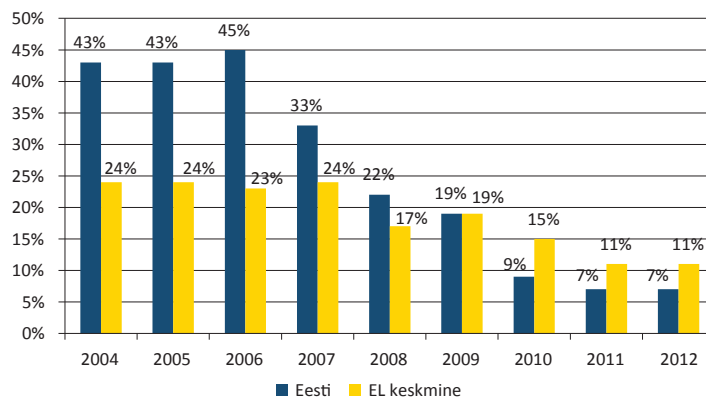
Eesti sotsiaaluuringu⁷ 2012. aasta andmed viitavad sarnaselt ohvriuringuga üldise turvatunde vähenemisele möödunud aastal. Kui 2011. aastal pidas kuritegevust oma eluaseme läheduses probleemiks 14,5% Eesti inimestest, siis 2012. aastal 15,7%, kasv toimus eelkõige Põhja-Eesti arvel. Muutused on siiski niivõrd väikesed, et nende põhjal ei saa teha sisulisi järeldusi.

Tabel 3. Nende leibkondade osakaal, kes peavad kuritegevust oma eluaseme läheduses probleemiks, 2004–2012 (%)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kirde-Eesti	39,8	44,5	35,8	40,4	32,3	34,7	33,1	32,9	33,4
Põhja-Eesti	35,2	29,1	28,6	29,8	20,8	24,8	23,7	17,9	21,5
Kesk-Eesti	17,9	13,8	8,5	11,7	14,7	12,6	12,1	9,7	10,6
Lääne-Eesti	17,2	14,4	11,4	11,0	9,7	10,1	10,8	8,1	6,6
Lõuna-Eesti	16,8	11,2	8,2	8,1	8,9	10,0	7,4	5,4	4,4
Eesti kokku	27,9	23,1	20,1	21,4	17,2	19,3	18,0	14,5	15,7

Allikas: statistikaamet

Kaks korda aastas tehtava Eurobaromeetri kohaselt püsis 2012. aastal inimeste mure kuritegevuse pärast – suhtelises võrdluses teiste sotsiaalsete probleemidega – samal tasemel kui 2011. aastal. Keskmiselt 7% Eesti inimestest leidis, et kuritegevus on peamine riigi ees seisev mure; sarnaselt ülejäänud Euroopaga muretsetakse rohkem majandusvaldkonna pärast (hinnatõus, riigi majandus, töötus).

Joonis 6. Nende inimeste osakaal, kes peavad kuritegevust peamiseks riigi ees seisvaks mureks (Eurobaromeetri sügise küsitlusvooru andmed), 2004–2012

⁷ Eesti sotsiaaluuringut teeb alates 2004. aastast igal aastal statistikaamet. Sotsiaaluuring on isiku-uuring, mille eesmärk on usaldusväärselt hinnata leibkondade ja inimeste sissetulekute jaotust, elamistingimusi ja sotsiaalset tõrjutust (<http://www.stat.ee/>).

1.2. Kuritegevuse struktuur

1.2.1. Kuritegevuse struktuur ja muutused

Registreeritud kuritegevuse struktuuri iseloomustas 2012. aastal isikuvastaste kuritegude arvu suurenemine ning varavastaste ja majanduskuritegude vähenemine. Karistusseadustiku peatükkide järgi moodustasid suurima osa varavastased kuriteod (56%), järgnesid isikuvastased (17%), liiklus- (9%) ning avaliku rahu vastased kuriteod (8%). Muutused 2012. aasta kuritegevuse struktuuris ei olnud siiski nii ulatuslikud kui aasta varem.

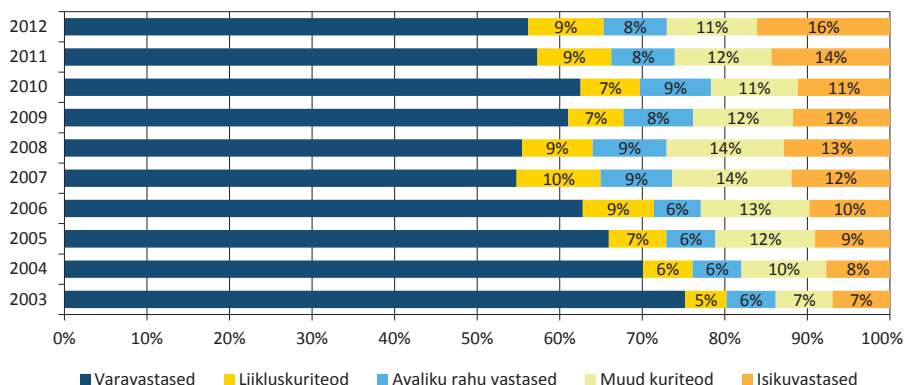
Kuriteoliikidest registreeriti kõige enam vargusi (18 628 kuritegu), kehalist väärkohtlemist (5311) ja mootorsõiduki juhtimist joobeseisundis (3535); protsentuaalselt moodustasid need kuriteoliigid vastavalt 46%, 13% ja 9% kõigist registreeritud kuritegudest.

Tabel 4. Registreeritud kuriteod KarS-i peatükkide kaupa 2011–2012, muutus

	KarS-i peatükk	2011	2012	Muutus (N)	Muutus (%)
8. ptk	Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod	0	0	0	0%
9. ptk	Isikuvastased kuriteod	6108	6752	644	11%
10. ptk	Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	75	80	5	7%
11. ptk	Süüteod perekonna ja alaealiste vastu	403	404	1	0%
12. ptk	Rahvatervisevastased kuriteod	937	890	-47	-5%
13. ptk	Varavastased kuriteod	24389	22800	-1589	-7%
14. ptk	Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	71	51	-20	-28%
15. ptk	Riigivastased kuriteod	9	5	-4	-44%
16. ptk	Avaliku rahu vastased kuriteod	3277	3109	-168	-5%
17. ptk	Ametialased kuriteod	167	160	-7	-4%
18. ptk	Õigusemõistmisevastased kuriteod	508	473	-35	-7%
19. ptk	Avaliku usalduse vastased kuriteod	1423	1205	-218	-15%
20. ptk	Keskonnastatud kuriteod	39	39	0	0%
21. ptk	Majandusalased kuriteod	1044	800	-244	-23%
22. ptk	Üldohklikud kuriteod	288	326	38	13%
23. ptk	Liikluskuriteod	3816	3713	-103	-3%
24. ptk	Kaitseteenistuslased kuriteod	13	9	-4	-31%

Alates karistusseadustiku kehtima hakkamisest 2002. aastal on varavastaste kuritegude osakaal pidevalt vähenenud ja isikuvastaste kuritegude osakaal suurenenud.⁸ Möödunud aastal moodustasid isikuvastased kuriteod 16% kõigist kuritegudest (2011: 14%); seejuures tulenes kasv peamiselt kehalise väärkohtlemise, vägistamise, piinamise ja ähvardamise registreerimise sagenemisest. Liikluskuritegude arv püsis stabiilsena, vähenedes aastaga 103 kuriteo võrra ehk 2,7%.

⁸ 2008. aastal jõustunud KarS § 199 muudatus, millega kriminaliseeriti süsteemsed vargused, olenemata tekitatud kahju suuruselt, mõjutas paaril järgmisel aastal varavastaste kuritegude arvu ja seeläbi registreeritud kuritegevuse struktuuri.

Joonis 7. Kuritegude struktuur, 2003–2012 (%)

Õiguskaitsepiirkondade kaupa polnud muutused kuritegevuse struktuuris Eestis aga ühtlased. Isikuvastaste kuritegude arv suurenes eelkõige Põhja piirkonnas (24%)⁹, samas mujal jäi suhteline muutus mõne protsendi piiridesse (Lõuna piirkonnas -2%, Läänes -5%, Viru 4%). Varavastaste kuritegude arv vähenes Põhja (5%), Lõuna (14%) ja Viru piirkondades (9%) ning suurenes Läänes (2%).

Uurimisasutuste kaupa registreeris 95% kuritegudest politsei- ja piirivalveamet, 2% prokuratuur, 1% maksu- ja tolliamet ning 1% justiitsministeerium (ülejäanud uurimisasutused moodustasid kokku 1%).

1.2.2. Kuriteod, mille arv muutus kõige enam

2012. aastal suurenes registreeritud kuritegude arv 86 kuriteoliigis, vähenes 110 puhul ning jäi samaks 183 puhul (2011. aastal suurenes 100-s ja vähenes 88 kuriteoliigis). Aasta lõpus kehtis karistusseadustikus 375 kuriteokoosseisu, millest 192 alusel ei registreeritud möödunud aastal ühtegi kuritegu. Enim muutunud kuritegude juures vaadatakse kuriteoliike, mille registreerimine vähenes või suurenes möödunud aastal vastavalt 50 või 40 kuriteo võrra.

Tabel 5. Kuriteod, mille arv vähenes kõige rohkem (vähemalt 50 kuriteo võrra)

KarS	Kuriteoliik	2011	2012	Muutus N	Muutus %
§ 199	Vargus	20175	18628	-1547	-8%
§ 263	Avaliku korra raske rikkumine	540	378	-162	-30%
§ 266	Omavoliline sissetung	2032	1927	-105	-5%
§ 424	Joobes juhtimine	3635	3535	-100	-3%
§ 391	Salakaubavedu	352	267	-85	-24%
§ 200	Röövimine	525	457	-68	-13%
§ 334	Võltsitud maksevahendi ja väärtpaberi kasutamine	475	414	-61	-13%
§ 385 ¹	Pankrotiavalduse esitamise kohustuse täitmata jätmine	105	46	-59	-56%
§ 213	Arvutikelmus	512	456	-56	-11%

⁹ Kasvu mõjutas Põhja prefektuuri lähenemise muutus politseini jõudnud perevägivalda juhtumite menetlemisel.

Nagu 2011. aastal jätkus ka möödunud aastal varguste arvu vähenemine: aastaga registreeriti 1547 ehk 8% vähem vargusi. 2011. aastal vähenes varguste arv siiski kiiremini: 5078 kuriteo võrra ehk 20%. Enam levinud vara- ja isikuvastaseid kuritegusid kajastatakse põhjalikumalt aastaraamatu vastavates peatükkides.

Viiendat aastat järjest vähenesid avaliku korra rasked rikkumised (162 kuriteo võrra ehk 30%). Pole selge, millisel määral mõjutab langust tegelik kuritegude arvu vähenemine ja millisel määral menetluspraktika muutus tulenevalt riigikohtu 2010. aasta otsusest¹⁰. Registreerimise statistika kohaselt vähenesid eelkõige vägivaldla abil toime pandud avaliku korra rasked rikkumised (KarS § 263 p 1). Enamasti on nende juhtumite puhul tegu avalikus kohas (tänaval, bussis, baaris jms) toimunud kahe või rohkema isiku konfliktiga, mis päädisid füüsilise vägivaldaga, seejuures ei olnud osalised tavaliselt tuttavad.

Omavoliliste sissetungide arv vähenes 2012. aastal 105 juhtumi võrra ehk 5%. Sagedamini tungiti sisse abihoonesse (garaaž, suvila), kinnisele territooriumile või eluruumi eesmärgiga seal midagi varastada. Suurest osast sissetungidest siiski politseile teada ei anta, kuna kuriteo toimumine avastatakse sageli alles hiljem või tekitatud kahju ei ole märkimisväärne (sissemurdmisest mitteteatamise põhjuste kohta vt põhjalikumalt Dijk jt 2007, 112). 54% omavolilistest sissetungidest registreeriti 2012. aastal Harjumaal.

Salakaubaveo (KarS § 391) kuritegude arv vähenes möödunud aastal ligi veerandi võrra (24% ehk 85 kuriteo võrra). Enamasti on nende juhtumite puhul tegemist maksuvabalt lubatust suurema koguse sigarettide vahendamisega Venemaalt Eestisse¹¹. Tasub rõhutada, et kuritegude arv kajastab vaid väikest osa sellistest juhtumitest – kuriteona registreeritakse vaid juhtumid, kus isikul on kehtiv väärteokaristus sarnase teo eest (väärteokaristus on määratud viimase 12 kuu jooksul). 78% salakaubaveo kuritegudest registreeriti Narvas, 10% Luhamaa piiripunktis Võrumaal ning 8% Koidula piiripunktis Põlvamaal. Politsei prognoosib lähiaastatel siiski salakaubaveo kasvu Eesti idapiiril, põhjusteks tubakaaktsiisi tõus 2013. aastal, Euroopa Liidu plaan keelustada maitsestatud ja peenikeste sigarettide turustamine ning maksu- ja tolliameti kava lubada tubakatoodete ja alkoholi ületoomist 48-tunniste intervallidega (PPA Lõuna prefektuur 2012)¹². Salakaubaveo kuritegusid on põhjalikumalt iseloomustatud 2010. aasta kuritegevuse aastaraamatus (Justiitsministeerium, 2011).

Võltsitud maksevahendi ja väärtpaberi kasutamise kuriteod vähenesid 2012. aastal varasemaga võrreldes 13%. Suhteline langus tulenes võltsraha suuremast avastamisest 2011. aasta alguses seoses euro kasutuselevõtuga. Eesti kohtuekspertiisi instituudi andmetel avastati 2012. aastal kokku 329 võltsitud paberrahatahte koguväärtusega 26 963 eurot, lisaks 275 euro väärtuses võltsitud euromünte (160 tk). Kuigi enamiku võltsrahast moodustasid eurod, esines ka USA dollareid (93 tk), Suurbriitannia naelsterlingeid (11 tk), Eesti kroone (8 tk), Vene rublasid (6 tk), Hiina jüaane (8 tk) ning Norra kroone (1 tk). Võltsrahast andsid politseile teada enamasti pangad või valuutavahetuskontorid, harvem kauplused või turvafirmad. 67% nendest kuritegudest registreeriti Tallinnas.

¹⁰ Avaliku korra raske rikkumise kuriteokoosseisu tunnuseid täpsustati riigikohtu labendis nr 3-1-1-60-10.

¹¹ Alates 1. juulist 2009 on lubatud väljapoolt Euroopa Ühenduse tolliterritooriumi Eestisse maksuvabalt tuua korraga kuni 40 sigaretti (varasema 200 asemel).

¹² Rohkem infot regulatsiooni puudutavate muudatuste kohta: <http://www.emta.ee/index.php?id=909#tubakatooted>, <http://elik.nlib.ee/?id=10274>, <http://www.fm.ee/index.php?id=109286>.

Tabel 6. Kuriteod, mille arv suurenes kõige rohkem (vähemalt 40 kuriteo võrra)

KarS	Kuriteoliik	2011	2012	Muutus N	Muutus %
§ 121	Kehaline väärkohtlemine	4785	5311	526	11%
§ 202	Süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine	430	517	87	20%
§ 275	Võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine	232	290	58	25%
§ 141	Vägistamine	91	143	52	57%
§ 178	Lasteporno valmistamine ja selle võimaldamine	17	65	48	282%
§ 274	Vägivald võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes	236	283	47	20%

Kõige enam suurenenud kuriteoliik oli 2012. aastal kehaline väärkohtlemine, mida registreeriti varasemast 11% rohkem. Kasv tulenes peamiselt Harjumaa arvel (arvestamata Harjumaad, vähenes kehaliste väärkohtlemiste arv ülejäänud Eestis ligi 3%). Harjumaal toimunud kasvu taga oli omakorda Põhja prefektuuri uued põhimõtted politsei jõudnud perevägivalla juhtumite lahendamisel. Kehalise väärkohtlemise kuritegusid on mõttekas iseloomustada kuriteo osaliste suhte kaudu: ligi viiendik (19%) juhtudest olid sellised, kus kannatanu ja kurjategija ei tundnud teineteist varem, 42% juhtumite puhul olid osalised pereliikmed või sugulased, 5% puhul koolikaaslased ja 35% puhul muud tuttavad.

2012. aastal suurenes taas kuriteoga saadud vara omandamise, hoidmise ja turustamise kuritegude arv (20%). Selle põhjuste hulgas on politsei kõrgendatud tähelepanu varastatud kauba realiseerimisvõimaluste piiramisele, lisaks mõjutab nende kuritegude arvu varastatud kauba turustamine piiriülel (Soomes varastatud kaup realiseeritakse Eestis ja vastupidi, Vene Föderatsioonist tuakse Eestisse varastatud autosid). Peamised varastatud kaubaartiklid neis kuritegudes on sõidukid (autod, mootorrattad, haagised) ja mobiiltelefonid.

1.2.3. Esimest korda registreeritud kuriteod

2012. aastal registreeriti esimest korda kuus kuritegu, neist kolmel juhul oli tegu inimkaubandust puudutavate kuriteokoosseisudega, mis jõustusid 2012. aasta aprillis (KarS-i §-d 133, 133¹, 133²). Aasta lõpu seisuga oli karistusseadustikus 86 kuriteokoosseisu, mida selle kehtivusajal registreeritud ei ole; neist 19 olid inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod ning 16 riigivastased kuriteod.

Tabel 7. 2012. aastal esimest korda registreeritud kuriteod

KarS	Kuriteoliik	Kuriteod
§ 133	Inimkaubandus	6
§ 133 ¹	Inimkaubanduse toetamine	3
§ 133 ²	Kupeldamine	9
§ 331 ⁴	Karistusjärgse käitumiskontrolli kontrollnõuete ja kohustuste rikkumine	1
§ 368 ²	Käitise ebaseaduslik käitamine	1
§ 424 ¹	Mootorsõiduki, maastikusõiduki ja trammii juhtimine joobeseisundis ettevaatamatusest	1

1.2.4. Kuritegevuse jaotus üle Eesti

Kõige enam kuritegusid registreeriti 2012. aastal Harjumaal (20 685), Ida-Virumaal (5711) ja Tartumaal (3760) ning kõige vähem saartel (Hiiumaal 104, Saaremaal 503) ja Läänemaal (477)¹³. Kuritegude arv vähenes kümnes maakonnas, suurenes kolmes ning jäi 2011. aastaga samale tasemele kahes.

2012. aastal registreeriti Eestis 306 kuritegu 10 000 inimese kohta (2011: 318). Endiselt on nii kuritegude absoluut- kui suhtarvu poolest eesotsas Harjumaa, mida mõjutab Tallinna kuritegevus, ning kõige väiksemate näitajatega paistavad silma saared, mida mõjutab geograafiline eraldatus mandrist.

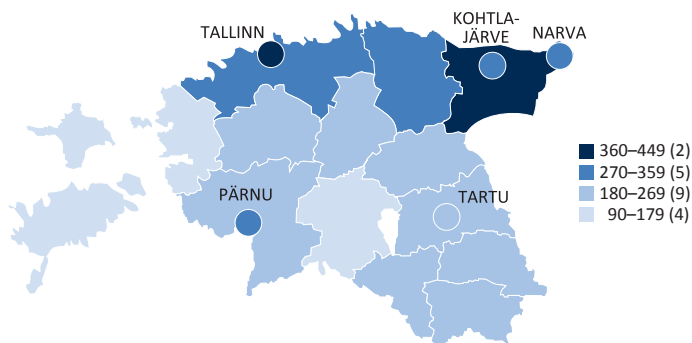
2012. aastal registreeriti Eestis 10 000 inimese kohta 306 kuritegu.

Table 8. Registreeritud kuritegude arv ja tase maakondades 2009–2012, muutus

	2009	2010	2011	2012	Muutus N (2012 võrreldes 2011)	Muutus % (2012 võrreldes 2011)	10 000 inimese kohta
Harjumaa	24 313	24 105	20 526	20 685	159	1%	390
Hiiumaa	113	102	91	104	13	14%	104
Ida-Virumaa	6 449	7 045	6 346	5 711	-653	-10%	343
Jõgevamaa	755	833	868	708	-160	-18%	194
Järvamaa	801	657	631	696	65	10%	194
Läänemaa	775	707	523	477	-46	-9%	175
Lääne-Virumaa	1 916	2 029	1 937	1 895	-42	-2%	284
Põlvamaa	931	922	818	749	-69	-8%	244
Pärnumaa	2 688	2 477	2 462	2 291	-171	-7%	260
Raplamaa	1 083	839	772	803	31	4%	219
Saaremaa	582	495	522	503	-19	-4%	146
Tartumaa	4 876	4 937	4 262	3 760	-502	-12%	249
Valgamaa	901	1 080	893	714	-179	-20%	212
Viljandimaa	1 187	1 023	954	757	-197	-21%	138
Võrumaa	935	1 031	911	900	-11	-1%	241
Eesti kokku	48 359	48 340	42 567	40 816	-1561	3,7%	306

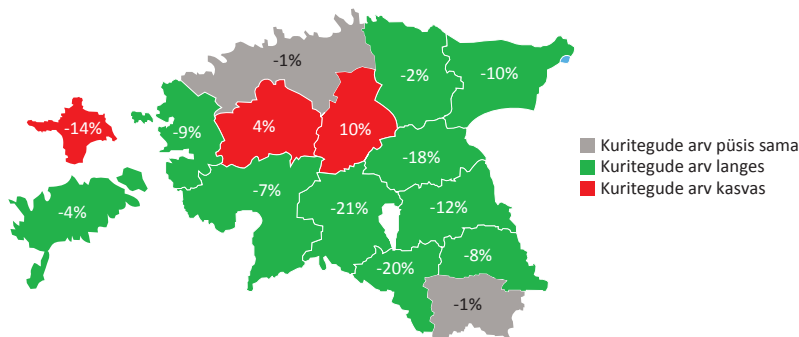
Tänu kuritegude üldarvu vähenemisele kahanes enamikus maakondades ka kuritegude suhtarv 10 000 inimese kohta, jäädes siiski suurimaks Ida-Virumaal ja Harjumaal. Ida-Virumaal registreeriti keskmiselt 343 kuritegu 10 000 inimese kohta, Harjumaal 390. Suhtarvult madalaim kuritegevuse tase on Hiiumaal (104), Viljandimaa (138) ja Saaremaal (146).

¹³ Vi tabeleid raamatu lisades.

Joonis 8. Kuritegude arv 10 000 inimese kohta maakondades ja suuremates linnades

Kõige enam vähenes registreeritud kuritegevus Viljandimaal (-21%) ja Valgemaal (-20%), lisaks neile vähenes kuritegude registreerimine vahemikus 2–18% veel kaheksas maakonnas. Harju- ja Võrumaal jäi kuritegude arvu muutus 1% piiresse, kuritegude arv suurenes Hiiumaal, Raplemaal ning Järvamaal.

Joonis 9. Registreeritud kuritegude arvu muutus maakondades (%)

Valdav osa kuritegusid registreeritakse linnades. 2012. aastal vähenes registreeritud kuritegude arv 15 suuremast linnast üheksas, kuritegude arv jäi 2011. aastaga võrreldes peaaegu samaks Kuressaares, Tallinnas, Võrus ja Maardus.

Kuritegevuse statistika osas paistis möödunud aastal silma Rakvere, kus registreeriti aastaga 638 kuritegu, mis on 12% varasemast enam (2010: 572). Kui 2010. aasta kuritegevuse statistikas paiknes Rakvere 15 linna arvestuses kaheksandal kohal, siis möödunud aastal 385 kuriteoga 10 000 inimese kohta teisel kohal. Tõus oli tingitud jooibes juhtimise ja kehalise väärkohtlemise sagenemisest, neid registreeriti vastavalt 55 ja 91 kuritegu (2010: 33 ja 71). Võltsitud dokumendi, pitsati ja plangi kasutamise arv suurenes ühelt kuriteolt 2010. aastal 12 kuriteoni 2011. aastal; mitu juhtumit oli siiski seotud samade isikutega.

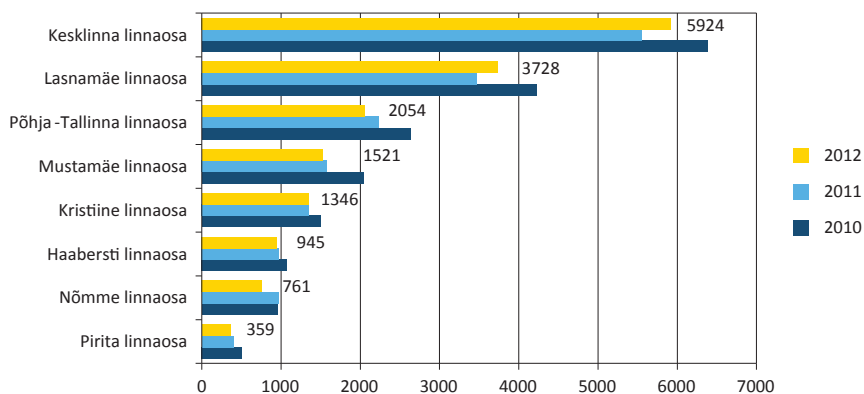
15 linna arvestuses vähenes kuritegude arv kümnes, jäi ülemöödunud aastaga samale tasemele neljas ja suurenes ainult Keilas.

Tabel 9. Kuritegude arvu muutus 15 Eesti linnas 2012. aastal (%)

Kuritegude arv suurenes	Kuritegude arv püsis peaaegu samal tasemel	Kuritegude arv vähenes
Keila (9%)	Kuressaare (3%)	Valga (-33%)
	Tallinn (1%)	Viljandi (-26%)
	Võru (1%)	Sillamäe (-18%)
	Maardu (-2%)	Haapsalu (-16%)
		Tartu (-12%)
		Rakvere (-12%)
		Kohtla-Järve (-10%)
		Pärnu (-10%)
		Paide (-6%)
		Narva (-4%)

1.2.5. Kuritegevus Tallinnas

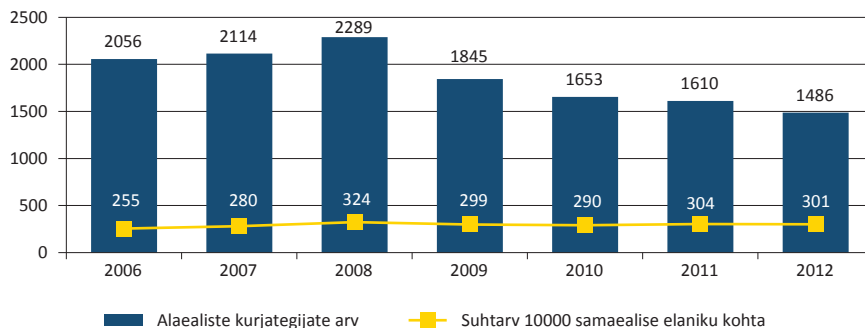
Tallinnas registreeriti 2012. aastal 17 022 kuritegu, mis moodustab 42% kõikidest Eestis registreeritud kuritegudest. Samas moodustab Tallinna rahvaarv 31% Eesti rahvaarvust. Võrreldes 2011. aastaga suurenes kuritegude registreerimine Tallinnas 116 kuriteo võrra ehk ligi 16% vähem kui aasta varem.

Joonis 10. Registreeritud kuriteod Tallinna linnaosades 2010–2012

Kõige enam kuritegusid Tallinnas registreeriti möödunud aastal kesklinnas (5924, s.o 35% Tallinna kuritegudest). Teisel kohal oli Lasnamäe 3428 kuriteoga (20%) ning kolmandal Põhja-Tallinn 2054 kuriteoga (12%). Kõige vähem kuritegusid registreeriti 2012. aastal Nõmme ja Pirita linnaosas, vastavalt 761 ja 359.

1.3. Alaealiste kuritegevus

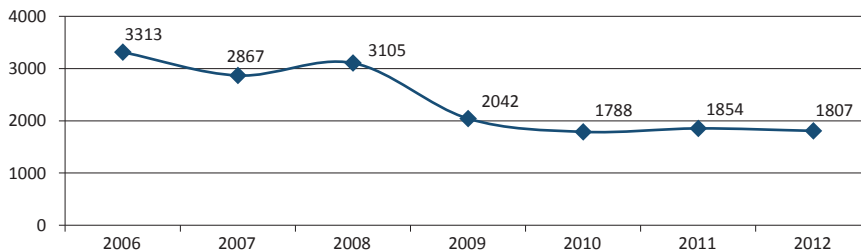
2012. aastal tehti kindlaks 1610 isikut, kes olid kuriteo ajal alaealised ehk 14–17-aastased; võrreldes 2011. aastaga oli neid 142 võrra ehk 9% vähem. Samas on vähenenud ka 14–17-aastaste arv (3580 inimese ehk 7% võrra), seega on alaealiste kurjategijate suhtarv samaealisest elanikkonnast võrreldes eelmise aastaga püsinud sarnane: kui 2011. aastal oli 10 000 14–17-aastase alaealise kohta 304 alaealist kurjategijat, siis 2012. aastal 301.

Joonis 11. Alaealised kurjategijad ja nende suhtarv 10 000 samaealise elaniku kohta 2006–2012

2012. aastal registreeriti 1807 alaealiste kuritegu; alaealised moodustasid 9,1% kahtlustatavatest. Võrreldes 2011. aastaga avastati alaealiste kuritegusid 47 võrra (-2,5%) vähem, keskmine kuritegude arv ühe alaealise kurjategija kohta jäi aastaga samaks (1,2 kuritegu alaealise kohta). Viimased neli aastat on alaealiste kuritegude tase püsinud enam-vähem sama, suurem langus oli 2009. aastal, kui see vähenes veidi üle kolmandiku.

Alaealiste kuritegude registreerimissagedust mõjutab oluliselt demograafiline seis riigis ning teiselt poolt uurimisasutuste võimekus kuritegusid avastada. Sarnaselt täisealiste kuritegevusega on suur osa alaealiste kuritegevusest latentne ehk enamik juhtumeid politseini ei jõua. Tuleb silmas pidada ka seda, et alaealiste kuritegevus on olulisel määral arenguline nähtus ehk suur osa alaealistest paneb noorukieas toime süütegusid, kuid valdava enamiku puhul on tegu üksikute juhtumitega ning aastate jooksul toimub kuritegevusest „võõrandumine“ iseenesest.

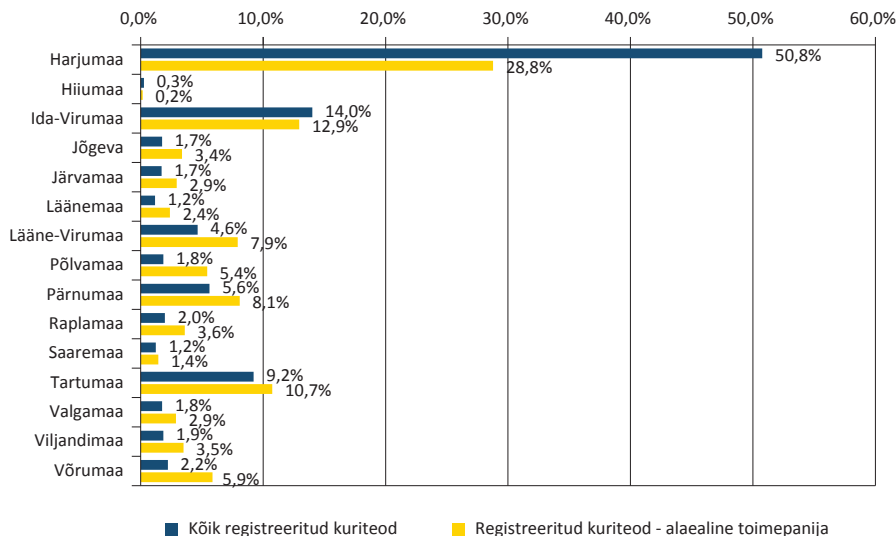

Joonis 12. Registreeritud alaealiste toime pandud kuritegude arv 2006–2012

Allikas: politsei- ja piirivalveamet

Alaealiste poolt toimepandud kuritegusid avastati kõige enam Harjumaal (520), Ida-Virumaal (234) ja Tartumaal (194). Maakondade hulgas avastati alaealiste kuritegusid kõige vähem Hiiumaal (3) ning Saaremaal (26).

Suurema kuritegude suhtarvu poolest 10 000 samaelise elaniku kohta paistsid 2012. aastal silma Põlva- (750), Võru- (670) ning Lääne-Virumaa (510). Kõige madalam oli alaealiste kuritegevuse tase selle näitaja kohaselt Saare- ja Hiiumaal (vastavalt 187 ja 68). Nii suured vahed eri piirkondades ei peegelda aga ilmselt siiski reaalselt vahet alaealiste kuritegevuses, vaid

Joonis 13. Võrdlus registreeritud kuritegude ja registreeritud alaealiste kuritegude maakondlikust jaotusest 2012. aastal (osakaal summaarsest kuritegude arvust)

Allikas: politsei- ja piirivalveamet

pigem on enamasti tegu erinevustega avastamis- ja menetlemissuutlikkuses. Kui võtta eelduseks, et alaealiste kuritegevuse tase vastab registreeritud kuritegevuse üldisele tasemele vastavas maakonnas, siis ei tohiks maakondade vahel olla suuri erinevusi. Samas näitavad andmed, et näiteks Harjumaal, kus kõigist Eesti kuritegudest registreeritakse 51%, on alaealiste kuritegude osakaal vaid 29%. Seda võib ilmselt eelkõige seletada kuritegevuse mõnevõrra erinev struktuur antud piirkonnas ning kuritegude madalam avastamismäär: kui kuriteo toimepanija antud piirkonnas avastatakse väiksema tõenäosusega, siis pole ka võimalik kindlaks teha, kas toimepanija on alaealine.

Nagu varemgi olid ülekaalus varavastased kuriteod, mis moodustasid 48% kõikidest alaealiste kuritegudest. Varavastaste kuritegude mõnevõrra väiksem osakaal alaealiste seas võrreldes kuritegevuse üldstruktuuriga on tingitud eelkõige sellest, et suur osa vargusi ja muid varavastaseid kuritegusid jääb lahendamata ehk nende toimepanijat ei tuvastata.

Varavastastest kuritegudest olid levinuimad vargused (629; 72%), millest peagu

iga kolmas oli poevargus. Muude varavastaste kuritegude seas olid levinumad asja omavoliline kasutamine (77), millest 62% olid sõiduki omavoliline kasutamine, ning kelmused (40) ja röövimised (32).

Kolmandik alaealiste kuritegudest olid isikuvastased kuriteod, mille arvu kasv on peale tõusu 2010. ja 2011. aastal peatunud. Veidi üle kümnendik alaealiste kuritegudest olid suunatud avaliku rahu vastu.

2010. aastaga võrreldes vähenes absoluutarvudes kõige enam varguste (-50) ja avaliku korra raskete rikkumiste arv (-28), samas kasvas enim narkootikumidega seotud kuritegude registreerimine (15).

Tabel 10. Valik enamregistreeritud alaealiste poolt toime pandud kuritegudest

	2010	2011	2012	Muutus N võrreldes 2011. a	Muutus % võrreldes 2011. a
Vargus	624	679	629	-50	-7,4%
Kehaline väärkohtlemine	482	563	574	11	2,0%
Asja omavoliline kasutamine	65	76	77	1	1,3%
Avaliku korra raske rikkumine	69	72	44	-28	-38,9%
Röövimine	36	36	32	-4	-11,1%
Omastamine	24	25	27	2	8,0%
Kelmused	64	50	40	-10	-20,0%
Narkootikumidega seotud kuriteod	27	11	26	15	136,4%
Mootorsõiduki jooles juhtimine	24	21	19	-2	-9,5%
Alaealiste kuriteod kokku	1788	1854	1807	-47	-2,5%

Allikas: politsei- ja piirivalveamet

1.4. Väärteod

Käesolev peatükk annab esimest korda kuritegevuse aastaraamatus lühiülevaate registreeritud väärtegedest. Väärtegede üldarvu kajastatakse nii kohtuväliste menetlejate kaupa kui ka seaduste järgi, mille alusel juhtum registreeriti.

Väärtegu on karistusseadustikus või mõnes muus seaduses sätestatud süütegu, mille eest on põhikaristusena ette nähtud rahatrahv või arest. Kohus või kohtuväline menetleja (nt politsei- ja piirivalveamet, maksu- ja tolliamet, omavalitsused jne) võib väärteo eest kohaldada rahatrahvi kolm kuni kolmsada trahviühikut ehk 12–1200 eurot, juriidilisele isikule kohaldatavad trahvimäärad on 32–32 000 eurot.

2012. aastal registreeriti Eestis 276 202 väärtegu¹⁵, neist valdav osa politsei- ja piirivalveameti ning omavalitsuste poolt (vastavalt 72% ja 23% kõigist väärtegedest). Teistest kohtuvälistest menetlejatest järgnesid maksu- ja tolliamet (0,8%), keskkonnainspeksioon (0,6%), tarbijakaitseamet (0,2%) jt.

Kokku registreeriti 2012. aastal keskmiselt 755 väärtegu päevas. Erinevalt kuritegudest kõigub registreeritud väärtegede arv aastate kaupa suuremas ulatuses ning muutus kajastab pigem ilmselt seadusemuudatuste mõju ja kohtuväliste menetlejate praktikat kui sotsiaalseid trende.

¹⁵ Andmed 2012. aastal registreeritud väärtegede kohta on seisuga 02.01.2013. Arvandmete tõlgendamisel ja võrdlemisel tuleb mees pidada, et väärteoandmed erinevad olenevalt päringu tegemise kuupäevast. Samuti ei kajastu siinkohal finantsinspeksiooni registreeritud väärteod.

Tabel 11. 2012. aastal registreeritud väärted peamiste kohtuväliste menetlejate ja seaduste kaupa (02.01.2013)

	PPA	KOV-d	Maksu- ja tolliamet	Keskkonna-inspeksioon	Tarbija-kaitseamet
Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus			47		
Alkoholiseadus	13901	77	105		21
Autoriõiguse seadus	3				
Autoveoseadus	134		1		
Ehitusseadus		600			
Elektrituruseadus	3				
Elektroniilise side seadus					9
Euroopa parlamendi valimise seadus	1				
Hasartmängumaksu seadus			1		
Hasartmänguseadus			1		
Isikut tõendavate dokumentide seadus	1				
Jahiseadus				181	
Jäätmete seadus	18	190	3	338	
Kalapüügiseadus	37			599	
Karistusseadustik	22606	548	12	24	
Kaubandustegevuse seadus	56	588			15
Keeleseadus					1
Kemikaaliseadus			2	2	3
Kiirguseadus				12	
Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus	809	1388		2	
Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus	4				
Korruptsioonivastane seadus	123				
Liikluskindlustuse seadus	3514				
Liikluseadus	141347	788			
Looduskaitse seadus		34		232	
Loomakaitse seadus	53				
Lõhkematerjaliseadus	13				
Maapõu seadus				8	
Majandustegevuse registri seadus		213			
Maksukorralduse seadus			154		
Meresõiduohutuse seadus	54				
Metsaseadus	2			140	
Mõõteseadus					69
Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus	3721		1		
Pakendiseadus		4		12	
Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus		3			
Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus	15				
Raudteeseadus	2				
Ravimiseadus			6		
Relvaseadus	298		2		
Riigikogu valimise seadus	1				
Riigipiiri seadus	1137				

	PPA	KOV-d	Maksu- ja tolliamet	Keskkonna-inspektion	Tarbija-kaitseamet
Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seadus				11	
Tarbijakaitse seadus		227			291
Teeseadus	1445	58			
Toiduseadus					106
Tolliseadus		66	1416		
Toote nõuetele vastavuse seadus					43
Tubakaseadus	6694	937	251		2
Tuleohutuse seadus				1	
Turismiseadus	55				2
Vedelkütuse erimärgistamise seadus			220		
Vedelkütuse seadus			35		
Veeseadus				152	
Välismaalaste seadus	1108				
Välisõhu kaitse seadus				56	
Väärismetalltoodete seadus		5			1
Väärteomenetluse seadustik		1			
Ühistranspordiseadus	311	57047			
Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus			2		
-	264	40	2		
Kokku	197 730	62 816	2259	1770	563

Seadustest, mille alusel väärtegu registreeriti, moodustasid 2012. aastal enamiku liikluseaduses sätestatud väärteod (143 104; 52%), järgnesid ühistranspordiseadus (57 837; 21%), karistusseadustik (23 309; 8%) ja alkoholiseadus (14 290; 5%). Väärteokoosseisudest registreeriti kõige enam sõiduõigust tõendava dokumendita ühistranspordis sõitmist (ÜTS § 547), lubatud sõidukiiruse ületamist (LS § 227), liiklusnõuete rikkumist (LS § 242) ja varavastaseid väärteguisid (KarS § 218).

Kõigist 2012. aastal registreeritud väärteguisest 56% registreeriti Põhja õiguskaitsepiirkonnas, 16% Läänes, 15% Lõunas ning 14% Idas. Ka siinkohal on osakaalud tugevalt mõjutatud ühistranspordiseaduse rikkumistest: 57 837-st ÜTS-i alusel registreeritud väärteost 50 790 pandi toime Harjumaal (eelkõige Tallinnas). Vaadates üksnes politsei registreeritud väärteguisid, siis oli Harjumaal osakaal 44%.

2. MENETLUS JA TULEMUSED

- 2012. aastal lahendati kohtueelses menetluses 21 725 kuritegu. Võrreldes mitme varasema aastaga lahendatud kuritegude arv vähenes, kuid endiselt lahendati üle poole kuritegudest: 53,2%.
- Kõige enam kuritegusid saatis prokuratuur kohtusse kokkuleppemenetluses (7265; 38%) ja lühimenetluses (5779; 30%). 18% kuritegudest jõudis kohtusse üldmenetluses (3392), mis on viimase nelja aasta suurim näitaja. Kiirmenetluse osakaal oli 12% (2583) ja käskmenetlusel 1% (279). Võrreldes varasemaga on suurenenud kokkulepete ja vähenenud lühimenetluse osa.
- 2012. aastal mõisteti kriminaalkorras süüdi 9638 isikut 8178 otsuses (sh isikud, kes mõisteti aasta jooksul süüdi mitu korda).
- Osaliselt või täielikult mõisteti õigeks 156 isikut.
- 2012. aastal konfiskeeriti vara 1,68 miljoni euro ulatuses.
- 2012. aastal pöörduti ohvriabitöötajate poole 4510 korral: kõige rohkem pöördusid perevägivalda ohvrid; seejärel muude põhjustega ohvrid, sotsiaalsete probleemidega ohvrid, füüsilise vägivalda ohvrid ja lastevastase vägivalda ohvrid.

2. MENETLUS JA TULEMUSED

Urvo Klopets, Anu Leps, Jako Salla

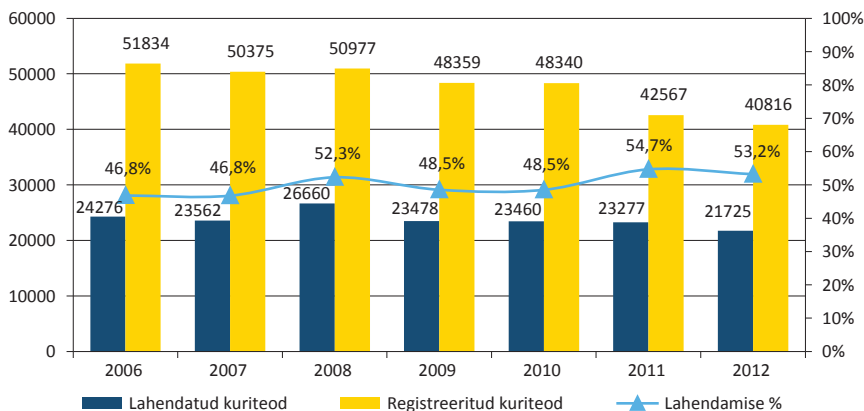
Kriminaalmenetluse ja selle tulemuste ülevaates kajastame järgmisi teemasid: kuritegude lahendamine, sealhulgas kohtusse saadetud ja kohtueelse uurimise tulemusena lõpetatud menetlused, kriminaalkohtu lahendid, jälitustegevus ning ohvriabi.

2.1. Kuritegude lahendamine kohtueelses menetluses

2012. aastal lahendati kohtueelses menetluses 21 725 kuritegu¹⁶, võrreldes 2011. aastaga vähenes lahendatud kuritegude arv 7%. Lahendatud kuritegude arv jäi väiksemaks ka kui enne 2011. aastat.

Kuritegude lahendamise määr on näitaja, mille puhul arvutatakse lahendatud kuritegude osakaal samal perioodil registreeritud kuritegudest. Lahendamise määr 2012. aastal oli 53,2%, s.t kohtueelses menetluses lahendatakse iga kahe registreeritud kuriteo kohta üks kuritegu ehk pooled kuriteod jäävad lahendamata või leitakse menetlusega, et tegu ei olnudki kuriteoga.

Lahendamise määr vähenes võrreldes 2011. aastaga 1,5 protsendi võrra ning oli 2012. aastal 53,2%.

Joonis 14. Lahendatud ja registreeritud kuritegude arv, kuritegude lahendamise määr 2006–2012

Kuritegude lahendamise määr erineb kuriteoliigiti. Peamised erinevused tulenevad sellest, kas tegu on peitkuriteoga või mitte. Peitkuritegude erinevus seisneb omakorda selles, kas kuriteo registreerimine eeldab juba osalt kuriteo avastamist (näiteks valgekraekuritegude puhul on kuriteo võimalik toimepanija tihti teada juba registreerimise ajal ning on olemas ka tõendid, mis võimaldavad kuritegu lahendada)

¹⁶ Lahendatuks loetakse kuriteod, mille menetlus on aasta jooksul otstarbekusest lõpetatud (KrMS-i §-de 201–205 alusel) või mille prokuratuur on aasta jooksul kohtusse saatnud (kuriteod, mis aasta jooksul lahendatakse, võivad olla registreeritud ka varem).

või on tegu juhtumiga, kus uurimisasutused saavad reageerida juba toimepandud sündmustele (nt korterivargus, röövimine).

Peitkuritegude hulka ei arvestada juhtumeid, milles kuriteo toimepanija on kohe teada või lihtsalt tuvastatav: nt perevägivallajuhtumid ja joores sõidukijuhtimine. Nende kuritegude lahendamise määr on tavaliselt kõrge ning need kuriteod mõjutavad tavaliselt ka kõige enam kuritegude lahendamise üldmäära, lisaks tuleneb nende kuritegude registreerimissagedus ja seega ka lahendatud kuritegude arv tihti politsei aktiivsest tegevusest. Näiteks kui politsei keskendub joores juhtide tabamisele, siis suureneb registreeritud ja lahendatud juhtumite arv ning ka kuritegude lahendamise üldmäär.

2.1.1. Menetluse lõpetamine

Põhjusel, et kuriteo toimepanijat pole välja selgitatud, lõpetati 2012. aastal menetlus 17 077 kuriteos (KrMS-i § 200¹ alusel). Madala lahendamismäära, kuid suure esinemissageduse tõttu domineerivad nende avastamata jäänud kuritegude seas vargused (78%): põhjusel, et kuriteo toimepanijat pole välja selgitatud, lõpetati aastaga 13 305 varguse menetlus. Peale varguste jääb avastamata ka palju omavolilisi sissetunge.

Võrreldes 2011. aastaga jäi enam-vähem samale tasemele lõpetatud menetluste arv nendes kuritegudes, mille puhul prokuratuur leidis, et puudub menetluse alus (KrMS-i § 200). Menetlus lõpetati 13 188 sellises kuriteos. 59% sel alusel lõpetatud menetlustest puudutas vargusi, 11% kehalist väärkohtlemist ning 4% kelmust (KarS-i § 209).

Menetlusmaterjalide alaealiste komisjonile saatmise tõttu (KrMS-i § 201) lõpetati kohtueelse menetluse tulemusena 2012. aastal 433 kuriteo menetlemine.

Avaliku huvi puudumise tõttu (KrMS-i § 202) lõpetas prokuratuur 2012. aastal menetluse 222 kuriteos – võrreldes mitme varasema aastaga on sel alusel lõpetamise arv vähenenud. Samas suureneb endiselt leppimise tõttu lõpetatud menetluse arv. Kui 2008. aastal lõpetas prokuratuur poolte leppimise tõttu 99 kuriteo menetlemise, 2009. aastal oli selliseid kuritegusid 193 ning 2011. aastal juba 483, siis 2012. aastal suurenes lõpetamise arv 747 kuriteoni.

Võrreldes 2011. aastaga oli rohkem ka neid menetlusi, mis lõpetati karistuse ebaotstarbekuse ja isikult kuritegude tõendamisel saadud abi tõttu.

2.1.2. Kriminaalasja kohtusse saatmine

Prokuratuur saatis 2012. aastal kohtusse arutamiseks 8689 kriminaalasja 10 524 süüdistatavaga 17 930 kuriteos. Kohtus arutamiseni jõudnud kuritegude arv vähenes aastaga 8% ning süüdistatavate arv 7%. Psühhiaatrilise sundravi menetluses saadeti kohtusse 65 inimest 144 kuriteos (2011: 45 inimest 99 kuriteos). Menetluse lõpetamiseks avaliku menetluse huvi puudumise tõttu saatis prokuratuur kohtusse 191 isikut 211 kuriteos (2011: 171 isikut 189 kuriteos).

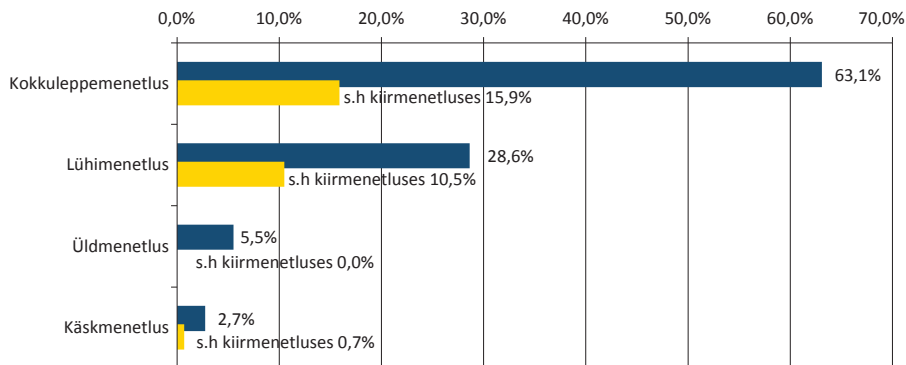
Enim kuritegusid saatis prokuratuur kohtusse kokkuleppe- (7796; 43%) ja lühimenetluses (4512; 25%). 16% kuritegudest jõudis kohtusse üldmenetluses (2851). Kiirmenetluse osa oli 13% (2394) ja käskmenetlusel 1% (233).

Kokkuleppemenetlus on levinuim menetlusliik.

2.2. Kriminaalkohtumenetlus

2012. aastal mõisteti kriminaalkorras süüdi 9638 isikut 8178 otsuses (sh isikud, kes mõisteti aasta jooksul süüdi mitu korda).¹⁷ Õigeks mõisteti osaliselt või täielikult 156 isikut.

Kõige enam tehti süüdimõistvaid kohtuotsuseid kokkuleppemenetluses (63,4%), järgnesid lühimenetluses tehtud otsused (28,6%). Üldmenetluses tehtud süüdimõistvad otsused moodustasid 5,2%.

Joonis 15. Kohtuotsuste osakaal menetlusliigiti

Menetlusaeg kohtus

Keskmine menetlusaeg kajastab esimese astme kohtulahendile kuluvat aega – s.o alates kriminaalasja kohtusse saabumisest kuni esimese astme kohtulahendini sõltumata sellest, kas lahend jõustub või kaevatakse kõrgema astme kohtusse. Seetõttu kajastab keskmine menetlusaeg perioodi jooksul esimese astme lahendi saanud kriminaalasju.

2012. aastal lahendati esimese astme kohtutes üldmenetluse kriminaalasi keskmiselt 327 päevaga, kuid kohtute võrdluses olid menetlusajad väga erinevad. Kui Harju maakohus lahendati üldmenetluse kriminaalasi esimese astme kohtus 190 päevaga, siis Viru maakohus kulus selleks 578 päeva. Samas on oluline arvestada, et keskmist menetlusaega mõjutab see, kui esimese astme kohtus saavad lahenduse pikka aega menetluses olnud kriminaalasjad (sh kriminaalasjad, mille menetlemine lõpetatakse aegumisega).

Tabel 12. Keskmine menetlusaeg kohtus päevades

	Periood	Üldmenetlus	Kokkuleppe- menetlus	Lühimenetlus	Käskmenetlus
Harju MK	2009	372	63	82	21
	2010	325	67	71	31
	2011	317	52	51	16
	2012	190	33	41	19
Pärnu MK	2009	419	44	78	35
	2010	303	38	87	14
	2011	258	20	70	16
	2012	284	21	78	13
Tartu MK	2009	362	41	103	26
	2010	471	44	75	29
	2011	310	27	110	35
	2012	302	27	119	42
Viru MK	2009	503	48	187	18
	2010	639	50	299	21
	2011	466	33	232	30
	2012	578	23	85	14
Kokku	2009	419	48	104	24
	2010	433	49	122	24
	2011	345	32	101	24
	2012	327	26	54	17

2.3. Kriminaaltulu konfiskeerimine

2012. aastal konfiskeeriti vara 1,68 miljoni euro ulatuses.¹⁸ Summa kajastab erinevalt varasematest ülevaadetest nii konfiskeeritud raha kui ka muu konfiskeeritud vara (kinnistud, sõidukid jm) väärtust.¹⁹ Arvestades ka neid kriminaalasju, milles reaalselt vara ei konfiskeeritud (vaid nõuti sisse), konfiskeeriti 2012. aastal kokku vara 1,9 miljoni euro väärtuses 159 kriminaalasjas. 2012. aastal konfiskeeritud vara väärtus oli võrreldes 2011. aastaga väiksem: 2011. aastal konfiskeeriti 1,8 miljoni euro (arvestamata konfiskeeritud kinnistuid ja muud vara).²⁰

Reaalselt konfiskeeritud vara väärtusest moodustas esemete jm (sh kinnistud) konfiskeerimine kolmandiku (29%, 493 523,9 eurot). Muu konfiskeeritud kuritegelik tulu (sh need, mille väärtus analüüsi käigus jäi selgitamata) sisaldas 30 auto ja ühe mootorratta konfiskeerimist.²¹ Samuti konfiskeeriti 3,5 kinnistut, arvuteid, mobiiltelefone, ehteid, tööriistu jm. Ülejäänud osas oli tegu raha või muu varalise õiguse konfiskeerimisega.

Kõige enam konfiskeerimisega seotud menetlusi oli Põhja ringkonnaprokuratuuris: 2012. aastal jõustus selliseid kohtulahendeid 71, järgnesid riigiprokuratuur (36) ning Lõuna (23), Viru (18) ja Lääne ringkonnaprokuratuur (11).

¹⁸ Arvestusest ei kajastu 4 autot, mille väärtus ei olnud analüüsimisel teada. Samuti ei olnud teada konfiskeeritud 2 mobiiltelefoni ning ühes kriminaalasjas konfiskeeritud tööriistade, tehnika jms väärtus.

¹⁹ Väikese määraga on reaalse vara olemasoluna arvestatud ka seda, kui isikult konfiskeeriti ja nõuti sisse mingi summa raha ning selle (vähemalt osaliselt) tagamiseks jäeti nõude täitmiseni aresti alla kinnisvara, auto või muu vara.

²⁰ Kuna eelmistel aastatel ei ole arvestatud konfiskeeritud muu vara väärtust, ei võrrelda konfiskeeritud vara suurust möödunud perioodiga täpsemalt. Samuti sisaldavad eelmiste aastate andmed nõudeid, kus reaalselt vara olemas ei olnud.

²¹ Sõidukite konfiskeerimine ei sisalda joobes juhtidelt konfiskeeritud sõidukeid.

Tabel 13. Konfiskeeritud vara 2012. aastal prokuratuuride kaupa

	Konfiskeeritud koguväärtus (sh nõuded)	Reaalselt konfiskeeritud vara väärtus
Põhja RP (71)	385 283,2	352 058,9
Lõuna RP (23)	234 922,4	151 405,3
Lääne RP (11)	30 661,7	29 389,1
Viru RP (18)	452 914,7	408 979,8
Riigiprokuratuur (36)	804 681,2	736 680,4
Kokku	1 908 463,2	1 678 513,5

Nii asenduskonfiskeerimiste kui ka reaalselt konfiskeeritud varade väärtuse osas konfiskeeris enim riigiprokuratuur (reaalselt konfiskeeriti vara väärtuses 736 680,4 eurot²²), järgnesid Viru ringkonnaprokuratuur (408 979,8 eurot²³), Põhja ringkonnaprokuratuur (352 058,9 eurot²⁴), Lõuna ringkonnaprokuratuur (151 405,3 eurot) ja Lääne ringkonnaprokuratuur (29 389,1 eurot).

Reaalselt konfiskeeriti vara peamiselt kokkuleppemenetluses (79% konfiskeeritud varast; 1,3 miljonit eurot 122 lahendis), üldmenetluses konfiskeeriti 14% varast (20 lahendiga konfiskeeriti ligi 227 000 eurot).

Kõige enam – üle poole kogu konfiskeeritud varast – konfiskeeriti olemasolevat vara narkokuritegudes. Nii korruptsiooni- kui ka majanduskuritegude osakaal oli üle kümnendiku. Majanduskuritegudes kohaldati nn asenduskonfiskeerimist üle 100 000 euro ulatuses, narkokuritegudes pisut vähem.

Tabel 14. Konfiskeerimine kuriteoliikide järgi

Kuriteoliik	Reaalselt konfiskeeritud vara	Reaalselt konfiskeeritud vara osakaal kuriteoliigiti (%)	Asendus- konfiskeerimine	Asendus- konfiskeerimise osakaal kuriteoliigiti (%)
Narkokuriteod	875 676,0	52%	97 119,9	42%
Korruptsioon	205 211,1	12%	12 930,8	6%
Majanduskuriteod (sh rahapesu)	254 190,3	15%	116 114,4	50%
Kuritegelik ühendus	92 541,5	6%	3 384,7	1%
Muu ²⁵	250 894,6	15%	400,0	0%
Kogusumma	1 678 513,5	100%	229 949,7	100%

Lõuna ringkonnaprokuratuuris konfiskeeritud varast oli üle poole seotud majanduskuritegudega (Põhja, Lääne ja Viru piirkonnas moodustasid üle poole narkokuriteod).

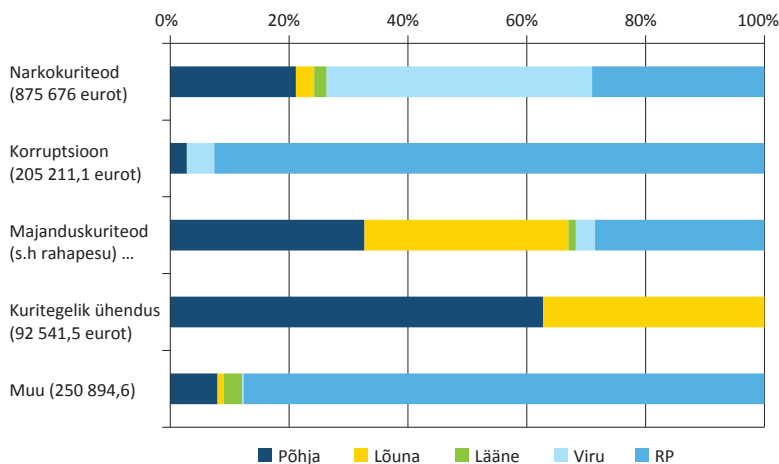
Korruptsiooniga seotud menetlustes konfiskeeris kõige enam vara riigiprokuratuur, samas narkokuritegudes jagunes konfiskeeritud vara peamiselt kolme prokuratuuri vahel: Viru ringkonnaprokuratuur, riigiprokuratuur ning Põhja ringkonnaprokuratuur.

²² Lisaks sõiduauto, mille väärtus ei olnud teada.

²³ Lisaks 3 sõiduauto, mille väärtus on teadmata.

²⁴ Lisaks 2 mobiiltelefoni ning ühes kriminaalasjas konfiskeeritud vara (tööriistad, jalgrattad, fotoaparaadid jm), mille väärtus ei olnud teada.

²⁵ Enam kui poole sellest summast moodustas Aleksei Dresseilt konfiskeeritud vara 142 900 euro ulatuses. Veel konfiskeeriti vara ka S-d 209, 133–133¹, 268¹ jm alusel.

Joonis 16. Reaalselt konfiskeeritud vara kuriteoliigiti prokuratuuri tööpiirkondades, konfiskeeritud vara osakaal prokuratuuri tööpiirkondade järgi (%)

Vara laiendatud konfiskeerimist kohaldati olemasoleva vara osas kokku 690 553,3 euro ulatuses 79 menetluses²⁶. Enam kohaldati vara laiendatud konfiskeerimist (KarS § 832) narkokuritegude puhul. Laiendatud konfiskeerimisega ära võetud varast 38% konfiskeeris Põhja ringkonnaprokuratuur ja 36% riigiprokuratuur.

Tabel 15. Vara laiendatud konfiskeerimine olemasoleva vara osas

Kuriteoliik	Konfiskeeritud vara (€)
Narkokuriteod (69 menetlust)	586 134,41
Majandusalased kuriteod (1 menetlus)	32 642,59
Kuritegelik ühendus (5 menetlust)	62 417,53
Muu (4 menetlust)	9 358,79

Ligi kolmandik menetlustest (N = 49) olid sellised, milles konfiskeeriti vähemalt 6400 eurot. Sellistes menetlustes konfiskeeriti vara 1 550 167,85 euro väärtuses, mis moodustab kogu aasta jooksul konfiskeeritud olemasolevast varast 92%. Menetlustest 51% olid seotud narkootikumidega.

Tabel 16. Konfiskeerimised menetlustes, milles vara väärtus on vähemalt 6400 eurot

Kuriteoliik	Vara väärtus (€)
Narkokuriteod	794 998,68
Muu	237 375,25
Korruptsioonikuriteod	200 679,95
Majandusalased kuriteod	230 773,36
Kuritegelik ühendus	86 340,61
Kokku	1 550 167,85

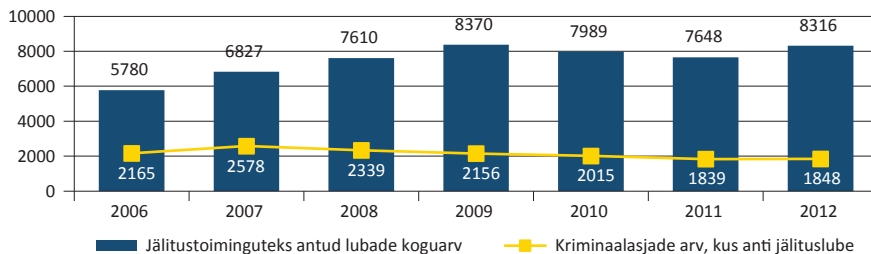
²⁶ Kõikide menetluste osas ei olnud konfiskeerimise alus teada.

2.3.1. Jälitustegevus

2012. aastal jõudis välja antud jälituslubade arv tagasi 2009. aasta taseme lähedale. Aastaga väljastasid prokuratuur ja kohus 6464 jälitusluba 8316 toiminguks²⁷. Kui 2011. aastal vähenes toiminguteks antud jälituslubade arv 4%, siis 2012. aastal suurenes see arv 9%. Jälituslubade arvu juures tuleb silmas pidada, et see ei näita isikute arvu, kelle suhtes on jälitustoiminguid tehtud. Ühe isiku suhtes võib olla välja antud eriliigilisi jälitustoimingu lubasid, samuti saab ühe isiku suhtes tehtava jälitustoimingu luba pikendada (sellisel juhul kajastub see statistikas mitme loana). Samas võib ühes jälitustoimingu loas anda loa mitme isiku jälgimiseks.²⁸

2012. aastal anti jälituslube 1848 kriminaalasjas²⁹ – võrreldes 2011. aastaga jäi seega kriminaalasjade arv, milles jälituslube anti, peaaegu samaks. Tõik, et jälitustoimingu maht on suurenenud, kuid asjade arv jäänud samaks, viitab, et jälitustoiminguid tehakse peamiselt keerulistes ja mahukates kriminaalasjades. Jälitustegevusega kriminaalasjade arv oli suurim 2007. aastal (2578) – võrreldes selle ajaga on jälitustegevusega kriminaalasjade arv 29% väiksem.

Jälitustegevust kasutatakse võrreldes varasemaga vähemates kriminaalasjades, kuid samas on jälitustoimingute lube välja antud rohkem.

Joonis 17. Jälitustoiminguteks antud lubade arv ja jälitustegevusega kriminaalasjade arv 2006–2012

Jälitustoiminguuga kriminaalasjade arv moodustas 2012. aastal registreeritud kuritegude arvust 5%. Vahemikus 4–5% on see näitaja olnud ka kuuel varasemal aastal. Esimese astme kuritegude arv ja jälitustegevusega kriminaalasjade arv³⁰ on läbi aastate olnud samas suurusjärgus: kui 2012. aastal registreeriti 1715 esimese astme kuritegu, siis jälitustegevusega kriminaalasju oli 1848.

Jälitustegevusega kriminaalasjadest on 46% Põhja ringkonnaprokuratuuri menetses. See vastab üldjoontes ka registreeritud kuritegude jaotusele üle riigi. Põhja

²⁷ Käesolev ülevaade põhineb riigiprokuratuuri andmetel ning kajastab ainult kriminaalmenetluse raames tehtavat jälitustegevust.

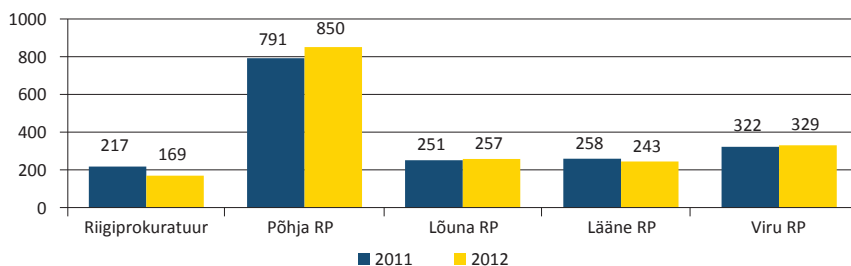
²⁸ Älates 01.01.2015 peab KrMS § 126⁷ kohaselt käivituma jälitustoimingute infosüsteem, mis annab jälitustoimingute statistikast täpsema ülevaate.

²⁹ Kriminaalmenetluses on lubatud tõendeid koguda jälitustoimingutega, kui tõendite kogumine muude menetlustoimingutega on välistatud või oluliselt raskendatud ning kriminaalmenetluse esemeks on esimese astme kuritegu või tahtlikult toimepandud teise astme kuritegu, mille eest on ette nähtud karistusena vähemalt kuni kolm aastat vangistust. 01.01.2013 jõustunud seadusemuudatusega kehtestati konkreetne kuritegude kataloog, mis võimaldavad jälitustoiminguid.

³⁰ Arvestada tuleb, et lisaks sellele, et jälitustegevust on võimalik läbi viia ka osas teise astme kuritegudes, võib mitu kuritegu olla osaks samast kriminaalasjast, mistõttu andmed pole üks ühele võrreldavad; samuti ei viida jälitustegevust sageli läbi samal aastal registreeritud kuritegudes: võidakse uurida nii varasematel aastatel toime pandud kuritegusid ning samas võib ka jälitustegevuse tulemusena ilmnedu uusi kuritegusid, mis registreeritakse hiljem.

õiguskaitsepiirkonnas registreeriti 2012. aastal 51% kõigist kuritegudest ning 53% esimese astme kuritegudest.

Võrreldes 2011. aastaga vähenes jälitustegevusega kriminaalasjade arv kõige enam riigiprokuratuuri menetletavates kriminaalasjades (-22%), 7% vähenes selliste kriminaalasjade arv ka Lääne ringkonnaprokuratuuri kriminaalasjades. Jälitustegevust kasutas võrreldes eelnenud aastaga rohkem Põhja ringkonnaprokuratuur (kasv 7%), teistes ringkonnaprokuratuurides jäi tase peaaegu samaks.

Joonis 18. Jälitustegevusega kriminaalasjade arv prokuratuuri üksustes 2011–2012³¹

Prokuratuuride osakaal jälitustegevuses sõltub oluliselt ka jälitustoimingust. Suurema riivega jälitustoiminguid kasutatakse keerukamate ja raskemate kriminaalasjade uurimisel. Näiteks pealtkuulamist kasutatakse kõige enam riigiprokuratuuri menetletavates kriminaalasjades: riigiprokuratuuri menetluses olevatele kriminaalasjadele andis kohus 29% kõigist 2012. aastal väljastatud pealtkuulamise jälituslubadest, Põhja ringkonnaprokuratuuri osakaal on 28%, Viru ringkonnaprokuratuuril 24%, Lõuna ringkonnaprokuratuuril 12% ja Lääne ringkonnaprokuratuuril 8%.

Tabel 17. Toiminguteks väljastatud jälitusload 2006–2012

Jälitustoimingu liik	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Posti läbivaatus	20	4	6	5	6	11	8
Posti asendamine	0	0	2	4	2	2	1
Telefoni pealtkuulamine	566	702	859	847	843	788	931
Muu pealtkuulamine või vaatamine	139	129	150	173	256	217	250
Matkimine	67	59	66	76	62	101	94
Kohtu load kokku	792	894	1083	1105	1169	1119	1284
Varjatud jälgimine	666	881	996	1119	991	1038	1197
Objekti varjatud läbivaatus	57	116	120	156	211	177	203
Objekti varjatud asendamine	38	98	92	120	135	78	93
Kõneeristus	3287	3810	4171	4441	3934	3964	4060
Omanikupäring ³²	940	1027	1148	1422	1533	1249	1444
Politseiagent	0	1	0	7	16	23	35
Prokurööri load kokku	4988	5933	6527	7265	6820	6529	7032
Kõik kokku	5780	6827	7610	8370	7989	7648	8316

Allikas: riigiprokuratuur

³¹ Ühe loaga võib lubada mitme eriliigilise toimingu läbiviimist. Seega reaalne lubade arv on väiksem kui antud tabelis toodud summa.

³² Elektroonilise side võrgus sõnumi edastaja või vastvõtja andmete päring (ei ole seotud sõnumi sisuga)

Prokuratuuri ja kohtu antud jälituslubade suhe on püsinud aastaid stabiilne. Kohtu load, millega antakse võimalus teha suurema privaatsusriivega toiminguid, on viimasel viiel aastal moodustanud 13–15% kriminaalmenetluses antud jälituslubadest, 2012. aastal oli kohtu antud lubade osakaal 15%.

Jälitustoimingutest kasutatakse kriminaalmenetluses enim kõneeristust (49% kõigist jälituslubadest), omanikupäringut (17%)³³, varjatud jälgimist (14%) ja telefoni pealtkuulamist (11%). Muud toiminguliike on kasutatud märksa harvemini ning need moodustavad jälitustoimingute kogumahust 9%.

2.3.2. Kohtu antud jälitusload³⁴

Kohus rahuldab 2012. aastal täiesti või osaliselt 1284 prokuratuuri jälitusloa taotlust. Võrreldes 2011. aastaga suurenes lubade arv 15%.

Kohtud andsid peamiselt pealtkuulamise lubasid (73% telefoni pealtkuulamine, 19% muu pealtkuulamine). Kuriteo matkimise load moodustavad 7%, posti läbivaatuse ja asendamise lubade osakaal on üks protsent.

Telefoni pealtkuulamise taotluste ja lubade arv, mis 2011. aastal vähenes, suurenes 2012. aastal 18%, aastaga andis kohus 931 telefoni pealtkuulamise luba. Muude pealtkuulamiste arv suurenes tagasi 2010. aasta tasemeni, aastaga andis kohus loa 250 taotlusele. Samal ajal aga vähenes nii matkimisteks kui ka posti läbivaatuseks ja asendamiseks antud lubade arv.

Täielikult rahuldamata jättis kohus 3 prokuratuuri jälitusloa taotlust, mis moodustab 0,2% määruste koguarvust. Kohus rahuldab täielikult kõik posti läbivaatamise ja asendamise ning matkimise taotlused, kuid jättis täielikult rahuldamata 2 telefoni pealtkuulamise ja 1 muu pealtkuulamise taotluse. Osaliselt rahuldab kohus 5 telefoni ning 2 muu pealtkuulamise taotlust.³⁵

Lubasid, mis võimaldavad varjatult siseneda eluruumi või muusse hoonesse või sõiduvahendisse või arvutisse või arvutisüsteemi või arvutivõrku jälitustoimingu tegemiseks või selleks vajalike tehniliste abivahendite paigaldamiseks ja eemaldamiseks, taotles prokuratuur kohtult 2012. aastal 79 korral. Kohus rahuldab neist täielikult 76 taotlust ning osaliselt 3.

2.3.3. Prokuratuuri antud jälitusload

Prokuratuuri väljastatud jälituslubade arv suurenes 2012. aastal 8%, väljastati 7032 jälitustoimingu luba.

Prokuratuuri antud jälituslubade hulgas on viimasel kolmel aastal antud kõige enam kõneeristuse (58%), omanikupäringu (21%) ning varjatud jälgimise (17%) luba. Objekti varjatud läbivaatuseks ja asendamiseks anti 4% lubadest.

- Kõneeristusteks antud lubade arv jäi peagu 2011. aasta tasemele, lube anti 4060.
- Omanikupäringute arv suurenes 2011. aastaga võrreldes 16%, lube anti 1444.
- Varjatud jälgimise lubade arv suurenes 2012. aastal 15%, prokuratuur väljastas 1197 luba.

³³ Alates 01.01.2013 ei loeta kõneeristust ja omanikupäringut enam jälitustoiminguks

³⁴ Kohtu luba võib anda korraga kaheks kuuks, misjärel saab seda pikendada. Prokurörid aga küsivad seda luba sageli lühemaks ajaks, näiteks üheks kuuks.

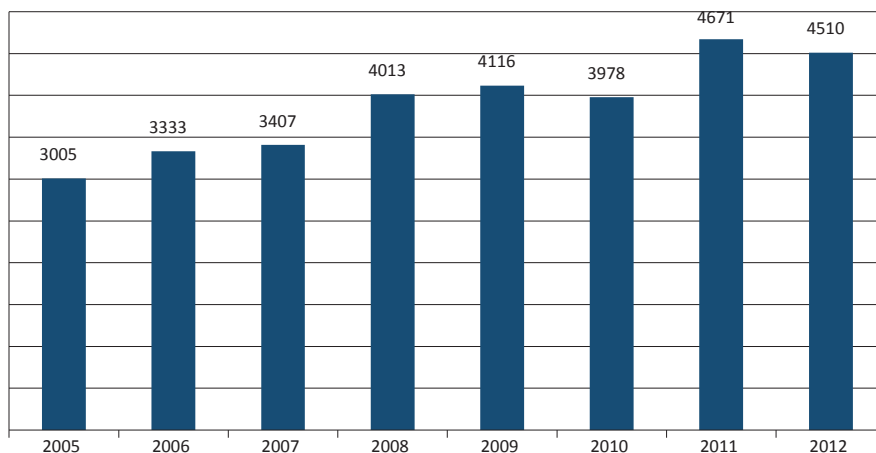
³⁵ Üldstatistikas on osaliselt rahuldatud taotlused rahuldatud taotlustega kokku arvatatud.

- Objekti varjatud vaatluse ja asendamise lube on antud rohkem: esimeseks anti 2012. aastal 203 luba (15% võrreldes 2011. aastaga), teiseks 93 luba (19%).
- 2012. aastal saenes ka politseiagendi kasutamine kriminaalmenetluses. Aastaga anti 35 luba.

2.4. Ohvriabi

2.4.1. Ohvriabisse pöördumised

Ohvriabisse pöördumiste arv on aastatega suurenenud, samas eelmise aastaga võrreldes on kogu pöördumiste arv pisut vähenenud (3,5%, -161). Suurenenud on nende pöördumiste arv, mille põhjuseks on olnud perevägivald (14,7%, +303). Viimasel juhul jõuab inimene ohvriabitöötaja juurde enamasti iseseisvalt, teisena politsei kaudu.

Joonis 19. Ohvriabisse pöördumine 2005–2012

2012. aastal pöörduti ohvriabitöötajate poole 4510 korda: kõige rohkem pöördusid perevägivald ohvrid (2065); seejärel muude põhjustega ohvrid (1820), füüsilise vägivald (323) ning lastevastase vägivald ohvrid (243).

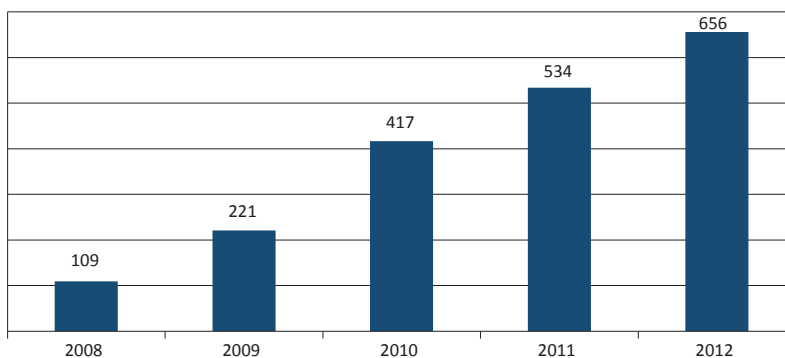
Ohvriabi kõige sagedasemad kliendid on perevägivaldaga kokku puutunud inimesed.

2012. aastal olid ülekaalus juhtumid, kus inimesed jõudsid ohvriabitöötaja juurde omal algatusel (2474), seejärel jõuti ohvriabisse politsei (1697) ja teiste asutuste (339) kaudu. Muud ohvriabisse suunavad asutused on varjupaigad, haiglad, omavalitsused jt (Sotsiaalkindlustusamet 2013a).

2.4.2. Ohvriabi lepitusteenus

Ohvriabitöötajate lepitusteenuse puhul on tegu kriminaalmenetluse seadustiku §-s 203² sätestatud lepitusmenetlusega, mille eesmärk on vähendada pooltevahelisi pingeid, parandada nende suhteid, panna asjaosalisi mõistma kuriteoga tekitatud kahju ulatust ja sügavust; kaudsem eesmärk on parandada suhteid kogukonnas. Lepitusmenetluse suunavad prokuratuur ja kohus teise astme kuritegusid, nt kehalise väärkohtlemine, vargus ja ähvardamine. Lepitusmenetlus on olemuselt haldusmenetlus, kus sõlmitakse asjaosaliste völaõiguslik kokkulepe, mille täitmist võib teine lepingupool nõuda kohtu kaudu. Lepitusteenust eristab ohvriabiteenus see, et tegeldakse kuriteo mõlema osalisega, nii ohvri kui kurjategijaga; ohvriabiteenus keskendub ainult ohvrile ja tema vajadustele.

Lepitusteenus rakendus 2007. aasta teisel poolel ning sellest ajast on lepitusmenetluste arv järjepidevalt suurenenud.

Joonis 20. Lepitusse saanud kriminaalasjad 2008–2012

89% lepitusmenetluse saadetud kuritegudest on kehalise väärkohtlemise juhtumid (samas). 435 lepitusmenetlust 656st on läbi viinud Põhja piirkonna ohvriabitöötajad. Sotsiaalkindlustusameti hinnangul aasta- aastalt suurenenud lepitusmenetluste arv koormab ohvriabi töötajaid ja mingil määral ka pärsib ennetusprojektide elluviimist (samas).

Tabel 18. Kohaldatud lepitusmenetlused 2011. ja 2012. aastal

Kuriteo liik	2011	2012	Muutus
Kehaline väärkohtlemine	463	584	+ 121
Vargus	19	13	-6
Lapse ülalpidamiskohustuse rikkumine	19	14	-5
Muud kuriteod	17	20	+3
Ähvardamine	10	31	+21
Omapooliline sissetung	7	5	-2
Asja omapooliline kasutamine	3	3	0
Kokku	538	670	132

2.4.3. Riiklikud hüvitised

Kuriteoohvritele riikliku hüvitise maksmisega tegeleb sotsiaalkindlustusamet piirkondlike pensioniametite kaudu. Seda hüvitist saab maksta vaid siis, kui kuriteo tagajärjel on kannatanul tekkinud raske terviskahjustus, vähemalt kuus kuud kestev tervisehäire või kui ohver sureb.

Kuriteoohvritele makstav riiklik hüvitis ühele isikule on aastatega suurenenud ja samuti on aastatega juurde tulnud inimesi, kes on hüvitisi saanud. 2012. aastal kehtestatud hüvitise piirmäär ühele ohvrile ja kõigile ülalpeetavatele kokku on kuni 9590 eurot.

Tabel 19. Kuriteoohvrite taotletud ja neile välja makstud riiklikud hüvitised 2008–2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Hüvitist saanud isikute arv	171	191	171	197	207
Hüvitise keskmine summa (eurot)	753	773	1021	1038	1100

2011. aastal sai hüvitist 207 isikut kokku 227 614 eurot ehk 23 092 eurot enam kui 2011. aastal. Kõige rohkem maksti välja ohvri surmast tuleneva kahju hüvitist ülalpeetavale (130 inimesele 137 103 eurot), seejärel ohvri töövõimetusel tuleneva kahju hüvitist (40 inimesele 59 829 eurot) ja ohvri matusekulu hüvitisi (26 inimesele 11 622 eurot). Veel maksti ajutisest töövõimetusel tuleneva kahju hüvitist ning ka ohvri ravikulude ja abivahendite (nt prillid, hambaproteesid, jäseme proteesid jm keha funktsioone asendavad abivahendid) soetamise hüvitist (Sotsiaalkindlustusamet, 2013b).

Alates 2007. aastast hüvitab riik ohvriabiteenuse raames süüteo ohvritele ja nende lähivõrgustikule ka psühholoogilise abi kulud, kui on algatatud väärteo- või kriminaalmenetlus. Psühholoogilise abi kulu hüvitatakse kuni ühe kuupalga alammäära ulatuses kergemate kuritegude ja väärtegude ohvriks langenud ohvritele, kes ei kvalifitseeru hüvitise saajaks ohvriabi seaduse paragrahvi 8 alusel (vägivallakuritegude ohvrid) (ohvriabi seadus, § 6¹ lg 1).

Tabel 20. Psühholoogilise abi kulude hüvitamine kuritegudega seotud taotluste korral 2008–2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Kuritegudega seotud toetatud taotluste arv	29	112	133	223	274
Psühholoogilise abi kulu hüvitise summad kokku kuritegudega seotud taotluste korral (eurot)	4 397	16 853	23 789	35 678	44 239

3. VÄGIVALLAKURITEGEVUS

- 2012. aastal registreeriti 7843 vägivallakuritegu, mida on 6,6% rohkem kui 2011. aastal.
- 2011. aastaga võrreldes suurenes kõige enam kehalise väärkohtlemise juhtumite arv: 526 juhtumi võrra ehk 11%.
- Sarnaselt eelmise aastaga oli märksa vähem avaliku korra rasket rikku- mist: 162 juhtumit ehk 30% vähem.
- 2012. aastal registreeriti 2231 perevägivalla kuritegu, mida on 15% rohkem kui 2011. aastal.
- Vägivalla tagajärjel hukkunute arv oli 2012. aastal rekordväike, aasta jooksul hukkus vägivaldsete rünnakute tõttu 63 inimest.
- Aprillist 2012 on Eesti karistusseadustikus eraldi inimkaubanduse kuriteo- koosseis.
- 2012. aastal registreeriti 32 inimkaubandusega seonduvat kuritegu, pea samapalju mõisteti inimkaubandusega seonduvate kuritegude toime- panemise eest süüdi ka kurjategijaid (36).

3. VÄGIVALLAKURITEGEVUS

Anu Leps, Jako Salla, Laidi Surva

Käesolevas peatükis anname ülevaate vägivallakuritegude registreerimisest ja levikust. Samuti on peatükis juttu seksuaalkuritegudest, sealhulgas pornograafiasüütegudest. Nagu varemgi on eraldi juttu inimkaubandusest.

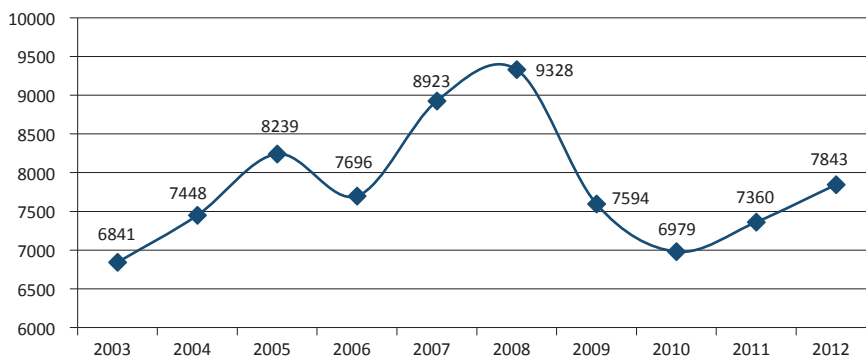
3.1. Vägivallakuritegude ülevaade

Vägivallakuritegude hulka loetakse karistusseadustiku isikuvastased kuriteod (v.a KarS-i §-d 137–140 ja 148–150), sh elu- ja tervisevastased või neid ohustavad süüteod, raseduse ebaseaduslik katkestamine, inimloote ebaseaduslik kohtlemine, vabadusvastased süüteod ning seksuaalse enesemääramise vastased süüteod. 2012. aasta aprillis lisandusid vabadusvastaste süütegude hulka uued paragrahvid, sh inimkaubandus, inimkaubanduse toetamine, kupeldamine ning prostitutsioonile kaasaitamine. Täpsem ülevaade nendest kuritegudest on toodud inimkaubanduse peatükis.

Samuti loetakse vägivallakuritegude hulka röövimine (KarS-i § 200), avaliku korra raske rikkumine (KarS-i § 263) ning vägivald võimuesindaja või muu avalikku korda kaitsva isiku suhtes (KarS-i § 274). Röövimisi käsitletakse täpsemalt varavastaseid kuritegusid käsitlevas peatükis.

2012. aastal registreeriti 7843 vägivallakuritegu, mida on 6,6% rohkem kui eelnenud aastal. Samal ajal on üldine kuritegevuse tase langenud 4%. Vägivallakuriteod moodustasid registreeritud kuritegudest 19% (2011. aastal 17,3%).

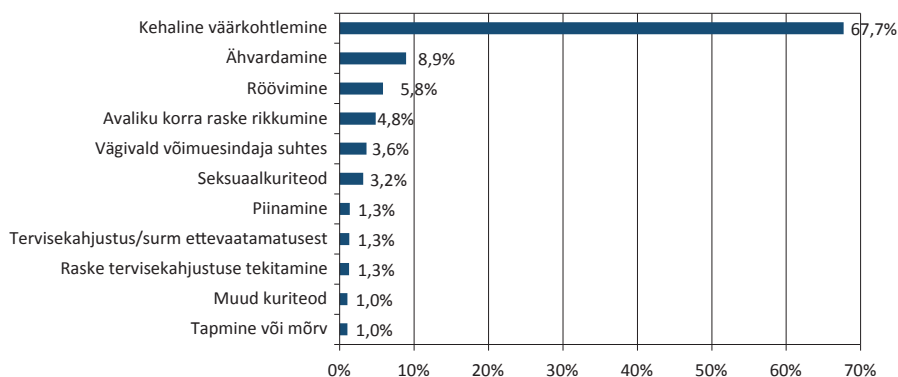
Vägivallakuritegude arv ja osakaal kõigist kuritegudest näitab endiselt kasvutrendi.

Joonis 21. Registreeritud vägivallakuritegude arv 2003–2012

Vägivallakuritegudest moodustas suurima osa kehaline väärkohtlemine. Võrreldes 2011. aastaga suurenes kehaliste väärkohtlemiste arv 4785 kuriteolt 5311-ni ning

osakaal 65%-lt 67,7%-ni. Sageduselt teisel kohal on ähvardamise juhtumid (700 juhtumit; 8,9%). Võrreldes 2011. aastaga on vähenenud röövimiste (457; 5,8%) ja avaliku korra raskete rikkumiste (378; 4,8%) osakaal, suurenenud aga seksuaalkuritegude osakaal (248; 3,2%), seda peamiselt vägistamise tõttu, mida oli peaaegu poole rohkem kui eelmisel aastal. Raske tervisekahjustamise kuritegusid oli kokku 124, nendest 25 olid põhjustatud ettevaatamatusest (2011. aastal 16). Tapmisi ja mõrvu oli 2012. aastal võrreldes eelmise aastaga viiendiku võrra vähem: kui 2011. aastal registreeriti 100 tapmist ja mõrva, siis aasta hiljem juba 80 (nendest 59 tapmist ja 21 mõrva).

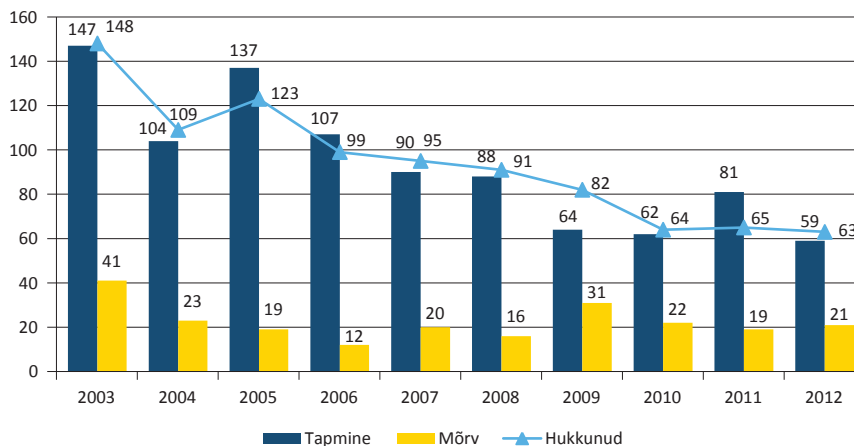

Joonis 22. Vägivallakuritegude osakaal kuriteoliikide järgi³⁶

Sarnaselt eelmise aastaga suurenes ka 2012. aastal absoluutarvudes kõige rohkem kehalise väärkohtlemise juhtumite arv (562 võrra; 11%). Järgnesid vägistamised (tõus 52 juhtumi võrra; 57%) ja vägivald võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes (47; 20%). Vägistamiste arv jõudis peaaegu 2008. aasta tasemele, kui see oli 160. Märkatavalt vähenesid avaliku korra raskete rikkumiste (-162; -30%) ja röövimine (-68; -13%).

Tapmisi ja mõrvu oli 2012. aastal 20% enam kui eelnenud aastal: kui 2010. aastal registreeriti 100 tapmist ja mõrva, siis aasta hiljem juba 80 (nendest 59 registreeriti tapmise ja 21 mõrvana). Vägivalla tagajärjel hukkunud inimeste arv aga sellisel määral ei muutunud, kuna registreeritud juhtumid on ka kuriteokatsed ja kuriteole kihutamise juhtumid, mis ei lõppenud inimese surmaga. Ründe tagajärjel hukkunute arv vähenes 2012. aastal Eestis kahe võrra 63-ni.

³⁶ Joonisel on seksuaalkuritegude all kajastatud KarS-i §-d 141–146.

Joonis 23. Registreeritud tapmised ja mõrvad, hukkunute arv 2003–2012 (hukkunute arv põhineb kohtueksperdi hinnangul surma põhjuse kohta)

2012. aastal lõpetati või saadeti kohtusse 3482 vägivallajuhtumit, nendest 66% moodustas kehaline väärkohtlemine, järgnesid ähvardamine (11%) ja röövimine (8%). 2012. aastal jõustus 2311 vägivallakuritegude kohtuasja, millest umbes pooled olid seotud kehalise väärkohtlemisega. Süüdimõistev kohtuotsus jõustus 2050 isiku ning (osaliselt) õigeksmõistev otsus 48 isiku suhtes³⁷,

Tabel 21. 2012. aastal jõustunud kohtulahendid³⁸

Kuriteoliik	Süüdi	Õigeks
Kehaline väärkohtlemine	1188	20
Avaliku korra raske rikkumine	254	6
Röövimine	288	8
Vägivald võimuesindaja suhtes	168	1
Ähvardamine	167	2
Seksuaalkuriteod	56	4
Raske tervisekahjustuse tekitamine	89	1
Tervisekahjustus/surm ettevaatamusest	28	0
Tapmine või mõrv	57	8
Muud kuriteod	72	2

2012. aastal lõpetati 2023 inimese suhtes kokku 2548 vägivallakuriteo menetlemine. Enamik lõpetamistest tehti KrMS § 200 alusel ehk kriminaalmenetlust välistava asjaolu ilmnenemise tõttu (1083 kuritegu), millest suurem osa oli kehalise väärkohtlemise juhtumeid (69%). 421 asja lõpetati, sest kohtueelses menetluses ei suudetud

³⁷ Kui isik mõisteti ühe kohtuasja raames süüdi (või õigeks) mitme erineva kuriteokoosseisu eest (nt KarS-i § 200 ja § 121), on isik arvestatud ühe korra.

³⁸ Kuna isikuid mõisteti süüdi ka mitme kuriteo eest, võib seesama isik kajastuda mitmel real või ühel real mitu korda (nt kui isik mõisteti süüdi nii raske tervisekahjustuse tekitamises ettevaatamusest kui ka surma põhjustamise ettevaatamusest, kajastub ta vastaval real mitu korda).

kuriteo toimepanijat kindlaks teha (KrMS § 200¹). Need menetlused olid peamiselt seotud kehalise väärkohtlemise (56%) ja röövimisega (27%).

480 asja lõpetati KrMS § 202 alusel (avaliku menetlushuvi puudumine), neist 86% olid kehalise väärkohtlemise juhtumid. 472 vägivaldakuritegu lõpetati lepitamisega (KrMS § 203¹), sh 411 kehalist väärkohtlemist. 2010. aastal läbi viidud analüüsile toetudes võib arvata, et ligikaudu 65% neist on perevägivalla juhtumid (Klopets & Tamm, 2010). 77 kriminaalasja lõpetati KrMS § 201 (kriminaalasja saatmine alaealiste komisjonile) ja 42 asja KrMS § 203 (karistuse ebaotstarbekus) alusel. Mõlemal juhul olid ülekaalus kehalise väärkohtlemise juhtumid.

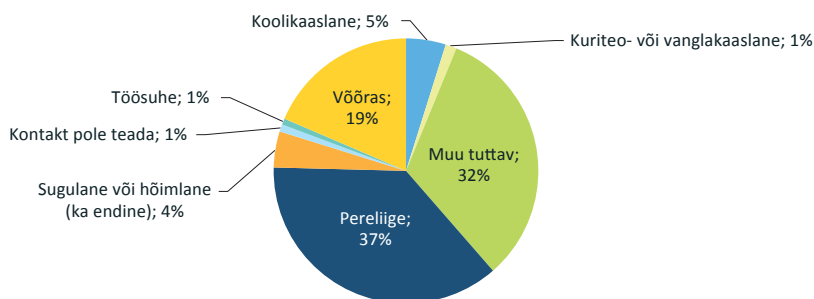
3.1.1. Kehaline väärkohtlemine

Karistusseadustiku § 121 järgi peetakse kehaliseks väärkohtlemiseks teise inimese tervise kahjustamist, samuti löömist, peksmist või valu tekitamist muul viisil ning selle eest karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

2012. aastal registreeriti 5311 kehalise väärkohtlemise juhtumit. Viiendikul juhtudest tuli kannatanule kallale, sama palju esines peksmise juhtumeid, kusjuures 12% juhul peksti jalaga, 6% löödi pähe, 3% tiriti ohvrit juustest ja 2% juhtudest löödi ohvrit kõhtu. Siinkohal tasub mainida, et vähemalt 30 juhul tuli ette olukord, kus kehalise väärkohtlemise ohver oli lapseootel. 16% juhtudest kasutas vägivaltatseja nuga või mõnd muud terariista, 1% juhtudest relva või relvataolist eset. 14% juhtudest oli vähemalt üks pooltest joobes.

Kõige enam toimus kehalise väärkohtlemise juhtumeid korteris, eramus, talumaal vms (52% juhtumitest), järgnesid ründed avalikus kohas (41%), sh park, tänav, väljak, spordirajatis, parkla, mets, maantee, raviasutus- või apteek, toidlustus- või kultuuriasutus (viimased moodustasid 10% kehalise väärkohtlemise toimumiskohtadest).

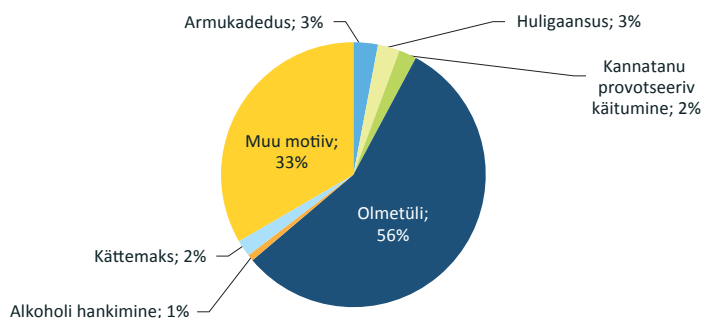
Enamiku kehalisi väärkohtlemisi panevad toime kannatanu pereliikmed või hõimlased (kokku 41%), ligi kolmandikul juhtudest mõni muu tuttav ning viiendikul juhtudest kannatanule võõras inimene.

Joonis 24. Vägivaltatseja suhe kannatanuga

Samamoodi võib öelda, et enamik kehalise väärkohtlemise juhtumeid on põhjustatud olmetulist. Harvem on põhjuseks armukadedus, huligaansus, kannatanu provotseeriv käitumine, kättemaks või alkoholi/ narkootilise aine hankimine. Veelgi vähem on juhtumeid, mis on põhjustatud omakasust, üleoleku demonstreerimise vajadusest,

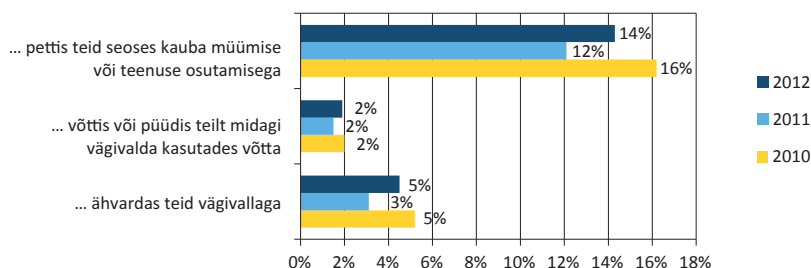
seksuaalsest motiivist või õiguslikust tülist (vaidlus võla, omandisuhte, eluruumi kasutamise õiguse jms üle).

Joonis 25. Vägivallatseja motiiv

3.1.2. Vägivalla ohvriks langemine

Vägivallaga ähvardamise ohvriks langes 2012. aastal 5% inimestest ning otsese rünnaku ohvriks 4% (2011. aastal 3% ja 2%). Ähvardamise või rünnaku ohvriks langenutest 63% ei pöördunud juhtumiga seoses politsei poole; politseile teatas 29% ning 8% puhul jõudis info politseini muul moel.

Joonis 26. Küsimusele „Kas viimase 12 kuu jooksul on juhtunud, et keegi ...“ antud jah-vastuste osakaal aastatel 2010–2012

3.1.3. Vägivallakuriteod kiirabi väljakutsete põhjusena

Lisaks sellele, et vägivallakuritegevus on midagi, mille ennetamise ja tagajärgedega tuleb tegeleda õigussüsteemis, on see seotud ka tervishoiuvaldkonna, sh kiirabi tegevusega. Kui 2012. aastal registreeriti 7843 vägivallakuritegu, siis samas ajavahemikus oli kiirabi väljakutsetest vägivallaga seotud 4408, see on 3,4 väljakutset 1000 inimese kohta. Vägivallaga seotud väljakutsete osakaal kõigi traumade seas on aasta-aastalt vähenenud.

Tabel 22. Vägivald kiirabi väljakutsete põhjusena 2007–2012³⁹

Kiirabi väljakutsed	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Traumad kokku, sh	33 580	33 238	31 713	31 776	33 323	31 938
Liiklus	4 229	3 251	2 858	2 771	2 947	2 553
Olme	20 004	21 160	20 971	21 356	22 408	21 924
Töö	1 384	1 135	827	915	1 020	972
Suitsiid	446	454	389	351	340	322
Sport	1 194	1 388	1 378	1 231	1 342	1 395
Vägivald	5 457	5 296	4 765	4 611	4 763	4 408
Muud	866	554	525	541	503	457
Vägivalda % kõikidest traumadest	16,3%	15,9%	15,0%	14,5%	14,3%	13,8%

Kõigist kiirabi väljakutsetest moodustab vägivald ligi 2%. Sihtasutus Tartu Kiirabi märgib oma 2012. aasta tegevusaruandes, et võrreldes 2011. aastaga on vähenenud liiklustraumade osakaal 32%, olmetraumad on vähenenud 0,7%, töötraumad 9,7%, vägivald 10,4% (SA Tartu Kiirabi, 2012).

3.1.4. Piirkondlik jaotus

Registreeritud vägivallakuritegude arvu poolest kuuluvad esiviisikusse Harjumaa (3983 juhtumit, 42% kõigist vägivallakuritegudest), Ida-Virumaa (1081; 15%), Tartu- (795; 10%), Pärnu- (411; 5%) ja Lääne-Virumaa (392; 4%). Teistes maakondades oli osakaal 3% või vähem. Endiselt oli vägivallakuritegude osakaal väikseim Hiiumaal (18 juhtumit; 0,3% kõigist vägivallakuritegudest).

Enim suurenes registreeritud vägivallajuhtude arv Harjumaal: 3983 vägivallajuhtumit, mida on 720 võrra ehk 22% rohkem kui eelmisel aastal (sh kasv ilma Tallinnata on 25%). Lääne-Virumaal oli 2012. aastal 61 vägivalla juhtumit rohkem kui aasta varem (kasv 18%). Protsentuaalselt vähenes vägivallajuhtumite arv kõige rohkem Viljandimaal (74 juhtumit ehk 36% vähem), järgnesid Saaremaa (33; 32%) ja Valgamaa (63; 31%).

Tabel 23. Registreeritud vägivallakuritegude arv ja muutus maakondades, 2011–2012

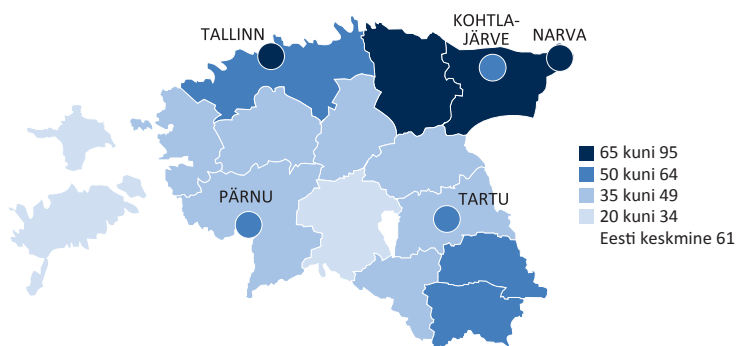
Maakond	2011	2012	Muutus	Muutus %
Harjumaa	3263	3983	720	22%
Hiiumaa	21	18	-3	-14%
Ida-Virumaa	1142	1081	-61	-5%
Jõgevamaa	143	137	-6	-4%
Järvamaa	128	115	-13	-10%
Läänemaa	120	98	-22	-18%
Lääne-Virumaa	331	392	61	18%
Põlvamaa	156	159	3	2%
Pärnumaa	404	411	7	2%
Raplamaa	159	134	-25	-16%
Saaremaa	104	71	-33	-32%
Tartumaa	783	795	12	2%
Valgamaa	202	139	-63	-31%
Viljandimaa	204	130	-74	-36%
Võrumaa	185	174	-11	-6%
Kokku*	7345	7837	492	5%

* 2011. aastal registreeriti 15 ja 2012. aastal 6 määratlemata piirkonnaga vägivallakuritegu

³⁹ Andmed pärinevad Terviseametilt (<http://www.terviseamet.ee/tervishoid/kiirabi/aruandlus.html>)

Võrreldes 2011. aastaga on vägivallakuritegude arv 10 000 inimese kohta suurenenud 55-lt 61-le. Kasvu on enim põhjustanud kehaliste väärkohtlemiste arvu suuremine. Samas võrreldes 2008. aastaga on vägivallakuritegude üldarv 10 000 inimese kohta väiksem (tollal oli see 70).

Kui 2011. aastal registreeriti Ida-Virumaal 69 vägivallakuritegu 10 000 inimese kohta (v.a Kohtla-Järve ja Narva), siis ka 2012. aastal registreeriti enim vägivallakuritegusid Ida-Virumaal (93), millele järgnesid Tallinn (80), Narva (67) ja Lääne-Virumaa (66 vägivallakuritegu 10 000 inimese kohta). Kõige vähem vägivallakuritegusid 10 000 inimese kohta registreeriti Hiiumaal (21), Saaremaal (23) ja Viljandimaal (27). Kui Hiiumaal on see arv võrreldes eelmise aastaga jäänud samaks, siis nii Saaremaal kui ka Viljandimaal on vägivallakuritegude suhtarv 10 000 inimese kohta vähenenud vastavalt 23% ja 27%.

Joonis 27. Vägivallakuritegude tase 10 000 inimese kohta 2012. aastal maakondades ja viies suuremas linnas

3.2. Perevägivald

Euroopa Nõukogu naistevastase ja perevägivald ennetamise ja vähendamise konventsiooni järgi sisaldab perevägivald kõiki füüsilise, seksuaalse, psühholoogilise või majandusliku vägivald akte, mis toimuvad perekonnas või praeguste või endiste abikaasade või partnerite vahel hoolimata sellest, kas toimepanija elab või elas ohvriga ühel elamispinnal. Vägivald võib toimuda praeguste või endise abikaasade, elukaaslaste, partnerite vahel, tegemist võib olla laste või (vana)vanemate väärkohtlemise või õdede-vendade omavahelise vägivaldaga.

Perevägivald ei määratle ära sündmuse toimumise kohta, see võib toimuda ühe või teise osalise kodus või väljaspool seda, näiteks tänaval, külas või mujal, vaid viitab lähedastele suhetele ohvri ja vägivaldase vahel. Perevägivald puhul ei piisa alati sellest, et vaadata konkreetset juhtumit, pigem on tegu konfliktiga, mis mingil hetkel kasvab üle vägivaldaks (Goodlin ja Dunn, 2010, 109), avaldades eri vormides, sh emotsionaalne kuritarvitamine, isolatsioon, majanduslik kontroll, ähvardused, süüdistused, seksuaalne vägivald, ning varieerudes tõuklemisest eluohtlike rünnakuteni.

2012. aastal registreeriti 2231 perevägivaldajuhtumit. Kuna perevägivald võib esineda mitmes vormis, siis kriminaalstatistikat analüüsid on perevägivald puhul vaatluse all karistusseadustiku §-d 113, 114, 116–118, 120–123, 127, 131, 136, 141–143, 146, 200, 263 ja 274. Tabelis on näidatud perevägivaldajuhtumite liikide osakaalud.

Tabel 24. Perevägivaldajuhtumite jagunemine liigiti ning osakaal sama paragrahvi juhtumite seas

Karistusseadustiku §	Osakaal perevägivaldas	Osakaal sama § juhtumites
§ 121	80%	34%
§ 120	11%	36%
§ 122	3%	67%
§ 141, 142, 143, 145, 146	2%	17%
§ 118	1%	16%
§ 113, 114, 116, 117	1%	12%
Muud	2%	NA

Kõigist kuritegudest moodustab perevägivald hinnanguliselt 5,5%, vägivallakuritegudest 28%. 2011. aastal olid need osakaalud 4,6% ja 26%. Perevägivaldajuhtumite seas domineerivad kehalise väärkohtlemise juhtumid: kõigist perevägivaldajuhtumitest on neid 80% ning kõigist kehalise väärkohtlemise juhtumitest 34%. Ka need osakaalud näitavad võrreldes

Kõigist kuritegudest moodustab perevägivald hinnanguliselt 5,5%, vägivallakuritegudest 28%.

eelmise aastaga kasvutrendi (vastavalt 78% ja 31%). Kui kehalise väärkohtlemise asju oli võrreldes 2011. aastaga 11% rohkem, siis pereliikmete või elukaaslaste vahel toimunud kehaline väärkohtlemine on aastaga suurenenud 19% (perevägivaldajuhtumite arvu suurenemine kõikide paragrahvide peale 15%). Ühelt poolt näitab see suuremat perevägivaldajuhtumite arvu, teisalt aga

võib see olla tunnistus suurenenud teatamisest, mis on seotud suurema teadlikkusega antud teemast. Suurenenud teadlikkusele ja politsei perevägivaldajuhtumitele juhivad 2012. aasta ülevaadetes tähelepanu kõik prefektuurid. Nt Põhja prefektuur on oma aastaülevaates märkinud, et kehaliste väärkohtlemiste arvu suurenemise üks suuremaid põhjusi on senisest põhjalikum tegelemine lähisuhtevägivaldajuhtumitega, kus konfliktid püüvad tihti vägivallaga (Põhja prefektuur, 2013). Kuna politseis on perevägivaldajuhtumitele reageerimise aluseks null tolerants, siis on tõenäoline, et perevägivaldajuhtumite arv suureneb lähiajal veelgi.

Enamik perevägivaldajuhtumest toimus elukaaslaste või endiste elukaaslaste vahel (43%), järgnes vägivald laste ja teiste pereliikmete vastu (31%) ja abikaasade/eksabikaasade vaheline vägivald (27%). 87% perevägivaldajuhtumitest toimus korteris, eramus või seda ümbritseval territooriumil (87%). Avalikus kohas toimus 9% juhtumitest ning 4% juhtumest polnud võimaik toimumiskohta üheselt määrata.

Märksõnaotsing⁴⁰ 2012. aastal registreeritud perevägivaldajuhtumite seas näitas, et veerandil juhtudel on kannatanud rusikatega pekstud, 8% juhtumest on pekstud

⁴⁰ Andmete tõlgendamisel tuleb mees pidada, et märksõnaotsing annab intsidenti iseloomustavad omadused välja vaid osaliselt.

jalaga. Sama paljudel juhtudel tiriti kannatanut juustest. Peksmise puhul vähemalt 5% juhtudest löödi pähe, sama sageli kõhtu. Noa või muu terariista kasutamine tuli märksõnaotsinguga välja 6% juhtudest, sama palju esines kägistamist. Vähemalt 13% juhtudest oli üks või mitu poolt alkoholi- või narkojoobes. 1% juhtudest kasutas vägivallatseja tulirelva, sama sageli näitas märksõnaotsing, et kannatanu oli intsi-dendi ajal rase.

Näiteid rasedatevastasest perevägivallast

A haaras oma rasedat elukaaslast T kätega näost, ähvardas tappa tema ja nende tule-vase lapse, sihtis korduvalt rusikaga T-le kõhu piirkonda ja lõi teda käega kõhu piir-konda. Kui T-l õnnestus majast välja joosta, püüdis A ta kinni, haaras temast jõuga kinni ning sosistas kõrva tapmisähvardusi, juhul kui naine "piiksatab". Kannatanu kartis ähvarduste täideviimist.

Mees löhkus endise elukaaslase korteri ukse taga, karjus ja ähvardas naist, lubades ta ära tappa, juhul kui naine ei katkesta rasedust. Samal ajal olid kodus naise väikesed lapsed.

M helistas oma rasedale abikaasale, kellega nad juba seitse kuud koos ei elanud. M ähvardas naise autoga alla ajada või teha mida iganes, et naise laps ei sünniks. Naine kartis, et M võib oma ähvardused teoks teha, kuna ta on varem olnud vägivaldne.

Kui perevägivalla juhtumite sagenemise taga on sagedasem teatamine, siis murette-kitavaks võib pidada perevägivallaga seotud tapmist ja mõrvade arvu suurenemist (17-lt 20-le) olukorras, kus tapmiste üldarv eelmise aastaga võrreldes on vähenenud. Paabo ja teised (2013) juhvivad tähelepanu, et vaadates 2012. aastal registreeritud perevägivallaga seotud tapmisi ja mõrvu, on nende kuriteoliikide puhul toimepani-jate seas naiste osakaal suurem kui tavaliselt perevägivalla puhul: kui üldiselt on pere-vägivalla puhul kuni 90% ulatuses toimepanijateks mehed, siis selliste kuritegude puhul on naiste osakaal tunduvalt suurem, peaaegu kolmandik. Põhjendusena selgi-tavad nad, et kuna naised jäävad füüsiliselt jõult meestele enamasti alla, on tapmiste puhul naised kasutanud külm- või tulirelva, millel on tavaliselt fataalsed tagajärjed.

Oma analüüsis näitavad nad, et 2012. aasta perevägivallaga seotud tapmist ja mõrvade puhul oli 12 korral kasutatud nuga, kääre või kruvikeerajat, 3 korral oli tegemist füüsilise vägivallaga (peksmine, kägistamine või raputamine), 3 korral kasu-tati tulirelva, 1 korral süütamist ning 1 korral on vahend jäänud tuvastamata. (Paabo ja teised, 2013) 20 juhtumist 5 puhul oli olemas varasem kokkupuude politseiga.

3.2.1. Perevägivalla juhtumite menetlemine

45% kõigist alustatud perevägivalla juhtumite menetlustest lõpetatakse otstarbeku-sest (sh 53% avaliku menetlushuvi puudumise tõttu, 42% leppimise kaudu ja 5% muudel põhjustel, nt alaealiste komisjoni saatmise tõttu), 31% menetlustest lõpe-tatakse menetluse aluse puudumise tõttu ning 24% menetlustest jõuab kohtuotsu-seni, karistuseks tingimisi vangistus (53%), ÜKT (20%), rahaline karistus (14%) või reaalne vangistus (13%) (Salla ja Surva, 2011, 2).

Lisaks juhtumite menetlemisele politseis, prokuratuuris ja kohtus on oluline see, kuidas toetatakse pere menetlusväliselt. Politsei perevägivallajuhtumite menet-lemise juhises on toodud kohustus teavitada omavalitsuse sotsiaalosakonda ja/või

lastekaitset, kui sündmusega on seotud lapsed või eakad või kui samale aadressile on toimunud kolm perevägivallaga seotud väljakutset. Nii tekib politseis ja sotsiaalhoolekandes ülevaade peredest, kus on vägivallaga probleeme. Koostööd lastekaitse- ja sotsiaaltöötajatega ning ohvriabiga peetakse heaks, infovahetus ja vastastikune kaasamine juhtumite lahendamistesse toimib hästi; lisaks annavad ülevaated võimaluse analüüsida perevägivalla tüüpsituatsioone ja välja töötada parimad lahendused nii juhtumite lahendamiseks kui ennetamiseks. (Lõuna prefektuur, 2013)

Ka Lääne prefektuur (2013) hindab koostööd heaks, aga märgib aastaülevaates, et Läänemaal on spetsialistide teavitamine vähenenud 6%, mis on tingitud asjaolust, et perevägivallaga seotud isikute hulgas on suurenenud inimeste osakaal, kellel alaealisi lapsi ei ole. Sellega seoses on suurenenud juhtumite arv, mille puhul sotsiaaltöötaja teavitamine ei ole kohustuslik.

Paabo ja Aru on oma analüüsis tähelepanu juhtinud, et sotsiaaltöötajate ja perevägivalla ohvritega tegelevate organisatsioonide arvates on politsei sekkumine ja menetluse alustamine kõige mõjusam eelkõige esmakordsete juhtumite puhul. Seetõttu on eriti oluline, et politsei alustaks ametliku menetluse ning ühtlasi teeks koostööd sotsiaaltöötajate ja ohvriabi töötajatega, sest „eelkõige just nemad peavad tegelema kannatanuga ning abistama olukorrast väljatulemisel“ (Paabo ja Aru, 2012, 5).

3.2.2. Naiste varjupaikade statistika

Naiste varjupaikade tegevus on mõeldud vägivaldaga kogunud naistele ja ka nende lastele. Varjupaigad pakuvad turvalist paika vägivallaohu korral ja vajadusel ajutist elupaika. Lisaks on mitmes varjupaigas olemas psühholoogilise ja juriidilise nõustamise ning kriisiabi võimalus, seal pakutakse abi ametiasutustega suhtlemisel ning tuge vägivallavaba elu alustamisel.

Varjupaikades kogutud statistika põhjal pöördus 2012. aastal varjupaikade poole, sh nii majutusele kui ka nõustamisele, kokku 1570 naist ja 193 nendega kaasas olnud last. Varjupaigas palus öömaja 167 naist (11% kõigist pöördunuist, kokku 6287 ööd) ja 114 last (kokku 5743 ööd).

Enamik varjupaiga poole pöördunud naistest olid kokku puutunud vaimse (81%) ja füüsilise (68%) vägivallaga, aga oli ka neid, kes kannatasid majandusliku (31%) või seksuaalse (9%) vägivalla all. Nagu näha, on naiste puhul sage, et korraga puututakse kokku mitut eri liiki vägivallaga. Enamasti on vägivallatsejaks naise partner või ekspartner (92%), ent esineb ka juhtumeid, kus ohvriks on langetud pojale/tütrelle (4%), vanematele (3%) või muudele lähituttavatele või sugulastele (3%).

Varjupaikade andmetel on nende poole pöördunud naistest vaid mõned pöördunud lisaks politseisse (9%), kohalikkude sotsiaalosalakonda (12%), kohtusse (7%) või ohvriarhivisse (6%). Veidi on vähenenud politseisse pöördunute arv (2011. aastal 12%) ja suurenenud ohvriarhivisse pöördunute arv (2011. aastal 4%).

Varjupaikade poole pöördus 2012. aastal kokku 1570 naist, mida on 33% rohkem kui 2011. aastal.

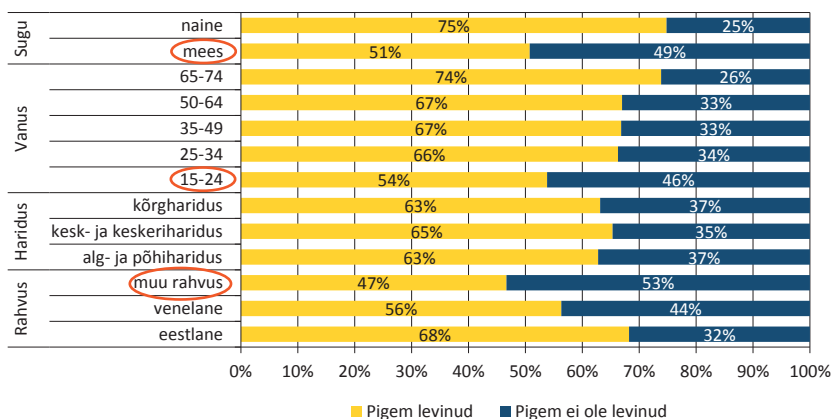
3.2.3. Perevägivalda ohvrid ohvriuuringus

2012. aasta ohvriuuringus küsiti inimeste hinnanguid perevägivalda leviku ja tõsi-duse kohta. Keskmiselt 28% Eesti inimestest teab oma perekonna või sõprade ringis mõnd naist, kes on olnud mistahes liiki perevägivalda ohver.

Tabel 25. Nende inimeste osakaal, kes teavad oma perekonna või sõprade ringis mõnd naist, kes on olnud mistahes liiki perevägivalda ohver sotsiaal-demograafiliste tunnuste alusel

	Jah	Ei		Jah	Ei
	Sugu			Vanus	
Mees	21,6%	78,4%	15-24	39,5%	60,5%
Naine	33,8%	66,2%	25-34	33,5%	66,5%
	Regioon		35-49	37,2%	62,8%
Tallinn	25,2%	74,8%	50-64	23,6%	76,4%
Põhja-Eesti	26,3%	73,7%	65-74	9,6%	90,4%
Lääne-Eesti	38,3%	61,7%		Rahvus	
Tartu piirkond	32,0%	68,0%	Eestlane	31,6%	68,4%
Lõuna-Eesti	31,0%	69,0%	Venelane	22,6%	77,4%
Virumaa	24,1%	75,9%	Muu rahvus	13,2%	86,8%
Kokku	Jah: 28,4%			Ei: 71,6%	

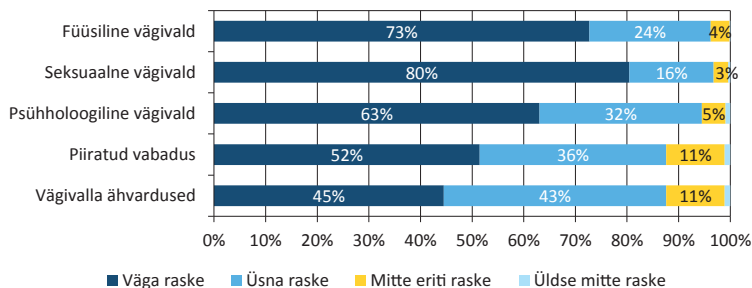
Naistevastast perevägivalda peab väga levinuks 11%, üsna levinuks 53%, mitte eriti levinuks 33% ja üldse mitte levinuks 2% Eesti inimestest. Naised peavad perevägivalda oluliselt rohkem levinuks kui mehed: 51% meestest ja 75% naistest leiab, et see on väga või üsna levinud. Mõneti üllatava tulemusena ilmnes, et kuigi võrreldes teiste vanuserühmadega teavad noored vanuses 15–24 oma tutvusringkonnas sagedamini mõnd perevägivalda ohvrit, siis hindavad nad perevägivalda ühiskonnas tervikuna märksa vähem levinuks. Mehed hindavad perevägivalda levikut vägagi erinevalt võrreldes naistega, samuti muud rahvused võrreldes eestlastega.

Joonis 28. Inimeste hinnangud naistevastase perevägivalda leviku kohta sotsiaal-demograafiliste tunnuste kaupa, %⁴¹

⁴¹ Küsimus: „Kui levinud on Teie arvates Eestis üldiselt naiste vastu suunatud koduvägivald?“

Vägivallaliikide raskusastme vaates peetakse kõige sagedamini väga raskeks seksuaalvägivalda (80% vastanuist), aga ka füüsilist (73%) ja vaimset vägivalda (63%). Piiratud vabadust ja vägivallaga ähvardamist peeti kõige sagemini mitte eriti või üldse mitte raskeks.

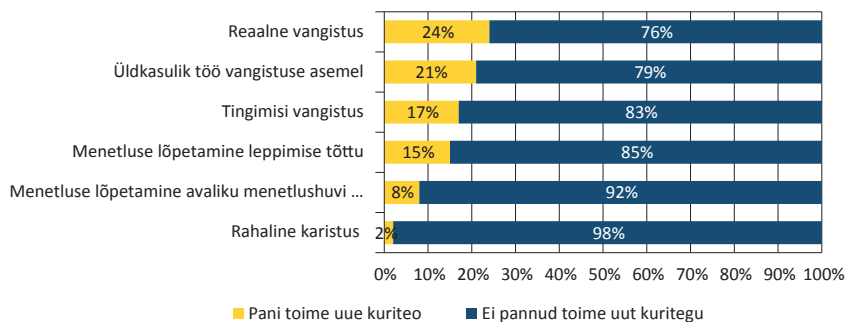

Joonis 29. Vastuste üldjaotus küsimusele „Kas peate järgmisi naistevastase koduvägivalda liike väga raskeks, üsna raskeks, mitte eriti raskeks või üldse mitte raskeks?“

3.2.4. Perevägivallatsejate retsidiivsus

Perevägivallatsejate retsidiivsus on keskmiselt 14%.

2012. aastal tehtud perevägivallatsejate analüüs (Salla ja Surva, 2012) näitas, et 1064 tuvastatud isikust, kelle suhtes 2010. aastal kehalise väärkohtlemisena kvalifitseeritud perevägivallajuhtumites menetlusi alustati ja lõpuni viidi, oli aasta aega hiljem uue kriminaalasja raames kahtlustatavana üle kuulatud 149 inimest (14%).

Joonis 30. Perevägivallatsejate retsidiivsus vastavalt lahendi liigile

Kõige suurem on ühe aasta retsidiivsus nende isikute puhul, kes vabanesid reaalset vangistusest, sh šokivangistusest, neist pani aasta jooksul uue kuriteo toime iga neljas vabanenu. Vanglasse tagasi jõudis aasta jooksul ligi kümnendik vabanenutest. Väikseim retsidiivsus oli neil vägivallatsetajatel, kellele määrati rahaline karistus (2%). Väikese retsidiivsususe põhjuseks on siinkohal ilmselt see, et ilmselt määratakse raha-

line karistus paremas majanduslikus olukorras olevale inimesele, kellel on vähem sotsiaalseid probleeme, mis võiksid korduvkuritegevuse riski suurendada.

Analüüsi kaasati ka kahtlustatavad, kelle suhtes politsei või prokuratuur menetluse lõpetas, kuna kuritegu ei suudetud tõendada või puudus menetluseks alus. Nende isikute puhul oli retsidiivsuse määr 16% ehk lähedane üldisele keskmisele.

Nagu varasemad uuringudki on näidanud, järeldati ka selles analüüsis, et meeste retsidiivsus on suurem ja kasvab kiiremini. Kui kuue kuu möödumisel menetluse lõpetamisest, kohtuotsusest või vangistuse lõpust sattus uue kriminaalasja raames kahtlustatavana ülekuulamisele 8% meestest, siis naiste puhul oli see 5,5% ja aasta möödudes juba vastavalt 14,5% ja 8%. Vanuse järgi saab öelda, et retsidiivsus on suurim noorte hulgas, kus ka üldine kuritegelik aktiivsus on suurem. Vanuse kasvades nii retsidiivsus kui ka üldine kuritegelik aktiivsus vähenevad.

3.2.5. Perevägivald ja lapsed⁴²

Lastevastane vägivald on laialt levinud, kuna paljud lapsevanemad on endiselt seisukohal, et lapse õpetamine või distsiplineerimine kerge kehalise karistuse abil (löömine, tutistamine) on lubatud (vt nt Praxis, 2012). Lastel, kellel esinevad psühhiaatrilised või käitumisprobleemid või keeruline temperament, on suurem risk sattuda vägivalda ohvriks, kuna need sellised lapsed on vanematele või eestkostjatele väljakutseks. Seepärast kogevad eelmainitud laste hooldajad rohkem laste kasvatamisest tulenevat stressi. Vägivaldale võivad esile kutsuda ka muud tegurid, nagu puudulikud vanemlikud oskused, toimetulekuraskused, alkoholi või narkootikumide kuritarvitamine või suutmatus emotsioonidega toime tulla.

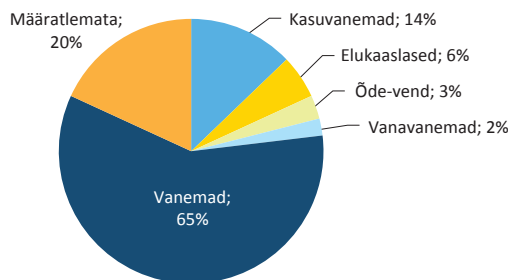
Kõige suurema rühma lastevastase vägivalda toimepanijaist moodustavad lapsevanemad (ka kasuvanemad), levinuim on lastevastane vägivald nooremate emade seas. Vägivaldale kasutavad vanemad kogevad tihemini stressi, neil on madal enesehinnang, nõrk impulsside kontrollimise võime, madal frustratsioonilävi ning väike empaatiavõime. Alkoholi ja narkootikumide kuritarvitamine mängib suurt rolli vägivaldariski suurenemisel. Lapsevanema langemine füüsilise vägivalda ohvriks lapsepõlves on samuti riskitegur, mis suurendab ohtu, et lapsevanem kasutab vägivaldale ka oma laste vastu. Alaealise vastast vägivaldale võib kohata kõige rohkem perekondades, kus partnerite (lapsevanemate, elukaaslaste) vahel esineb füüsilist vägivaldale, ja peres, kus last kasvatab üks vanem. Sotsiaalsed tegurid, mis soodustavad füüsilise vägivalda kasutamist, on vaesus, töötus, sotsiaalne isoleeritus ning kõrge kuritegevuse ja vägivalda määraga kogukond.

2011. aastal registreeritud perevägivalda juhtumite analüüs näitas, et lastevastaste perevägivaldategude arv maakondades on proportsionaalne maakonna elanike arvuga. Seega võib öelda, et lastevastase perevägivalda tase on Eesti eri paigus üsna ühtlane. Lääne prefektuuri aastaülevaatest selgub, et lastega seotud perevägivalda juhtumeid on 2012. aastal võrreldes 2011. aastaga pisut vähem (44%lt 40%ni). Lapse juuresolekul toimus 37% kõikidest lähisuhtevägivalda juhtudest, 3% puhul pandi toime vägivald lapse vastu.

Enamik lastevastaseid perevägivalda kuritegusid pannakse toime oma laste või kasulaste vastu.

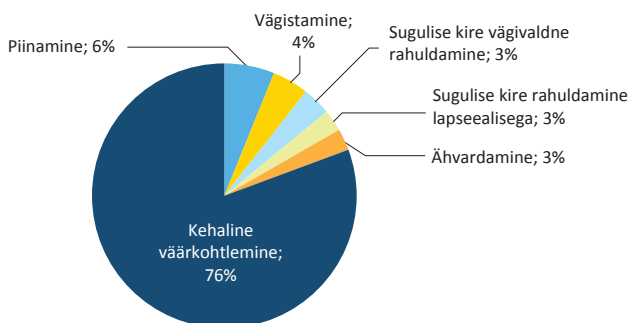
⁴² Peatüki jaoks analüüsis andmeid kriminaalpoliitika osakonna praktikant Tiina Suur

Enamik laste vastaseid perevägivalda kuritegusid pannakse toime oma laste vastu (65%), kasulaste vastu (14%) ja elukaaslaste vastu (6%). Õe-venna vahelisi vägivallakuritegusid oli 2011. aastal 3% ning lastelaste suhtes pandi toime 2% vägivallakuritegudest. Viiendikul juhtudest andmetest asjaosaliste suhe ei selgunud.

Joonis 31. Ründaja ja ohvri suhe

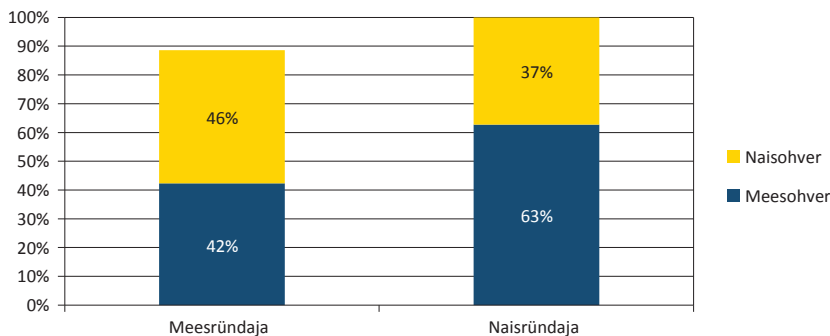
Alaealiste ohvrite vastased kuriteod võivad olla väga erinevat liiki. Kõige enam esines 2011. aastal kehalist väärkohtlemist (76%), vähemal määral piinamist (6%) ja vägistamist (4%). Sugulise kire vägivaldset rahuldamist (3%) ning sugulise kire rahuldamist lapsealisesega ja ähvardamist (mõlemad 3%) esines samuti harvem.

Joonis 32. Alaealiste vastase perevägivalda liigid

Enamik kuritegusid pandi toime korteris, eramus või talumajas (81%). Ülejäänud kohtades (näiteks parklas, tänaval, muus avalikus kohas) pandi vägivallategusid toime tunduvalt vähem. See on ka põhjuseks, miks tihti on alaealiste vastaseid vägivallakuritegusid raske avastada – puuduvad pealtnägijad ja ohver pole pädev abi otsima või tunnistusi andma.

Suurem osa vägivallatsejaid olid meessoost (77%). Meessoost vägivallatsejaga perevägivalda juhtude puhul, kus ohvri sugu oli teada, oli 42% kordadest ohvriks poisid, 46% juhtudel tüdrukud ning 7% juhtudel oli ohvriteks mitu last korraga. Naisründajate ohvrid olid 37% juhtudest naissoost, 63% juhtudest meessoost, millest kolmel korral olid ohvriteks mitu last korraga. 2% juhtudest tegutsesid eri soost ründajad koos.

Joonis 33. Eri soost ründajate ja ohvrite suhe

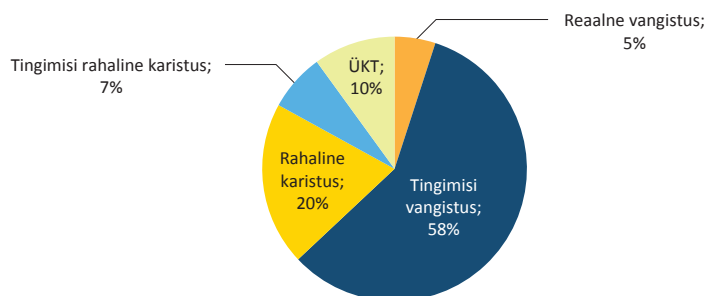
Seksuaalkuritegusid pandi toime enamasti naissoost ohvrite suhtes, mis moodustab 90% juhtudest. Seksuaalkuriteo puhul osutus ründajaks 93% juhtudest meessoost isik, kahel korral ka naissoost isik (7%). Alkoholi liigtarbimisest toimepandud kuritegusid pandi toime meessoost ohvrite suhtes 32% juhtudest, naissoost ohvrite suhtes 34% juhtudest ning eri sugudest ohvrite suhtes korraga 17% juhtudest. Enamik alkoholihoobes ründajatest (86%) ning üks narkojoobes ründaja olid meessoost.

Kõikide alaealistega seotud kuritegudest moodustavad osa ka vägivallateod, milles alaealised on olnud pealtvaatajateks. Sääraseid juhtumeid registreeriti 30 korral. 73% kordadest osutus alaealine kehalise väärkohtlemise pealtnägijaks (enamasti suunatud teise pereliikme vastu). 7% juhtudest nägi alaealine pealt piinamist ning 3% juhtudest nägi alaealine pealt ähvardamist, milles ähvardatu kartis ähvarduse täide viimist nii enda kui oma lapse suhtes.

Kokkuvõttes, suurema tõenäosusega oli alaealise vastase vägivalla toimepanijaks meessoost isik, ohvriks samuti meessoost isik ning alkoholihoobes toime pandud kuritegusid ja seksuaalkuritegusid esines vähe. Enamiku vägivallategusid panid toime vanemad oma laste vastu oma kodus (korteris, eramus) või kasuvanemad kasulaste vastu. Naissoost ründajate ohvrid olid peamiselt meessoost, meessoost ründajate ohvrid naissoost. Mitme lapse vastu korraga panid vägivallategusid toime rohkem meessoost ründajad. Alkoholihoobes toime pandud seksuaalkuritegude puhul olid ründajateks enamasti meessoost isikud.

Karistuspraktika

Kohtuotsustes, milles menetleti 2011. aastal registreeritud alaealiste vastase pervägivalla juhtumeid, on domineerivaks karistused KarS §121 ehk kehalise väärkohtlemise eest. 99 jõustunud kohtuotsusest on KarS §121 eest karistus määratud 60 korral. Karistused jagunesid reaalseks vangistuseks (5%), tingimisi vangistusteks (58%), rahaliseks karistuseks (20%), tingimisi rahaliseks karistuseks (7%) ning 10% juhtudest asendati vangistus ühiskondlikult kasuliku tööga.

Joonis 34. Karistuste liigid KarS § 121 rikkumiste eest

Kõikide kohtuotsuste järgi on keskmine rahaline karistus 513,9 eurot (väikseim 160 eurot, suurim 1355 eurot), keskmine vangistus (nii tingimisi kui reaalne vangistus) 7 kuud (väikseim 1 kuu, suurim 36 kuud) ning keskmine ühiskondlikult kasuliku töö tundide arv on 492,8 tundi (väikseim 120 tundi, suurim 964 tundi).

Tabel 26. Keskmised karistused lastevastaste pervägivalla kohtuasjades

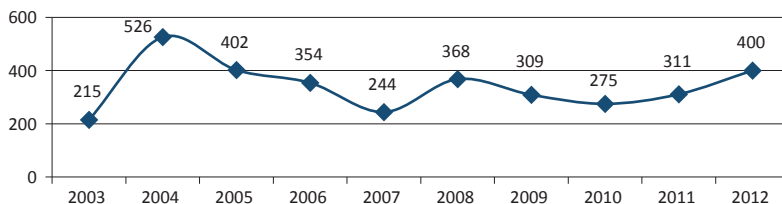
Süütegu	Kohtuotsuste koguarv	Reaalne vangistus	Tingimisi vangistus	Rahaline karistus	Tingimisi rahaline karistus	ÜKT
KarS § 116	1		36 kuud*			
KarS § 120	4	1 kuu	3,5 kuud	1120 eurot*		
KarS § 121	60	4,3 kuud	8,1 kuud	532,6 eurot	458 eurot	411 h
KarS § 122	7	14 kuud*	12,2 kuud			
KarS § 123	1		2 kuud*			
KarS § 136	1		14 kuud*			
KarS § 142	3		20 kuud			
KarS § 143	3	36 kuud*	24 kuud			
KarS § 143 ¹	1	24 kuud*				

Varem kriminaalkorras karistatud isikuid oli vaid kehalise väärkohtlemise eest karistatute seas. Varem isikuvastaste kuritegude eest karistatud isikutele määrati karistuseks neljal korral tingimisi karistus, mille keskmine pikkus on 10,5 kuud, ühel korral rahaline karistus 160 euro väärtuses ning kahel korral reaalne vangistus pikkustega 2 aastat (24 kuud) ja 2 kuud.

3.3. Seksuaalkuriteod

2012. aastal registreeriti Eestis 400 seksuaalkuritegu, mis võrreldes 2011. aastaga on 89 võrra ehk 22% rohkem. Valdav osa (76%) kuritegudest oli toime pandud alaealiste, s.o nooremate kui 18aastaste suhtes. Ohvriuuringute andmetel on seksuaalkuritegude alaealiste ja nooremate suhtes üldine probleem (Clark & Quadara, 2010), ja eriti puudutab see laste vastu toime pandud seksuaalkuritegusid (Brå, 2011). Seetõttu ei tohiks seksuaalkuritegude arvu suurenemist tõlgendada kui üksnes selliste tegude sagenemist, vaid see võib viidata ka ohvrite suuremale julgusele toimunust

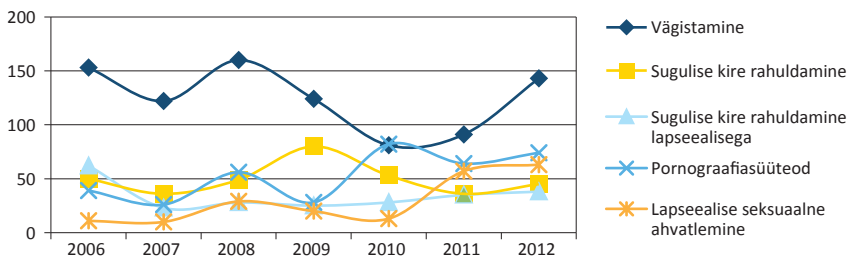
kõneleđa ja suuremale teadlikkusele abisaamise võimalusest. Kuna seksuaalkuriteod on oma loomult latentsed, siis sõltub nende registreerimine ja avastamine olulisel määral õiguskaitsesutuste aktiivsusest ja võimekusest, aga ka ohvrite teadlikkusest.

Joonis 35. Registreeritud seksuaalkuritegude arv, 2003–2012

2012. aastal oli 62% seksuaalkuritegudest seksuaalse enesemääramise vastased kuriteod (s.o kontaktset seksuaalkuriteod, nagu tahte vastaselt või lapsega suguühendusse astumine, sugulise kire rahuldamine) umbes viiendik pornograafia- ja samuti viiendik lapsealise seksuaalse ahvatlemise süütegud. 2012. aastal ei registreeritud ühtegi alaealisega seotud erootilise teose valmistamise süütegu, 2011. aastal registreeriti selliseid kuritegusid seitsmel ja 2010. aastal neljal korral.

Seksuaalkuritegude struktuur on viimastel aastatel mõnevõrra muutunud. Võrreldes 2006. aastaga on vägistamiste arv peagu sama (2006 153 vs 2012 143), 2011. aastaga võrreldes suurem 36% (+52). Samas on viimase kuue aastaga suurenenud pornograafiasüütegude arv ligi kaks korda ja lapsealise seksuaalse ahvatlemise süütegude arv veidi üle viie korra.

Joonis 36. Valik registreeritud seksuaalkuritegusid, 2006–2012

3.3.1. Piirkonnad

Seksuaalkuritegudest seksuaalse enesemääramise vastaseid kuritegusid on kolme aasta jooksul toimunud kõige rohkem Harjumaal (240), sh Tallinnas (182), Tartumaal (90), Ida- Virumaal (59), Pärnumaal (42) ja vähem mujal. Hiiu- ja Lääne-Virumaal esineb neid kuritegusid kõige vähem, 2011 alates 1 kuritegu aastas.

2012. aastal registreeriti seksuaalkuritegusid kokku 24% Tallinnas, 17% Tartumaal, 12% Ida-Virumaal, 10% Harjumaal (v.a Tallinn), ligi 9% Pärnumaal ja 7% Lääne-Virumaal; teistes maakondades registreeriti seksuaalkuritegusid vähem.

Ida piirkond

2012. a registreeriti Viru ringkonnas ehk Lääne- ja Ida-Virumaal 77 seksuaalkuritegu, sh 87% laste vastu (67). Seda on eelmise aastaga võrreldes 31% rohkem (+20).

2012. aastal toime pandud lastevastaseid kuritegusid iseloomustab see, et tihti pannakse toime erilaadseid kuritegusid, nt vägistamine ja seksuaalse sisuga andmekandjate eksponeerimine. Seksuaalkuritegude juhtumite menetlemine on läinud kiiremaks ja seda soosivad nt pädev menetleja, koostöö teiste üksustega, muud uurimist võimaldavad vahendid ja ressursid. Ida prefektuuri hinnangul on registreeritud kuritegude arvu kasv kindlasti seotud Varvara Ivanova kriminaalasja menetlemisega, nt on suurenenud inimestelt laekuva info hulk, inimeste ootused pedofiilide tabamiseks ja lastevastaste kuritegude avastamiseks ning inimesed on sellelaadsete kuritegijate tabamise vajalikkust teadvustatud (Ida prefektuur, 2013).

Ida piirkonna tõhusamat tööd seksuaalkuritegude menetlemisel soodustab asjaolu, et prefektuuri lastekaitsetalitus ei pea enam menetlema kehalise väärkohtlemise juhtumeid (v.a juhtumid, kus lastel esineb tervisekahjustus), kõik lastekaitsetalituse menetlejad läbinud ülekuulamise erikoolituse, prefektuuril on paremad võimalused uurida elektroonilisi andmekandjaid ja leida tõendeid. Lisaks laekuvad DNA-ekspertiisid lastevastastes rasketes peitkuritegudes kiiresti ja koostöö prokuratuuriga on hea (Ida prefektuur, 2013).

Lääne piirkond

2012. a registreeriti Lääne ringkonnas, ehk Lääne-, Pärnu-, Järva-, Rapla-, Hiiu- ja Saaremaal kokku 67 seksuaalkuritegu, sh 84% laste vastu (56). Eelmise aastaga võrreldes on kasv 33% (+22).

Lääne prefektuuri lapskannatanuid puudutavates kriminaalmenetlustes on suurenenud interneti vahendusel või digitaalsete salvestusvahendite kasutamise seotud kriminaalmenetluste arv, üldjuhul on tegemist KarS 178 järgi registreeritud lasteporno valmistamise ja selle võimaldamise süütegudega. Üldiselt saab öelda, et seksuaalse enesemääramise vastaste süütegude puhul esineb korduvust, toimepanemist pikema ajaperioodi vältel ning toimepanijateks on kannatanutele tuttavad isikud (pereliige, kauaaegne peretuttav, treener). Ühekordsed, ootamatud ja kannatanule täiesti võõra isiku toime pandud teod on pigem üksikjuhtumid (Lääne prefektuur, 2013).

Lääne prefektuuri hinnangul pärsib interneti vahendusel toimepandud kuritegude avastamist eelkõige rahvusvaheliste teenusepakkujatega (Facebook, Microsoft, Google) seotud suhtlusvõrgustike esindajatega otsekontaktide puudumine, mis võimaldaks info kiiret liikumist ja seeläbi tõendusteabe kogumist. Lastevastaste kuritegude toimepanemisel on infotehnoloogiavahendite kasutamine kasvutrendis, mistõttu on menetlemisel probleemiks osutunud nende ametnike puudus, kes omavad põhjalikke teadmisi digitaalse tõendusmaterjali fikseerimiseks ning tänapäevastest ühismeedia rakendustest. Probleem on ka ebapiisav materiaalne ressurss digitaalsete andmekandjate vaatluseks. (Lääne prefektuur, 2013).

Lõuna piirkond

2012. a registreeriti Lõuna ringkonnas, ehk Tartu-, Jõgeva-, Põlva-, Valga-, Võru- ja Viljandimaal kokku 118 seksuaalkuritegu, sh 66% laste vastu (78). Eelmise aastaga

võrreldes on kuritegude arv suurenenud 22% (+26).

Lõuna prefektuur toob 2012. aasta positiivse arenguna esile laste ülekuulamisruumi helitehnikasse investeerimise, mistõttu paranes oluliselt ülekuulamiste salvestuskvaliteet. Lisaks on valmimas on uus laste ülekuulamistuba Jõgeva uues politseimajas. Lõuna politseiprefektuuri menetlejad toovad kitsaskohtadena esile ekspertiiside kestuse, lasteporno jagamisega seonduvates kriminaalasjades ka arvutite vaatlused interneti failivahetuse keskkondades (p2p). Vaatlused on enamasti mahukad ja aeganõudvad ning järjekorrad pikad (Lõuna prefektuur, 2013).

Põhja piirkond

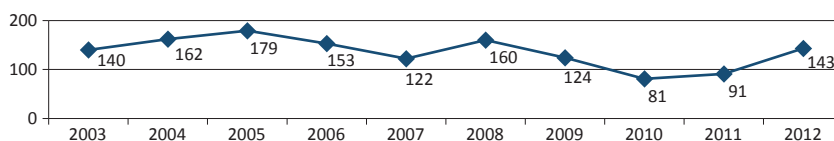
2012. a registreeriti Põhja ringkonnas, ehk Harjumaal ja Tallinnas 137 seksuaalkuritegu, sh 85% laste vastu (90). Eelmise aastaga võrreldes on seksuaalkuritegude arv suurenenud 4% (+6).

Põhja prefektuuri lastekaitsetalituse tegevuse peamine prioriteet on endiselt pedofiilid. 2012. aastal saadeti prokuratuuri hulk kahtlustuse saanud pedofiile, kelle kohta oli politseil juba varem infot ning kelle asjus õnnestus nüüdseks saada piisav tõendite kogum. Kohtueelsel uurimisel pööratakse suurt tähelepanu ka nn netipervertidele, kellest osa soovib reaalselt lastega kohtuda ja on ka kohtunud.

Nagu ka teised prefektuurid on märkinud, on ka Põhja prefektuuri tegevuse üks kitsaskohti EKEI pikad arvutivaatluse tähtajad, mis mõjutavad menetluse kestust. Prefektuuri ressursside nappuse tõttu ei olnud 2012. aastal võimalik põhjalikumalt tegeleda internetist lasteporno allalaadijatega, mistõttu 2012. aastal nimetatud kurjategijaid ei tuvastatud, küll aga on 2013. aastaks asjakohased tegevused kavandatud. Kitsaskohtana saab esile tuua ka laste ülekuulamistoa rekonstrueerimise käigus toimunud salvestamistehnika vahetusest tingitud probleemid kui ka seda, et videoülekuulamiste hulk on oluliselt suurenenud ja lõplik vormistamine võtab palju aega. Oluliseks töövõiduks eelmisest aastast saab pidada nn „Nõmme pedofiili“ tabamist septembris, kes tegeles Nõmme piirkonnas lastele autost liputamise (Põhja prefektuur, 2013).

3.3.2. Vägistamine

2012. aastal registreeriti 143 vägistamise süütegu, neist 10% moodustavad vägistamise katsed. Eelmise aastaga võrreldes on registreeritud vägistamise süütegude arv suurenenud 36% (+52), kuid kokkuvõttes saab öelda, et pigem registreeriti vägistamisi erakordselt vähe 2010–2011, mitte aga palju 2012. aastal.

Joonis 37. Registreeritud vägistamiste arv, 2003–2012

Vägistamiste arvu suurenemist täpsemalt vaadates võib täheldada suurenemist noorema kui kaheksateistaastase isiku vastu toimepandud vägistamistes, milles kasv

Eesti peale kokku moodustas 42% (43-lt 61-le), samas Lõuna piirkonnas 90% ja Lääne piirkonnas 125% (vastavalt 10 ja 19, 4 ja 9). Teisena saab esile tuua varem seksuaalse enesemääramise kuriteo eest karistatud isikute toime pandud vägistamiste arvu kasvu: 222% ehk 9-lt 29-le. Suurim kasv Lõuna piirkonnas: 4-lt 15-le.

Tabel 27. 2011.–2012. aasta vägistamiste asukoht regiooniti

	2011	2012	Muutus %
Eesti	91	143	57%
Põhja	37	56	51%
Viru	17	20	18%
Lõuna	27	44	63%
Lääne	10	22	120%

Põhja piirkonnas oli tegemist üldjuhul vägistamise üksikjuhtumitega, mitte mitmeepisoodiliste kriminaalasjadega, sama lugu on ka Ida piirkonnas. Lõuna ja Lääne piirkonna kasv oli arvude mõttes seotud ka ühe või mitme mitmeepisoodilise kriminaalasjaga.

Prokuröride arvates saab seletada vägistamiste arvu suurenemist sellega, et tegu on latentse kuriteoga ja konkreetsete kuritegude menetlemine sõltub sellest, kuidas nende kohta infot laekub. Mõne juhtumi kohta kogutakse andmeid pikalt mitme aasta jooksul, kuid kokkuvõttes võib reaalselt juhtumite menetlemine sattuda samasse aastasse ja sellest on tingitud ka statistiliste näitajate suurenemine. Selle taga võib olla ka sagedasem teatamine, kuna kannatanud on muutunud teadlikumaks. Vägistamise kuriteokoosseis (KarS § 141) on ka iseenesest väga laia kasutusala paragrahv, kuhu liigituvad nn tavavägistamised, samuti lastealiste vägistamised, milles ei toimu otsesest sugühendust vaid kus suguelund või mõni muu objekt viiakse teise isiku kehaõõnsusesse. Kvalifitseerimise puhul on oluline see, et vähemalt ühelt poolt on tegevusse kaasatud suguelund⁴³.

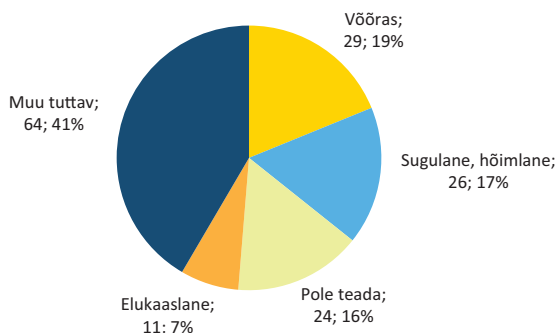
Vägistamistest 95% juhtumitest on sellised, kus mees vägistab naise, vastupidiseid juhtumeid 2012. aastal ei registreeritud. Meestevahelisi vägistamisi esineb harva, üldjuhul on nende puhul tegemist kannatanu vaates lapseealisega, kuid 2012. aastal esinesid ka üksikud täisealiste juhtumid, milles kannatanu oli ka täisealine, mh ka kerge või mõõduga vaimupuudega. 38% (55) registreeritud vägistamistest on toime pandud alaealise vastu.

Vägistamisosaliste suhte iseloomustajad

- Muudest tuttavatest umbes iga viies oli juhututtav ehk keegi kellega oldi tutvunud enamasti vägistamisega samal päeval, tavaliselt ühise alkoholitarvitamise käigus. Ülejäänute puhul näis, et osalised tunnevad teineteist juba varasemast.
- Joogi sisse pandava ainega uimastamise juhtumeid oli alla kümne. Ei saa öelda, et need juhtumid on väga levinud, küll on aga tavaline, et mõlemad pooled on vägistamise ajal alkoholijoobes. Kõige tüüpilisem skeem: saadakse meelelahutuskohas tuttavaks, tarbitakse alkoholi, minnakse koos kahtlustatava (enamasti) või kannatanu koju või mujale ning seal toimub vägistamine.

⁴³ Riigikobtu lahend nr 3-1-1-95-04.

- Elukaaslaste puhul on sageli tegu nõ kontrollivate suhetega, kus vägistamine on osaks muust väimsest ja füüsilisest väärkohtlemisest.
- Sugulaste/hõimlaste vahelised juhtumid on sageli seotud lastega ning vägistajaks on isad, võõrasisad, vanaisad, vennad.

Joonis 38. Vägistamise osaliste suhe ja seotus

Vägistamised toimusid 2012. aastal kõige rohkem eluruumides (69%, 98), avalikus kohas (park, mets, tänav, väljak, hoov) (17%, 25), vähem mujal (muu, mitte eluruum ja asukoht teadmata 14%, 20).

3.3.3. Pornograafiasüüteod

Pornograafiasüütegedena on käsitletavad kolm kuriteokoosseisu: alaealise kasutamine pornograafilise teose (KarS § 177) ja erootilise teose valmistamisel (KarS § 177¹) ning lasteporno valmistamine ja selle võimaldamine (KarS § 178). 2012. aastal registreeriti kokku 74 pornograafiasüütegu. Neist kolmandik oli seotud alaealise kasutamisega pornograafilise või erootilise teose valmistamise ning 2/3 lasteporno võimaldamisega.

Tabel 28. Pornograafiasüüteod

Kuriteoliik (KarS-i §)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel (§ 177)	10	4	4	1	2	15	9
Alaealise kasutamine erootilise teose valmistamisel (§ 177 ¹)					4	7	0
Lasteporno valmistamine ja selle võimaldamine (§ 178)	29	22	52	27	76	42	65

Selgitus: hallil taustal toodud kuriteokoosseis näidatud aastal veel ei kehtinud.

Märkimisväärne osa registreeritud pornograafiasüütegedest pandi toime interneti või e-vahendite abil. Lasteporno materjale hoiti valdavalt oma arvutis või selle välisel kõvakettal, vähem mobiiltelefonis, selle mälukaardil, kodus fotodena või CD/DVD-plaadil. Lastepornot sisaldavate pildi- ja videofailide näitamiseks või jagamiseks kasutati enamasti partnervõrkude (P2P) failijagamisprogramme ja mõnevõrra

vähem suhtlusvõrgustikke. Alaealise pornograafiasüütegude puhul esines ka juhtumeid, kus kooli saadeti ametlikele e-postiaadressidele pornograafilisi fotosid.

Lapsele tehti suhtlusportaali vahendusel ettepanek ennast paljastatud rindadega veebikaamera filmida; lapsele pakuti selle eest raha 200 eurot. Kui laps raha saamise kohta uuris, siis anti talle teada, et temast on olemas videoklipp ja kui ta edaspidi ei tee, mida temalt soovitakse, siis videoklipp avaldatakse.

Europoli hinnangul kasutatakse lasteporno levitamisel laialdaselt partnervõrkudes (P2P) töötavaid failijagamisprogramme ning palju materjali on kättesaadav tasuta. Samas on siiski säilinud lasteporno ostmise, üldjuhul küsitakse tasu piiratud ligipääsuga materjalide juurdepääsu eest. (Europol, 2013).

Europoli hinnangul on internetis toimuv laste seksuaalne ärakasutamine tõusev trend, kuna endiselt on suur nõudlus lapsi kahjustavate, sh ka pornograafiliste materjalide järele. Kurjategijate vaates on märgata, et nad paigutavad lastepornot sellistesse riikidesse, kus sellise materjali omamine ei ole karistatav. Lisaks pakub suurt väljakutset eri pilvetkastelt (nt Google Drive, DropBox) info kättesaamine (Europol, 2013).

3.3.4. Menetlus- ja karistuspraktika

2012. aastal lõpetati kriminaalmenetlus 403 seksuaalkuriteos; kohtusse saadeti 144 isikut 192 kuriteoga. 2012. aastal mõisteti seksuaalkuritegudes süüdi 78 isikut⁴⁴. Süüdimõistetud olid enamikus mehed, noorim 15- ja vanim 77aastane. Üks süüdimõistetu oli 54aastane naine. Ligi viiendik seksuaalkurjategijatest (19%) sai karistuse üldmenetluses ja ülejäänud lihtmenetluse vormides (valdavalt kokkuleppemenetluses, 59%).

Eespool kirjutati täpsemalt vägistamistest, mistõttu ka karistuspraktika vaates keskendutakse nende kuritegude eest määratud karistuste analüüsile. 2012. aastal mõisteti vägistamise või vägistamise katse toimepanemises süüdi 29 isikut, neist 23 panid seksuaalkuritegudest toime ainult vägistamise süüteo. Vägistamisi süüdi mõistetud isikud olid kõik mehed, vanuses 15–73 aastat. Vägistamiste kuritegude toimepanijatele määrati kõikidele karistuseks vangistus vahemikus 11 kuud kuni 13 aastat, pooltele isikutele määrati liitkaristus, sh nii seksuaalkuritegude kui ka muuliihilise kuriteo toimepanemise eest (üldjuhul vägivallateo). Veidi alla pooled süüdimõistetud olid varem karistatud seksuaalkuriteo toimepanemise eest. Kahel juhul määrati vangistus osaliselt kandmisele ja muus osas kohaldati kriminaalhooldust kuni kolmeaastase katseajaga. Ühe alaealise vägistaja suhtes ei pööratud mõistetud vangistust koheselt täitmisele, juhul kui ta 5 aasta jooksul ei pane toime uut kuritegu. Ühel juhul asendati ligi kaheaastane vangistus 1264 tunni üldkasuliku tööga.

2012. aasta vägistamiste kohtulahendite sisust selgus, et suur osa vägistamistest pandi toime laste suhtes (kannatanuteks nii poisid kui tüdrukud, tuttavad, vägistaja lähisugulased, vanuses 4–16), lapskannatanutega seotud juhtumites tavaliselt toimepanijaks üks isik. Täiskasvanud kannatanute puhul tuli ette hulk juhtumeid, kus vägistajaid oli 1–3.

⁴⁴ Kui isik mõisteti ühe otsusega süüdi mitmes seksuaalkuriteo süüteo koosseisus, kajastub isik ühe korra.

Alaealised seksuaalkurjategijad

Viimasel viiel aastal on seksuaalkuritegudes süüdi mõistetud kümme alaealist: 2008. aastal kaks, 2009. aastal kaks, 2010. aastal kolm ja 2011. aastal üks ja 2012. aastal kaks. Kõik süüdimõistetud olid poisid vanuses 15–17 aastat ja peagu kõigi ohvriks oli samuti alaealine, sealjuures noorimad olid 4- ja 5aastased lapsed; ühe noormehe ohvriks langes noor naine, kes vägistati vahetult pärast röövimist.

Kõik kümme poissi mõisteti süüdi seksuaalse enesemääramise vastaste kuritegude eest: seitse vägistamises, kaks sugulise kire vägivaldses rahuldamises ja üks nii vägistamises kui sugulise kire vägivaldses rahuldamises.

2012. aastal määrati ühele alaealisele vägistamise ja sugulise kire vägivaldse rahuldamise süüteo eest liitkaristusena neljaaastane vangistus, mida ei pöörata täitmisele, kui isik viieaastase katseaja jooksul ei pane toime uut tahtlikku kuritegu.

3.4. Inimkaubandus

Europoli hinnangul on laienemas Euroopa sisene inimkaubandus, inimkaubandust korraldavaid organiseeritud kuritegelikke rühmi iseloomustab paindlikkus, kohandumine õigusloome ja korrakaitse tööpraktika ning taktikatega. Europoli ohuhinnangus leitakse, et inimkaubandus on tasuv äri ning majanduslanguse tõttu on inimesed huvitatud töö leidmisest, isegi kui see on ebaseaduslik ja organiseeritud kuritegelike rühmade kaudu. Europoli hinnangul tuleb Euroopas olukorra parandamiseks senisest enam panustada riikide piiriülesele koostööle, pöörates erilist tähelepanu Aafrikas ja Aasias hõivamata noortele ning neist maailmajagudest pärinevate sisserännanute voolu jätkuvusele Euroopas (Europol, 2013).

2012. aastal on nii Eestis kui mujal Euroopas aktiivselt tegeletud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2011/36/EL ülevõtmise ettevalmistamisega. Justiitsministeeriumi koostatud direktiivi ülevõtmise analüüsis leiti, et direktiivi karistusõiguslike artiklitega oli Eesti kehtiv regulatsioon üldjoontes vastavuses, kuid kriminaalmenetluses oli tagamata välismaalasest (st mitte Eesti või EL kodanikust) inimkaubanduse ohvrile ette nähtud kohese õigusnõustamise võimaldamine. Suurim vajadus oli täiendada Eesti seniseid regulatsioone ohvrite toetamisel ja abistamisel (Justiitsministeerium, 2013a). Direktiivi ülevõtmiseks vajalikud seadusemuudatused jõustusid 28. aprillil 2013⁴⁵.

2012. aastal lisandusid karistusseadustikku järgmised uued kuriteod: inimkaubandus, inimkaubanduse toetamine, kupeldamine, doonorlusele sundimine ning inimkaubandus alaealise kasutamise eesmärgil.⁴⁶

Peatükis tehakse ülevaade eelnimetatud kuriteokoosseisude kaupa (KarS-i §-d 133, 133¹, 133², ka varasem 268¹, 133³, 175), seda nii statistika analüüsi kui kuriteokoosseisude sisu lahtiseletamise kaudu. 2012. aastal registreeriti 32 inimkaubanduse

Viimase aasta suurima muutusena saab esile tuua selle, et jõustusid muudatused, millega loodi karistusseadustikku eraldi inimkaubanduse kuriteokoosseis ja täpsustati olemasolevaid koosseise.

⁴⁵ <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=55d3bc8c-d171-445c-a264-8f3ae3c399e6&>

⁴⁶ 2012. aastal jõustusid uued karistusseadustiku eriosa §-d 133¹, 133², 133³, 138¹. Kehtivuse kaotasid §-d 176–177¹ ja 268¹. Lisaks kohandati KarS-i § 133, 175, 140, 178 ning samaks jäi KarS § 139 sisu.

kuritegu eelnimetatud KarS-i paragrahvide järgi, ei esinenud ühtegi organidoonorluse kuriteo juhtumit.

Inimkaubanduse ehk varasema orjastamise kuriteokoosseis (KarS § 133) koosneb kahest osast: (1) olukorrast, kus inimest eksploatatakse ning (2) teost, millega inimene sellisesse olukorda viiakse. Ehk siis inimkaubandusena käsitletakse olukordi, kus inimene on sunnitud töötama tavapäratutel tingimustel, tegelema prostitutsiooniga, kerjama, panema toime kuriteo või täitma muud vastumeelset kohustust ning see tegu on toime pandud vabaduse võtmise, vägivalda, pettuse, kahju tekitamisega ähvardamise, teisest isikust sõltuvuse, abitu seisundi või haavatava seisundi ärakasutamisega. KarS-i muudatustega lisandus inimkaubanduse eksploateerimisolukordade loetellu prostitutsiooniga tegelemine, kerjamine ja kuriteo toimepanemine ning uute sundimistegudena lisandusid vabaduse võtmine, kahju tekitamisega ähvardamine, teisest isikust sõltuvuse ärakasutamine, tegelike valikute puudumise ärakasutamine ja vastuvõetavate valikute puudumise ärakasutamine. Varasemaga võrreldes on uue terminina sisse toodud tavapäratutel tingimustel töötamise mõiste, mis hõlmab tasuta, marginaalse tasu eest või muidu orjastavatel tingimustel (nt palga või isikut tõendavate dokumentide kinnipidamisega) töötama sundimist ning muid eksploateerimisolukordi, mis on inimkaubanduse direktiivi⁴⁷ art 2(3) kohaselt hõlmatud mõistetega 'sunniviisiline töö, orjus või muid samalaadseid tingimused, sunnitöö'⁴⁸.

2012. aastal KarS § 133 alusel registreeritud inimkaubanduse juhtumite (6) puhul oli üldjuhul tegemist prostitutsiooniga tegelevate naiste kinnipidamisega ja nende suhtes vägivalda kasutamisega. Kolme kuriteojuhtumi puhul oli tegemist korduva kuriteoga, kus üks mees vägivalda kasutades sundis ühte kindlat naist tema juures töötama prostituudina. Ühe juhtumi puhul kaks naist sundisid teisi naisi tööle prostituudina. Kuna kannatanuid hoiti kinni ühes korteris prostitutsiooniga tegelemiseks, siis ei olnud neil võimalust pealesunnitud kohustust mitte täita.

2012. aasta inimkaubanduse registreeritud juhtumitest markantseim oli Mandre OÜ ja Indrek Mandre poolt aastatel 2008–2009 korraldatud tantsutüdrukute tööle vahendamise juhtumeid. Mandre teadis tüdrukuid tööle vahendades, et Kreeka ja Luksemburgi striiptiisiklubidesse tantsijatena tööle läinud tüdrukutelt võidakse nõuda intiimteenuste osutamist⁴⁹.

Inimkaubanduse toetamise (KarS § 133¹) kuritegudena käsitletakse juhtumeid, milles toetatakse inimkaubanduse kuriteo toimepanemist, nt isikute veo, üleandmise, saatmise, vastuvõtmise, varjamise, majutamise või muu viisi kaudu. 2012. aastal KarS § 133¹ alusel registreeritud juhtumite (3) puhul oli tegemist Eesti riigipiiril tabatud ebaseaduslike isikute smugeldamisega.

Ühel juhul plaaniti rühm vietnamlasi, sh 15–17aastased alaealised, toimetada

⁴⁷ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 5.04.2011 direktiiv 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK.

⁴⁸ Töösuhte või -kohustuse leaalne vormistatus ei välista töötamise tavapäratust. Näiteks, ILO käsitleb sunnitööna kokkuvõttel olukorda, kus isik siseneb töösuhtesse oma vaba valiku vastaselt ja tal puudub võimalus töösuhtest väljumiseks, kuna järgneb mingi sanktsioon või on olemas ähvardus selle kohaldamiseks. International Labour Office: *Combating forced labour: A handbook for employers and business*. 2008. http://www.ilo.org/sapfi/Informationresources/ILOPublications/WCMS_101171/lang-en/index.htm. Lk 8–9.

Vt ka <http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/> ja Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, David Weissbrodt and Anti-Slavery International: *Abolishing Slavery and its Contemporary Forms*. 2002. www.obcbr.org/Documents/Publications/slaveryen.pdf.

⁴⁹ Kohtuasi nr 1-12-7180.

Venemaalt Euroopa riikidesse. Rühm tabati Eestis ja selgus, et varem olid piirile jõudnud välismaalased sunnitud töötama Venemaal tavapäratutel tingimustel ja see oleks olnud tõenäoline ka hiljem teistes Euroopa riikides.

Vietnamis 100 dollarilise palgaga kokana töötanud mees sõitis turismiviisiga Venemaale lootes sealt leida paremini tasustatud erialast tööd. Venemaal restoranis maksti talle 500 dollarit, kohapeal kuulis, et Poolas pidavat hea kokk teenima koguni 1000 dollarit. Dokumente polnud tal juba Venemaal, seega ei tekinud tal ka küsimust, kas võiks kuidagi seaduslikult Poolasse parema palga peale pääseda. Venemaal saavutas kontakti ühe isikuga, kes pidi Poola mineku ära korraldama. Venemaalt teeasumisel isik eeldas, et alustatakse sõitu Poola, sõidu eest lepiti kokku tasus 200 dollarit. Sõidu korraldajaga oli kokkulepe, et Poola jõudes tuleb isiku perel maksta Vietnamis veel 8000 dollarit, milleks omaksed võtsid laenu. Teekond Poola asemel viis aga Eestisse, kus kogu rühm kinni peeti. (Roonemaa, 2013).

Uued KarS-i §-d 133² ja 133³ asendavad tühistatud KarS-i § 268¹ (prostitutsioonile kaasaitamine).

Kupeldamisena kvalifitseeruvad:

- 1) prostituudi ja kliendi kohtumise korraldamine;
- 2) mistahes viisil isiku mõjutamine, et ta alustaks või jätkaks prostitutsiooniga tegelemist. Mõjutamine võib toimuda nt raha või muude hüvede pakkumise, prostituuditöö kiitmise, veenmise jne teel;
- 3) kupeldamisena käsitletakse kõike bordelli pidamisega seonduvat – bordelli pidamiseks ruumi rentimist, bordelli omamist, juhtimist ja bordellis mitteprostituudina töötamist. Bordelli mõiste on seejuures väga lai – iga ruum või piiratud ala (nt hoov, tänav jms), kus kolmas isik vahendab vähemalt kahe prostituudi tegevust (nt korter, kus keegi võtab vastu klientide telefonitellimusi) või kolmas isik aitab vähemalt kahe prostituudi tegevusele kaasa (nt baar, kus baaridaam müüb kliente ootavatele prostituutidele või nende võimalikele klientidele jooke)⁵⁰.

KarS § 133² alusel registreeritud kupeldamise juhtumeid oli 2012. aastal kokku üheksa, millele lisandub kaheksa prostitutsioonile kaasaitamise juhtumit registreerituna KarS § 268¹ alusel, kuna 14. aprillini 2012 kvalifitseeriti antud kuriteod KarS § 268¹ alusel. Prostitutsioonile kaasaitamise ning kupeldamise juhtumite puhul on üldjuhul tegemist Tallinna korterites toimuva prostitutsiooni vahendamise (korterite võimaldamine, teenuse osutamise vahendamine, kuulutuste avaldamine, jne). Ühe kuriteojuhtumi puhul saadeti Eesti tüdrukuid töötama prostituutidena Soome eri linnadesse.

Tallinnas jätkub tegevus „klubilistes bordellides“ (nn „majad“ koos numbritubadega), ning tegutsevad ka mõned nn bordellid-baarid. Erootilise massaaži nime all pakutakse valikuliselt tasulisi intiimteenuseid ka massaažisalongides. Nii korterbordellide tegevuse reklaamiturg kui uute prostituutide värbamine on pea kogu ulatuses koondunud täiskasvanute veebilehtedele ning üha enam ka avalikele suhtlusvõrgustikele. Tasulisi intiimteenuseid osutavad Tallinna linnas eri aadressidel asuvates korterites iseseisvalt tegutsevad prostituudid ja ka iseseisvalt tegutsevad prostituudid Tallinna vanalinna tänavatel ja Sõle tn piirkonnas. Vanalinna tänavatel ja baarides tegutsevate prostituutide tegevusele kaasneb

⁵⁰ <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=55d3bc8c-d171-445c-a264-8f3ac3c399e6&>

üha kasvava trendina taksojuhhipoolne prostituutide kupeldamine takso klientidele (Põhja prefektuur, 2013).

2012. aastal KarS 133³ registreeritud kuritegude juhtumeid ei esinenud, kuid selle koosseisu alusel on prostitutsioonile kaasaaitamisena karistatav iga tegu, millega teadlikult aidatakse kaasa sellise prostituudi tegevusele, kes tegutseb iseseisvalt ehk väljaspool bordelli või bordellina käsitletavat baari, hotelli jms asutust. Karistamise eelduseks on, et isik teab kindlalt, et tema tegu aitab prostituudi tegevusele kaasa.

KarS § 175 ehk inimkaubandus alaealise kasutamise eesmärgil koondab kokku kõik kuriteod (nt kuriteo toimepanemise alustamine või jätkamine, kerjamine, prostitutsiooniga tegelemine, tavapäratutel tingimustel töötamine, modellina või näitlejana pornograafilises või erootilises etteastes või teoses ülesastumine), mille sisuks on alaealise kallutamine mingile ühiskonnas taunitud ja alaealise arengule kahjulikult mõjuda võivale tegevusele, samuti sellisele tegevusele kaasaaitamine. Üldjuhul pannakse neid kuritegusid toime selleks, et alaealise tegevuse pealt teenida. Siinkohal on oluline rõhutada, et mõjutamine § 175 mõttes saab olla üksnes mõjutamine n.ö heaga (meelitamine raha, kuulsuse vms)⁵¹.

2012. aastal KarS 175 alusel registreeritud juhtumites (6) kallutati alaealisi prostitutsioonile, mõjutades neid kas internetikeskkonna või siis otsekontakti kaudu kas ühel korral või korduvalt pakkuma täisealistele raha eest intiimteenuseid.

Doonorlust puudutavate karistusnormide (KarS-i §-d 138, 140) aluseks on tingimused, mis sisalduvad kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduses ning rakkude, kudede ja elundite käitlemise ja siirdamise seaduses. Eriseaduste regulatsioonist tulenevalt eristab kehtiv karistusseadustik (1) olukorda, kus elundi või koe eraldamiseks puudub üldse doonori nõusolek ja (2) olukorda, kus nõusolek on küll olemas, kuid see pole mingil põhjusel kehtiv. Näiteks ei ole nõusolek kehtiv, kui doonorit ei ole varem teavitatud raku, koe või elundi eemaldamise otstarbest ja olemusest ning selle võimalikest ohtudest ja tagajärgedest või kui doonor on saanud selle eest tasu⁵². 2012. aastal ei registreeritud doonorlusele sundimise ega kallutamise kuritegusid.

3.4.1. Kohtueelne menetlus, karistused, toimepanijad

2012. a lõpu seisuga on kõik registreeritud inimkaubanduse kuriteod liikunud prokuratuurist kohtusse edasiseks menetlemiseks või on kriminaalmenetlused lõpetatud.

Inimkaubandusega seonduvates kuritegudes mõisteti 2012. aastal süüdi 36 isikut, neist üks mõisteti osaliselt õigeks. Süüdimõistva otsusega karistati isikuid nii vangistuse (nii reaalne kui ka tingimisi) kui ka rahalise karistusega, ühel juhul asendati vangistus üldkasuliku tööga. Rahalisi karistusi määrati seitse (sh 1 juriidilisele isikule). Rahalise karistuse suurused jäid vahemikku 96–6000 eurot (6000 eurot mõisteti karistuseks juriidilisele isikule). Kuritegelikku tulu konfiskeeriti küllalt palju, konfiskeerimisotsuste summad ulatasid 100 eurost ligi 70 000 euroni.

Süüdimõistetud olid vanuses 25–62 aastat ja neist pisut üle kolmandiku olid naised (14) ja veidi üle poole mehed (21). Üldjuhul määrati neile karistus liitkaristustena ning määratud vangistuse kestus oli vahemikus 1,4 aastat kuni 5 aastat.

⁵¹ <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=55d3bc8c-d171-445c-a264-8f3ae3c399e6>

⁵² <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=55d3bc8c-d171-445c-a264-8f3ae3c399e6>

2012. aasta kohtulahendite puhul saab esile tuua selle, et kõik karistused määrati süüdimõistetutele seoses seksuaalse ekspluateerimisega, kuid muu hulgas ka kuritegelikku ühendusse kuulumise eest. Üks kuritegelik ühendus⁵³ korraldas Tallinnas Tatari tänaval Lily baari ja Tihase tänava bordelli tegevust ning teine⁵⁴ korraldas Tallinnas korteribordellide tegevust.

2012.a kannatanute arvu poolest rohkearvukaima juhtumi⁵⁵ puhul oli tegemist kupeldamise ja prostitutsioonile kaasaaitamisega. Indrek Mandre ja Mandre OÜ värbasid naisi tantsijatena tööle Luksemburgi ja Kreeka striptiisiklubidesse, olles teadlik sellest, et neid naisi vajatakse kohapeal ka intiimteenuste pakkumiseks. Kohtulahendist saadud info põhjal oli kannatanuid kokku veidi alla 100 isiku. Teo toimepanijale Indrek Mandrele määrati kokkuleppemenetluses liitkaristusena ca 2,6 aastat vangistust, millest ligi pool aastat viibis Mandre eelvangistuses. Ärakandmata ligi kaheaastane vangistus asendati üldkasuliku tööga 1458 tunni ulatuses, mille tegemise tähtajaks määrati kaks aastat alates kohtuotsuse jõustumisest.

Lisaks määrati toimepanijaga seotud asutusele Mandre BMS OÜle rahaline karistus 6000 eurot ja kohe mõisteti välja kuritegeliku tegevusega saadud vara, s.o 69 720,07 eurot. Konfiskeerimise asendamise tagamiseks arestiti Harju maakohtu 17.02.2012. a kohtumäärusega Mandre BMS OÜ-le kuuluva kinnistu Tallinna kesklinnas kuni konfiskeerimise asendamiseks välja mõistetud summa tasumiseni või selle laekumiseni riigituludesse.

Luksemburgi kohus mõistis sama juhtumiga seoses süüdi neli meest, kellele määrati karistuseks kas vangistus või tingimisi vangistus, vahemikus 21 kuust kuni 4 aastani. Kolmele isikule mõisteti vangistus kandmiseks osaliselt, vahemikus 7 kuust 1,5 aastani. Kohus otsustas ka sulgeda ühe klubi, kus kogu tegevus toimus.⁵⁶

3.4.2. Inimkaubanduse nõustamisliini ja abiorganisatsioonidest toetust saanud ohvrid

2012. aastal tuvastasid abiorganisatsioonid 22 võimalikku inimkaubanduse ohvrit (8 naist ja 14 meest) ja inimkaubanduse nõustamistelefoni kaudu aidati ligi 700 inimest. Abiorganisatsiooni kaudu abi saanud isikud võivad olla kriminaalmenetluse mõttes inimkaubanduse kuritegudes kannatanud, kuid samas ei pruugi nad seda olla. Kahel varasemal aastal on abiorganisatsioonide tuvastatud võimalike ohvrite osakaal jäänud samasse suurusjärku (2011: 56, 2010: 57), 2012 aastal on ohvrite arv võrdluses varasemate aastatega vähenenud. 22st tuvastatud võimalikust ohvrast 14 olid mehed, kelle tööjõudu oli ekspluateeritud, sihtriikidena saab esile tuua Soome, Rootsi ja Norra.

2012. aastal osutati rehabilitatsioonikeskusesse pöördunud isikutele, sh inimkaubanduse ohvritele psühholoogilist, psühhiaatrilist, juriidilist ning karjääri- ja töötõsingualast nõustamist, samuti osutati neile tugiisikuteenust, majutust ja korraldati muid teenuseid ja suhtlust ametiasutustega. (Justiitsministeerium, 2013b). Nõustamistelefoni kaudu on aidatud peagu sama palju inimesi kui varemgi, samas on helistajate arv olnud

⁵³ Kohtuasi nr 1-12-700

⁵⁴ Kohtuasi nr 1-10-17129

⁵⁵ Kohtuasi nr 1-12-7180

⁵⁶ Ibrus, 2013.

pidevas tõusutrendis (2012: 671, 2011: 667, 2010: 643, 2009: 639). Helistajad on enamasti vene keelt kõnelevad inimesed Tallinnast, üle poole on mehed ning helistajate seas ei olnud ühtegi alaealist. Helistavad ka asutuste esindajad, sh ajakirjanikud, politseinikud, sotsiaaltöötajad jt ametnikud. Üldjuhul helistatakse info saamiseks, välismaal töötamisega seotud küsimustes, jt tööküsimustes (nt palk) (Living For Tomorrow, 2012).

MTÜ Living for Tomorrow hinnangul on 2012. aasta muutuseks see, et inimesed ei küsi enam pelgalt nõu lepingute õiguslikkuse kohta, vaid tulevad reaalse juhtumite toimumise järgselt, sh nii töövahenduse pettused kui ka inimeste suhtes sunni rakendamine palga mittemaksmise kui ka võlaorjusesse seadmise jms abil.

2013. aastast rahastatakse MTÜ Living For Tomorrow pakutavat nõuandeliini teenust ja MTÜ Eluliini Atolli keskuse tegevust Norra finantsmehhanismidest ja seda aastani 2016. Norra finantsmehhanismide projektitoetuste kaudu on lähiaastatel võimalik viia läbi uuringuid inimkaubanduse kohta, ka ennetustegevust ning teavitust eri sihtrühmadele, mh koolinoortele (Justiitsministeerium, 2013b).

4. VARAVASTANE KURITEGEVUS

- 2012. aastal registreeriti 18 628 vargust. Võrreldes 2011. aastaga vähenes varguste arv 7,7% (s.o 1547 kuriteo võrra). Kõige kiiremini vähenesid sõidukivargused (-21%); nii kauplusevarguste kui ka eluruumist toime pandud varguste arv vähenes 3%.
- Kõigist vargustest 24% moodustasid kauplusevargused (2011: 23%), 15% sõidukitest toime pandud vargused (2011: sama) ning 15% eluruumist toime pandud vargused (2011: 14%).
- Varguste suhtarv oli endiselt suurim Tallinnas, kus registreeriti 10 000 inimese kohta 224 vargust. Kõige madalam varguste tase iseloomustas saari ja Viljandi maakonda. Enamik vargusi (55%) registreeriti Harjumaaal.
- Varguste lahendamise määr oli 2012. aastal 36%.
- Sõidukivarguste ja sõiduki omavolilise kasutamise juhtumite arv vähenes neljandat aastat järjest. 2012. aastal registreeriti 620 niisugust kuritegu, mis on 18% vähem kui 2011. aastal.
- 2012. aastal registreeriti 457 röövimist (2011: 525), neist 243 Tallinnas. 41% röövimistest pandi toime grupis.
- Kelmusi registreeriti 2012. aastal 1682, mis on 42 kuritegu vähem kui 2011. aastal.
- 2012. aastal registreeriti 39 soodustuskelmust, mis on 33 juhtumi võrra enam kui 2011. aastal. kuid valdav osa kuritegudest oli toime pandud enne 2012. aastat.

4. VARAVASTANE KURITEGEVUS

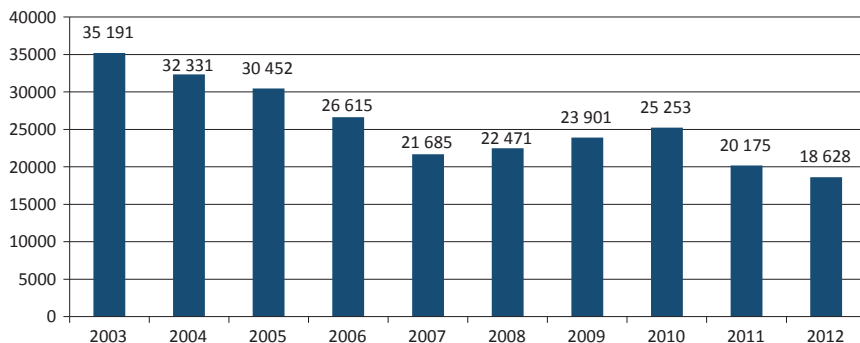
Andri Ahven, Kätlin-Chris Kruusmaa

Varavastaste kuritegude peatükis on peatähelepanu vargustel ja selle peamistel liikidel (vargused kauplustest ja eluruumidest ning sõidukivargused). Lisaks analüüsimise 2012. aastal registreeritud röövimise ja kelmuse juhtumeid.

4.1. Vargused

Justiitsministeeriumi tellitud küsitluse põhjal langes 2011. aastal varguse ohvriks 15% inimestest. Enamikust vargustest ei anta politseile teada. Sagedamini jäetakse teatamata seetõttu, et juhtum ei olnud tõsine või ei usuta, et politsei lahendab juhtumi (Rannama ja Salla, 2010). Vargus on Eestis kõige levinum kuritegu, moodustades 2012. aastal 46% kõigist registreeritud kuritegudest ning 82% varavastastest kuritegudest. Möödunud aastal registreeriti kuritegudena 18 628 vargust, mis on 1547 võrra vähem kui aasta varem (-8%).

Varavastaseid väärtuseid väheväärtusliku asja ja varalise õiguse vastu registreeriti 16 345⁵⁷, neist enamiku moodustasid vargused.

Joonis 39. Registreeritud vargusi 2003–2012

Raskendavate asjaoludega⁵⁸ registreeriti kokku 10 702 vargust, neist süstemaatilisi 3026 (2011: 3275), sissetungimisega 6599 (2011: 6877), grupis toime pandud vargusi 464 (2011: 496) ning avalikult, kuid vägivalda kasutamata toime pandud vargusi 294 (2011: 346).

Varguste arv vähenes möödunud aastal kaheksas maakonnas ning jäi samale tasemele või kasvas seitsmes maakonnas. Absoluutarvudes vähenesid vargused enam Harjumaal (771 kuriteo võrra) ja Tartumaal (312 kuriteo võrra), kuid suhteliselt kõige rohkem Jõgevamaal, kus registreeriti 29% vähem vargusi kui aasta varem.

Varguste arv vähenes 2012. aastal 8%.

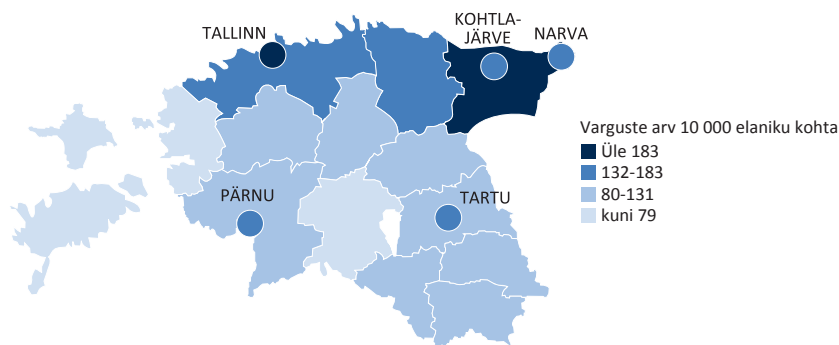
⁵⁷ Väheväärtuslikuks asjaks või väheoluliseks varaliseks õiguseks loetakse asja või õigust, mille väärtus ei ületa kahtekümend miinimumpäevamäära. Praegu on miinimumpäevamäär 3,2 eurot.

⁵⁸ KarS-i § 199 lg 2 kuriteod.

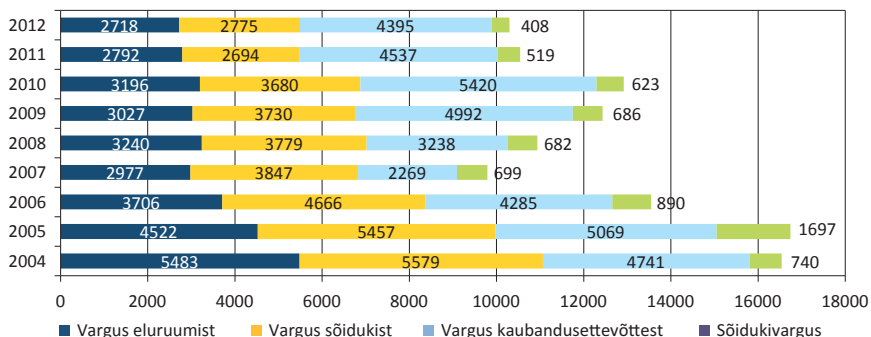
Tabel 29. Registreeritud vargused 2007–2012, muutus

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Muutus 2011–2012, N	Muutus 2011–2012, %
Harjumaa	13203	13451	13935	14175	11088	10317	-771	-7%
Hiiumaa	69	46	38	31	28	35	7	25%
Ida-Virumaa	2018	2530	2684	3201	2566	2333	-233	-9%
Jõgevamaa	279	317	298	375	364	260	-104	-29%
Järvamaa	296	293	349	338	298	338	40	13%
Läänemaa	236	282	343	313	169	181	12	7%
Lääne-Virumaa	809	832	846	1098	953	812	-141	-15%
Põlvamaa	210	221	251	328	249	238	-11	-4%
Pärnumaa	976	1079	1205	1123	1051	1055	4	0%
Raplamaa	367	382	502	403	338	361	23	7%
Saaremaa	239	237	231	220	186	204	18	10%
Tartumaa	1945	1722	2141	2548	1826	1514	-312	-17%
Valgamaa	323	342	303	400	346	309	-37	-11%
Viljandimaa	407	429	498	372	359	309	-50	-14%
Võrumaa	284	284	276	315	349	356	7	2%
Eesti kokku	21685	22471	23901	25253	20175	18628	-1547	-8%

Varguste suhtarv 10 000 inimese kohta on endiselt suurim Tallinnas ja Ida-Virumaal (vastavalt 224 ja 156 vargust 10 000 inimese kohta), kõige väiksemate näitajatega paistavad silma saared ja Viljandimaa, kus registreeriti möödunud aastal kuni 66 vargust 10 000 inimese kohta. Ida-Virumaa puhul oli varguste suhtarv suurtes linnades – Narvas ja Kohtla-Järvel – selgelt väiksem kui ülejäänud Ida-Virumaal.

Joonis 40. Registreeritud varguste arv 10 000 inimese kohta Eesti maakondades

Arvestamata pisivargusi (mis enamasti pannakse toime kauplustest), olid politsei andmetel möödunud aastal enam levinud varguse objektid jalgrattad ja mopeedid, metallesemed ja konstruktsioonid ja mets. Metallesemetest varastatakse peamiselt kaevukaasi, jalareste, vanu tööriistu, masinaid, raudteeseadmeid, torusid jms (Kuritegevus Eestis 2010, 2011). Kõige sagedasemad varguse toimepanemise kohad olid kauplus, tänav, sõiduk, korter ja eluruumiga seotud hooned (eramud, garaaž, kelder, kõrvalhoone).

Joonis 41. Varguste arv peamistes toimumiskohtades 2004–2012 (allikas: PPA)

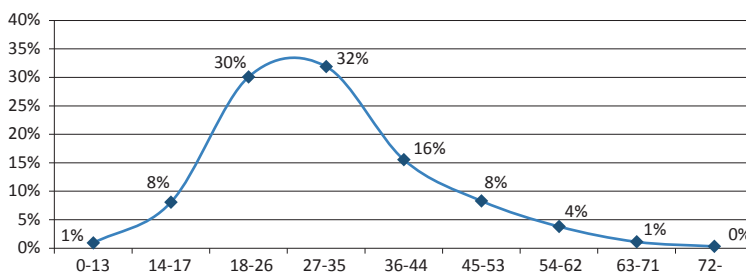
Varguste lahendamise määr on peamiste kuriteoliikide seas üks madalamaid. Selle põhjus on asjaolu, et sageli ei ole varguse puhul kahtlustatav kohe teada ning tõendite puudumise korral ei suudeta seda ka hiljem tuvastada. 2012. aastal lahendati 6677 vargust ning kuritegude lahendamise määr⁵⁹ oli 36% (2011. aastal 37%).

Möödunud aastal lõpetati kriminaalmenetlus 21 621 kuriteo osas, neist 13 305 puhul kuriteo toime pannud isiku tuvastamata. Isiku tuvastamata tõttu lõpetati 49% ja kriminaalmenetlust välistava asjaolu tõttu 28% menetlusotsuseni jõudnud vargustest, kohtusse saadetud kuriteod moodustasid 22% menetlusotsustest.

2012. aastal saadeti kohtusse materjalid 6001 varguse kohta, mille toimepanemises kahtlustati 3896 isikut; neist kuritegudest 50% moodustasid süstemaatilised ja 23% sissetungimisega vargused. Varguse eest mõisteti süüdi 2639 isikut ja õigeks 14 isikut.

89% möödunud aastal varguses kahtlustatavana ülekuulatuist olid mehed ja 11% naised. 61% kahtlustatavatest oli alg- või põhiharidusega, 38% kesk- või keskeriharidusega ning alla 2% kõrgharidusega (sh rakenduslik kõrgharidus).⁶⁰

Varguste lahendamise määr oli 2012. aastal 36%.

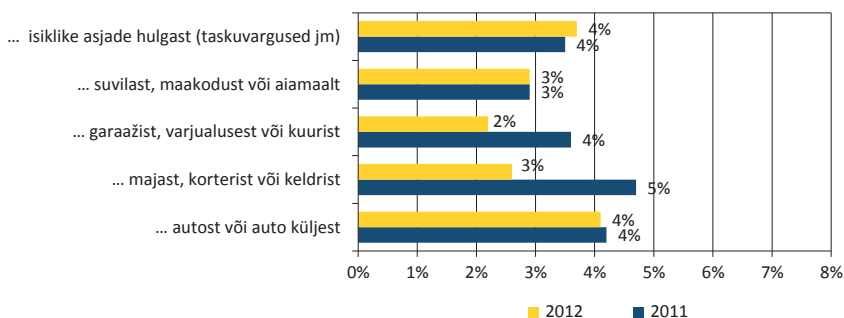
Joonis 42. Varguse eest ülekuulatud isikute vanuseline jaotus 2012. aastal (% , ühekordsed isikud)

⁵⁹ Aasta jooksul lahendatud varguste (olenemata registreerimise ajast) ja samal perioodil registreeritud varguste arvu suhe protsentides.

⁶⁰ Haridustasemete jaotus on leitud 2012. aastal varguses kahtlustatavana ülekuulatuist isikute põhjal, kelle haridustase oli teada. (2011: n = 5471).

4.1.1. Ohvriuring

Varguste arvu vähenemise jätkumist 2012. aastal kinnitavad küsitluste tulemused, mille kohaselt vähenes nende inimeste osakaal, kes langesid majast, korterist ja abiruumidest (kelder, garaaž, kuur jms) toime pandud varguse ohvriks. Eri liiki varguse ohvriks langenute osakaal jäi vahemikku 2–4%.⁶¹

Joonis 43. Küsimusele „Kas viimase 12 kuu jooksul on midagi varastatud Teie ...“ antud vastuste osakaal 2011. ja 2012. aastal

Küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul langes vähemalt ühe varguse liigi ohvriks 12% inimestest. Neist 40% teatasid juhtumist politseile (või palusid kellelgi teisel seda teha), 2% puhul jõudis info politseini muul moel ning 58% märkisid, et ei pöördunud politsei poole üldse.

4.1.2. Kauplusevargus⁶²

2012. aastal registreeriti 4395 kaubandusettevõtet toime pandud vargust, neist 57% Tallinnas. Sellised vargused vähenesid aastaga 3%. Möödunud aastal moodustasid kauplusevargused 24% kõigist vargustest, 2011. aastal 23% ja 2010. aastal 22%.

Enamasti varastati kauplustest alkoholi ja toidukaupu (nt kohv, maiustused), aga sageli ka riideid, sigarette, kosmeetikat. Arvukalt oli juhtumeid, kus varastati müüja või kauplusekülastaja rahakott, käekott või muid isiklikke esemeid, kasutades ära kannatanute tähelepanematust või eseme unustamist kauplusesse vargale kättesaadavasse kohta. Tallinnas ja teistes suuremates linnades oli hulgaliselt tehnikaesemete vargusi (peamiselt mobiil- ja nutitelefoniid, tahvel- ja sülearvutid, kaamerad), milleks eemaldati eseme turvaelement või lõigati läbi kinnitus.

Vargad vahetavad ka hinnasilti (eriti allahindluste ajal), kaaluvad lahtiselt pakutavaid tooteid kergemana, valavad ümber alkohoolseid jooke või tarbivad neid kohapeal. Rühmiti tegutsemise korral peidab üks isik valitud toote ära ja juhhib sellega turvatöötaja tähelepanu kõrvale, teine võtab selle kaasa ja üritab märkamatuult lahkuda.⁶³

⁶¹ Justiitsministeeriumi tellimusel 2010. ja 2011. aasta detsembris Turu-uuringute ASI ja 2012. aasta novembris-detsembris TNS Emori läbi viidud küsitluste andmetel.

⁶² Andmed varguste toimumiskohade kohta pärinevad politsei- ja piirivalveametilt seisuga 04.01.2012.

⁶³ Peamiste toimepanemise viiside kirjeldamisel tugineti juhtumite kirjeldustele E-toimikus ning turvafirma G4S kodulehele http://www.g4s.ee/?content=811&article_id=2644.

4.1.3. Vargused eluruumist

Vargused eluruumist hõlmavad eramutest, korteritest, taludest ja suvilatest toime pandud vargusi. Möödunud aastal registreeriti 2718 vargust eluruumist⁶⁴, mis oli 3% vähem kui 2011. aastal (2011: 2792; 2010: 3196). 42% juhtumitest registreeriti Harjumaal, 21% Ida-Virumaal ning 10% Tartumaal.

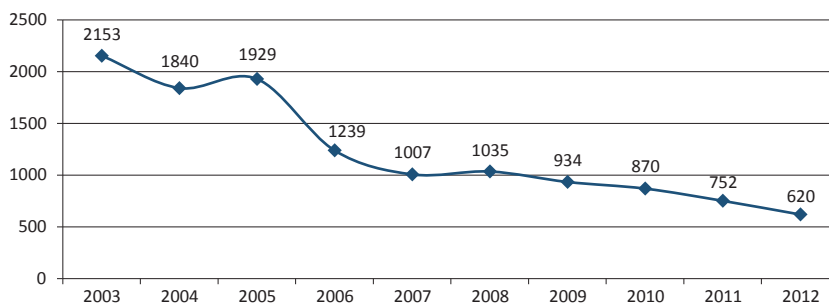
Varguste arvu vähenemist kinnitavad ka küsitluse andmed, mille kohaselt langes eluruumist toime pandud varguste ohvriks 3% leibkondadest (2011: 5%). Suvilas, maakodus või aiamaal toime pandud varguse ohvreid oli küsitluse kohaselt 2011. aastal 3% (sama 2010. aastal).

Eluruumist toime pandud vargused moodustasid möödunud aastal 15% kõigist vargustest (2011: 14%; 2010: 13%). Nende osakaal kõigis oli suurim Raplamaal (29%) ja Ida-Virumaal (25%), Tallinnas moodustasid eluruumist toime pandud vargused 10% kõigist vargustest.

Eluruumidest varastatakse peamiselt tehnikaseadmeid (sülearvuti, mobiiltelefon, fotokaamera, audio- ja videotehnika), ehteid (eelkõige kuld- ja hõbeehted), sularaha ning tööriistu. Üle pooled eluruumivargused pandi toime sissemurdmisega. Ülejäänute puhul oli enamasti tegu kannatanu tuttavaga (külaline, pereliige, naaber).

4.1.4 Sõidukivargused, omavoliline kasutamine, jalgrattavargused

Allpool vaadeldakse nii sõidukivargusi kui ka sõiduki omavolilist kasutamist (§ 215). Registreeritud sõidukivargused vähenesid aastaga 21% ning omavoliline kasutamine 9%.

Joonis 44. Sõidukivargused ja sõiduki omavolilise kasutamise juhtumid 2003–2012⁶⁵

Sõidukivargused moodustasid 2012. aastal 2% kõigist vargustest (2011: 3%; 2010: 2%). 2012. aastal registreeriti 38% sõidukivargustest ja omavolilistest kasutamistest Harjumaal ning 18% Ida-Virumaal. Viimase osakaal on võrreldes 2011. aastaga ligi kaks korda vähenenud tänu mitme vargustega seotud isiku tabamisele.

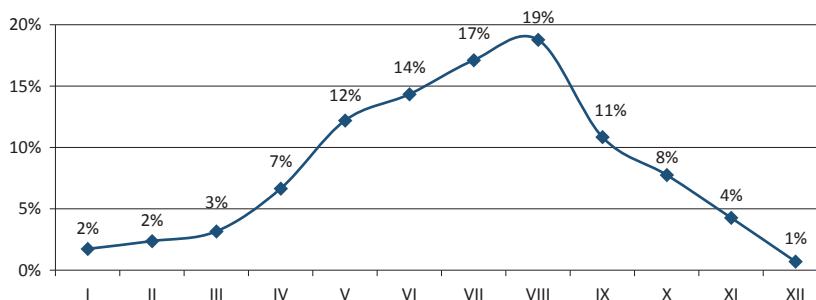
Ühe või mitme jalgratta vargusega seotud kuritegusid registreeriti ligikaudu 1300 (arvestades ka juhtumeid, kus lisaks varastati muid esemeid, nt elamust, garaazist või kuurist). Kuritegudest 54% toimus Harjumaal, järgnesid Tartumaa (12%), Ida-Virumaa (8%) ja Pärnumaa (8%). Kõigist jalgrattavargustest toimus Tallinnas 44%, Tartus 9% ja Pärnus 6%.

⁶⁴ PPA andmed seisuga 04.01.2013.

⁶⁵ PPA andmed.

Tallinnas toimus vargustest 40% Kesklinnas, 16% Põhja-Tallinnas ja 11% Lasnamäel; teiste linnaosade osakaal jäi alla 10%.

Jalgrattavargusi on kõige rohkem suvel: 2012. aastal pandi kolme kuu jooksul juunist augustini toime 50% vargustest.

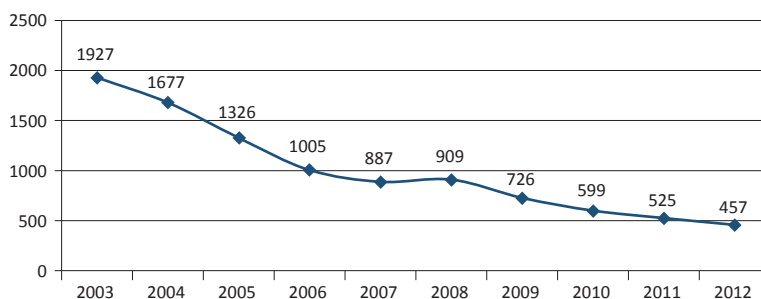

Joonis 45. Jalgrattavarguste jaotus kuude kaupa 2012. aastal (%)

4.2. Röövimine

Röövimine (KarS § 200) on võõra vallasasja ära võtmine vägivalda kasutades. 2012. aastal pandi toime ning registreeriti 457 röövimisena käsitletud kuritegu. Kõikidest röövimistest 243 pandi toime Tallinnas. Röövimiste arv Eestis kokku vähenes 68 võrra (13%), kuid Tallinnas kasvas viie juhtumi võrra. 41% röövimistest (186 kuritegu) pandi toime grupis (2010: 36%).

Viimasel kümnel aastal on röövimiste arv pidevalt vähenenud. Võrreldes 2003. aastaga on näha tugev langustrend ning röövimiste arv on vähenenud 76%, sellal kui registreeritud kuritegevus vähenes 29%.

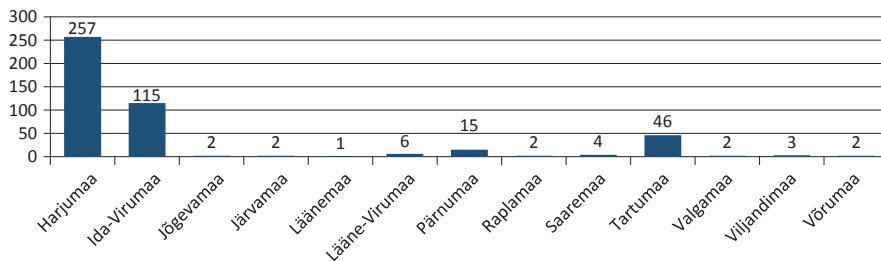

Joonis 46. Registreeritud röövimiste arv aastatel 2003–2012

Sealjuures 94% Harjumaal toime pandud röövimistest toimusid Tallinnas.

Hiiumaal ja Põlvamaal ei registreeritud ühtegi röövimist, seevastu paistavad röövimiste hulga poolest silma Harjumaa ja Ida-Virumaa. Sealjuures 94% Harjumaal toime pandud röövimistest toimusid Tallinnas. Saab öelda, et röövimine on pigem linnastunud keskkon-

nale iseloomulik kuriteoliik, kuna kõikidest röövimistest pandi linnades toime 93%; samas varguste puhul oli sarnane näitaja 75%.

Joonis 47. Registreeritud röövimised 2012, maakondlik jaotus

Kümne tuhande inimese kohta oli kõige enam röövimisi Kohtla-Järvel (12), järgnesid Narva (7) ja Tallinn (6).

Röövimiste arv on viimastel aastatel kõige enam vähenenud Tallinnas, kus möödunud aastal registreeriti 31% vähem kuritegusid kui 2009. aastal, ehkki veidi enam kui 2010. aastal. Teistes suurtes linnades on langus jäänud tagasihoidlikumaks või ei ole langustrend aastati selgesti jälgitav.

Tabel 30. Röövimiste arv 2009–2012 Eesti viies suuremas linnas

	2009	2010	2011	2012	Röövimiste arv 2012. aastal 10 000 inimese kohta
Kohtla-Järve	53	37	45	43	11,6
Narva	53	57	60	42	7,2
Tallinn	354	308	237	243	6,2
Tartu	40	43	37	39	4,0
Pärnu	33	15	27	14	3,5

58% röövimistest toimub tänaval, väljakul (33%) või muus avalikus kohas (35%). 12% röövimistest toimuvad eluruumides või elumaja abiruumides ning 6% pannakse toime kaubanduskeskustest või muus sarnases kohas.

Kõige suurem võimalus langeda röövimise ohvriks on Tallinna kesklinnas õhtusel või öisel ajal.

Näide

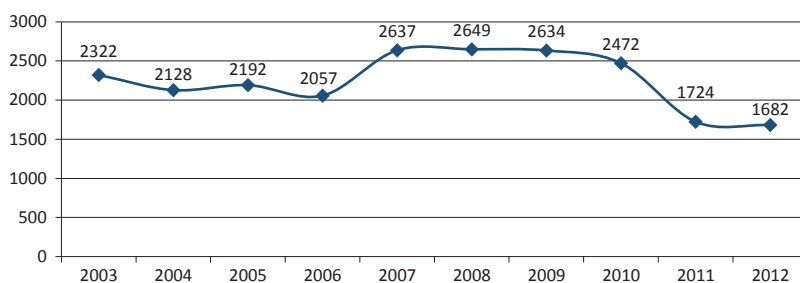
Kannatanu soovis koos sõbraga minna ööklubisse. Ööklubi juurde jõudes otsustas ta siiski, et on tarvitanud liiga palju alkoholi ning otstarbekam on minna koju. Ta otsustas jalgutada läbi läheduses oleva pargi, et võtta suurema tee äärest takso. Järgmisena mäletab ta, et ärkas üles istudes pargipingil ning avastas, et tema teksapükstel on mõlemad esimesed püksitaskud katki lõigatud. Taskutest olid kadunud kannatanule kuulunud mobiiltelefon, rahakott ning selles olnud sularaha ja samuti pangakaart, jubiload ning isikutunnistus. Kannatanu ei tea, millal ja kes teda lõi, kuid ta avastas tursed pea kukla piirkonnas. Röövimisega tekitatud materiaalne kahju oli 506 eurot.

Röövimises mõisteti süüdi 288 isikut ning (osaliselt) õigeks 8 isikut. 48% otsustest lahendati kokkuleppemenetluses, 34% lühi- ning 18% üldmenetluses.

4.3. Kelmus

Allpool vaadeldakse kelmusena kõiki karistusseadustiku §-de 209–213 alusel registreeritud kuritegusid. Viimastel aastatel on olulise osa kelmustest moodustanud küberkelmused, mis võidakse registreerida nii-öelda tavakelmuse (§ 209) või arvutikelmusena (§ 213).

2012. aastal registreeriti kokku 1682 kelmust, mis on 42 kuritegu vähem kui 2011. aastal. § 209 alusel registreeriti 1147 kelmust, lisaks 456 arvutikelmust, 39 kindlustuskelmust, 39 soodustuskelmust ja üks investeerimiskelmus. Võrreldes 2011. aastaga vähenes kõige enam arvutikelmuste arv (56) ja kasvas soodustuskelmuste arv (+33).

Joonis 48. Registreeritud kelmused (KarS-i §-d 209–213) 2003–2012

Kelmus hõlmab sageli suurt arvu sarnaseid üksikjuhtumeid, kus üks ja sama kurjategija või kurjategijate rühm kasutab olemuselt samasugust pettuseskeemi mitu korda.

Arvuti või sidevahendite (nt mobiiltelefon) abil toime pandud kiirlaenukelmuste ja teiste internetis toime pandud kelmuste (nt jäetakse saatmata lubatud kaup) kõrval on tüüpilised juhtumid lepingute sõlmimine varastatud dokumentidega (nt mobiiltelefoni, või sülearvuti hankimiseks ja kasutamiseks) ning arvete võltsimine (nt teiselt ettevõtelt raha väljapetmiseks). Mõnel juhul langes sama kurjategija või kurjategijate rühma ohvriks hulk inimesi või ettevõtteid, kes ei saanud lubatud teenust või kaupa. Oli ka juhtumeid, kus enda kohta valeandmeid esitades renditi auto ja jäeti see tagastamata.

2012. aasta novembris ja detsembris tehtud küsitluse (ohvriuringu) andmetel langes viimase 12 kuu jooksul kauba müümise või teenuse osutamisega seotud pettuse ohvriks 14% küsitletuist (2011: 12%; 2010: 16%). Tuleb rõhutada, et vastanute kirjeldataud juhtumite puhul ei tarvitsenud sugugi alati tegu olla õiguslikus tähenduses kelmusega või muu kuriteoga ning seetõttu ei ole andmed võrreldavad ametliku statistikaga.

Harjumaal registreeriti 2012. aastal 47% (792) kõigist Eestis toime pandud

14% inimestest väitis, et langes 2011. aastal kelmuse ohvriks.

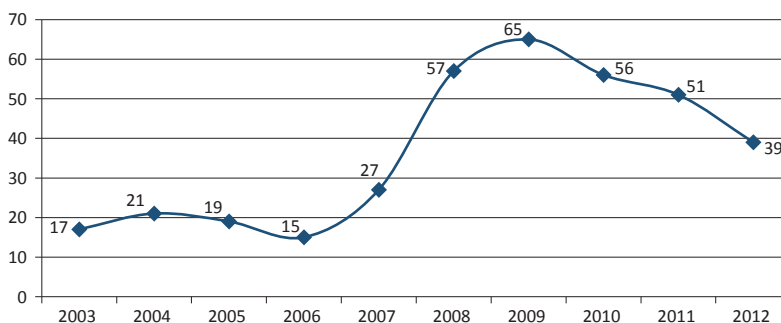
kelmustest. Ida-Virumaal registreeriti 14% (236), Tartumaal 13% (214) ja Pärnumaal 9% (148) kelmustest.

Kohtusse saadeti 616 isikut 1277-s kelmuse kuriteos, kuritegude lahendamise määr oli 81% (2011: 90%; 2010: 74%). Kõrge lahendamise määr tuleneb asjaolust, et suure osa kuritegusid panevad toime samad isikud ja tihti on kahtlustatav teada.

Kelmuses (§-d 209–213) mõisteti süüdi 424 isikut ja (osaliselt) õigeks 12 isikut.⁶⁶

4.3.1. Kindlustuskelmus

Kindlustuskelmus (KarS-i § 212) on juhtum, kus kindlustusandjale luuakse teadvalt ebaõige ettekujutus kindlustatavast objektist või isikust, sellega seotud riskidest või kahju tekkimise asjaoludest, et saada kindlustushüvitist või saada seda õiglasest määraast enam. Niisuguste juhtumite registreerimine on pärast 2009. aastat vähenenud.

Joonis 49. Registreeritud kindlustuskelmuste arv 2003–2012

Enamik politseile teatatud kelmusi olid seotud sõiduki- või liikluskindlustusega (näiteks lavastati liiklusõnnetus, moonutati liiklusõnnetuse asjaolusid, esitati väärinfot sõiduki vigastuste kohta, lavastati sõiduki vargus või sõiduki osade vargus, esitati väärinfot remondi kohta).

Harjumaal registreeriti 59% (23) kõigist kindlustuskelmustest Eestis. Tartumaal registreeriti viis ja Lääne-Virumaal neli juhtumit.

2012. aastal anti kindlustuskelmustes kohtu alla 44 inimest ja süüdi mõisteti 23 isikut, üks isik mõisteti õigeks. Otstarbekusest lõpetati menetlus nelja isiku suhtes.

Liikluskindlustuse fondi ja kindlustusseltside liidu andmed kindlustuskelmuste kohta⁶⁷

Eesti liikluskindlustuse fondi ja Eesti kindlustusseltside liidu andmetel puutusid kindlustusandjad 2012. aastal kokku 250 kindlustuskelmusega kogusummas ligi 2,4 miljonit eurot (2011. aastal 327 juhtumit kogusummas ligi 1,9 miljonit eurot). Kindlustusandjad teatasid politseile vähem kui kümnendikust ilmnenuid pettustest,

⁶⁶ Kui isik mõisteti süüdi mitme erineva kelmuse koosseisu alusel (nt § 209 ja § 213), kajastatakse teda ühe korra.

⁶⁷ Liikluskindlustuse fondi ja kindlustusseltside andmed 23.01.1013 (andmed saadi 14 kindlustusandjalt; andmeid ei esitanud üks vähem kui 10% turuosaga kindlustusandja).

sest suur osa avastati enne reaalse kahju tekkimist või polnud tekitatud kahju suur. Politseile teatatakse eeskätt suure kahjuga juhtumitest.

Juhtumite arv küll vähenes, kuid lisandusid suuremahulised kelmused: kui 2010. ja 2011. aastal jäid suurimate kindlustuskelmuste maht alla 100 000 euro, siis möödunud aastal selgitati välja kolm seda piiri ületavat kelmust kogumahas miljon eurot, sealhulgas üks kelmusekatse mahus ligi 400 000 eurot. Eelkõige on vähemaks jäänud lavastatud või tahtlikult esile kutsutud liiklusõnnetusi ning lavastatud varguseid.⁶⁸

47% kelmustest puudutas sõiduki-, 22% liiklus-, 13% reisi-, 10% muu vara, 8% õnnetusjuhtumi- või elukindlustust. Võrreldes 2011. aastaga vähenes märgatavalt (ligikaudu 40%) liikluskindlustusega ja reisikindlustusega seotud kelmuste arv; samuti vähenes sõidukikindlustusega ja muu vara kindlustusega seotud kelmuste arv.

30% kelmuste kogusummast langes sõidukikindlustusele, 50% muu vara kindlustusele, 10% liikluskindlustusele ja 10% muudele kindlustusliikidele.

31% kelmustest oli seotud lavastatud või tahtlikult esile kutsutud juhtumiga, 20% hüvitamisest keeldumise aluste varjamisega, 17% kahjusumma teadliku suurendamisega, 17% kindlustuskatte puudumise varjamisega, 6% lepingu sõlmimisel valeandmete esitamisega, 6% regressinõude aluste varjamisega ning 2% muude asjaoludega.

4.3.2. Soodustuskelmus

Soodustuskelmused (KarS-i § 210) on suunatud avalike rahaliste ja muude vahendite vastu (Sootak, 2009). 2012. aastal registreeriti 39 soodustuskelmust (2010: 6), kuid valdav osa kuritegudest (36) oli toime pandud või oli neid hakatud toime panema enne 2012. aastat.

Umbes pooltel juhtudel oli tegu põllumajanduse registrite ja informatsiooni ametile (PRIA) valeandmete esitamisega: näiteks esitati võltsitud hinnapakumisi ja võltsarveid, näidati tehtud investeeringuid tegelikust suuremana jms. Valdav osa niisugustest kuritegudest pandi toime Lõuna-Eesti maakondades.

Mõnel juhul oli üks ja sama isik seotud rea episoodidega. Näiteks mõisteti mais 2013 kokku 13 kuriteoepisoodis süüdi isik, kes oli aastatel 2008–2009 võltsinud koolitusel osalenute nimekirju ning maksekorraldusi, saades nii soodustusi ja kasutades neid eesmärgipäralt.

2012. aastal jõustus kohtulahend, milles isik mõisteti süüdi PRIA-lt aastatel 2003–2007 kokku 8 miljoni krooni väljapetmise katse eest (välja maksti 7,6 miljonit krooni).⁶⁹ Süüdimõistetu esitas teadlikult valeandmeid investeeringuobjektide maksumuse kohta, näidates tegelikust ehitamise hinnast suuremat hinda, et saada võimalikult suurt toetust. Kohustusliku omafinantseeringu osa küll seetõttu suurenes, kuid investeeringuid ei olnudki kavas teostada taotlustes näidatud summas; osa töid tehti tegelikult odavamalt või jäeti üldse tegemata ning PRIA-le esitatavates kuludeklaratsioonides tegelikust investeeringu teostamise hinnast suuremat hinda näidates oli tal võimalik investeeringu teostada sisuliselt ilma kohustusliku omafinantseeringuta või minimaalse omafinantseeringuga – omafinantseeringuks vahendite puudumise tõttu oligi kavas investeeringud teostada ainult saadavate toetuste arvelt.

⁶⁸ 2012. aastal pääiti kindlustuskelmustes välja petta ligi 2,4 miljonit eurot (28.01.2013).

http://www.eks1.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=297%3A2012-aastal-pueueti-kindlustuskelmustes-vaelja-petta-ligi-24-miljonit-eurot-28012013&catid=58%3Aauudised&Itemid=191&lang=et

⁶⁹ Kohtulahend 1-12-4783.

5. VALGEKRAEKURITEOD

- 2012. aastal registreeriti (võimuliialdusi mitte arvestades) 161 korruptsioonikuritegu.
- Suhteliselt palju registreeriti haridusasutustes toimunud korruptsioonikuritegusid: 16.
- Korruptsioonikuritegudes tehti 2012. aastal esimese astme kohtutes 42 kohtuotsust, neist 34 süüdimõistvat ja 8 õigeksmõistvat otsust.
- 2012. aastal registreeriti 800 majandusalast kuritegu, mis on 23% vähem kui aasta varem.
- Majanduskuritegudest vähenes kõige enam maksukuritegude arv (peamiselt salakaubaveoga seotud kuriteod). Vähenes ka pankroti ja täitemenetluse ning äriühingutega seotud kuritegude arv.

5. VALGEKRAEKURITEGEVUS

Mari-Liis Sööt (5.1), Urvo Klopets (5.2)

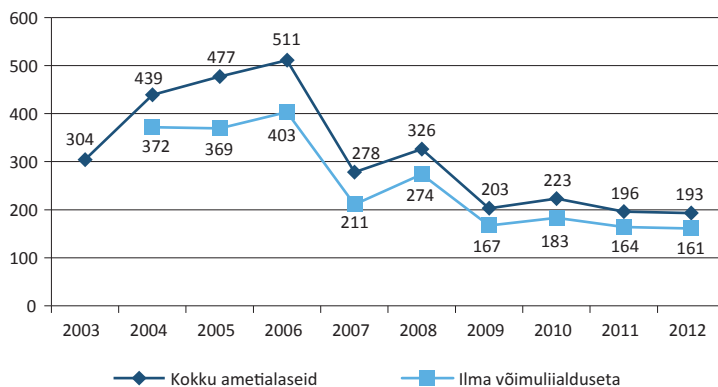
5.1 Korruptsioonikuriteod

Hiljutise Eurobaromeetri küsitluse järgi on Eesti üks vähestest Euroopa Liidu riikidest, kus usutakse, et teistes liikmesriikides on korruptsiooni rohkem kui meil. Samuti usuvad eestlased, et korruptsiooni on mitmes valdkonnas vähenenud võrreldes 2009. aastaga. 5% Eesti inimestest tunnistab, et neilt on viimasel aastal altkäemaksu küsitud, samal ajal kui Euroopa Liidu keskmine on 8%. Kõige suurem näitaja oli Rumeenias – 31% – ja kõige väiksem Hollandis – 1%. (Special Eurobarometer 374, 2012)

Korruptsiooni laia käsitluse järgi, mille kohaselt korruptsioon on ametikohaga kaasneva usalduse kuritarvitamine (Sutherland, 1940), võib näiteks omastamist ja kelmust korruptsiooniks lugeda, kitsama käsitluse järgi hõlmab korruptsioon vähemalt kahe osalisega tehinguid, kus üks osaline vastuteene või -tasu eest ametikohuseid rikub (Senior, 2004). Viimasel juhul kuuluvad korruptsioonikuritegude hulka valdavalt altkäemaksu kuriteod, sh mõjuvõimuga kauplemine, mis oma olemuselt on altkäemaksu üks vorme. Käesolevas peatükis on lähtunud laiast korruptsiooni määratlusest ning korruptsioonikuritegudena on arvestatud ka omastamisi jt kuritegusid, kui seadust on rikkunud ametiisik. Ametiisiku tunnustele karistusseadustiku mõttes võib vastata nii avaliku kui erasektori kui välisriigi ametiisik.

Korruptsioonikuritegude arv on viimastel aastatel püsinud stabiilne – 2012. aastal registreeriti 193 korruptsioonikuritegu, mis on 3 võrra vähem kui aasta varem. Jättes välja võimulialdused (§ 291), on korruptsioonikuritegude arv veelgi väiksem – 161 kuritegu⁷⁰.

Jättes välja võimulialdused (§ 291), on korruptsioonikuritegude arv veelgi väiksem – 161 kuritegu

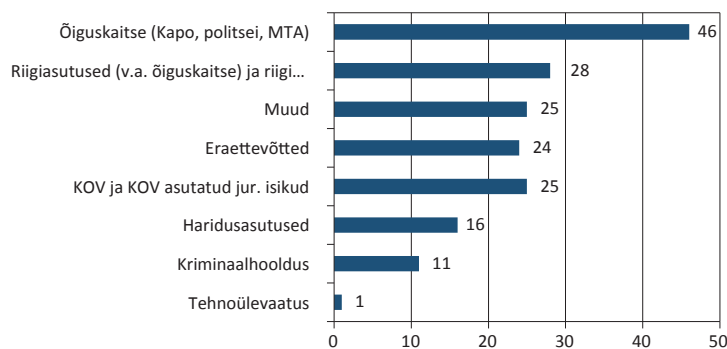
Joonis 50. Registreeritud korruptsioonikuritegude arv

⁷⁰ Samuti ei kajasta joonis usalduse kuritarvitamise kuritegusid (KarS § 217-2), ent hõlmatud on KarS §-d 201 lg 2 p 3; 209 lg 2 p 1-1; 291-1 kuni 300-2.

Viimane suurem muudatus korruptsioonikuritegude arvus toimus 2007. aastal, kui muutus karistusseadustik ning kadusid eraldi koosseisuna ametiseisundi kuritarvitamine ja ametialane lohakas. Nende asemel loodi uued koosseisud, näiteks ametiisiku toime pandud kelmus (§ 209 lg 2 p 1-1), omastamine (§ 201 lg 2 p 3) ja mõningad teised, ent uute koosseisude kuritegusid on siiski vähem registreeritud võrreldes vana ametiseisundi kuritarvitamisega jt. Üks põhjus, miks otsustati kaotada ametiseisundi kuritarvitamine karistusseadustikust, oli selle koosseisu ebamäärasus, mis võimaldas süüdistust ka teo eest, mille vastavus koosseisule polnud üheselt selge (vt eelnõu seletuskiri⁷¹). Samas aga on selgus karistusõiguses oluline põhimõte, mis aitab välistada olukordi, kus inimene mõistetakse süüdi tahtmatu ning teadmatusest tehtud teo eest.

Üle poole korruptsioonikuritegudest moodustavad pistise ja altkäemaksu võtmised ja andmised (kokku 105 kuritegu), teistest enam on ka omastamisi (28), mille tüüpnäideteks on asutuste ja ettevõtete juhid või raamatupidajad, kes asutuse / ettevõtte raha omastavad.

Valdkonniti registreeriti kõige enam korruptsioonijuhtumeid õiguskaitses – 46 juhtumit. Tehnoülevaatusega seoses registreeriti vaid üks juhtum ja valdkond on eraldi esile toodud seetõttu, et riik on pööranud sellele viimastel aastatel suurt tähelepanu (nt korruptsioonivastase strateegia 2008–2012 tehnoülevaatuse korruptsioonivastastes meetmed).

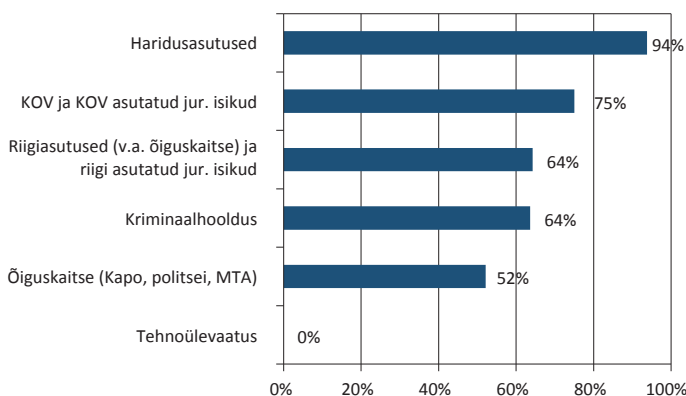
Joonis 51. Korruptsioonikuritegude esinemine valdkonniti – joonis ei kajasta võimalialduse juhtumeid (KarS § 291), ent kajastab usalduse kuritarvitamise juhtumeid (KarS § 217²)

Korruptsioonikuritegude puhul on sageli kaks või rohkem poolt, hõlmates nii altkäemaksu pakkujaid kui vahendajaid kui teisi. Seetõttu ei pruugi valdkondade kaupa toodud üldarvud näidata antud asutuste korruptsiooni taset, vaid eelkõige valdkonnas levinud korruptsioonivorme – kas tegemist on ühe osalisega korruptsioonivormiga, näiteks omastamisega, või kahe ja enama osalisega korruptsioonivormiga, näiteks altkäemaksuga. Eesti andmed annavad alust oletada, et levinud on pigem ühe osalisega korruptsioon.

⁷¹ 931 SE: Autoriõiguse seaduse, patendiseaduse, kasuliku mudeli seaduse, tööstusdisaini kaitse seaduse, mikrolülituse topoloogia kaitse seaduse, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse, korruptsioonivastase seaduse, konkurrentsiseaduse, karistusseadustiku, rehvaseaduse, alkoholiseaduse, maksukorralduse seaduse, väärteomenetluse seadustiku, karistusseadustiku rakendamise seaduse ja elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=061590005 (26.03.2013).

Raha või vastuteene pakkumisele ei pruugi järgneda selle vastuvõtmist, mistõttu oleks ülekohtune nimetada mingi konkreetse asutuse töötajaid korrumpeerunuks pelgalt statistika põhjal. Jättes välja eraettevõtted ja „muud“, siis olid toodud avaliku sektori asutuste ametiisikud nõ korruptandi rollis 66%-l juhtumitest ning ülejäänud juhtumite puhul oli korruptsioonikuriteo teiseks pooleks selle asutusega mitte seotud inimene. Kõige suurem oli asutuse korruptsiooninäitaja haridusasutustes, kus 94%-l juhtumitest oli kahtlustatav haridusasutuse töötaja, sellal kui näiteks õiguskaitse puhul oli see näitaja vaid 52%, mis tähendab, et ülejäänud juhtumite puhul oli kahtlustatavaks õiguskaitse väline isik.

Jättes välja eraettevõtted ja „muud“, siis olid toodud avaliku sektori asutuste ametiisikud nõ korruptandi rollis 66%-l juhtumitest ning ülejäänud juhtumite puhul oli korruptsioonikuriteo teiseks pooleks selle asutusega mitte seotud inimene.

Joonis 52. Osakaal juhtumitest, kus kahtlustatavaks oli asutuse ametiisik (nt politseinik jne)

Korruptsioonikuriteod on sageli ühtede ja samade inimeste korduvad teod. Näitena võib 2012. aastast tuua kriminaalhoolduse, kus kõik 11 juhtumit olid seotud ühe ja sama inimesega.

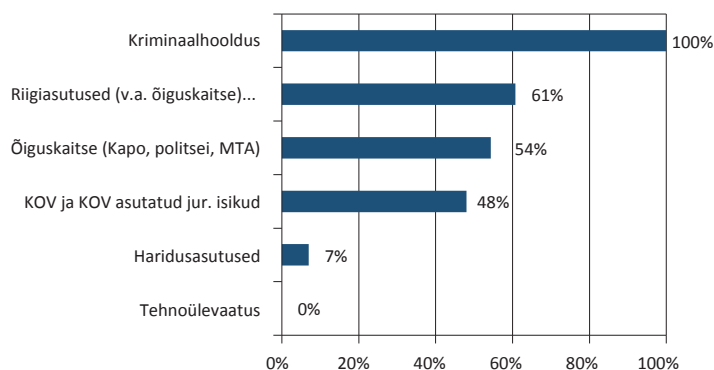
Kriminaalhooldaja V.H. aitas raha eest kriminaalkorras karistatutel hoiduda üldkasuliku töö sooritamisest, märkides karistatute töötunnid tehtuks ka juhul, kui tegelikku tööd polnud toimunud. Üldkasulikust tööst pääses vähemalt neli karistatut. Kohus karistas kriminaalhooldajat 2 aasta ja 10 kuu pikkuse vangistusega. (ERR, 2013)

Korruptsioonikuriteod on sageli ühtede ja samade inimeste korduvad teod.

Teise näitena saab tuua Kapo, mis varem pole korruptsioonikuritegude statistikas esindatud olnud, ent seekord registreeriti ühe juhtumi tõttu 12 korruptsioonikuritegu, mis moodustab kokku veerandi õiguskaitsega seotud korruptsioonijuhtumitest.

Kaitsepolitseiameti endine juhtivspetsialist Indrek Pöder mõisteti süüdi altkäemaksu võtmises. Pöder sai mitmelt eraisikult korduvalt suures ulatuses kokku vähemalt 276 198 eurot altkäemaksu, millest 178 358 eurot läks vabalt tema isiklikku kasutusse. Lisaks nõudis Pöder mitmelt eraisikult veel altkäemaksu kokku vähemalt 1 577 772 eurot. Vastutasuks lubas Pöder kasutada ära oma ametiseisundit politseiametnikuna samade eraisikute huvides. Kohus karistas Põtra nelja aasta pikkuse vangistusega. Tegemist oli Kapo enda avastatud juhtumiga. (Kapo)

Kõige rohkem oli unikaalseid korruptsioonijuhtumeid haridusasutustes – vaid 7% juhtumitest on samade ametiisikutega seotud. Omavalitsustes on selliseid juhtumeid veidi alla poole – 48%.

Joonis 53. Samade ametiisikutega seotud tegude osakaal valdkonna korruptsioonikuritegudest

Õiguskaitse

Õiguskaitseasutustega (politsei, MTA ja kaitsepolitsei) seoses registreeriti 46 korruptsioonikuritegu, nendest 41% (19) seoses politseiga.

89% (41) õiguskaitse korruptsioonijuhtumitest olid altkäemaksu või pistise kuriteod, 9% (4) olid ametialased võltsimised ja 2% (1) omastamised.

24 juhtumit olid seotud õiguskaitse enda ametiisikutega: uurija, patrullpolitseinikuga, maksurevidendiga, ülejäänute puhul oli tegemist altkäemaksu või pistise andja, vahendajaga väljastpoolt õiguskaitseasutusi.

Unikaalseid juhtumeid oli 25, teiste juhtumite puhul oli tegu kahe isiku erinevate tegudega või nendega seotud tegudega.

Riigiasutused

Riigiasutustega (ministeeriumid, inspeksioonid, ametid, riigi asutatud juriidilised isikud jms, aga v.a õiguskaitseasutused) seoses registreeriti 28 korruptsioonikuritegu.

Sarnaselt õiguskaitsega oli riigiasutuste korruptsioonijuhtumitest 89% (25) altkäemaksu ja pistise juhtumid, ülejäänud moodustasid riigihangete teostamise nõuete

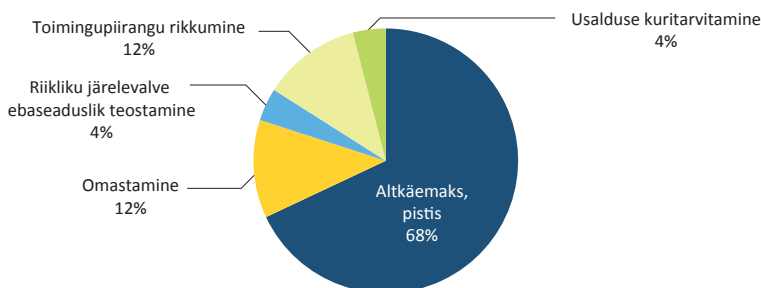
rikkumise, riikliku järelevalve ebaseadusliku teostamise ja usalduse kuritarvitamise kuriteod.

18 kuritegu olid seotud riigiasutuste töötajatega, näiteks oli paar juhtumit seotud hankelepingutega, kus vastutatu eest eelistati IT vahendite hankimisel teatud IT-firmat või sõiduki kasutusõiguse eest pikendati teenuste lepingut ettevõttega. Samuti oli Euroopa finantsvahenditega seotud juhtum, kus ametiisik vastutatu eest andis ühele rahataotlejale infot, milleks viimasel polnud õigust. Vastutatuks korraldas viimane ametiisikule sünnipäevapeo ja maksis kinni ametiisiku poja korraldatud spordiürituse reklaami.

Unikaalseid juhtumeid riigiasutustes oli kokku 11. Kõige enam riigiasutuste korruptsioonijuhtumeid oli seoses keskkonnainspeksiooniga – 11 juhtumit, millest vähemalt 6 episoodi oli seotud ühe isikuga, täpsemalt inspektoriga, kes jättis järelevalve vastutatu eest teostamata (vt ka Postimees, 2012).

Omavalitsused

Omavalitsustes registreeriti 25 korruptsioonijuhtumit, mis omavalitsuse raha omastamisi, korruptsiooni hangetel kui ka muid korruptsioonivorme. Kui riigiasutuste ja õiguskaitseasutuste puhul jagunesid korruptsioonijuhtumid piltlikult 90:10 vahel, kus ligi 90% juhtumites olid altkäemaksu ja pistise juhtumid, siis omavalitsuste puhul on pilt kirjum, kus lisaks altkäemaksule ja pistisele (17 juhtumit) esines ka toimingupiirangu rikkumisi (3), omastamisi (3) jt kuritegusid.

Joonis 54. Korruptsioonikuritegude vormid omavalitsustes

Korruptsioonijuhtumitest kolmveerand (19 juhtumit) olid sellised, kus kahtlustatavaks oli omavalitsuse ametiisik. Ülejäänud juhtumite puhul oli osaliseks mõni eraisik, näiteks altkäemaksu andja, kes omavalitsuse palgal ei olnud. 11 omavalitsusest, kus korruptsioonikuritegusid registreeriti, oli 10 puhul kahtlustatavaks omavalitsuse ametiisik.

Kõige enam esines juhtumeid Lõuna ringkonnaprokuratuuri piirkonnas (9), kõige vähem Läänes (4). Põhja piirkonnas ja Ida-Virus registreeriti kummaski 6 juhtumit. Linnadest registreeriti enim juhtumeid Tartus (7), Tallinnas (5), Narvas (4) ja Pärnus (2).

Tabel 31. Omavalitsused, kus kahtlustatav oli omavalitsuse ametiisik

	Kahtlustatav ametiisik	Kokku juhtumeid
Kallaste linn	1	1
Lohusuu vald	1	1
Mooste vald	1	1
Narva linn	4	4
Pärnu linn	2	2
Sillamäe linn	1	1
Sauga vald	1	1
Tallinn	3	5
Tapa vald	1	1
Tartu linn	4	7
Viimsi vald	1	1
	19	25

Ümber pooled (13) juhtumid olid unikaalsed ning teised sellised, mis olid seotud samade inimestega. Näiteks ühel juhul sai Tartu volikogu liige mitmelt inimeselt soodustingimustel laenu, mis kvalifitseeriti pistisena, samuti kahtlustati teda kelmuses – kokku seega 6 juhtumit.

Eraettevõtted

Eraettevõtete seoses registreeriti 24 korruptsioonijuhtumit, neist suur osa olid usalduse kuritarvitamise juhtumid (10), omastamised (6) ja kelmused (5).

Erasektori korruptsiooni on keeruline määratleda, ent registreeritud kuritegude statistika annab häguse pildi ühest võimalikust korruptsioonivormist erasektoris, milleks on usalduse kuritarvitamine (§ 217-2). Nimetatud kuriteod on valdavalt erasektori asjad, kui üks juhtum välja arvata. Tüüpilised juhtumid on sellised, kus juhatuse liige kuritarvitab oma volitusi ning sõlmib firma nimel lepinguid ja võtab firmale kohustusi, milleks tal volitusi ei ole, tekitades sellega ettevõttele kahju.

Nn klassikalisi korruptsioonijuhtumeid ehk pistise andmist registreeriti 3 juhtumit, millest kaks olid seotud hulgimüügifirma esindajate meelehea pakkumisega kauplusekети ostujuhile firma toodete eelistamise eest poes väljapanekul (vt ka Postimees, 2013).

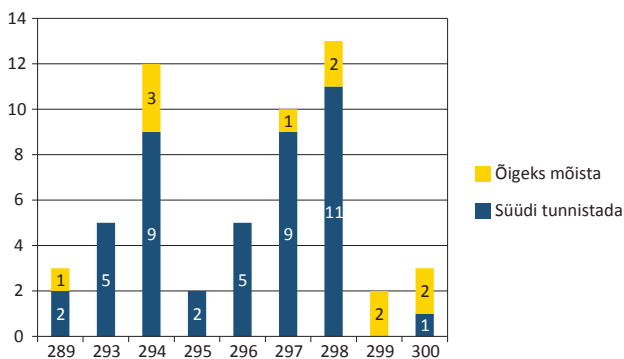
Haridusasutused

Suhteliselt palju registreeriti 2012. aastal korruptsioonijuhtumeid haridusasutustes – 16 juhtumit. Võrreldes näiteks 2010. aastaga, kui korruptsioonikuritegusid registreeriti nelja kooliga seoses (kokku 12 juhtumit), siis varasemaga võrreldes eristub 2012. aasta üsna suure hulga unikaalsete juhtumite poolest – umbes pooled juhtumid (7) olid seotud haridusasutustega, samas siiski moodustasid 2 juhtumit teise poole haridusasutuste korruptsioonikuritegudest – vastavalt 7 ja 2 episoodi.

Haridusasutuste korruptsioonijuhtumite enamiku – 12 – moodustasid kooli või lasteaia raha omastamised. Kolmel juhul oli tegemist võltsimisega ning ühel juhul pistise võtmisega. Haridusasutuste korruptsioonijuhtumite näidetena võib tuua kooli ametiisikute puhkusereisid välismaale kooli raha eest; ruumide rendiraha omastamise, pistise diplomi omandamise eest jms.

Kohtulahendid

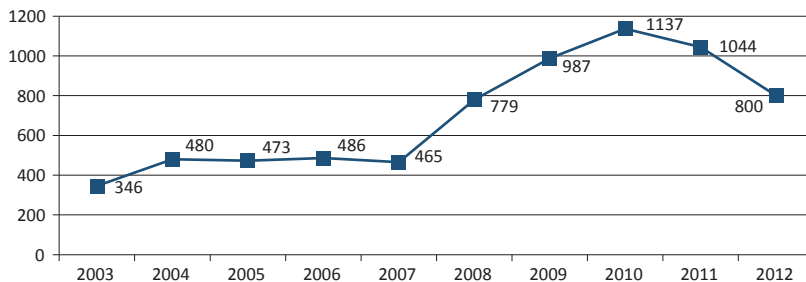
Korruptsioonikuritegudes⁷² süüdistatuna anti kohtusse 43 isikut, neist 5 süüdistatuna mitmes kuriteos. Lisaks esitati süüdistus 5 juriidilisele isikule. Õigeks mõistvaid otsuseid tehti 11, süüdimõistvaid 44. Kahe isiku puhul tehti üks süüdimõistev ja teine õigeksmõistev otsus, st ühes kuriteos jäi isik süüdi, teises episoodis mõisteti õigeks. Juriidilistest isikutest mõisteti õigeks 1 ja tunnistati süüdi 4 isikut.

Joonis 55. Kohtuotsused korruptsioonikuritegudes, 2012

5.2 Majanduskuriteod

2012. aastal registreeriti 800 kuritegu, mis on 23% vähem kui aasta varem. Viimati oli majanduskuritegude arv samal tasemel 2008.

Joonis 56. Registreeritud majanduskuriteod 2003–2012

Kasvas vaid ebaseadusliku majandustegevusega seotud kuritegude arv (+15) ning erakonnaalaste kuritegude arv (+3). Maksukuritegude arv on vähenenud samale tasemele 2008. aastaga (-126).

⁷² Arvestatud on vaid § 293–300 süüdistatuid ja välja on jäetud omastamise, kelmuse ja usalduse kuritarvitamise kuritegudes süüdistatud ametiisikud.

Tabel 32. Majanduskuritegude arv ja muutus 2008–2012

	2008	2009	2010	2011	2012	Muutus N	Muutus %
Ebaseaduslik majandustegevus	123	74	96	95	110	15	16%
Äriühingutega seotud kuriteod	20	40	55	81	61	-20	-25%
Pankroti- ja täitemenetlusalaselised kuriteod	37	85	141	176	94	-82	-47%
Maksukuriteod	461	640	762	592	466	-126	-21%
Rahapesukuriteod	131	134	65	81	52	-29	-36%
Kuriteod väärtpaberiringluses	1	6	2	1	0	-1	-100%
Konkurentsikuriteod	5	8	16	18	14	-4	-22%
Erakonnaalased kuriteod	1	0	0	0	3	3	
Kokku	779	987	1137	1044	800	-244	-23%

Äriühingutega seotud kuritegudes arv vähenes samuti, neid registreeriti neljandiku võrra vähem kuritegusid kui aasta varem. 2012. aastal moodustasid raamatupidamise kohustuse rikkumise kuriteod $\frac{3}{4}$ äriühingutega seotud kuritegudest.

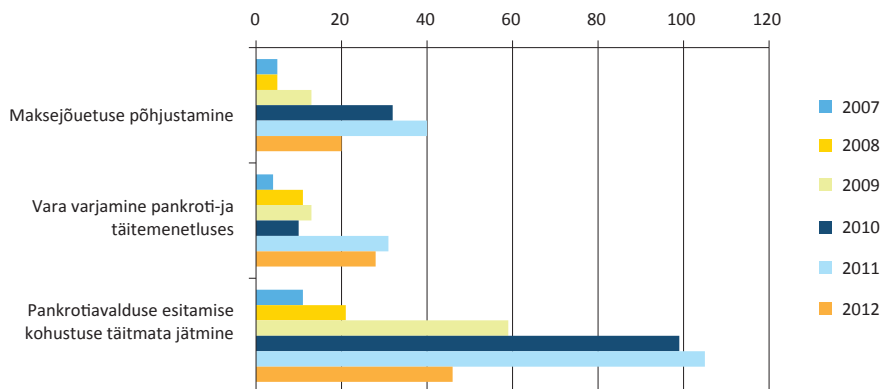
Maksukuritegude arvu vähenemist mõjutas sarnaselt 2011. aastaga eelkõige salakaubakuritegude arv (-85) ning keelatud kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu (-36). Üle 30 kuriteo võrra vähenesid ka pankrotiavalduse esitamise kohustuse täitmata jätmise kuriteod (-59).

Tabel 33. Maksukuritegude arv 2008–2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Maksude väärarvutus (§ 386)	52	21	7		1
Maksumaksjale tehtavatelt väljamaksetelt maksuseaduses ettenähtud maksu kinni pidamata jätmine (§ 389)	1			1	
Maksude maksmisest kõrvalehoidumine suures ulatuses (§ 389 ¹)	35	24	31	28	22
Maksukelmus suures ulatuses (§ 389 ²)	8	2	4	14	14
Maksuhalduri tegevuse takistamine (§ 390)	2	2			
Salakaubavedu (§ 391)	113	410	499	352	267
Keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu (§ 392)	250	181	219	197	161
Ebaseaduslikud toimingud tollisoodustusega kaubaga (§ 393)			2		1

Selgitus: Hallii taustal on selleks aastaks kehtetud kuriteod

Pankroti- ja täitemenetluskuritegude arv vähenes kõikides liikides (§-d 384–3851). Kõige olulisem muutus toimus pankrotiavalduse esitamise kohustuse täitmata jätmises, milles registreeritud kuritegude arv vähenes üle poole võrra (105 kuriteolt 46-le). Poole võrra vähenes ka maksejõuetuse kuritegude arv (40-lt 20-le).

Joonis 57. Pankroti- ja täitemenetluskuritegude registreerimine, 2007–2012

2012. aastal saadeti kohtusse 610 majanduskuritegu, mis on 13% enam kui aasta varem. Kriminaalmenetlus lõpetati kriminaalasja kohtusse saatmata 274 kuriteo osas (neist 39% avaliku menetlushuvi puudumise tõttu). Üle pooled avaliku menetlushuvi puudumise ja vähese süü alusel lõpetatud menetlustest puudutasid salakaubavedu (§ 391 alusel lõpetati menetlus avaliku menetlushuvi puudumise tõttu 59 kuriteos).

6. MUUD KURITEOD

- Narkokuritegude registreerimine vähenes võrreldes 2011. aastaga viis protsenti.
- Narkoaine ebaseaduslikus käitlemises süüdistatud isikute arv suurenes. Suure koguse käitlemises süüdistati 623 isikut (2011: 582) ja väikse koguse käitlemises 46 isikut (2011: 50).
- 2012. aastal registreeriti 7212 joores sõidukijuhtimise süütegu, neist 3677 väärtegu ja 3535 kuritegu. Joores sõidukijuhtimise süütegude koguarv vähenes tunduvalt aastatel 2008–2010, kuid kasvas taas märgatavalt 2011. aastal (12%) ning vähesel määral 2012. aastal (2%).
- Joores juhtimise väärteo eest karistas kohus arestiga 411 isikut. Arestide mediaan oli 10 päeva ja aritmeetiline keskmine 12 päeva;

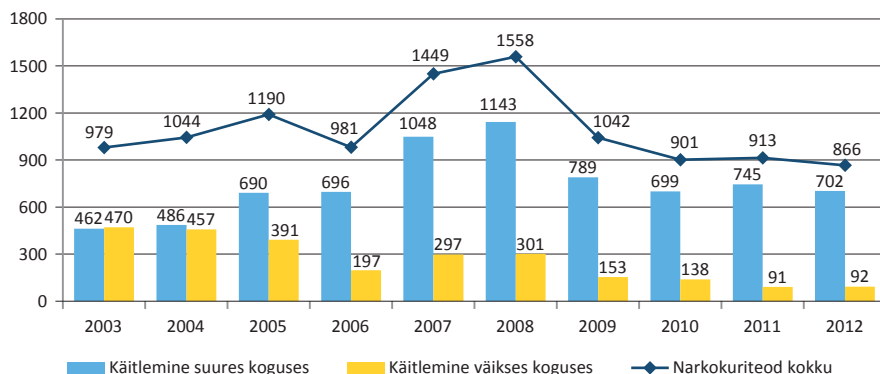
6. MUUD KURITEOD

Andri Ahven

6.1. Narkokuriteod

2012. aastal registreeriti 866 narkokuritegu (KarS-i §-d 183–190), enamasti (81%) oli tegu narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseadusliku käitlemisega (§ 184). Narkokuritegude üldarv võrreldes 2011. aastaga vähenes viis protsenti. Kogu registreeritud kuritegevusest moodustasid narkokuriteod kaks protsenti.

Narkokuritegude registreerimise tase sõltub otseselt uurimisasutuste töö tulemuslikkusest ja prioriteetidest. Alates 2005. aastast on suure koguse narkootikumide käitlemise kuritegusid (§ 184) registreeritud märksa enam kui väikese koguse narkootikumide (§ 183) ebaseaduslik käitlemise kuritegusid. See kajastab tugevamat rõhuasetust eeskätt suurte kogustega kaubitsejatele.

Joonis 58. Registreeritud narkokuriteod 2003–2012

Narkootikumide vahendamisega seotud kuritegude arvu vähenemine pärast 2008. aastat on seotud registreerimispraktika muutusega: sarnastel asjaoludel toime pandud narkokuritegusid on hakatud registreerima jätkuva kuriteona, mille tulemusel varem mitme kuriteona registreeritud juhtumeid käsitletakse ühe jätkukuriteona.⁷³

Kõige populaarsem narkootikum on endiselt kanep, mida konfiskeeriti kõige sagedamini; järgnesid stimulaatorid (amfetamiin, ecstasy ja neile lähedased ained). Märkatavalt suurenes tugevatoimeliste fentanüülide konfiskeerimine; sellele ainele pööratakse ka erilist tähelepanu suure üledoosi riski tõttu. GHB-d konfiskeeriti üle kahe korra enam kui 2011. aastal.

⁷³ Kriminaalstatistika avaldamise kord. Vabariigi Valitsuse määrus 01.11.2008. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13033704>

Tabel 34. Konfiskeeritud narkoaine kogused (grammides)

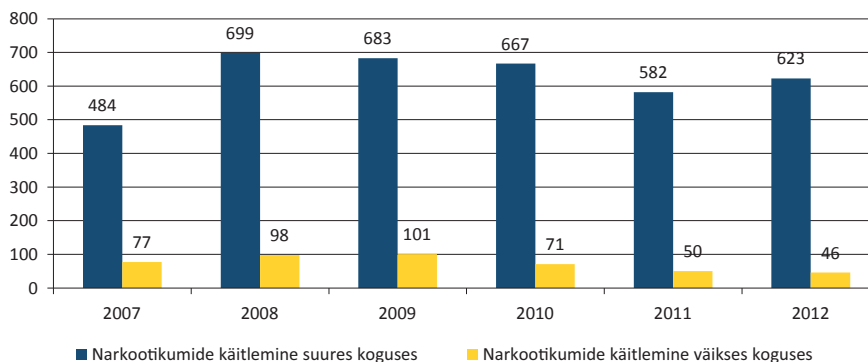
Aine	2008	2009	2010	2011	2012
Kanep ja selle produktid	96 258	43 891	40 279	128 302	36 462
Amfetamiin, ecstasy ja neile lähedased ained	66 689	59 983	49 019	46 757	44 251
Fentanüülid	969	1 916	560	1 007	1 706
Kokaiin	3 574	5 024	217 717	830	3 366
GHB	7 487	25 072	16 109	13 486	28 877

Allikas: EKEI

2012. aastal tegi kohtuekspertiisi instituut 1445 narko- või psühhotropse aine ekspertiisi, mis on peaaegu neljandiku võrra enam kui 2011. aastal (1164).

Narkootikumide üledoosi tõttu suri 2012. aastal 152 meest ja 18 naist; nende keskmine vanus oli 31 aastat. Noorimad narkootikumide tarvitamise ohvrid olid kaks 19-aastast meest.

Narkoaine ebaseaduslikus käitlemises süüdistatud isikute arv suurenes. Suure koguse käitlemises süüdistati 623 isikut (2011: 582) ja väikse koguse käitlemises 46 isikut (2011: 50).

Joonis 59. Narkokuritegudes süüdistatavana kohtusse saadetud isikud 2007–2012

2012. aastal esitati süüdistus 33-le suuremahulise narkokaubandusega tegelenud organiseeritud kuritegelikule grupile, kellest 14 gruppi tegutses mitmes riigis; neilt arestiti või konfiskeeriti 875 000 euro väärtuses vara. Leedust suures koguses (leiti 31,5 kg) metamfetamiini Eestisse toonud grupilt arestiti ligikaudu 250 000 euro väärtuses kriminaaltulu (sularaha, sõidua autod, mootorrattad, kinnistud). Suures koguses fentanüüli ja marihuaanat käidelnud grupilt (leiti 1,5 kg fentanüüli ja 7,6 kg marihuaanat) arestiti ligikaudu 81 000 euro väärtuses kriminaaltulu (sularaha, sõidukid, kinnistu).

Kohus mõistis 2012. aastal KarSi § 183 järgi süüdi 42 isikut, § 184 alusel aga 442 isikut ja muudes kuritegudes (§-d 185–189) 44 isikut. Narkokuritegude toimepanijate enamik mõistetakse süüdi kokkuleppemenetluses ja valdavale osale tähendab see reaalselt vanglakaristust. Süüdimõistetute seas oli mehi 87% ja naisi 13%.

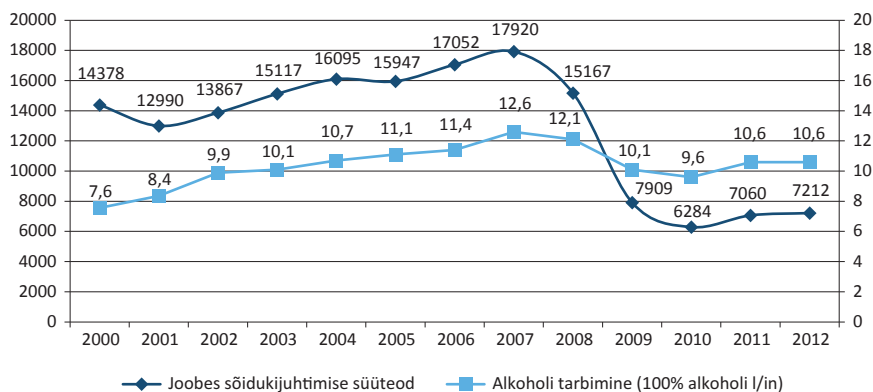
6.2 Joobes sõidukijuhtimine

Alkoholijoobes sõidukijuhtimise korral on olenevalt juhi vere alkoholisisalduse määrast tegu väärtetega või kuriteoga. Narkojoobes sõidukijuhtimine kvalifitseeritakse kuriteona.

1. juulil 2009 jõustus seadusemuudatus, mille kohaselt on alati, kui mootorsõidukijuhi veres on vähemalt 1,5 promilli või hingeõhus vähemalt 0,75 promilli alkoholi, tegu kuriteoga (varem registreeriti olenemata joobe määrast kuriteona vaid korduv joobes sõidukijuhtimine). Seetõttu on trendide kirjeldamisel otstarbekas vaadata joobes sõidukijuhtimise kuritegusid ja väärtegusid koos ning nende summat tähistatakse väljendiga „joobes sõidukijuhtimise süüteod“.⁷⁴ Lihtsuse huvides räägitakse edaspidi vaid juhi vere alkoholisisaldusest.

Joobes sõidukijuhtimise väärtete (LS § 224 lg 2) eest karistatakse rahaträhviga kuni 1200 eurot, arestiga või sõiduki juhtimisõiguse äravõtmisega kuni kahe teistkümnepäevase kuuni; juhtimisõigus võidakse ära võtta ka lisakaristusena. Kuriteo (KarS § 424) eest karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega; lisakaristusena võidakse juhtimisõigus ära võtta kuni kolmeks aastaks⁷⁵. Aresti või kuni kaheaastase vangistuse võib süüdlase nõusolekul asendada üldkasuliku tööga, kusjuures ühele päevale arestile või vangistusele vastab kaks tundi üldkasulikku tööd.

2012. aastal registreeriti 7212 joobes sõidukijuhtimise süütegu, neist 3677 väärtetegu ja 3535 kuritegu. Joobes sõidukijuhtimise süütegude koguarv vähenes tunduvalt aastatel 2008–2010, kuid kasvas taas märgatavalt 2011. aastal (12%) ning vähesel määral 2012. aastal (2%). Trendid langevad üldjoontes kokku konjunktuuriinstituudi andmetega Eesti üldise alkoholitarvitamise kohta, kus samuti ilmnis kasv kuni 2007. aastani, sellele järgnes kolm aastat kestnud langus ning uus kasv 2011. aastal (Josing, 2012, EKI pressiteade 15.05.2013).

Joonis 60. Joobes sõidukijuhtimise süütegude arv (mootorsõidukijuhi vere alkoholisisaldus vähemalt 0,5 promilli) ja alkoholitarvitamise andmed 2003–2012 (alkoholitarvitamise andmed: EKI)

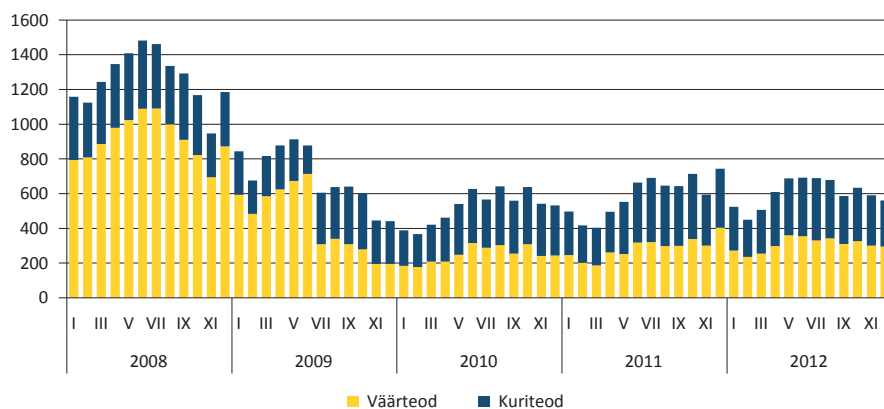
⁷⁴ Siin mõeldakse joobes sõidukijuhtimise all juhtumeid, kus juhi ühes grammis veres on alkoholi vähemalt 0,50 mg/g või ühes liitris väljahingatavas õhus vähemalt 0,25 mg/l (lubatud piirmäära väiksema ületamise korral pole tavaliselt tegu olnud joobega ning nende juhtumite kohta pole pikaajalist statistikat). Niisuguseid süütegusid hõlmavad karistusseadustiku §-d 424 ja 424¹ ning liikluseaduse § 74⁹⁹ lg 1 (enne 1. juulit 2009), § 74⁹⁹ lg 2 (1. juuli 2009 kuni 30. juuni 2011) ja § 224 lg 2 (alates 1. juulist 2011).

⁷⁵ Lisaks käsitleb joobes sõidukijuhtimist KarS 424¹ (mootorsõiduki, maastikusõiduki ja trammijuhtimine joobeseisundis ettevaatamatusest), kuid seni on registreeritud vaid üks niisugune juhtum (2012. aastal). Käesoleva väljaande koostamise ajal oli põlnud veel teada menethuse tulemus ning kas selle kvalifikatsioon jäi samaks.

Seadusemuudatuste tulemusena muutus alates juulist 2009 järsult joores sõiduki juhtimisega seotud väärtegu ja kuritegu proportsioon: kui varem moodustasid kuriteod ligikaudu 30% niisugustest süütegudest, siis alates 2010. aastast on nende osakaal püsinud 50% lähedal.

2012. aastal registreeriti 3677 joores sõidukijuhtimise väärtegu (veres alkoholi 0,5–1,49 promilli) ja 3536 kuritegu (vähemalt 1,5 promilli); nende osakaal joores sõidukijuhtimise süütegudest oli vastavalt 51% ja 49%. 2011. aastaga võrreldes kasvas väärtegu arv 252 võrra ja kuritegu arv vähenes 99 võrra.

Joores sõidukijuhtimist on enam registreeritud suvel, kui ka liiklussagedus on olnud suurim: uuringute kohaselt oli aastatel 2009–2012 suurima liiklusintensiivsusega kuu juuli, millele järgnesid august ja juuni (Liiklusaasta 2012).

Joonis 61. Joores sõidukijuhtimise süütegude arv 2008–2012 kuude kaupa (mootorsõiduki juhi vere alkoholisisaldus vähemalt 0,5 promilli)⁷⁶

Kuritegudest 8% pandi toime narkojoobes. Valdav osa (91%) narkojoobes sõidukijuhtidest tabati Harjumaal.

6.2.1. Kuritegu eest määratud karistused

Joores sõidukijuhtimise kuriteo eest mõisteti 2012. aastal kohtus süüdi 3199 ja õigeks 3 isikut.⁷⁷ Aastaga vähenes süüdimõistetute arv 157 võrra ehk 5%. Korduvalt sama aasta jooksul mõisteti niisuguse kuriteo eest süüdi 70 isikut (2%), neist 69 isikut kaks korda ja üks isik kolm korda.

Juhtimisõigus võeti ära enam kui pooltel karistatutel (I poolaasta andmetel 58%), kuid paljud süüdimõistetud seda ei omanudki või olid nad sellest juba varem ilma jätud (nende osakaal pole teada).

Joores sõidukijuhtimise eest konfiskeeriti 48 sõidukit, mis on mitu korda enam kui 2011. aastal (konfiskeeriti viis sõidukit).

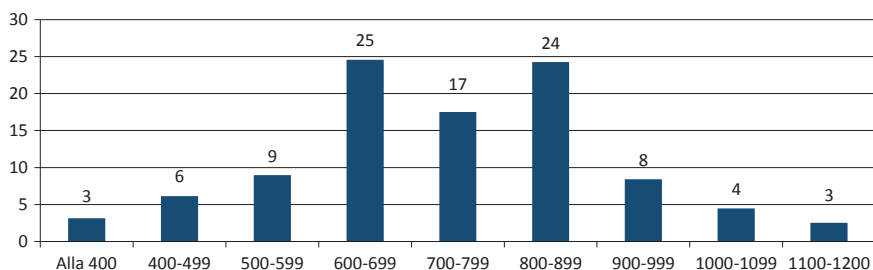
⁷⁶ Alates 1. juulist 2011 arvatakse mootorsõidukiks ka mopeedid.

⁷⁷ Osa isikuid mõisteti joores juhtimises süüdi aasta jooksul mitu korda. Kordumatuid isikuid mõisteti süüdi 3038.

6.2.2. Väärtegude eest määratud karistused

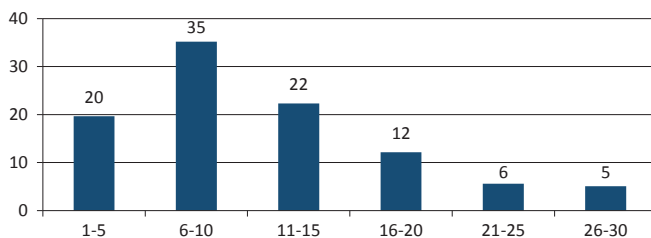
Joobes sõidukijuhtimise väärteo eest määrati karistuseks enamasti rahatrahv. Juhtimisõigus võeti PPA andmetel põhi- või lisakaristusena ära 39% juhtudel, kuid pole teada rikkumise hetkel juhtimisõigust omanud isikute osakaal kõigist rikkujatest.

2012. aasta kohta on teada rahatrahvi suurus 2412 juhtumi puhul, mille eest karistus määrati samal aastal. Rahatrahvide mediaan oli 720 eurot (sh kohtu määratud trahvid). Vähemalt 800 eurot oli rahatrahvi suurus 40% juhtudel, kusjuures maksimummäär 1200 eurot kohaldati vähem kui 2% juhtudel.

Joonis 62. Joobes sõidukijuhtimise väärteo eest 2012. aastal määratud rahatrahvide jaotus (% eurodes)⁷⁸

Arestiga karistati 411 isikut.⁷⁹ Arestide mediaan oli 10 päeva ja aritmeetiline keskmine 12 päeva; kõige sagedamini määrati kümne-, viieteistkümne- või viiepäevane arest. Maksimummäär 30 päeva kohaldati 19 juhul. Osa areste asendati üldkasuliku tööga, kuid nende arv pole teada.

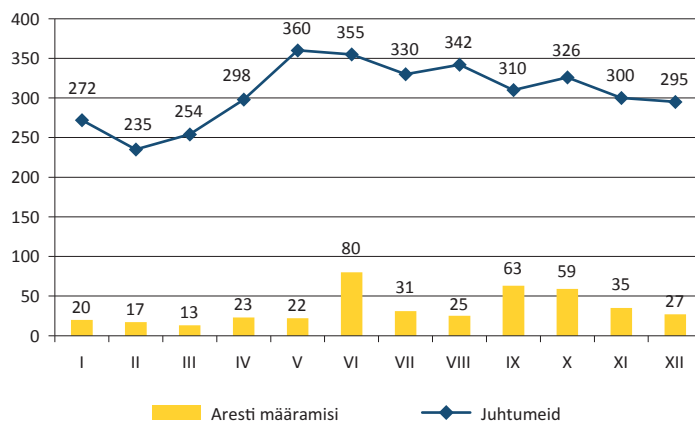
Joonis 63. Joobes sõidukijuhtimise väärteo eest 2012. aastal määratud arestide osakaal pikkuse järgi (%)

Arestide määramine sageses juunis, kui politsei teatas jaanipäeva eel, et hakkab kõigile vähemalt 0,5-promillise joobega sõidukijuhtidele taotlema kohtult aresti. Sama kampaania viidi läbi ka kooliaasta alguses, mis tõi kaasa arestide arvu suurenemise septembris (PPA pressiteated 21.06.2012 ja 28.08.2012). Niisugust

⁷⁸ Arvestatud 2012. aastal registreeritud väärtegeid, mille eest määrati rahatrahvi samal aastal (N=2412).

⁷⁹ 2012. aastal jõustunud otsused, sh 24 isikule määrati karistus 2011. aastal toime pandud teo eest.

praktikat kohaldati piiratud aja jooksul, mistõttu nii juunis kui ka septembris jäi arestide osakaal alla neljandiku samal ajal registreeritud juhtumite arvust.

Joonis 64. Joobes sõidukijuhtimise väärted ning aresti määrämised kuude kaupa 2012. aastal⁸⁰

Määratud aresti keskmine pikkus oli suurim Viru maakohus (14,6 päeva), järgnesid Pärnu maakohus (12,7 päeva), Harju maakohus (11,3 päeva) ja Tartu maakohus (11,2 päeva).⁸¹

⁸⁰ Arvestatud 2012. aastal registreeritud juhtumeid, milles kohus on teinud labendi kuni 17.05.2013. Arestid on näidatud juhtumi registreerimise aja järgi, olenemata otsuse tegemise ajast.

⁸¹ Areste määrati Viru maakohus 127, Pärnu maakohus 57, Harju maakohus 115 ja Tartu maakohus 127.

7. VANGISTUS JA KRIMINAALHOOLDUS

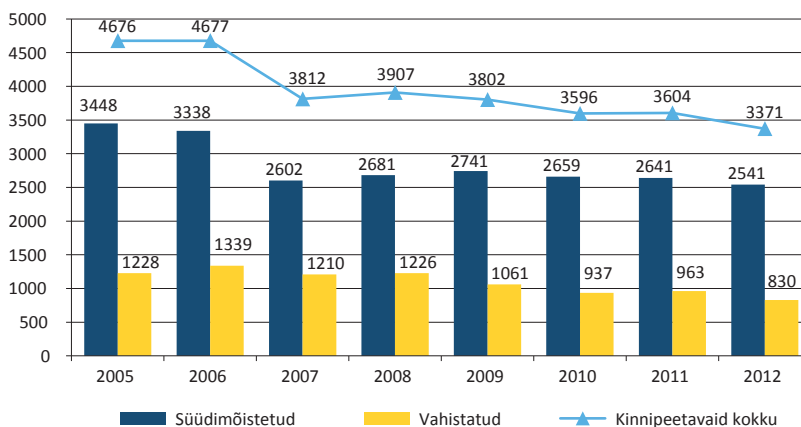
- 012. aasta lõpul oli Eesti vanglates 3371 vangi, neist 2541 süüdimõistetut ja 830 vahistatut.
- 2012. aastal vabastati vanglast 2177 süüdimõistetut, neist 21% vabastati vangistusest tingimisi enne tähtaega.
- Karistuse kandmise jätkamiseks andis Eesti 2012. aastal üle 7 kinnipeetavat ning Eestisse toodi välisriigis mõistetud karistust kandma kolm kinnipeetavat.
- Kriminogeensete riskide hindamine on vanglateenistuses laialdaselt kasutusel alates 2007. aastast.
- Seisuga 01.01.2013 oli kriminaalhoolduses arvel 6762 isikut.
- Vanglast tingimisi enne tähtaega vabanenud moodustavad 8% kõigist kriminaalhooldusalustest.
- Elektroonilist valvet kohaldatakse Eestis alates 2007. aasta maist ning 2012. aasta lõpuks oli elektroonilisele valvele suunatud ligi tuhat inimest.
- 31.12.2012 seisuga oli karistusjärgsele käitumiskontrollile määramise otsus tehtud 17 kinnipeetava suhtes, neist enamik Harju maakohtus.
- 2012. aasta lõpul oli ÜKT kohustusega arvel 1126 süüdimõistetut ja 231 KrMS § 202 alusel ÜKT-le suunatud isikut

7. VANGISTUS JA KRIMINAALHOOLDUS

Andri Ahven, Kätlin-Chris Kruusmaa

7.1. Vangistus

2012. aasta lõpul oli Eesti vanglates 3371 vangi⁸², neist 2541 süüdimõistetut ja 830 vahistatut. Aasta jooksul vähenes süüdimõistetute arv 100 võrra ja vahistatute arv 133 võrra.

Joonis 65. Vangide arv (aasta lõpu seisuga, koos arestimajadega) 2005–2012

Esimest korda vanglakaristust kandnute osakaal moodustas 2012. aastal 30% (2011: 33%).

2012. aasta lõpul oli Eestis vanglates koos arestimajadega 100 000 inimese kohta 262 vangi (2011. a lõpul 269). Londoni ülikooli statistika järgi oli Eesti selle näitajaga maailmas 47. kohal⁸³ ja Euroopas 7. kohal (vastavalt 222 ning 57 riigi või haldusüksuse hulgas) (World Prison Brief, 2013).⁸⁴ Euroopas on 100 000 inimese kohta kõige enam vange Venemaal (486), järgnevad Valgevene, Aserbaidžaan, Ukraina, Leedu ja Läti. Maailma suuriikidest on 100 000 inimese kohta kõige rohkem vange USAs (716), kõige vähem Indias (30).

Eestis oli 2012. aasta lõpul viis vanglat (Tallinna, Viru, Tartu, Murru ja Harku).⁸⁵ Kõige rohkem oli vange Tallinna vanglas, kus viibis 663 süüdimõistetut ja 501 vahistatut.

⁸² Koos arestimajadega, kus viibis 76 vahistatut ja 9 süüdimõistetut. Käesolevas peatükis kasutatakse terminit „vang“ nii süüdimõistetute kui vahistatute tähistamiseks.

⁸³ Londoni ülikooli tabelis paikneb Eesti 50. kohal, kuna aluseks on näitajailma arestimajadeta (246 vangi 100 000 elaniku kohta) ning rahvaloenduse andmeteta korrigeerimata rahvaarv (1,34 miljonit).

⁸⁴ Viimased teadaolevad andmed iga riigi kohta. Näitaja hõlmab süüdimõistetuid ja vahistatuid.

⁸⁵ Jaanuaris 2011 ühendati Harku ja Murru vangla üheks asutuseks: Harku ja Murru vangla.

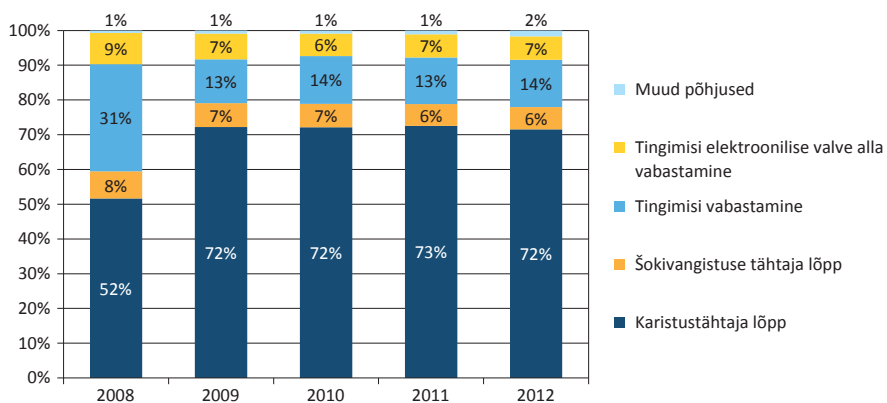
Tabel 35. Vangide arv vanglate arvestuses aasta lõpu seisuga 2008–2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Harku vangla	114	145	204	197	193
Murru vangla	564	538	223	143	64
Tallinna vangla	1087	1014	1037	1193	1164
Tartu vangla	921	924	949	917	902
Viru vangla	970	934	980	950	962

2012. aasta jooksul vabanes vanglast 2177 süüdimõistetut, sealhulgas:

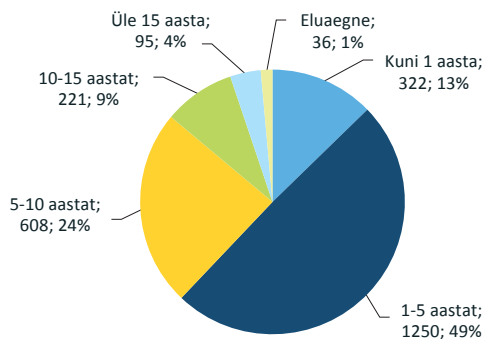
- 1558 karistustähtaja lõppemise tõttu;
- 443 tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamise tõttu (sh 147 isikut elektroonilise valve kohaldamisega);
- 139 osaliselt ärakandmisele mõistetud vangistuse ärakandmise tõttu (nn šokivangistusest);
- 37 isikut muudel põhjustel (sh seitse seoses karistuse kandmise jätkamisega välisriigis, viis surma tõttu ja üks armuandmisega).

Vabanenute arv oli veidi suurem 2011. aastast (2155 vabanenut), kuid jäi väiksemaks 2009. aastast (2471 vabanenut). Võrreldes 2011. aastaga jäi süüdimõistetute struktuur vabanemise aluse järgi peaaegu samaks: 72% vabanes karistustähtaja lõppemise tõttu.

Joonis 66. Vanglast vabanenud süüdimõistetute jaotus vabanemise aluse järgi 2008–2012

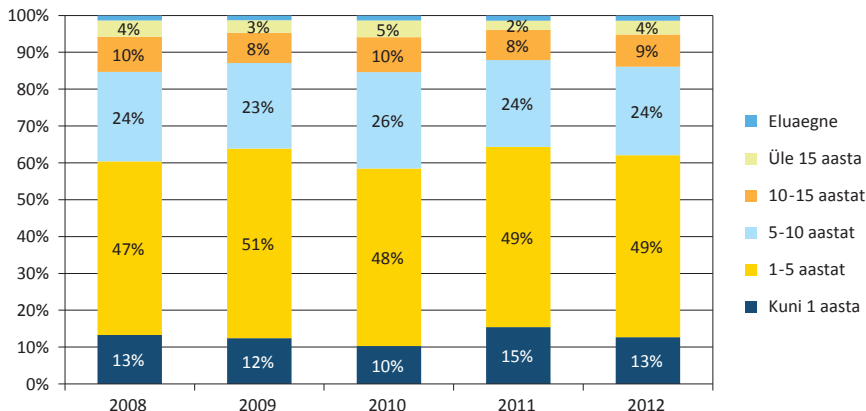
7.1.1. Vanglakaristuse kestus

Süüdimõistetute seas oli 2012. aasta lõpul nagu varemgi kõige enam neid, kellele kohus oli määranud üks kuni viis aastat vangistust. Alla üheaastast vangistust kandis 13% ning üle viieaastast 38% vangidest. Eluaegseid vange oli üks protsent süüdimõistetuist. Tuleb arvestada, et kohtu mõistetud vangistuse pikkus ei näita täpselt süüdimõistetute reaalset vanglas viibimise aega, sest märkimisväärne osa neist vabastatakse enne tähtaega.

Joonis 67. Kohtu määratud karistuse pikkus (süüdimõistetute arv ja osakaal 2012. aasta lõpul)

Viimase viie aasta jooksul pole suuri muutusi karistuste pikkustes toimunud. 2012. aastal vähenes kuni aastaks vangistatute osa ja suurenes pikaajalise vangistusega (5–20 aastat) karistatute osakaal.

Joonis 68. Kohtu määratud karistuse pikkused (süüdimõistetute osakaal aasta lõpu seisuga 2008–2012)

2012. aasta lõpul viibis Eestis vanglates 36 jõustunud kohtuotsusega eluaegse vanglakaristuse saanud isikut. Nad kõik kannavad karistust tahtliku tapmise eest raskendavil asjaoludel (KrK § 101) või mõrva eest (KarS-i § 114).

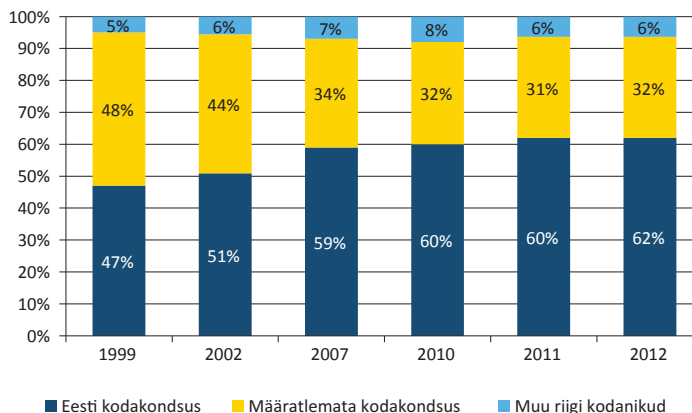
Võrreldes 2011. aastaga vähenes meesvangide arv 93 võrra ning naisvangide arv 21 võrra.

7.1.2. Vangide ülevaade

Vanglates (ilma arestimajadeta) oli 2012. aasta lõpul 3122 (95%) meest ja 164 (5%) naist. Võrreldes 2011. aastaga vähenes meesvangide arv 93 võrra ning naisvangide arv 21 võrra.

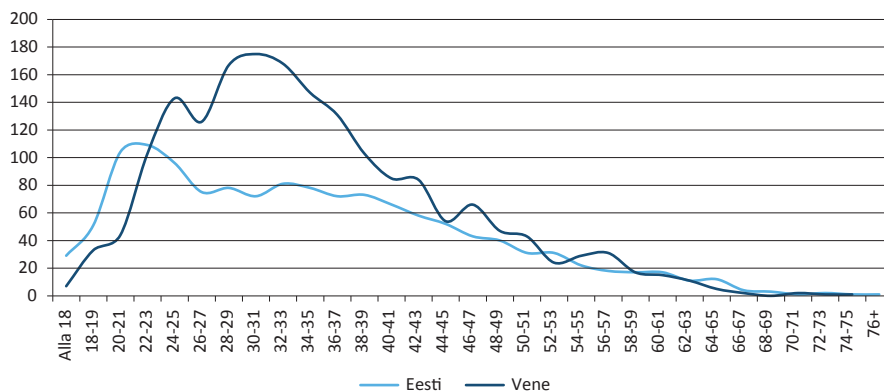
Kõige enam vange oli pärit Harjumaaalt (36%), järgnes Ida-Virumaa (17%).

2012. aasta lõpul oli määratlemata kodakondsusega vange 32% (1038) ja Eesti kodanikke 62% (2038). Välisriikide kodanikke oli 6% (210), neist kõige enam Venemaa (164), Läti (14) ja Leedu kodanikke.

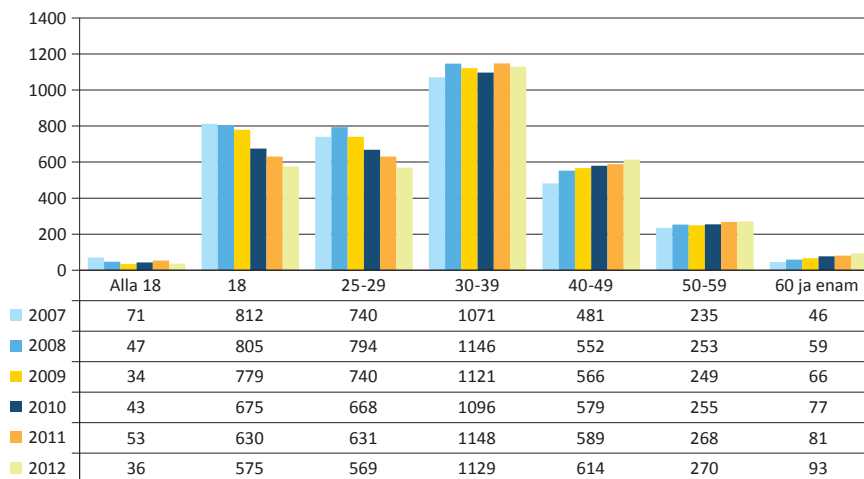
Joonis 69. Vangide jaotus kodakondsuse järgi valitud aastatel

Vangide emakeele järgi ei ole olulisi muutusi toimunud: eesti emakeelega vangide osakaal püsib juba üle kümne aasta 40% ja vene emakeelega vangide osakaal 57% lähedal. Venekeelsete vangide arv on suurem eelkõige vanuserühmas 25–40, alates viiekümnendatest eluaastastest on eesti- ja venekeelsete vangide arv ühtlane. Alaealiste seas ületab eestikeelsete noorte arv venekeelsete noorte arvu.

Joonis 70. Vangide jaotus emakeele ja vanuse järgi 2012. aasta lõpul

Kõige enam vange oli vanuses 30–39 (1129 isikut). Neile järgnesid 40–49-aastased (614) ja 18–24-aastased (575). Vanusjaotuses polnud 2012. aastal märgatavaid muutusi. Süüdimõistetute seas oli täisealisi mehi 2398 ja naisi 117; alaealistest olid 14 poisid ja 2 tüdrukud. Vahistatute seas oli täisealisi mehi 690 ja naisi 45; kõik 20 alaealist olid poisid.

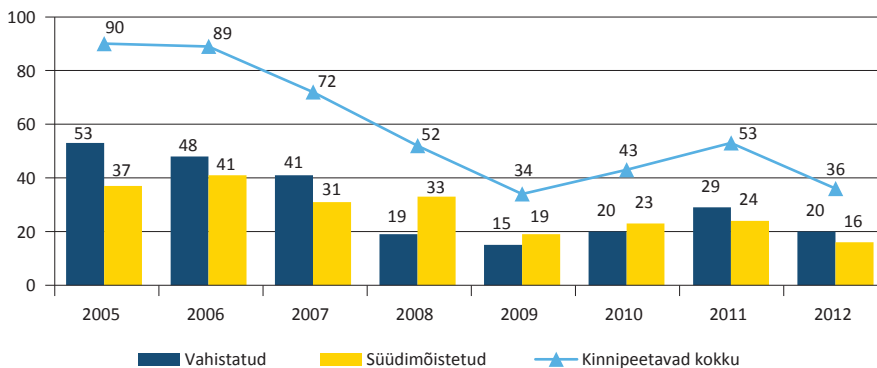

Joonis 71. Vangide arv aasta lõpu seisuga vanuserühmade järgi 2007–2012

Võrdlus varasemate aastatega näitab, et vangipopulatsioon vananeb. Alla 30-aastaste vangide osakaal väheneb ja kõigi vanemate vanuserühmade osa suureneb. Üle 60-aastaste vangide arv on ühtlaselt kasvanud ja jõudis 2012. aastal 3% lähedale. 2007. aasta lõpul oli vähemalt 50-aastaseid vange 281, 2009. aastal 315 ja 2012. aastal 363.

7.1.3 Alaealised vangid

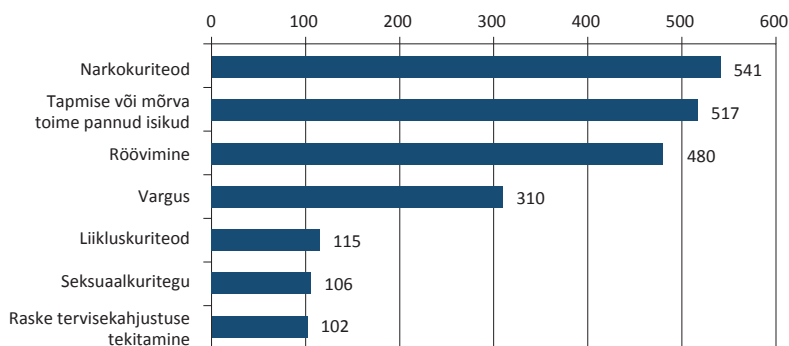
2012. aasta lõpul viibis vanglas 36 alaealist, neist 16 süüdimõistetut ja 20 vahistatut. Alaealiste vahistatute arv oli 9 võrra väiksem kui 2011. aastal, kuid siiski samal tasemel kui 2010. aastal; alaealiste süüdimõistetute arv jäi võrreldes 2010. aastaga ligikaudu samale tasemele.

Joonis 72. Alaealised kinnipeetavad vanglas aasta lõpu seisuga, 2005–2012

7.1.4 Süüdimõistetud kuriteoliikide kaupa

Suur osa vanglas viibivatest süüdimõistetutest on toime pannud mitut liiki kuritegusid, kuid statistikas näidatakse tavaliselt vaid kõige raskemat kuritegu⁸⁶ – nii kajastub iga isik andmetes vaid ühe korra. Raskeima kuriteo järgi oli 2012. aasta lõpul vanglates kõige enam narkokuriteo eest karistatud isikuid (541), kellele järgnesid tapmise või mõrva toime pannud isikud (517).

Joonis 73. Kõige sagedasemad süüdimõistetute kuriteod (raskeima kuriteo järgi) 2012

Isikuvastase kuriteo eest süüdi mõistetute arv⁸⁷ ja osakaal kõigist süüdimõistetutest püsis aastatel 2010–2012 ligikaudu samal tasemel: 2010. aasta lõpul oli neid 853 (32%), 2011. aasta lõpul 834 (32%) ja 2012. aasta lõpul 843 (33%). Suurima rühma moodustavad varavastaste kuritegude eest karistatud: 2012. aasta lõpul oli 928 isiku (37%) raskeim kuritegu varavastane kuritegu, sh röövimine 482 ja vargus 310 isikul.

Narkokuriteos süüdi mõistetute arv ja osakaal on viimastel aastatel suurenenud ning narkokurjategijad on kahel viimasel aastal moodustanud üle viiendiku süüdimõistetutest: kui 2007. aastal oli 330 isiku (13% süüdimõistetutest) raskeim kuritegu narkokuritegu, siis 2010. aastal oli neid 492 (19%), 2011. aastal 561 (21%)

ja 2012. aastal 541 (21%).

Liikluskuritegu oli raskeim kuritegu 115 isikul (4%), mis oli nelja võrra enam kui aasta varem; neist 100 kandis karistust mootorsõiduki joobes juhtimise eest.

7.1.5 Vanglast vabanenute retsidiivsus

Retsidiivsust käsitletakse siin kui isiku kahtlustatavana ülekuulamist pärast vanglast vabanemist.⁸⁸ Retsidiivsust on vaadeldud aastatel 2004–2011 vanglast vabanenute puhul.

⁸⁶ Mitme eri kuriteo eest karistuse kandmise puhul niisugune kuritegu, mille eest on määratud kõige raskem karistus.

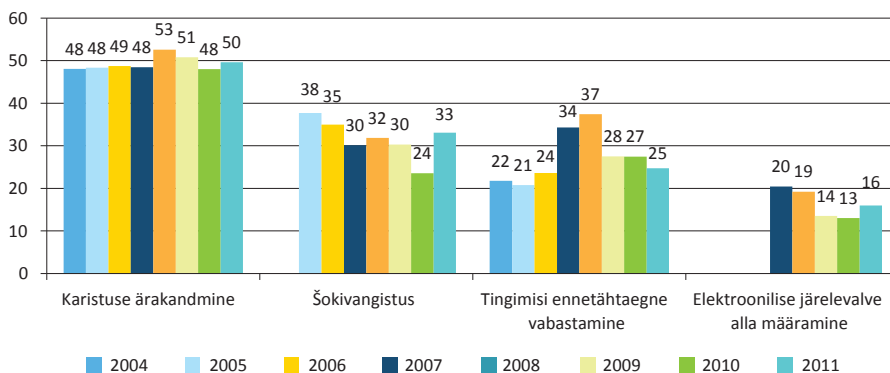
⁸⁷ Arvestades vaid neid isikuid, kelle raskeim kuritegu oli isikuvastane kuritegu.

⁸⁸ Andmed uue ülekuulamise kohta saadi kriminaalmenetlusregistrist. Tegu pole juriidilise hinnanguga: menetlus võidakse hiljem nt tõendite puudumise tõttu lõpetada või võidakse ta kohtus õigeks tunnustada. Retsidiivsuse määr on vanglast vabanemise järel üle kuulatud isikute osakaal kõigist vanglast vabanenud süüdimõistetutest.

43% 2011. aastal vanglast vabanenutest pani aasta jooksul toime uue kuriteo, see on samal tasemel eelmise aastaga. Kogu vaatlusperioodi jooksul on retsidiivsus olnud suurim karistuse lõpuni kandnud isikute seas, püsidis vahemikus 48–53%. 2011. aastal sel alusel vanglast vabanenutest pani ühe aasta jooksul uue kuriteo toime 50%.

Tingimisi enne tähtaega vabanenute retsidiivsuse määr jäi aastatel 2004–2006 vahemikku 22–24%, kuid seejärel suurenes ja ulatus 2008. aastal 37%-ni. Järgnenud aastatel on retsidiivsus vähenenud, 2011. aastal vabanenute puhul oli see 25%.

Šokivangistuse⁸⁹ ära kandnud ja 2011. aastal vabanenud isikute ühe aasta retsidiivsuse määr oli 33%, mis oli kõrgem nelja varasema aasta tasemest. Elektroonilise järelevalve⁹⁰ alla määratud isikute retsidiivsus oli 16%.

Joonis 74. Ühe aasta retsidiivsuse määr vabanemise viisi alusel (2004–2011 vabanenud)

7.2. Vanglast vabanemine

7.2.1. Vanglast vabanemise alused

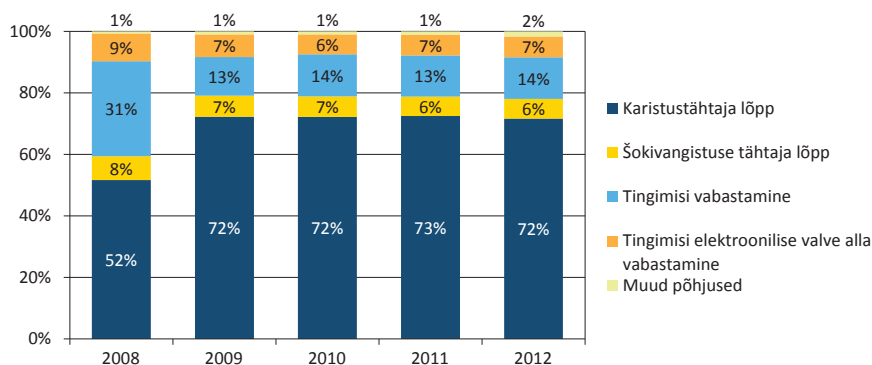
Kinnipeetaval on vangistusest võimalik vabaneda mitmel alusel; enamik kinnipeetavaid vabaneb vanglast karistustähtaja lõpu saabumisel. 2012 vabastati 21% kinnipeetavatest vangistusest tingimisi enne tähtaega, nendest omakorda 7% vabanesid elektroonilise järelevalve alla.

2012 vabastati vanglast 2177 süüdimõistetud isikut, sealhulgas:

- karistustähtaja lõpu saabumisega 1534;
- vangistusest tingimus enne tähtaega vabastamine 296;
- vangistusest tingimus enne tähtaega vabastamine elektroonilise järelevalve alla 147;
- seoses osaliselt ärakandmisele mõistetud vangistuse lõpu saabumisega 138;
- karistustähtaja lõpusaabumisega, millele järgneb karistusjärgne käitumiskontroll 13;
- seoses psühhiaatrilise sundravi kohaldamisega 9;
- seoses karistuskandmise jätkamisega välisriigis 7;
- seoses ravimatu haigusega 7;
- seoses armuandmisega 1.

⁸⁹ Tegü on alates 2005. aastast KarS-i §-de 73 ja 74 alusel kohaldatava karistusega, mille kohaselt peab süüdlane kandma vaid lühikesi (enamasti kuni 6kuulise) osa vangistusest ning ülejäänud osas vabastatakse ta tingimisi.

⁹⁰ Elektroonilist järelevalvet kohaldatakse alates 2007. aasta kevadest.

Joonis 75. Vanglast vabanenud süüdimõistetute jaotus perioodil 2008–2012

7.2.2. Välisriigist Eestisse karistust kandma tulnud inimesed

Kohtulikult karistatud isikut võib üle anda:

- kui see isik on elukohariigi kodanik;
- kui kohtuotsus on lõplik;
- kui üleandmise taotluse laekumise ajal on karistatud isikul jäänud karistust kanda veel vähemalt kuus kuud või kui karistus on kindlaks määramata;
- kui sellega nõustub karistatud isik, või kui selle isiku vanuse või füüsilise või vaimse seisundi tõttu peab üks kahest riigist seda vajalikuks, siis karistatud isiku seaduslik esindaja;
- kui tegu või tegevusetus, mille eest karistus on määratud, on kuritegu elukohariigi seaduse järgi või oleks kuritegu sooritatuna selle riigi territooriumil; ja
- kui karistav riik ja elukohariik nõustuvad üleandmisega.

Karistuse täideviimisel rakendatakse elukohariigi seadust ning ainult sellel riigil on õigus võtta vastu vajalikke otsuseid.

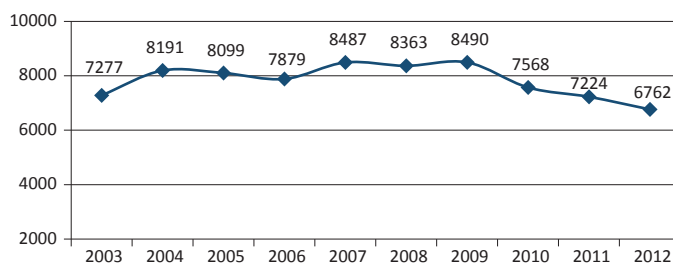
2012. aastal anti karistus kandmise jätkamiseks üle 7 kinnipeetavat. Kaks kinnipeetavat anti üle Soome ning Venemaale, Leetu, Ukrainasse, Rootsi ja Hollandisse üks kinnipeetavat. Neist kolm isikut oli süüdimõistetud tapmise või tapmise organiseerimise eest ning ülejäänud neli narkootikumidega seotud süütegude toimepanemise eest⁹¹. Neile mõistetud keskmine vangistuse pikkus oli 7 aastat ja kaks kuud, sealjuures pikim karistus oli 11 aastat ja 7 kuud ning lühim 3 aastat. Üle antavate kinnipeetavate keskmine vanus oli 40 eluaastat, neist noorim oli 24 aastane ning vanim 50 aastane.

2012. aastal toodi kolm isikut karistuse kandmise jätkamiseks üle Eestisse, neist kaks isikut toodi Hispaaniast ning üks Leedust. Nad olid süüdimõistetud mõrva, vägistamise ja narkootikumidega seotud süütegude eest. Pikim mõistetud vangistus oli 20 aastat, millest osa on mõistetud välisriigis toime pandud mõrvakatse ning narkootikumidega seotud kuriteo eest ning osa Eestis toime pandud tapmise eest.

⁹¹ Raskeima toime pandud kuriteo järgi

7.3. Kriminaalhooldus

Kriminaalhoolduse kui vangistuse alternatiivi põhieesmärk on muuta ühiskond turvalisemaks ning vähendada korduvkuritegevust. Kriminaalhoolduse töö koosneb kahest vastandlikust pooldest: ühelt poolt järelevalve kriminaalhooldusaluse üle ning teiselt poolt tema sotsiaalse kohandumise soodustamine taasühiskonnastavate tegevuste kaudu.

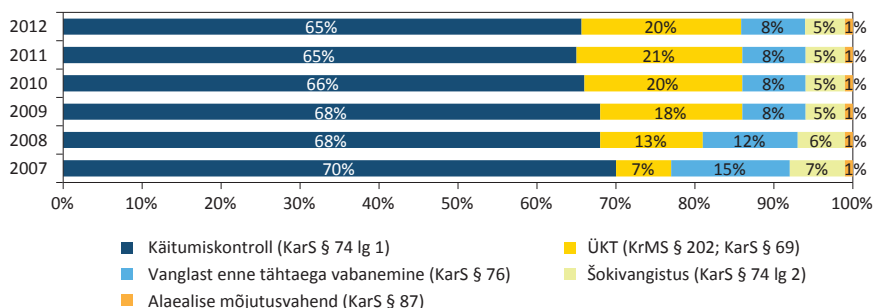
Joonis 76. Kriminaalhooldusaluste arv perioodil 2003–2012 aasta lõpu seisuga

Alates 2009. aastast on kriminaalhooldusaluste arv olnud pidevas langustrendis, võrreldes 2009. aastaga on kriminaalhooldusaluste arv vähenenud 1729 isiku võrra, ühe aasta langus oli 6,4%.

Eelpool oleval joonisel toodud süüdimõistetud kriminaalhooldusalustele lisanduvad isikud, kelle kriminaalhooldust valmistatakse ette ehk isikud, kelle kohta koostati kohtueelne ettekanne või kriminaalhooldaja arvamus vanglast tingimisi enne tähtaega vabastamise jaoks. Kohtueelne ettekanne koostatakse kõigile alaealistele kohtueelses- või kohtumenetluses prokuröri või kohtuniku tellimisel, 2012. aastal koostasid kriminaalhooldajad 395 kohtueelset ettekannet, üksnes 48 ettekannet koostati täisealistele isikutele ning nendest omakorda 46 koostati vanuserühmale 18–20 eluaastat. Kriminaalhooldaja arvamus esitatakse kõigi kinnipeetavate kohta, kelle materjalid saadetakse kohtusse vanglast tingimisi enne tähtaega vabastamise otsuseks 2012. aastal koostasid kriminaalhooldajad ligi 1750 arvamust.

Kriminaalhoolduse alla on võimalik süüdimõistetud määrata mitmel alusel. 2012. aastal moodustasid 65% kriminaalhooldusalusest isikud, kelle vangistuse kohus oli asendanud käitumiskontrolliga, see näitaja on aastati kõikunud 65–70% vahel. Teine suurem rühm on üldkasuliku töö tegijad, kes moodustavad kõigist kriminaalhooldusalustest 20%, neist omakorda 3% moodustavad isikud, kelle kriminaalmenetlus on lõpetatud avaliku menetlushuvi puudumise tõttu ning isiku süü ei ole olnud suur (KrMS § 202), neile on määratud kuni 240 tundi üldkasulikku tööd.

Vanglast tingimisi enne tähtaega vabanenud moodustavad 8% kõigist kriminaalhooldusalustest, see näitaja suurenes aastatel 2007 ja 2008 johtuvalt uue regulatsiooni kehtimahakkamisest, kuid suurenes 2009. aastal reformile eelnenud tasemele.

Joonis 77. Kriminaalhooldusaluste arvele tulemise alused perioodil 2007–2012

7.3.1. Kriminaalhooldusaluste ülevaade

Tüüpiline kriminaalhooldusalune on meessoost, 30–39-aastane, põhiharidusega, vallaline, töötav, rahvuselt eestlane ning on toime pannud varavastase või liiklussüüteo.

Kriminaalhooldusalustest 91% (6151) olid mehed, kellest omakorda 1738 (26%) olid vanuses 30–39. 61% meessoost kriminaalhooldusalustest olid eestlased ning 35% venelased. Naisi oli kriminaalhooldusaluste seas 9% ning kõige enam naissoost kriminaalhooldusaluseid oli sarnaselt meestega vanuserühmas 30–39 (155, 2%). Naissoost kriminaalhooldusalustest 51% olid rahvuselt eestlased ning 44% venelased. Tüüpiline kriminaalhooldusalune on meessoost, 30–39-aastane, põhiharidusega, vallaline, töötav, rahvuselt eestlane ning on toime

pannud varavastase või liiklussüüteo.

Alaealisi oli kriminaalhooldusaluste seas 234 (4%), nendest 194 olid meessoost. Samas 14 aastaseid oli kriminaalhoolduse all 3, kellest omakorda 2 olid naissoost.

Tabel 36. Kriminaalhooldusaluste demograafilised näitajad 01.01.2013 seisuga

	Kokku	Naised	Mehed
Vanus			
Alaealised	3%	7%	3%
18–24	22%	26%	22%
25–29	18%	17%	18%
30–39	28%	25%	28%
40–64	27%	24%	27%
65 ja vanemad	1%	1%	1%
Perekonnaseis			
Vallaline	49%	42%	50%
(Vaba) abielus	39%	41%	39%
Lahutatud	9%	12%	9%
Lesk	1%	4%	1%
Pole teada	1%	2%	1%
Haridus			
Algharidus	14%	12%	15%
Põhiharidus	40%	44%	40%
Kesklaridus	20%	21%	20%

	Kokku	Naised	Mehed
Keskeriharidus	19%	16%	20%
Kutseharidus	2%	1%	2%
Kõrgharidus	3%	4%	3%
Muu/ pole teada	1%	2%	1%
Tegevusvaldkond			
Töötab (ja õpib)	39%	25%	40%
Töötu	16%	21%	15%
Juhutööd	13%	3%	14%
Tegevusetu	9%	14%	9%
Pensionär	12%	14%	11%
Õpilane	7%	10%	6%
Üliõpilane	1%	1%	1%
Muu/ pole teada	4%	12%	4%

27% kriminaalhooldusalustest on varem olnud karistamata, sealjuures naiste hulgas oli varem karistamata isikuid 45%. 24% vaadeldavatest isikutest oli varem karistatud 4 ja rohkem korda, samas kui naissoost kriminaalhooldusaluste seas oli vastav näitaja 10%.

30% kriminaalhooldusalustest on kõige enam toime pannud varavastaseid kuritegusid, sealjuures naiste vastav näitaja on 37% olles võrreldes 2011. aasta sarnase näitajaga neli protsendipunkti suurem. Huvitava arenguna on 2012. aastal võrreldes 2011. aastaga suurenenud veelgi naissoost isikuvastaste kuritegude toimepanemise eest süüdimõistetud kriminaalhooldusaluste osakaal, see näitaja on kolm protsendipunkti suurem kui meeste sama näitaja. Kui üldiselt oli meeste ja naiste osakaal kuritegude toimepanemisel sarnane, siis narko- ja liikluskuriteo paneb suurema tõenäosusega toime mees: mõlema osakaal on meeste hulgas üle poole võrra suurem kui naiste hulgas.

Tabel 37. Kriminaalhooldusaluste toime pandud süütegude liigid

Süüteoliik	2012				2011				2010	
	Kokku	Kokku %	Naised	Mehed	Kokku	Kokku %	Naised	Mehed	Kokku	Kokku %
Varavastased kuriteod	2271	30%	37%	29%	2556	32%	41%	31%	2683	32%
Liikluskuriteod	2027	27%	11%	29%	2150	27%	12%	28%	1962	24%
Isikuvastased kuriteod	1166	15%	18%	15%	1127	14%	16%	14%	1184	14%
Avaliku rahu vastased kuriteod	640	8%	6%	9%	746	9%	6%	10%	938	11%
Narkokuriteod	614	8%	16%	8%	643	8%	16%	7%	599	7%
Ametialased ja majanduskuriteod	259	3%	4%	3%	218	3%	3%	3%	210	3%
Õigusemõistmisevastased kuriteod	199	3%	2%	3%	208	3%	2%	3%	316	4%
Kuriteod perekonna ja alaealise vastu	124	2%	1%	2%	136	2%	1%	2%	134	2%
Muud kuriteod	247	3%	4%	3%	233	3%	4%	3%	304	4%

27% kriminaalhooldusalustest on varem olnud karistamata, sealjuures naiste hulgas oli varem karistamata isikuid 45%. 24% vaadeldavatest isikutest oli varem karistatud 4 ja rohkem korda, samas kui naissoost kriminaalhooldusaluste seas oli vastav näitaja 10%.

30% kriminaalhooldusalustest on kõige enam toime pannud varavastaseid kuritegusid, sealjuures naiste vastav näitaja on 37% olles võrreldes 2011. aasta sarnase näitajaga neli protsendipunkti suurem. Huvitava arenguna on 2012. aastal võrreldes 2011. aastaga suurenenud veelgi naissoost isikuvastaste kuritegude toimepanemise eest süüdimõistetud kriminaalhooldusaluste osakaal, see näitaja on kolm protsendipunkti suurem kui meeste sama näitaja. Kui üldiselt oli meeste ja naiste osakaal kuritegude toimepanemisel sarnane, siis narko- ja liikluskuriteo paneb suurema tõenäosusega toime mees: mõlema osakaal on meeste hulgas üle poole võrra suurem kui naiste hulgas.

Tabel 38. Kriminaalhooldusaluste toime pandud süütegude liigid

Süüteoaliik	2012				2011				2010	
	Kokku	Kokku %	Naised	Mehed	Kokku	Kokku %	Naised	Mehed	Kokku	Kokku %
Varavastased kuriteod	2271	30%	37%	29%	2556	32%	41%	31%	2683	32%
Liikluskuriteod	2027	27%	11%	29%	2150	27%	12%	28%	1962	24%
Isikuvastased kuriteod	1166	15%	18%	15%	1127	14%	16%	14%	1184	14%
Avaliku rahu vastased kuriteod	640	8%	6%	9%	746	9%	6%	10%	938	11%
Narkokuriteod	614	8%	16%	8%	643	8%	16%	7%	599	7%
Ametialased ja majanduskuriteod	259	3%	4%	3%	218	3%	3%	3%	210	3%
Õigusemõistmisevastased kuriteod	199	3%	2%	3%	208	3%	2%	3%	316	4%
Kuriteod perekonna ja alaealise vastu	124	2%	1%	2%	136	2%	1%	2%	134	2%
Muud kuriteod	247	3%	4%	3%	233	3%	4%	3%	304	4%

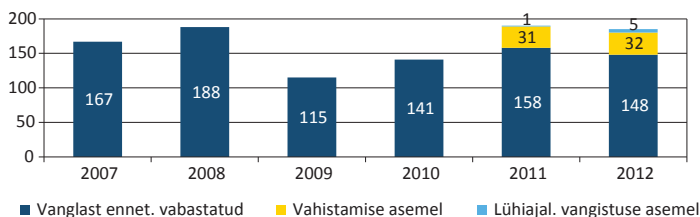
7.3.2. Elektrooniline valve⁹²

Elektroonilist valvet kohaldatakse Eestis alates 2007. aasta maist ning 2012. aasta lõpuks oli elektroonilise valvele (EV) suunatud ligi tuhat inimest. Põhiliselt on seda kasutatud vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamisel. Alates 2011. aastast saab vahistamise asendada elektroonilise valvega ning kasutada EV-d kuni kuuekuulise vangistuse asemel ja kriminaalhoolduse tingimuste rikkumisel määrata lisakohustusena. Elektroonilist valvet võib määrata üksnes isiku nõusolekul.

Perioodil 2007–2012 on elektroonilise valve alla allutatud 992 isikut

⁹² Käesoleva peatüki koostamisel on kasutatud A. Abvena ja A. Kruusemendi analüüsi „Elektroonilise valve kohaldamine“

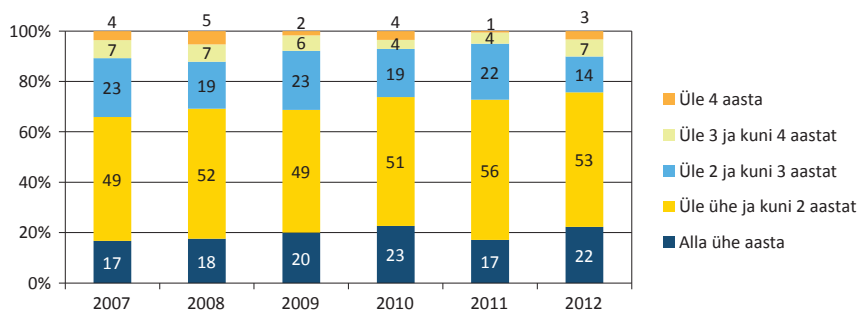
2012. aastal määrati elektrooniline valve 185 isikule, neist 148 vabanesid vanglast enne tähtaega koos elektroonilise valvaga. Perioodil 2007–2012 on elektroonilise valve alla allutatud 992 isikut, nendest omakorda 63-l juhul on vahistamine asendatud elektroonilise valvaga ning 6-le on määratud elektroonilise valvena (need isikud ei kajastu allolevas tabelis).

Joonis 78. Elektroonilise valve alla määratud isikute arv perioodil 2007–2012

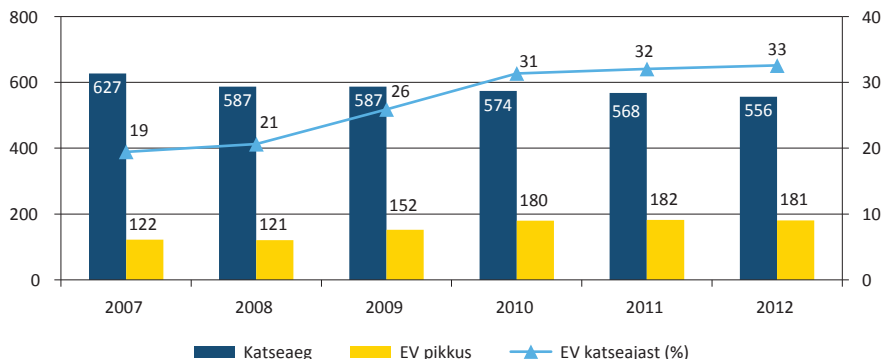
Vanglast tingimisi enne tähtaega elektroonilise valve alla vabanenud isiku katseage määratakse ärakandmata karistusaja ulatuses, kuid mitte lühemana kui üks aasta. Vanglast tingimisi enne tähtaega vabastamisega elektroonilisele valvele suunatud isikute katseaja pikkus on ajavahemikus 2007–2012 mõnevõrra lühenenud. Katseageade mediaan oli 2007. aastal elektroonilist valvet alustanud isikutel 627 päeva (peaaegu 21 kuud) ning 2012. aastal 556 päeva (ligikaudu 18 ja pool kuud) – seega on toimunud keskmise katseaja vähenemine 11%.

Katseaja keskmise pikkuse vähenemine on toimunud üle kahe aasta kestvate katseageade osakaalu vähenemise tõttu.

Joonis 79. Vanglast käitumiskontrollile suunatud isikute EV tegemise tähtaeg alguse aasta järgi (%)

Katseaja lühenemine ühtaegu elektroonilise valve pikenedamisega on kaasa toonud elektroonilise valve osakaalu kasvu: kui 2007. aastal moodustas elektrooniline valve pikkuste mediaan (122 päeva) katseageade mediaanist (627 päeva) 19%, siis 2012. aastal oli sama näitaja 33% (elektroonilise valve pikkuste mediaan 181 päeva, katseageade mediaan 556 päeva).

Joonis 80. Vanglast tingimisi enne tähtaega vabastatutele määratud katseaeg ja sh määratud EV pikkus päevades (mediaan) 2007–2012; EV pikkuse osakaal katseajast (%; paremal teljel)

Kohtul on võimalik elektroonilise valve ajaks võimalik määrata lisakohustusi. Peaegu kõikidele elektroonilise valve alla määratud isikutele on pandud kohustus mitte tarvitada alkoholi ja narkootikume ning otsida endale töökoht määratud ajaks, valdavat enamikku hõlmab ka kohustus mitte suhelda kohtu määratud isikutega ja osaleda sotsiaalabiprogrammis. Võrreldes karistusest KarS § 74 lõike 1 alusel tingimisi vabastamisega käitumiskontrollile suunatud isikutega on vanglast kriminaalhooldusele tulnud isikutele kohustusi pandud hoopis ulatuslikumalt.

Tabel 39. Vanglast 2011. aastal tingimisi enne tähtaega vabastamisega elektroonilisele valvele suunatud, teistele tingimisi enne tähtaega vabastatud isikutele ning karistusest tingimisi vabastatud isikutele pandud lisakohustused (% avatud toimetust; ühel isikul võis olla mitu kohustust)

	Vanglast EV alla	Vanglast TETV	KarS § 74 lg 1*
Mitte tarvitada alkoholi ja narkootikume	98	99	21
Otsida endale töökoht määratud ajaks	94	91	6
Mitte suhelda määratud isikutega	84	87	6
Osaleda sotsiaalabiprogrammis	81	82	9
Alluda ravile	20	26	3
Heastada tekitatud kahju	5	3	4
Mitte viibida määratud paikades	4	17	1
Mitte omada, kanda ja kasutada relva	2	1	0
Omandada eriala määratud ajaks	1	1	0
Täita ülalpidamiskohustust	1	1	0
Omandada üldharidus määratud ajaks		3	1
Arvesse võetud kordumatuid toimetuid	161	277	3316

* Null näitab juhtumite esinemist, kuid nende osakaal jäi alla 0,5

Ülekaalukas osa elektroonilise valve alla määratud isikutest läbis selle edukalt, isegi juhul kui katseaeg hiljem lõppes negatiivselt: elektrooniline valve katkestati ja pöörati täitmisele vaid 2% juhtudel (15 juhul 686 toimikust); lisaks pikendati mõnel juhul elektroonilise valve tähtaega.

7.3.2.1. Elektrooniline valve vahistamise asemel

Ajavahemikus 01.01.2011 kuni 27.02.2013 suunati vahistamise asemel elektroonilisele valvele 69 isikut. Sel perioodil koostati nende kohta 13 erakorralist ettekannet (ühe isiku kohta kaks), mis kõik olid seotud elektroonilisele valvele mitteallumisega (liikumispiirangu rikkumisega); kõigis ettekannetes taotleti elektroonilise valve asendamist vahistamisega. Nende suhtes võttis kohus järgmise seisukoha:

- 8 juhul asendati elektrooniline valve vahistamisega (sh ühele isikule ei olnudki võimalik seadet paigaldada; kahel juhul kuulutati isik tagaotsitavaks);
- 3 juhul lõpetati elektrooniline valve seoses süüdimõistva kohtuotsuse jõustumisega;
- ühel juhul jäeti ettekanne rahuldamata ilma elektroonilise valve tingimusi muutmata (kohus pidas tõendatuks kakkuse käigus jalavõru juhuslikku katkiminekut);
- ühel juhul asendati vahistamine elukohast lahkumise keeluga.

7.3.2.2. Elektrooniline valve lühiajalise, kuni kuuekuulise vangistuse asemel

Kuni kuuekuulise vangistuse on võimalik asendada elektroonilise valvega. Vaatamata sellele, et igapäevaselt viibib vanglas kuni 90 kinnipeetavat⁹³, kellele on kohus mõistnud kuni kuuekuulise vangistuse, ei ole kohtud seda sätet laialdaselt rakendama asunud (2011.–2012. aastal suunati sel alusel EV-le kokku kuus isikut). Seejuures ei pea isik viibima varem vanglas, vaid analoogiliselt üldkasuliku tööga saab kohus asenduse määrata vangistust mõistes. Isik peab olema asendamisega nõus.

8.3.2.3. Elektrooniline valve kriminaalhoolduse tingimuste rikkumise korral

Kui vangistusest tingimisi vabastatud isik rikub kontrollnõudeid või käitumiskontrolli kohustusi, võib kohus kriminaalhooldaja ettekande alusel määrata muu hulgas lisakohustusi, sh allumine elektroonilisele valvele. Viimast ei saa kohus määrata isiku suhtes tingimisi vangistust mõistes, vaid alles siis, kui isik on rikkunud kriminaalhoolduse tingimusi ja kriminaalhooldaja on pöördunud ettekandega kohtu poole. Muud elektroonilise valvega seonduvad tingimused on ka sellel rühmal analoogilised teistega ning tulenevad KarS §-st 751.

7.3.3. Karistusjärgne käitumiskontroll

24.07.2009 jõustus karistusseadustiku muudatus, millega täiendati karistusseadustikku §-ga 87¹, mis sätestas võimaluse rakendada karistusjärgset käitumiskontrolli. Nimetatud sätte kohaselt võib vajaduse korral allutada käitumiskontrollile süüdimõistetud, kes on talle mõistetud vangistuse ära kandnud täies ulatuses.

Karistusjärgse käitumiskontrolli kui mittekaristusliku mõjutusvahendi eesmärgiks on vähendada korduvkuritegevust, suurendades nii ühiskonna turvalisust. Oma olemuselt ei erine karistusjärgne käitumiskontroll muudest karistusseadustikus sätestatud käitumiskontrolli juhtudest ning ka karistusjärgse käitumiskontrolli puhul kohaldatakse KarS §-s 75 sätestatud kontrollnõudeid ja kohustusi. Meetme eripära seisneb selles, et seda on võimalik kohaldada süüdimõistetute suhtes, kes on mõistetud vangistuse kandnud ära täies ulatuses. Kui süüdimõistetut ei ole enne tähtaega vabastatud, võib olla põhjuseks see, et ta võib vabaduses viibides panna toime uusi kuritegusid. Sellistel juhtudel ongi vajalik käitumiskontrolli kohaldamine pärast vangistuse täies ulatuses ärakandmist.⁹⁴

Karistusjärgset käitumiskontrolli on võimalik rakendada isikute suhtes, kes:

- on karistatud tahtliku kuriteo eest vähemalt kaheaastase vangistusega;
- on ära kandnud mõistetud karistuse täies ulatuses;
- isik on ka varem süüdi tunnistanud tahtlikus kuriteos;
- varasem karistus oli vähemalt üheaastane vangistust.

Karistusjärgset käitumiskontrolli võib rakendada ilma varasema karistuseta järgmiste kuritegude puhul:

- eluvastased süüteod;
- tervisevastased süüteod;
- vabadusevastased süüteod;
- seksuaalse enesemääramise vastased süüteod;
- süüteod alaealiste vastu;
- üldohtlikud süüteod;
- muud tahtlikud kuriteod, mille koosseisutunnuseks on vägivalda kasutamine (nt röövimine).⁹⁵

Karistusjärgset käitumiskontrolli kohaldatakse süüdimõistetute suhtes, kes on kuriteo toime pannud peale seaduse jõustumist.

Seisuga 31.12.2012 on menetluses või on menetluses olnud 38 karistusjärgsele käitumiskontrollile allutamise juhtumit:

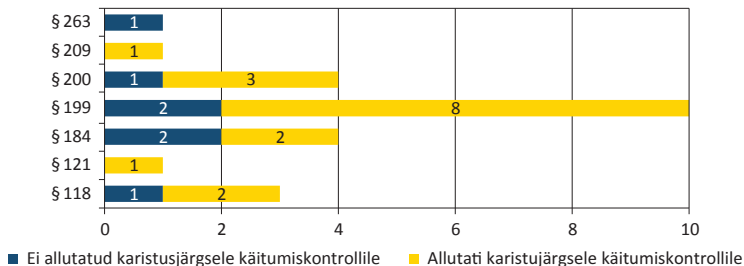
31.12.2012 seisuga oli karistusjärgsele käitumiskontrollile määramise otsus tehtud 17 kinnipeetava suhtes, neist 14 Harju maakohtus, üks Tartu maakohtus ning kaks Viru maakohtus. Harju maakohtus

menetleti karistusjärgse käitumiskontrolli kohaldamist 17 korral ning üksnes ühel juhul jättis karistusjärgse käitumiskontrolli kohaldamata. Neljal korral kaevati Harju maakohtu määrus Tallinna ringkonnakohtusse, millest kahel juhul ringkonnakohtus tühistas esimese astme kohtu määruse. Ringkonnakohtus asus mõlemal juhul seisukohale, et ilma kindla elukohata isikut ei ole võimalik allutada käitumiskontrollile, kuna kriminaalhooldajal võib osutada võimatuks järelevalvet teostada. Kohtu hinnangul muudab kindla elukoha puudumine süüdimõistetule käitumiskontrolli kohaldamise ja sellest tuleneva järelevalve süüdimõistetute üle raskendatuks, kui mitte võimatuks.

⁹⁴ „Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja vangistusseaduse muutmise seaduse“ eelnõu seletuskiri lk 1, 2 <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=440492&u=20130104140209>

⁹⁵ Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja vangistusseaduse muutmise seaduse“ eelnõu seletuskiri lk 6 <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=440492&u=20130104140209>

17-st karistusjärgsele käitumiskontrollile määratud isikust 12 olid süüdimõistetud varavastaste, kolm isikuvastaste ning kaks rahvatervise vastaste süütegude toime panemise eest (vt joonist).

Joonis 81. Karistusjärgsele käitumiskontrollile allutamine kuriteoliigi järgi kuni 31.12.2012

Kõigile karistusjärgsele käitumiskontrollile allutatud isikutele määrati KarS § 75 lg 2 alusel lisakohustusi samadel alustel nagu enne tähtaega vanglast vabastatud isikutele. Harju maakohus määras enamikule karistusjärgsele käitumiskontrollile allutatud isikutele KarS § 75 lg 2 alusel neli lisakohustust, sealjuures oli kõigile eelnimetatud isikutele määratud kohustus mitte tarvitada alkoholi ja narkootikume (KarS § 75 lg 2 p 2) ning mitte suhelda kriminaalkorras karistatud isikutega (KarS § 75 lg 2 p 7).

7.4. Üldkasulik töö

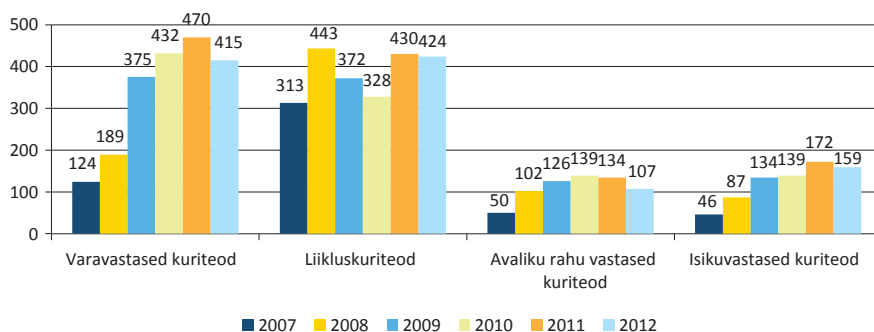
Kuriteo toime pannud isikule on üldkasulikku tööd (ÜKT) võimalik kriminaalmenetluse tulemusena määrata kohustusena menetluse otstarbekusest lõpetamisel (KrMS § 202 alusel) või kohtus süüdi mõistmisel vangistuse asenduskaristusena (KarS § 69).

ÜKT-ga saab asendada kuni kaheaastase vangistusega süüdimõistetud nõusolekul. Ühele päevale vastab kaks tundi; seega on ÜKT maksimaalseks kestuseks 1460 tundi. Kohus saab määrata ÜKT tegemise tähtjaks kuni 24 kuud. ÜKT tegemisel peab süüdimõistetud järgima kontrollnõudeid ning täitma talle pandud kohustusi KarS §-s 75 sätestatu kohaselt. Kui süüdimõistetud hoidub kõrvale ÜKT-st, ei järgi kontrollnõudeid või ei täida talle pandud kohustusi, võib kohus kriminaalhooldaja ettekande alusel pöörata talle mõistetud vangistuse täitmisele. Juhul kui ÜKT tegemise ajal paneb isik toime uue kuriteo ja selle eest karistatakse teda vangistusega, võidakse sellele liita talle varem mõistetud üldkasuliku töö tegemata osa (kaks tundi võrdub ühe päeva vangistusega).

KrMS § 202 alusel saab ÜKT-le suunata neid isikuid, kelle puhul kriminaalmenetlus lõpetatakse avaliku menetlushuvi puudumise tõttu ja kui süü ei ole suur; ÜKT kestuseks on 10–240 tundi. Sel juhul kontrollnõudeid ei kehtestata ja kriminaalhooldaja ei teosta järjepidevat järelevalvet, kuid ÜKT kohustuse täitmata jätmisel uuendab prokuratuuri taotlusel kohus kriminaalmenetluse oma määrusega.

2012. aasta lõpul oli ÜKT kohustusega arvel 1126 süüdimõistetut ja 231 KrMS § 202 alusel ÜKT-le suunatud isikut (2011. aasta lõpul 2011. aasta lõpul vastavalt 1230 ja 309 isikut).

Kõige enam kasutatakse ÜKT-d varguse ja liikluskuritegude (peaaegu kõikidel juhtudel on tegu olnud joores sõidukijuhtimisega) puhul. 2012. aasta lõpul arvel olnud süüdimõistetutest oli 424 isikut (38%) raskeima kuriteona toime pannud liikluskuriteo ja 415 isikut (37%) varavastase kuriteo.

Joonis 82. ÜKT tegijana aasta lõpul arvel olnud süüdimõistetute arv peamiste kuriteoliikide järgi 2007–2012 (isik võis korduda eri liiki kuritegudes)

ÜKT lõpetas 2012. aastal edukalt 72% (1658 isikut) ja negatiivse tulemusega 28% (645 isikut). ÜKT lõpetas 1379 süüdimõistetut ning 924 KrMS § 202 alusel ÜKT-le suunatud isikut (neist positiivselt vastavalt 64% ja 84%)

2011. aastal ÜKT-le suunatud süüdimõistetute retsidiivsus (isikute osakaal, kes ühe aasta jooksul pärast ÜKT algust kuulati üle kuriteos kahtlustatavana) oli 32%. Kriminaalmenetluse otstarbekusest lõpetamisega ÜKT-le suunatud isikute retsidiivsus oli 18%. Kummagi rühma puhul on retsidiivsus alates 2008. aastast püsinud ligikaudu samal tasemel.

ÜKT-le suunatud süüdimõistetute retsidiivsus on olnud märksa madalam vanglast vabanenute retsidiivsusest – vt ptk 8.1.6. ÜKT-le suunatud süüdimõistetute retsidiivsuse tase on olnud samas suurusjärgus nn šokivangistusega karistatud isikute ning vanglast tingimisi enne tähtaega vabastatud isikute retsidiivsusega. KrMS § 202 alusel ÜKT-le suunatud isikute retsidiivsus on olnud lähedane vanglast tingimisi enne tähtaega vabastamisega elektroonilise valve alla määratud isikute retsidiivsusega.

KRIMINAALPOLIITIKA ARENGUSUUNAD AASTANI 2018:

2012. aasta täitmise ettekanne

Ülevaade valitsuse 2012. aasta olulisematest sammudest riigikogus 09.06.2010 heaks kiidetud kriminaalpoliitika arengusuundade elluviimisel. Justiitsminister Hanno Pevkuri ettekanne riigikogule 26.02.2013.

KRIMINAALPOLIITIKA ARENGUSUUNAD AASTANI 2018: 2012. AASTA TÄITMISE ETTEKANNE

Lugupeetud riigikogu liikmed!

Lubage mul järgnevalt anda teile ülevaade kriminaalpoliitika arengusuundade täitmise kohta 2012. aastal. Sissejuhatuseks võiks subjektiivse hinnangu kohaselt mainida, et möödunud aastal kuulsime ehk varasemast rohkem sellistest teemadest nagu isikute põhiõiguste kaitse, süütuse presumptsioon, moraalsed hinnangud jms. Vaieldamatult on need teemad, milles selguse saamiseks vajame ka edaspidi laiapõhjalist ühiskondlikku debatti ning lisaks debatile ka konkreetseid õiguspoliitilisi samme. Kindlasti on Riigikogu selle debati üks keskseid areene ning ma lootan, et võimalikud tulevased lahendused on tasakaalukad, ratsionaalsed ja õigusriigile kohased.

Samuti meenub eelmisest aastast avalik arutelu kohtutes kriminaalmenetlustes tehtud õigeksmõistvate otsuste üle. Nagu paljud teist teavad, moodustavad õigeksmõistvad otsused kriminaalmenetlustes kohtulahenditest alla 5%. See tähendabki, et iga selline lahend väärib tähelepanu, eriti kui tegu on suurt meediatähelepanu saanud juhtumiga. Kui varem on õigussüsteemi süüdistatud selles, et õigeks mõistetakse liiga harva, siis mullu kaldus kaalukauss teisele poole ning kõlasid näiteks soovid võtta süüdistajad nii-öelda ebaõnnestumise tõttu vastutusele. Kinnitan, et sellist plaani meil ei ole. Õigeksmõistvad otsused on õigussüsteemi lahutamatu osa. Samuti peame nende juhtumite puhul eriti hoolikalt silmas pidama seda, kuidas me õigeksmõistmise korral menetlusosalisi kohtleme. Peame olema ühiskonnana suuremeelsemad ja mõistvamad. Need, keda kohtud on õigeks mõistnud, ei saa olla süüdi mõistetud kellegi teise poolt. Meenutan siinkohal enda poolt kohtunike täiskogul tsiteeritud Ameerika usuteadlast ja mõtlejat Reinhold Niebuhri, kes ütles: „Inimese võime õigust mõista teeb demokraatia võimalikuks, ent inimese kalduvus ebaõiglusele teeb demokraatia vajalikuks.“ Selle mõttetera kommentaariks ütlesin samuti, et mind paneb muretsema inimeste ja ühiskonna valmisolek mõistetud õigust mõista, mitte seda -ise õigust mõistes - hukka mõista. Kuivõrd need mõtted on kohased ka käesolevas ettekandes, siis neid ka meenutasin.

Enne kui ettekandega edasi lähen, tuletan meelde, millised on kriminaalpoliitika arengusuundade peamised põhimõtted ehk see, millised juhised on riigikogu andnud valitsusele kriminaalpoliitika elluviimiseks. Peatun neist kahel.

Esimene puudutab vajadust ehitada kriminaalpoliitika üles kvaliteetsetele uurin-gutele ja akadeemilisele teadmisele. Kuigi kriminaalpoliitika tekitab sageli rohkesti emotsioone, ei ole hõõguv süda või tavateadmine see viis, kuidas saavutada tegelikke edusamme. Kriminaalpoliitika nõuab samamoodi professionaalsust nagu näiteks meditsiin või energeetika. Piltlikult öeldes võib ka kriminaalpoliitikat ehitada üles rahvameditsiini või siis professionaalse meditsiini põhimõttel. Sarnasusi võib tuua veelgi: näiteks mõistame, et nii haiguste kui ka kuritegevuse vastu on tõhusam võidelda ennetades, mitte juba tekkinud probleemide ravimise kaudu.

Seetõttu oleme iga aastaga kaasanud kriminaalpoliitika kujundamisse aina enam akadeemilisi eksperte. Suuremate ettevõtmistena võib esile tuua karistusseadustiku

revisjoni ning tänavu alguse saanud kriminaalmenetluse seadustiku ülevaatamise, mille fookus saab olema just isikute põhiõigustel. Uuringute vallas oleme arendanud ministeeriumi enda analüüsivõimet ja tellinud ka uuringuid ülikoolidelt. Kokkuvõttes tähendab see, et kriminaalpoliitika muutub nii suures osas kui võimalik tõenduspõhiseks: me peame valima ning rahastama selliseid poliitikameetmeid, mis ennast tõestavad ning hoiduma raha matmisest sinna, kus sellel mõju ei ole või on mõju isegi negatiivne.

Teine põhimõte kriminaalpoliitika tegemisel on vabakonna kaasamine. Kaasamisest saame rääkida nii poliitika kujundamisel kui ka rakendamisel. Poliitika kujundamise kohta on hea näide vaenu õhutamise kuritegude ning inimkaubanduse eelnõu menetlemine; poliitika rakendamise kohta aga mullu tööle hakanud vabatahtlike tugiisikute programm vanglast vabanenutele, mida korraldame koostöös kirikute nõukoguga.

Hea koostöösuhte näiteks sobib kindlasti ka justiitsministeeriumi ja riigikogu õiguskomisjoni koostöö. Nii valmis eelmise aasta alguses esimene analüüs, mille õiguskomisjon tellis ministeeriumi analüütikutelt. Samal ajal on õiguskomisjoni esimees ise aktiivselt osalenud karistusseadustiku revisjonis ning loodetavasti aitab see riigikogul eelnõusid tõhusamalt menetleda. Niisiis võib lühikokkuvõtteks öelda, et kriminaalpoliitika kujundamine vastab arengukava põhimõtetele.

Jätkan kriminaalpoliitika eesmärkidega.

Ilmselt ei tule teile üllatusena, et peamiseks eesmärgiks on jätkuvalt kuritegevuse vähendamine. See tähendab ohvriks langemise vähendamist, kuritegudega seotud kahjude vähendamist, ohvritele põhjustatud kannatuste vähendamist jne. Ometi ei ole see eesmärk alati nii ilmne. Aeg-ajalt kerkib konkureerivad eesmärgid, mis on küll ka tähtsad, kuid mille puhul peaksime siiski mõtlema, kas need ikka on kuritegevuse vähendamise mõttes kõige otstarbekamad. Julgen väita, et sageli jõuavad üksikjuhtumitest alguse saanud diskussioonid lahendusteni, mis on emotsionaalselt justkui sobivad, kuid samal ajal võivad meid viia lõppeesmärgist hoopis kaugemale. Toon paar näidet.

Viljandi politseivastase vägivalla juhtumist tõusnud avalikus diskussioonis pakuti üheks lahenduseks karistuste karmistamist ja teiseks kokkuleppemenetluse keelamist. Kuid kriminoloogiline teadmine ja uuringud ei toeta selliste juhtumite ennetamise ja vähendamise nimel kumbagi lahendust, sest antud juhtumi põhjused asuvad hoopis mujal.

Teine näide on Tõstamaa õpetajavastase vägivalla juhtum. Teema käsitlemisel jõuti aruteludeni selle üle, kas õpetajal on põhimõtteliselt õigus last vastu lüüa või mitte. Kuigi loomulikult on igal inimesel õigus kaitsta ennast füüsilise ja vaimse vägivalla eest, tähendaks vägivallaga vägivalla vastu võitlemine aga juba ette kaotatud lahingut.

Kui ma ütlesin, et kriminaalpoliitika peamine eesmärk on kuritegevuse vähendamine, siis teen siinkohal järgnevalt ka lühikese ülevaate, kuidas selle eesmärgi täitmine õnnestunud on.

2012. aastal langes Eestis kuriteo ohvriks küsitluse tulemustel 8% inimestest. Meenutuseks, et 2010 oli see protsent veel 12. Olgu siinkohal ääremärkusena ära

toodud, et näiteks Virumaal tervikuna langes küsitluse kohaselt kuritegude ohvriks 13% inimestest ning konkreetsemalt Ida-Virumaal on see näitaja veelgi suurem.

Kui tulla täpse registreeritud kuritegevuse statistika juurde, siis 2012. aastal registreerisid uurimisasutused ja prokuratuur 40 816 kuritegu, mis on 4% vähem kui 2011. aastal ning 29% vähem kui 2003. aastal, mis oli esimene aasta, kui kehtima hakkas karistusseadustik.

Kuritegude registreerimine vähenes üle Eesti küllaltki ühtlaselt: kuritegude arv vähenes võrreldes tunamullusega kümnes maakonnas, jäi samale tasemele kahes ning kasvas kolmes maakonnas. Kõik te saate tutvuda oma linna või valla statistikaga justiitsministeeriumi võrgukodus.

Eelkõige vähenes 2012. aastal varavastaste kuritegude arv: 7%. Varguste arvu vähenemist kinnitavad nii registreeritud kuritegude statistika kui ka küsitlusandmed. Registreeritud varguste arv vähenes 8%, politsei alustas kriminaalmenetluse ligi 19 000 vargusjuhtu mi uurimiseks.

Vargused moodustavad ligi poole registreeritud kuritegudest, kuid samal ajal on teada, et suur hulk varguse ohvreid jätab nendest juhtumitest politseile teatamata. 2012. aastal oli selliseid ohvreid küsitluse kohaselt lausa 58%. Kui võrrelda siinkohal kuritegudest teatamise taset Eestis Lääne-Euroopa riikidega, siis peame tõdema, et teatamine on Eestis oluliselt kehvem ning kuigi usaldus politsei vastu on meil suur, ei ole see siiski kahjuks piisav, et inimene vaevuks politsei poole pöörduma. Minu siiras soovitus kõikidele varguse ohvritele ja loomulikult ka kõigile teistele kuriteo ohvritele on lihtne – andke sellest politseile teada, sest teatamata puudub igasugune võimalus, et toimepandud kuritegu saaks lahenduse.

Teatamata jätmine on probleem ka vägivalgakuritegude puhul. 63% vägivalllaga ähvardamise ja füüsilise ründe juhtumitest ei jõudnud kahjuks politseini. Samas on võrreldes 2009. aastaga vägivallakuritegudest teatamine tublisti kasvanud ning siin on rolli mänginud kindlasti avalikkuse tähelepanu ja menetlusasutuste muutunud suhtumine.

Vägivallakuritegude puhul väärrib eelmisest aastast äramärkimist positiivse külje pealt tapmist arvu vähenemine. Vägivalla tagajärjel hukkunute arv oli mullu uue iseseisvusaja väikseim: esialgsel andmetel hukkus 57 inimest. Kakskümmend aastat tagasi oli see näitaja kaheksa korda suurem. Kuid vaatamata positiivsele langustrendiga ei saa me lõpuni sellega rahul olla, sest Euroopa keskmise näitajani jõudmiseks peaks seda liiki kuritegusid olema veel kolm korda vähem.

Kehalise väärkohtlemise, kui levinuima vägivallakuriteo registreerimise arv kasvas möödunud aastal aga üle kümnendiku – 5311 kuriteoni, kusjuures muutus langes eelkõige Tallinna ja Harjumaa arvele. Küll peab siinkohal kohe täpsustama, et muutuse taga on suuresti politsei ja prokuratuuri menetluspraktika, ehk nn nulltolerants vägivallakuritegude, eriti perevägivalla juhtumite suhtes. Kui kuriteoohver on juba politsei poole pöördunud, siis tuleb seda ka menetleda.

Kui nüüd rääkida üldisemalt masskuritegudest, siis rõhutan, et nende kuritegude taga pole enamasti oma tegevust ratsionaalselt kasu-kahju võtmes kaaluvad moraalitud inimesed, vaid pigem inimesed, kes just mõttetegevusega ei hiilga. Tegu on eelkõige vägivaldsete ning jooles autojuhtide puhul alkoholi kuritarvitajate ja

varavastaste kuritegude puhul eelkõige narkosõltlastega. Teisisõnu on tegu komplekssete sotsiaalsete probleemidega inimestega.

Sellegipoolest tuleb nende inimestega ka kriminaaljustiitsüsteemis tegeleda, nagu peame leidma ka kuriteoohvrite kaitsmise võimalusi. 2012. aastal sai esimene vang vanglast välja narkoravile, 2013. aastal loodame laiendada narkoravi asendusravina nii vanglast vabanevatele kui ka sinna veel mitte sattunud inimestele.

Tulevikuteema on endiselt alkoholismiravi väljaarendamine ja karistussüsteemis kasutuselevõtt. Alati võib küsida, miks me pakume kurjategijatele teenuseid, mida ei saa endale lubada seaduskuulekas inimene. Siin on olemas väga selge põhjendus: esiteks on see tulemuslikum ning vähendab uute kuritegude toimepanemist, teiseks on see ka vangistusest odavam. Meil ei saa olla õigustust jätta kasutamata kuritegevust vähendavaid tõhusaid meetodeid või siis kasutada nende asemel midagi nii vähetulemuslikku ja kallist, kui seda on vangistus.

Siit ongi sobiv edasi minna ühega kahest kriminaalpoliitika arengusuundade põhi- teemast. Selleks on korduvkuritegevuse ennetamine.

2012. aasta lõpus oli Eestis vahistatud ja süüdimõistetuid kokku arvates 3371 vangi. Viimase kuue aasta jooksul pole see arv eriti muutunud, kuigi kuritegude arv on samal ajal vähenenud ligi 20%. Üks peamine põhjus on vanglas viibivate narko- kurjategijate arvu kasv. Nende isikute osakaal, kes kannavad vangistust narkokurite- os, on kasvanud 13%-lt 21%-ni. On selge, et narkokuritegevusega võitlemise karis- tuspoliitiline strateegia võib küll viia üha suurema arvu noori inimesi vanglasse, kuid narkootikumidega tekitavate kahjude vähendamisele pole sel kahjuks suurt mõju olnud. Mul on hea meel, et siseminister on asunud otsima tulemuslikke ennetusvõi- malusi ning kindlasti ei jää justiitsministeerium siin kõrvaltvaatajaks.

Vangide arv on Eestis endiselt üks Euroopa suurimaid ning me ei saa väita, et täidame kriminaalpoliitika arengusuundade eesmärki, mille kohaselt karistatakse vangistusega vaid kõige ohtlikumaid kurjategijaid. Suurel vangide arvul on palju põhjuseid, näiteks juba mainitud narkoprobleemid. Samas tuleneb ka meie seadus- test hulk iseärasusi, mis tingivad ühelt poolt selle, et pikad tingimisi karistused pööratakse täies mahus täitmisele, ning teiselt poolt kasutame näiteks Põhjamaadega võrreldes märksa vähem enne tähtaega vabastamist, mis muudaks vanglast vabanenu taasühiskonnastamise protsessi sujuvamaks ja tulemuslikumaks.

On teada, et vanglast vabanenute retsidiivsus on suurem kui muul moel karistatud inimestel ning vabanenute seas omakorda on kõige retsidiivsemad need, kes vaba- nevad vanglast karistusaja lõppedes.

Ühelt poolt on retsidiivsusnäitaja taga kindlasti vangide sotsiaalsed probleemid, teisalt on teada, et uute kuritegude toimepanemise riski mõjutavad suuresti ka vangistuse sisu ja täideviimise viis. Ei saa loota, et tehiskeskonnas – vanglas – õpib inimene vabaduses toime tulema. Peaksime rohkem kaaluma vangistuse sisu muut- mist ning niinimetatud normaalsusprintsipi kasutuselevõttu. Selle järgi sarnaneb vanglaelu võimalikult palju eluga, kus inimene vastutab oma elu korraldamise eest ning vangistus kujutab endast eelkõige liikumisvabaduse piiramist, kuid väiksemaid piiranguid näiteks töö asjus.

Siiski peame tõdema, et oleme saavutanud vangistuspoliitikas võrreldes teiste endise idabloki riikidega vägagi palju. Kriminaalne subkultuur on vähenenud, samuti on vähem vägivalda ja tapmisi. Turvalisuse tagamine vanglas peab olema elementaarne.

Oleme suutnud enamiku vange paigutada kahestesse kambritesse, kuid tegelik eesmärk on ju siiski see, et igal vangil oleks oma isiklik ruum – see lahendab palju probleeme, mis mõjutavad nii taasühiskonnastamist kui ka vangla igapäevaelu.

Tulemuslikuma vangistuspoliitika peamine eeldus on aga vangide ja personali suhtarvu parandamine. Just sellest tasakaalust sõltub, kas vangla on kurjategijate või vanglatöötajate nägu.

Kriminaalpoliitika arengusuundade teine tähtis suund retsidiivsuse vähendamise kõrval on alaealiste kuritegevuse ennetamine. Selles valdkonnas on teoksil palju huvitavat ja lootustandvat.

Esitaks jätkame poliitikat, mille kohaselt tuleb viia laste kokkupuuted õigussüsteemiga minimaalseks. Selle nimel seirame menetluse kestust nii kohtueelses kui ka kohtumenetluses.

Teiseks jätkub uue lastekaitseaduse ja alaealiste mõjutusvahendite seaduse ettevalmistamine. Nende kaudu järgime eesmärki tagada laste erikohtlemine ka kriminaal- ja väärteomenetluses ning karistusõiguses. Esmasel ennetustasandil on meie ülesanne tagada, et ükski laps ei jääks lastekaitse abita ja vajalike teenusteta, ükskõik kus ta elab. Selleks vajame uut lastekaitseadust.

Samal ajal on vaja tegeleda võimalikult individuaalselt ja kvaliteetselt ka süüteo toime pannud lastega. Tuleb meeles pidada, et laste hälbiv käitumine on ühelt poolt tingitud põhjustest, mis on väljaspool last ennast, ning teiselt poolt saab laste käitumist õige sekkumisega kergesti mõjutada. Just laste vajadusi hinnates ning sekkumisvõimaluste valikut ja kvaliteeti parandades saavutame suurimaid edusamme.

Kolmandal ennetustasandil tegeleme lastega, kes on sattunud kas erikooli või vanglasse. Erikooli nägu peab tublisti muutuma. Ta võib jääda küll vormiliselt kooliks, kuid eelkõige peab ta olema rehabilitatsiooniasutus. Haridus- ja teadusministeeriumi erikoolide renoveerimisplaanid seda ka võimaldavad, kuid on vaja märksa sisulisemat ministeeriumide koostööd ning jagatud vastutust, et lähiaastail valmivad majad saaksid sobiva sisu ning lõppkokkuvõttes väheneks ka kuritegevus. Loomulikult teeme eeltoodu osas tihedat koostööd nii sotsiaal kui haridus- ja teadusministeeriumiga ja kõigi teistega, kes eesmärkide saavutamisesse panustavad.

Kui tahame saavutada alaealiste kuritegevuse ennetamises paremaid tulemusi, peame kriitiliselt hindama, kuidas oleme seda tööd seni teinud. Peame arutama, kas kuriteo toime pannud laps tuleb tingimata ühiskonnast eraldada ning kas me ikka järgime viimase võimaluse printsiipi. Ikka öeldakse, et vangla on kuritegevuse kool ning kõige paremini õpivad selles koolis just noored vangid. Samuti on laste vangistamise kohta kehtivad rahvusvahelised standardid väga nõudlikud ning neisse tuleks suhtuda täie tõsidusega. Peame endalt küsima, kas selline karistuspraktika, kus igal aastal jõuab vanglasse kümneid alaealisi, viib meid kuritegevuse vähendamise ja turvalisuse tugevdamiseni. Rahvusvaheline kogemus ja noorte kurjategijate kõrged retsidiivsusnäitajad annavad tunnistust, et ei vii. Seetõttu ongi aeg poliitikad üle vaadata ja vajadusel muudatusi teha.

Head riigikogu liikmed! Nagu on teinud minu eelkäijad, nii avaldan ka mina lootust, et suudame teha kriminaalpoliitikat konsensuslikult ja erakondadeüleselt, sest eesmärk on meil ju kõigile ühine: turvalisem Eesti.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Ahven, A., Kruusement, A. Elektroonilise valve kohaldamine. Justiitsministeerium 2012.
- Ahven, A. Üldkasuliku töö tulemuslikkuse parandamise võimalustest. Justiitsministeerium 2012.
- Baumer, E. P., Lauritsen, J. L. (2010). Reporting Crime to the Police, 1973–2005: A Multivariate Analysis of Long-term Trends in the National Crime Survey and National Crime Victimization Survey. – *Criminology*, Vol. 48, pp. 131–185
- Brå (2011). Child rapes reporter to the police. An update and comparison of the years 1995 and 2008. English summary of Brå report 2011:6.
- Clark, H., Quadara, A. (2010). Insights into sexual assault perpetration: Giving voice to victim/survivors' knowledge. Research Report No. 18. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- Dijk, J., Kesteren, J., Smit, P. (2007). Criminal Victimization in International Perspective: Key Findings from the 2004–2005 ICVS and EU ICS.
<http://english.wodc.nl/onderzoeksdatabase/icvs-2005-survey.aspx?cp=45&cs=6798> (13.02.2013)
- Eesti elanike alkoholitarbimine aastaga ei muutunud, riigitulud kasvasid. EKI presideade. 15. mai 2013.
<http://www.ki.ee/wordpress/?p=1465>
- ERR. 28.03.2013 15:15. Tööjuhendaja aitas karistatutel karistust eirata.
<http://uudised.err.ee/?06275814> (01.05.2013).
- Europol (2013). EU Serious and Organized Crime Threat Assessment public version (SOCTA). Europol Public Information:
<https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/socta2013.pdf>
- Goodlin, W.E., Dunn, C.S. (2010). Three Patterns of Domestic Violence in Households: Single Victimization, Repeat Victimization, and Co-occurring Victimization. *Journal of Family Violence*, Vol. 25, 107–122.
- Ibrus, K. (9.2.2013). Mandre partnerid mõisteti kohtus süüdi:
<http://www.epl.ee/news/eesti/mandre-partnerid-moisteti-kohtus-suudi.d?id=65652440>
- Ida Prefektuur (2013). Õiguskord ja prioriteetide täitmine. Ida Prefektuuri 2012. aasta analüütiline ülevaade. Jõhvi: Politsei- ja Piirivalveamet.
- Jackson, J. (2006). Introducing fear of crime to risk research. – *Risk Analysis*, Vol. 26(1), pp. 253–264
http://eprints.lse.ac.uk/805/1/Introducing_fear_of_crime_to_risk_research.pdf
- Josing, M. (2012). Eesti alkoholiturg ja tarbimine. Eesti Konjunktuuriinstituut.

Justiitsministeerium (2011). Kuritegevus Eestis 2010. Kriminaalpoliitika uuringud nr 15, justiitsministeerium.

http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=54601/KuritegevusEestis2010_web.pdf (13.02.2013)

Justiitsministeerium, 2013a. Inimkaubanduse direktiivi ülevõtmise analüüs.

Justiitsministeerium, 2013b. Vägivalda vähendamise arengukava 2012. a aruanne.

Kapo. Korruptsioonikuriteod.

<http://www.kapo.ee/est/valik-kohtulahendeid/korruptsiooni-kuriteod> (01.05.2013).

Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja vangistusseaduse muutmise eelnõu seletuskiri.

<http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=440492&cu=20130104140209>

Karu, M., Turk, P., Suvi, H., Biin, H. (2012). Lapse õiguste ja vanemluse monitooring. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.

Kääriäinen, J., Siren, R. (2011). Trust in the police, generalized trust and reporting crime. – European Journal of Criminology, Vol. 8, pp. 65–81

Lavino, J. G., Neumann, R. B. Psychology of Risk Perception. Series: Psychology of Emotions, Motivations and Actions. Nova Science Publishers, 2010, p. 203

Liiklusaasta 2012. Politsei- ja Piirivalveameti korrakaitsepolitseiosakonna liiklusbüroo. Jaanuar 2013.

Living For Tomorrow (2012). Human trafficking prevention and victims help. Hotline +372 6607320 2012. a aruanne.

Lõuna Prefektuur (2013). 2012 õiguskorra analüütiline ülevaade ja tulemuslepingu täitmise analüüs. Tartu: Politsei- ja Piirivalveamet.

Lääne Prefektuur (2013). Õiguskord ja prioriteetide täitmine. Lääne Prefektuuri 2012. aasta analüütiline ülevaade. Pärnu: Politsei- ja Piirivalveamet.

Paabo, R., Aru, K. (2012). *Analüütiline ülevaade lähisuhtevägivalla juhtumitest, toimepanijatest ja kannatanutest perioodil 2012, 5 kuud*. Tallinn: Politsei- ja Piirivalveamet.

Paabo, R., Aru, K., Palu, K. (2013). Lähisuhtevägivalla juhtumid, 2012. Analüütiline ülevaade lähisuhtevägivalla juhtumitest, menetluspraktikast perioodil 2012. Tallinn: Politsei- ja Piirivalveamet, Analüüsibüroo.

Paats, M. (2010). Vägivald paarisuhtes — müüdid ja tegelikkus. *Eesti Statistika Kvartalikirjandus*, 3/10, 74–83.

Politsei- ja Piirivalveameti väärtegade aastaülevaade. 15.02.2013. Avaldamata.

Politsei tagab kooli alguses liiklustravalisust suurte jõududega ja on ohtlike rikkumiste suhtes karm. Politsei- ja piirivalveameti pressiteade 28.08.2012.

<https://www.politsei.ee/et/uudised/uudis.dot?id=243468>

Politsei taotleb jaaniperioodil roolijoodikutele aresti. Politsei- ja piirivalveameti pressiteade 21.06.2012.

<https://www.politsei.ee/et/uudised/uudis.dot?id=231963>

Postimees. Avaldatud 06.03.2013 kell 00:51. Hulgifirmat süüdistatakse pistise pakkumises.

<http://www.postimees.ee/1159840/hulgifirmat-suudistatakse-pistise-pakkumises> (02.05.2013).

Postimees. Avaldatud 17.12.2012 kell 00:40 Jäätmeinspektorit kahtlustatakse pistisevõtmises.

<http://www.postimees.ee/1076730/jaatmeinspektorit-kahtlustatakse-pistisevotmises/>(02.05.2013).

PPA Lõuna prefektuuri õiguskorra analüütiline ülevaade (2012). *Avaldamata*.

Põhja Prefektuur (2013). Õiguskord ja prioriteetide täitmine. Põhja Prefektuuri 2012. aasta analüütiline ülevaade. Tallinn: Politsei- ja Piirivalveamet.

Reiter, L. (2013). Ülevaade töövahenduse rikkumisjuhtumitega tegelemisest. Sotsiaalministeerium.

Roonemaa, H. (3.4.2013). Neli pöörast lugu: kuidas vietnamlased end Võrumaa metsast leidsid?:

<http://www.epl.ee/news/eesti/neli-poorast-lugu-kuidas-vietnamlased-end-vorumaa-metsast-leidsid.d?id=65911634>.

Salla, J., Surva, L. (2011). Perevägivalda juhtumite menetluspraktika: 2010. Tallinn: Justiitsministeerium.

Salla, J., Surva, L. (2012). Perevägivallatsejate retsidiivsus. Tallinn: Justiitsministeerium.

Senior, I. (2004). Corruption, the Government and the Private Sector: Why It Matters and What Can Be Done. *Economic Affairs*, June: 22–29.

Special Eurobarometer 374. (2012). Corruption.

ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_374_en.pdf (12.06.2013).

Sutherland, E. (1940). White-Collar Criminality. *American Sociological Review*, Vol. 5, No 1: 2–10.

LISAD

Lisa 1. Registreeritud kuriteod aastatel 2004–2012

Kuriteo liik (KarS-i ptk, §)		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Registreeritud kuriteod kokku		57168	55586	51834	50375	50977	48359	48340	42567	40816
I raskusaste		3371	2982	2688	2681	2965	2278	1842	1798	1715
II raskusaste		53797	52604	49146	47694	48012	46081	46498	40769	39101
	8. ptk. Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod	4	1	3	4	0	1	2	0	0
§ 089	Inimsusvastane kuritegu	2			2					
§ 090	Genotsiid							2		
§ 091	Agressioon									
§ 092	Sõjapropaganda									
§ 093	Keelatud relvade tootmine ja levitamine									
§ 093 ¹	Rahvusvahelise sanktsiooni rakendamata jätmine									
§ 095	Tsiiviilelanikkonna vastu suunatud sõjategevus									
§ 096	Sõjapidamisvahendite ebaseaduslik kasutamine tsiiviilelanike vastu									
§ 097	Tsiiviilelanikuvastane rünne			1	1					
§ 098	Sõjavangi ja interneeritud tsiiviilelaniku õigusvastane kohtlemine									
§ 099	Sõjavangi ja interneeritud tsiiviilelaniku vastane rünne									
§ 100	Haige, haavatu ja merehätta sattunu abita jätmine									
§ 101	Võitlusvõimetu võitleja ründamine									
§ 102	Kaitstud isiku vastane rünne									
§ 103	Keelatud relvade kasutamine									
§ 104	Keskkonna kahjustamine sõjapidamisviisina									
§ 105	Rahvusvahelist kaitset tähistavate embleemide ja märkide väärkasutus									
§ 106	Mittesõjalise objekti ründamine									
§ 107	Kultuuriväärtuste vastu suunatud rünne	2	1	2	1					
§ 108	Vara hävitamine ja omastamine sõjategevuse piirkonnas ja okupeeritud territooriumil									
§ 109	Marodeerimine									
§ 110	Piraatlus						1			
§ 111	Õhusõiduki kaaperdamine									
§ 112	Lennuohutusvastane rünne									
	9. ptk. Isikuvastased kuriteod	4402	5031	5055	6005	6540	5676	5377	6108	6752
§ 113	Tapmine	104	137	107	90	88	64	62	81	59
§ 114	Mõrv	23	19	12	20	16	31	22	19	21
§ 115	Provotseeritud tapmine	2		1	2					
§ 116	Lapse tapmine		1		2	1	1	1	1	
§ 117	Surma põhjustamine ettevaatamatusest	938	293	124	140	106	85	80	77	76
§ 118	Raske tervisekahjustuse tekitamine	327	132	141	145	140	106	103	104	99
§ 119	Raske tervisekahjustuse tekitamine ettevaatamatusest	37	21	19	15	20	16	13	16	25
§ 120	Ähvardamine	219	359	444	549	512	442	451	677	700
§ 121	Kehaline väärkohtlemine	1329	3456	3700	4570	5174	4518	4320	4785	5311

Kuriteo liik (KarS-i ptk, §)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
§ 122 Piinamine	44	92	79	91	77	63	61	70	105
§ 123 Ohtu asetamine	54	28	13	16	14	15	6	8	14
§ 124 Abita jätmine	12	12	9	2	5		3	1	3
§ 125 Raseduse kuritahtlik katkestamine									
§ 126 Raseduse õigustamatu katkestamine		1							
§ 127 Raseduse hilineud katkestamine								1	
§ 128 Raseduse katkestamise lubamine				1					
§ 129 Inimloote kahjustamine		2	1		2		2		
§ 130 Keelatud toimingud embrüoga									
§ 131 Inimloote väärkohtlemine								1	
§ 132 Ebaseaduslik asendusemadus									
§ 133 Inimkaubandus (kuni 04/2012 Orjastamine)	2	1	1	2	2	2	1	2	6
§ 133 ¹ Inimkaubanduse toetamine									3
§ 133 ² Kupeldamine									9
§ 133 ³ Prostitutsioonile kaasaaitamine									
§ 134 Isikuvabadust piiravasse riiki toimetamine									
§ 135 Pantvangi võtmine	1	2	1	2	2			3	
§ 136 Vabaduse võtmine seadusliku aluseta	41	55	44	55	58	43	44	33	46
§ 137 Eraviisiline jälitustegevus	5	10	6	2	4	7	8	8	8
§ 138 Ebaseaduslik inimuuringute tegemine						1			
§ 139 Ebaseaduslik siirdematerjali võtmine									
§ 140 Doonorlusele kallutamine				1					
§ 141 Vägistamine	162	179	153	122	160	124	81	91	143
§ 142 Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	46	42	50	36	49	80	53	36	45
§ 143 Suguühendusele sundimine	172	5	7	5	4	3	1	4	1
§ 143 ¹ Sugulise kire rahuldamisele sundimine				5	13	6	3	3	1
§ 144 Suguühendus järeltulijaga	2			2	3	2	1	1	
§ 145 Suguühendus lapseealisega	26	32	30	10	11	14	11	10	20
§ 146 Sugulise kire rahuldamine lapseealisega	79	102	62	23	28	25	28	35	38
§ 148 Laibaruüvetamine	735	10	10	8	6	1	3	1	2
§ 149 Surnu mälestuse teotamine	42	40	41	89	45	27	19	40	17
§ 150 Ebaseaduslik siirdematerjali võtmine laibalt									
10. ptk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	10	13	9	27	7	27	86	75	80
§ 151 Vaenu õhutamine			1						
§ 152 Võrdõiguslikkuse rikkumine									
§ 153 Diskrimineerimine pärliliskusriiskide alusel									
§ 154 Usuvabaduse rikkumine		1							
§ 155 Usulisse ühendusse astuma ja selle liikmeks olema sundimine						1			
§ 156 Sõnumisaladuse rikkumine	5	5	4	2	2	2	6	3	9
§ 157 Kutse- ja ametitegevuses teatavaks saanud saladuse hoidmise kohustuse rikkumine	3	5	1	3	5	4	11	6	6
§ 157 ¹ Delikaatsete isikuandmete ebaseaduslik avaldamine				1		4	1	1	3
§ 157 ² Teise isiku identiteedi ebaseaduslik kasutamine							55	63	62

Kuriteo liik (KarS-i ptk, §)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
§ 158 Seaduslikult korraldatud avaliku koosoleku takistamine ja selle laialiajamine vägivallaga									
§ 161 Valimise ja rahvahääletuse takistamine		1							
§ 162 Valimis- ja hääletamisvabaduse rikkumine	2		2	6		4			
§ 163 Valimise võltsimine		1	1						
§ 164 Hääle ostmine				15		12	13	2	
11. ptk. Süüteod perekonna ja alaealiste vastu	266	498	400	376	446	431	375	403	404
§ 169 Lapse ülalpidamise kohustuse rikkumine	174	384	248	288	287	341	248	233	222
§ 170 Vanema ülalpidamise kohustuse rikkumine			3		1	1	1		
§ 171 Eestkoste- ja hooldusõiguse kuritarvitamine	2		1	1					3
§ 172 Võõra lapse hõivamine	5	6		6	3	1	2	1	1
§ 173 Lapse müümine ja ostmine		1							
§ 174 Perekondliiku kuuluvuse muutmine									
§ 175 Alaealise prostitutsioonile kallutamine	2			1	9	5	1		6
§ 176 Alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine	3	3	2	4	6	2			
§ 177 Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	20	26	10	4	4	1	2	15	9
§ 177 ¹ Alaealise kasutamine erootilise teose valmistamisel							4	7	
§ 178 Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	7	3	29	22	52	27	76	42	65
§ 178 ¹ Seksuaalse eesmärgiga kokkulepe lapseealiseks kohtumiseks							1	10	9
§ 179 Lapseealise seksuaalne ahvatlemine	7	10	11	10	29	20	13	57	63
§ 180 Alaealisele vägivalla eksponeerimine			1	2	1		1		2
§ 181 Alaealise kaasatõmbamine kuriteo toimepanemisele	30	34	66	9	18	8	11	11	4
§ 182 Alaealise kallutamine alkoholi tarvitamisele	16	31	29	27	26	25	11	23	18
§ 182 ¹ Alaealisele alkoholi müümine ja ostmine				2	10		4	4	2
12. ptk. Rahvatervisevastased kuriteod	1062	1213	1006	1489	1600	1060	923	937	890
§ 183 Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine	457	391	197	297	301	153	138	91	92
§ 184 Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine	486	690	696	1048	1143	789	699	745	702
§ 185 Narkootilise ja psühhotroopse aine edasiandmine nooremale kui kaheksateistaastasele	42	64	53	79	65	63	26	24	29
§ 186 Narkootilise ja psühhotroopse aine ebaseaduslikule tarvitamisele kallutamine	8	2	3						
§ 187 Alaealise kallutamine narkootilise ja psühhotroopse aine ja muu uimastava toimega aine ebaseaduslikule tarvitamisele	5	3	7	3	6				4
§ 188 Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine	32	38	24	19	37	32	32	45	27
§ 189 Narkootilise ja psühhotroopse aine levitamise ettevalmistamine	11	2	1	2	6	4	6	8	12

Kuriteo liik (KarS-i ptk, §)		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
§ 190	Narkootilise ja psühhotroopse aine ning nende lähteaine käitlemise, arvestuse ja aruandluse nõuete rikkumine	3			1		1			
§ 192	Nakkusehaiguse ja loomataudi leviku ohu põhjustamine									
§ 193	Nakkushaiguse ja loomataudi leviku põhjustamine	3			2					
§ 194	Ravimi ebaseaduslik levitamine	1	1					1		2
§ 195	Kallutamine dopingu kasutamisele									
§ 196	Töötervishoiu- ja ohutusnõuete, tehn. järelev. allutatud objektile kehtestatud nõuete eiramine, tekitatud raske tervisekahjustus	5	10	14	3					
§ 197	Töötervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine	5	6	9	30	34	17	17	16	18
§ 198	Töötervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine ettevaatamusest	4	6	2	5	8	1	4	8	4
	13. ptk. Varavastased kuriteod	40067	36661	32550	27600	28262	29513	30235	24389	22800
§ 199	Vargus	32331	30452	26615	21685	22471	23901	25253	20175	18628
§ 200	Röövimine	1677	1326	1005	887	909	726	599	525	457
§ 201	Omastamine	1351	1294	1350	967	818	903	755	763	801
§ 202	Süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine	323	290	362	374	308	399	248	430	517
§ 203	Asja rikkumine ja hävitamine	246	264	251	257	267	249	179	182	199
§ 204	Kultuurimälestise, museaali ja muuseumikogu rikkumine ja hävitamine	1	7	7	1	6	6	6	5	5
§ 205	Asja rikkumine ja hävitamine ettevaatamusest	72	69	117	52	54	34	23	15	17
§ 206	Arvutiandmetesse sekkumine	6	2	7	7	9	3	6	9	14
§ 206 ¹	Terminalseadme identifitseerimisvahendi ebaseaduslik kõrvaldamine ja muutmine					2			2	2
§ 207	Arvutisüsteemi toimimise takistamine	2	4		5	1	4	1	5	1
§ 208	Nuhkvara, pahavara ja arvutiviiruse levitamine		3	1	2	2	1		2	1
§ 209	Kelmus	2069	2127	1968	2481	2222	2097	2021	1155	1147
§ 210	Soodustuskelmus	2		2	1	3	1	14	6	39
§ 211	Investeerimiskelmus						1			1
§ 212	Kindlustuskelmus	21	19	15	27	57	65	56	51	39
§ 213	Arvutikelmus	36	46	72	128	367	470	381	512	456
§ 214	Väljapressimine	206	170	180	147	131	108	88	98	82
§ 215	Asja omavoliline kasutamine	1657	514	441	436	444	370	339	314	290
§ 216	Elektrienergia, maagaasi ja soojusenergia ebaseaduslik kasutamine	51	58	140	113	156	123	206	81	51
§ 216 ¹	Arvutikuriteo ettevalmistamine						2	2	1	3
§ 217	Arvutisüsteemi ebaseaduslik kasutamine	16	16	17	12	22	20	36	40	34
§ 217 ¹	Ebaseaduslikult kõrvaldatud ja muudetud identifitseerimisvahendiga terminalseadme kasutamine				1		1	4	1	
§ 217 ²	Usalduse kuritarvitamine				17	13	29	18	17	16
	14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	85	116	95	81	61	38	70	71	51
§ 219	Autorsuse rikkumine	2	4	2		1	2			1
§ 220	Teose, leiutise, tööstusdisainilahenduse ja mikrolülituse topoloogia autori ja autoriõigusega kaasnevate õiguste valdaja varaliste õiguste rikkumine	38	51	48	9			2		

Kuriteo liik (KarS-i pkt, §)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
§ 221 Autoriõiguse seadusega ettenähtud tasu maksmisest kõrvalehoidumine	3								
§ 222 Piraatkoopia valmistamine	8	14	8	28	15	8	14	5	2
§ 222 ¹ Ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammi valdamine				4	2	4	2	3	1
§ 223 Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine	3	4	7	16	18	14	16	12	12
§ 224 Piraatkoopiaga kauplemine	13	2	1	10	11	3	21	11	3
§ 225 Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme kõrvaldamine	4	4		3	6	1			
§ 226 Patendi, kasuliku mudeli, kaubamärgi, tööstusdisainilahenduse ja mikrolülituse topoloogia omaniku ainuõiguse rikkumine	14	37	29	7	5	5	7	7	21
§ 227 Võltsitud kaubaga kauplemine				4	3	1	8	33	11
§ 228 Leiutise ja tööstusdisainilahenduse avalikustamine									
§ 229 Sordikaitsest tulenevate õiguste rikkumine									
§ 230 Registreeritud geograafilise tähise ebaseaduslik kasutamine									
15. pkt. Riigivastased kuriteod	15	13	9	73	29	16	6	9	5
§ 231 Eesti Vabariigi vastu suunatud vägivaldne tegevus				1					
§ 232 Riigireetmine						2			
§ 233 Välismaalase poolt toimepandud Eesti Vabariigi vastu suunatud vägivaldne tegevus						1			
§ 234 Salakuulamine									
§ 234 ¹ Eesti Vabariigi vastase sõja või okupatsiooni toetamine									
§ 235 Eesti Vabariigi põhiseadusliku korra vastane ühendus				1					
§ 235 ¹ Eesti Vabariigi vastane vandenõu									
§ 235 ² Eesti Vabariigi vastane võltsimine									
§ 235 ³ Politseiametniku ja tegevteenistuja riigivastane mõjutamine									
§ 236 Üleskutse kuriteo toimepanemisele Eesti Vabariigi vastu		1							
§ 237 Terroristikuritegu			2						
§ 237 ¹ Terroristik ühendus									
§ 237 ² Terroristikuriteo ettevalmistamine ja üleskutse selle toimepanemisele									
§ 237 ³ Terroristikuriteo ja selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamine ning toetamine									
§ 238 Massilise korratuse organiseerimine ja ettevalmistamine ning üleskutse selles osalemisele				6	1				
§ 239 Süüteo toimepanemine massilise korratuse ajal			1	50	10				
§ 240 Ametiruumi tungimine									
§ 241 Riigisaladuse ja salastatud välisteabe avalikustamine	2			1		2	1	1	1

Kuriteo liik (KarS-i ptk, §)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
§ 242 Riigisaladuse ja salastatud välisteabe avalikustamine ettevaatamatusest	1	6							
§ 243 Asutusesisesest teabe edastamine						1			1
§ 244 Rünne kõrge riigiametniku elule ja tervisele									
§ 245 Eesti Vabariigi ametliku sümboli teotamine	10	5	6	14	17	9	5	8	3
§ 246 Rünne rahvusvaheliselt kaitstud isiku elule ja tervisele	1								
§ 247 Rahvusvaheliselt kaitstud isiku laimamine ja solvamine									
§ 248 Tungimine diplomaatilist puutumatus omavale maa-alale, hoonesse ja ruumi		1							
§ 249 Välsriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni ametliku sümboli teotamine	1				1	1			
§ 250 Üleskutse kuriteo toimepanemisele välsriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni vastu									
§ 251 Võimuhaaramine kaitsejõududes									
§ 252 Tungimine riigikaitsele tähtsate maa-alale, hoonesse ja ruumi									
§ 253 Riigikaitsele sundkoormise täitmata jätmine									
§ 254 Mobilisatsioonikäsu täitmata jätmine ja kaitsevæeteenistusest kõrvalehoidumine									
16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	3387	3316	2943	4366	4565	4068	4162	3277	3109
§ 255 Kuritegelik ühendus			1	5	4	8	10	24	15
§ 256 Kuritegeliku ühenduse organiseerimine			2	2	1	1	2	2	6
§ 257 Omavoli	149	118	110	97	87	84	95	74	81
§ 258 Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone ebaseaduslik ületamine	10	18	28	10	5	32	24	30	56
§ 259 Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone	3	2	5	7	1	10	8	6	10
§ 260 Välismaalase ilma seadusliku aluseta Eestis viibimine						2	3	2	5
§ 260 ¹ Eestis ilma seadusliku aluseta viibivale välismaalasele töötamise võimaldamine									
§ 263 Avaliku korra raske rikkumine	1970	1724	1486	1906	1688	1040	775	540	378
§ 264 Looma julm kohtlemine	11	17	19	28	36	30	34	34	18
§ 265 Keelatud avalik koosolek			1	2					
§ 266 Omavoliline sissetung	601	698	672	1685	2073	2386	2592	2032	1927
§ 268 Ebaseadusliku tegevuse võimaldamine	49	59	38	5	6	1		5	
§ 268 ¹ Prostitutsioonile kaasaaitamine				24	37	15	15	15	8
§ 272 Eesti riigilipu ebaseaduslik heiskamine laeval									
§ 273 Eesti riigilipu kandmise kohustuse rikkumine laeval									
§ 274 Vägivald võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes	181	218	207	225	246	188	258	236	283

Kuriteo liik (KarS-i ptk, §)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
§ 275 Võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine	215	223	135	198	183	161	284	232	290
§ 280 Valeandmete esitamine	186	232	233	147	178	91	49	28	26
§ 281 Ebaõigete andmete esitamine kohturegistri pidajale, Eesti väärt-paberite keskreestrile, abieluvara-registrile, notarile ja kohtutäiturile	11	6	5	25	19	19	13	17	6
§ 283 Maakasutusnõuete ja maakatastri pidamise korra rikkumine	1		1						
§ 284 Kaitsekoodide üleandmine					1				
§ 285 Arhivaali ebaseaduslik hävitamine									
§ 286 Arhivaali kasutamiskõlbmatuks muutmine		1							
§ 287 Arhivaali kasutamiskõlbmatuks muutmine ettevaatamatusest									
17. ptk. Ametialased kuriteod	439	477	511	232	310	172	196	167	160
§ 289 Ametiseisundi kuritarvitamine	141	155	85	15	2				
§ 290 Ametialane lohakus	27	25	15	4					
§ 291 Võimulialdus	131	133	108	67	52	36	40	32	32
§ 291 ¹ Riikliku järelevalve ebaseaduslik teostamine				2		4	1		2
§ 292 Andmekogu pidamise nõuete rikkumine					1				
§ 293 Pistise võtmine	6	8	10	23	62	21	20	10	24
§ 294 Altkäemaksu võtmine	38	61	47	27	47	30	31	43	32
§ 295 Pistise vahendus		1	1	1		1			2
§ 296 Altkäemaksu vahendus	3	4	13	2	35	11	20	10	5
§ 297 Pistise andmine	4	4	7	6	23	18	11	12	28
§ 298 Altkäemaksu andmine	47	44	42	50	57	25	47	33	21
§ 298 ¹ Mõjuvõimuga kauplemine				1	1	2	4	10	2
§ 299 Ametialane võltsimine	40	30	176	26	24	21	5	3	8
§ 300 Riigihangete teostamise nõuete rikkumine	2	12	7	3	2	1	6	7	1
§ 300 ¹ Toimingupiirangu rikkumine				4	4	2	10	7	3
§ 300 ² Notari poolt teadvalt ebaseadusliku ametitoimingu tegemine				1			1		
18. ptk. Õigusemõistmisesvastased kuriteod	1161	1601	2107	1941	1527	886	537	508	473
§ 302 Kohtunikule, rahvakohtunikule, uurijale, prokurõrile, kaitsjale, kannatanu esindajale ja tema lähedasele raske tervisekahjustuse tekitamine									
§ 303 Vägivald kohtuniku, rahvakohtuniku, uurija, prokurõri, kaitsja, kannatanu esindaja ja tema lähedase suhtes	1		2	2	2	2	3	3	5
§ 304 Kohtuniku, rahvakohtuniku, uurija, prokurõri, kaitsja, kannatanu esindaja ja tema lähedase vara rikkumine ja hävitamine			1					1	
§ 305 Kohtu ja kohtuniku laimamine ja solvamine	3	3	3	2	1	2	3	2	6
§ 306 Kuriteo varjamine	4	4	5	3	4	9	3	5	6

Kuriteo liik (KarS-i ptk, §)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
§ 307 Kuriteost mitteteatamine	13	17	5	4	7	10	7	8	5
§ 308 Üleskirjutatud vara hoidmise nõuete rikkumine	7	2	5	2	3	3	4	9	4
§ 309 Kohtukordniku tegevuse takistamine									
§ 310 Ebaseaduslik süüdistuse esitamine									
§ 311 Kohtuniku poolt teadvalt ebaseadusliku kohtulahendi tegemine		1					1		
§ 311 ¹ Kohtunikuabi poolt teadvalt ebaseadusliku kohtulahendi tegem.									
§ 311 ² Väärteomenetluses teadvalt ebaseadusliku otsuse tegemine						1	1	1	
§ 311 ³ Süüteomenetluse teadvalt ebaseaduslik lõpetamine						1	1	1	
§ 312 Ebaseaduslik ülekuulamine	3	2		1				1	
§ 313 Kohtumenetlust tagava toimingu ebaseaduslik kohaldamine					1				1
§ 314 Ebaseaduslik läbiotsimine ja väljatõstmine	12	10	13	7	10	10	5	8	5
§ 315 Ebaseaduslik jälitustegevus ja teabe varjatud kogumine	2	1			1	1		1	1
§ 316 Tõendi kõrvaldamine ja kunstlik loomine	3	2	2	5	2	4	3	6	3
§ 316 ¹ Kriminaalasja kohtueelse menetluse ja jälitusmenetluse andmete avaldamine					1	1	3	4	2
§ 316 ² Teabe õigusliku aluseta salastamine ning riigisaladuse ja salastatud välisteabe vales õiguslikul alusel, vale salastamistaseme ja -tähtsusega salastamine									
§ 317 Menetlusosalise, tunnistaja, kannatanu, eksperdi ja tõlgi ilmumise takistamine		1					1	1	
§ 318 Tunnistaja, kannatanu ja tõlgi poolt kohustuste täitmisest keeldumine	2	1	6	7	3	3	1	3	3
§ 319 Valekaebus	12	16	15	6	11	7	7	5	8
§ 320 Valeütlus ja valevanne	137	136	161	207	206	161	135	148	130
§ 321 Vale eksperdiarvamus ja valetõlge			1						
§ 322 Sundimine valeütlust ja vale eksperdi arvamust andma ning valetõlget tegema	5	4	4	2	1			1	
§ 323 Kahtlustatava, süüdistatava, kohtualuse, õigeksmõistetud, süüdimõistetud, tunnistaja, eksperdi, tõlgi ja kannatanu suhtes vägivalda toimepanemine	13	14	8	14	15	8	11	5	9
§ 323 ¹ Saladuse hoidmise kohustuse rikkumine							1	2	
§ 324 Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu ebaseaduslik kohtlemine	9	16	3	2		4	1	1	1
§ 325 Aine ja eseme ebaseaduslik üleandmine kinnipidamiskohas	127	269	528	143	18	7	6	15	16
§ 326 Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu ebaseaduslik vabastamine									
§ 327 Massilised korratused kinnipidamiskohas	3		2		2				1
§ 328 Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu põgenemine	13	16	12	15	8	7	3	10	5
§ 329 Karistuse kandmisest kõrvalehoidumine	522	768	1027	1149	978	556	230	211	185

Kuriteo liik (KarS-i ptk, §)		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
§ 330	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu poolt alkohoolse joogi ning muu piiratud sisaldava aine valmistamine, omandamine, valdamine ja arsti ettekirjutuseta tarvitamine	37	72	58	35	27	8	4	9	2
§ 331	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu poolt narkootilise ja psühhotroopse aine valmistamine, omandamine, valdamine ja arsti ettekirjutuseta tarvitamine	233	246	246	326	213	67	56	12	40
§ 331 ¹	Kohtulahendi täitmata jätmine							1	3	3
§ 331 ²	Lähenedamise keelu rikkumine				6	12	11	44	29	31
§ 331 ³	Kohtutäituri poolt vara teadvalt ebaseaduslik arest ja müük				2	1	1	1	1	
§ 331 ⁴	Karistusjärgse käitumiskontrolli kontrollnõuete ja kohustuste rikkumine									1
	19. ptk. Avaliku usalduse vastased kuriteod	1668	1647	1606	2168	1991	1810	1415	1423	1205
§ 333	Maksevahendi ja väärtpaberi võltsimine	47	40	65	16	27	24	14	34	12
§ 333 ¹	Raha võltsimine								3	6
§ 334	Võltsitud maksevahendi ja väärtpaberi kasutamine	584	545	469	478	454	494	387	475	414
§ 335	Maksumärgi võltsimine				1			1		
§ 336	Võltsitud maksumärgi kasutamine ja käibeleaskmine	1	1	3			1			
§ 337	Postimaksevahendi ja selle jäljendi võltsimine									
§ 338	Võltsitud postimaksevahendi ja selle jäljendi käibeleaskmine		1							
§ 339	Proovijärelevalve märgise võltsimine ja võltsituna kasutamine					2				
§ 340	Raha, pangakaardi ja muu maksevahendi võltsimise ettevalmistamine	1	4	1	1	2	3	2	2	5
§ 341	Riikliku teenetemärgi võltsimine									
§ 344	Dokumendi, pitsati ja plangi võltsimine	286	269	304	706	314	348	343	323	328
§ 345	Võltsitud dokumendi, pitsati ja plangi kasutamine	239	237	232	336	534	465	284	283	247
§ 346	Dokumendi, pitsati ja stambi hävitamine, rikkumine, vargus ja peitmine	167	163	140	155	117	91	66	54	49
§ 347	Tähtsa isikliku dokumendi võltsimine	45	48	32	34	26	11	19	37	13
§ 348	Võltsitud tähtsa isikliku dokumendi kasutamine ja kasutada andmine	153	91	49	29	14	20	13	63	18
§ 349	Tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine	145	248	311	412	501	353	286	149	113
	20. ptk. Keskkonnastased kuriteod	244	186	149	55	35	21	27	39	39
§ 353	Taimestikku ohustav tegevus									
§ 354	Puude ja põõsaste kahjustamine ja hävitamine	6	8	21	4	3	1		1	1
§ 355	Puude ja põõsaste kahjustamine ja hävitamine ettevaatamatusest	1		9						
§ 356	Puude ja põõsaste ebaseaduslik raie	220	156	76	21	14	9	12	12	14
§ 357	Kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine	1	1	2	1	2			2	2

	Kuriteo liik (KarS-i ptk, §)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
§ 358	Kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine ettevaatamusest	1								
§ 359	Maastiku kahjustamine		2		3					
§ 360	Maastiku kahjustamine ettevaatamusest									
§ 361	Loodusliku loomastiku kahjustamine	3	8	21	3	4	2	2	6	14
§ 363	Looduskasutus- ja saasteloata tegutsemine	2	4	5	6	4	3	10	14	7
§ 364	Keskkonna saastamine	3	1	6	8	2				
§ 365	Keskkonna saastamine ettevaatamusest			1					1	
§ 365 ¹	Laevalt saasteainete merre heitmise keelu korduv rikkumine									
§ 365 ²	Laevalt saasteainete merre heitmise keelu korduv rikkumine ettevaatamusest									
§ 366	Looduskasutuse ja saaste arvestuse pidamise korra rikkumine									
§ 367	Ohtlike kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine	7	5	7	9	6	5	3	1	
§ 368	Ohtlike kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine ettevaatamusest		1	1			1		2	
§ 368 ¹	Riikidevahelise jäätmeveo nõuete rikkumine									
§ 368 ²	Käitise ebaseaduslik käitamine									1
§ 368 ³	Osoonikihi kaitsmise eesmärgil keelatud aine ja toote käitlemine									
§ 369	Üleujutuse, soostumise ja veehulga lubamatu vähenemise põhjustamine									
§ 370	Üleujutuse, soostumise ja veehulga lubamatu vähenemise põhjustamine ettevaatamusest									
	21. ptk. Majandusalsed kuriteod	480	473	486	465	779	987	1137	1044	800
§ 372	Tegevusloata ja keelatud majandustegevus	57	108	65	10	4	24	22	7	15
§ 373	Ärikeelu ja teataval erialal ning ametikohal töötamise keelu rikkumine	4	7			1	5	26	12	5
§ 374	Alkoholi ebaseaduslik tootmine	52	18	14	8	4	5	4	5	5
§ 375	Alkoholi käitlemise korra rikkumine	48	67	42	42	52	19	27	38	43
§ 376	Tubakatoodete käitlemise korra rikkumine	37	59	38	40	62	18	17	32	41
§ 376 ¹	Lisaainete ebaseaduslik eemaldamine erimärgistatud vedelkütusest ja selle tulemusel saadud vedelkütuse käitlemine	6		1						
§ 376 ²	Kvaliteedinõuetele mittevastava vedelkütuse ebaseaduslik käitlemine	3		1			3		1	1
§ 377	Ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine	2	2		3	2	3	3	3	6
§ 378	Ärisaladuse õigustamatu kasutamine	5	1							
§ 379	Audiitor- ja erikontrolli tulemuste esitamata jätmise ja ebaõige esitamine									
§ 380	Osanike, aktsionäride ja tulundusühistu liikmete koosoleku kokku kutsumata jätmise	10	27	25	18	6	9	4	10	8

Kuriteo liik (KarS-i ptk, §)		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
§ 381	Äriühingu varalise seisundi ja muude kontrollitavate asjaolude kohta andmete esitamata jätmise ja ebaõigete andmete esitamine	7	5	5	4	3	4		3	2
§ 381 ¹	Raamatupidamise kohustuse rikkumine				1	8	24	48	65	45
§ 382	Ebaõigete andmete esitamine audiitorile ja erikontrolli läbiviijale	1								
§ 383	Aksiastest tulenevate õiguste ebaseaduslik kasutamine					1				
§ 384	Maksejõuetuse põhjustamine	9	6	4	5	5	13	32	40	20
§ 385	Vara varjamine pankroti- ja täitemenetluses	17	7	10	4	11	13	10	31	28
§ 385 ¹	Pankrotiavalduse esitamise kohustuse täitmata jätmise				11	21	59	99	105	46
§ 386	Maksude väärarvutus	34	53	108	61	52	21	7		1
§ 389	Maksumaksjale tehtavate väljamaksetelt maksuseaduses ettenähtud maksu kinni pidamata jätmise	1	1		2	1			1	
§ 389 ¹	Maksude maksmisest kõrvalehoidumine suures ulatuses				15	35	24	31	28	22
§ 389 ²	Maksukelmus suures ulatuses					8	2	4	14	14
§ 390	Maksuhalduri tegevuse takistamine	18	9	3	6	2	2			
§ 391	Salakaubavedu	108	47	83	83	113	410	499	352	267
§ 392	Keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu	36	45	59	101	250	181	219	197	161
§ 393	Ebaseaduslikud toimingud tollisoodustusega kaubaga	10	1		1			2		1
§ 394	Rahapesu	13	6	28	49	128	134	64	80	52
§ 395	Isikusamasuse tuvastamise kohustuse täitmata jätmise					3				
§ 396	Rahapesu kahtlusest mitteteatamine ja ebaõigete andmete esitamine							1	1	
§ 397	Ebaseaduslik investeerimine									
§ 398	Siseteabe väärkasutamine	1	2			1	4	2	1	
§ 398 ¹	Turumanipulatsioon						2			
§ 399	Turgu valitseva ettevõtja seisundi kuritarvitamine	1								
§ 400	Konkurentsi kahjustav kokkulepe, otsus ja kooskõlastatud tegevus				1	5	8	16	18	14
§ 401	Koondumisest teatamata jätmise, koondumise jõustamine koondumiseks loa puudumisel ja konkurentsi kahjustav koondumine									
§ 402	Eri- ja ainuõigust ja olulist vahendit omava ettevõtja kohustuste rikkumine		1							
§ 402 ¹	Erakonna majandustegevusele ja varale kehtestatud piirangute rikkumine					1				3
§ 402 ²	Erakonnale tehtava annetuse vastuvõtmise keelu rikkumine		1							
	22. ptk. Üldohtlikud kuriteod	434	460	431	351	449	384	319	288	326
§ 403	Üldohtlik mürgitamine	10	1							
§ 404	Süütamine	3	65	106	65	49	47	63	59	47

Kuriteo liik (KarS-i ptk, §)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
§ 405 Plahvatusete tekitamine		5	3	11	7	9	9	7	1
§ 406 Elutähtsa süsteemi häirimine ja kahjustamine	5	5	8	2	4	2		3	2
§ 407 Elutähtsa rajatise kahjustamine		1					1	2	
§ 408 Elule ja tervisele ohtliku ehitise ehitamine		5	1	1		1		2	1
§ 409 Tehnilise normi nõuetele mittevastava toote valmistamine, töötlemine ja turustamine				1					
§ 410 Raadiohäire tekitamine ning vale ja eksitava teate saatmine	1								
§ 411 Ebaseaduslik kiirgustegevus	1	4	3	4	2		1		
§ 412 Kiirgusallika käitlemise nõuete rikkumine	41				1				
§ 414 Lõhkeaine ebaseaduslik käitlemine	40	48	34	37	57	39	42	31	37
§ 415 Lõhkeseadeldise ja selle olulise osa ebaseaduslik käitlemine	32	16	27	27	58	45	26	21	23
§ 416 Lõhkematerjali käitlemise nõuete rikkumine	1	1	1		3	3	2	1	1
§ 418 Tulirelva, selle olulise osa ja laske-moona ebaseaduslik käitlemine	289	303	243	189	203	201	137	138	159
§ 418 ¹ Tsiivikäibes keelatud tulirelva, selle olulise osa ja laske-moona ebaseaduslik käitlemine				4	39	15	19	18	31
§ 419 Tulirelva lohakas hoidmine	2	1	1	2	1		2	1	1
§ 420 Tulirelva helisummuti, laser- ja öösihiku ebaseaduslik käitlemine	9	5	4	8	25	22	17	5	23
23. ptk. Liikluskuriteod	3437	3868	4464	5127	4359	3246	3465	3816	3713
§ 422 Sõidukijuhi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitlusnõuete rikkumine	193	166	153	147	106	96	76	106	91
§ 423 Sõidukijuhi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitlusnõuete rikkumine ettevaatamatusest	174	156	159	140	68	70	74	72	82
§ 424 Mootorsõiduki ja trammii juhtimine joobeseisundis	3069	3541	4150	4835	4179	3076	3304	3635	3535
§ 424 ¹ Mootorsõiduki ja trammii juhtimine joobeseisundis ettevaatamatusest									1
§ 425 Liiklusohutusnõuete ja sõiduki käitlusnõuete rikkumine		2		1		2	1		1
§ 426 Alarmsõiduki tähistuse ebaseaduslik kasutamine	1	3	2	4	6	2	9	1	3
§ 427 Rahvusvahelise õhusõidu eeskirjade rikkumine							1	2	
§ 428 Reisija poolt kergesti süttiva ja sööbiva aine vedu õhusõidukis									
§ 429 Laevade kokkupõrkel teise laeva päästmiseks abinõude tarvitusele võtmata jätmine									
§ 430 Rongi omavoliline ilma vajaduseta peatamine									
24. ptk. Kaitseteenistusalased kuriteod	7	12	10	15	17	23	8	13	9
§ 432 Keeldumine käsu täitmisest		1				2			
§ 433 Käsu täitmata jätmine									
§ 434 Tegevteenistuses oleva isiku ähvardamine									
§ 435 Vägivald tegevteenistuses oleva isiku suhtes		2							
§ 436 Omavoliline lahkumine väeosast ja muust teenistuskohast	2	9	9	12	16	20	8	6	6

	Kuriteo liik (KarS-i ptk, §)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
§ 437	Omapooline lahkumine väeosast ja muust teenistuskohast teenistusrelvaga						1			
§ 438	Väeosa ja muu teenistuskoha omapooline mahajätmine lahinguolukorras									
§ 439	Väejooks			1		1			1	
§ 440	Kaitseteenistusest kõrvalehoidumine								1	
§ 441	Masinate juhtimise ja käitسنõuete rikkumine									
§ 442	Lendude ja nendeks ettevalmistamise nõuete rikkumine									
§ 443	Laevajuhtimisnõuete rikkumine									
§ 444	Sise- ja distsiplinaarmäärustiku rikkumine	1								
§ 445	Vale teenistuslane ettekanne								2	3
§ 446	Võimu kuritarvitamine	1							2	
§ 447	Teenistuslane lohakas	3			3				1	
§ 448	Kaitsejõudude vara pillamine									
§ 449	Sõjajõudude üleandmine ja vara jätmise vaenlasele									
§ 450	Hukkuva sõjalaeva mahajätmine									

Lisa 2. Maakondades 2012. aastal registreeritud kuriteod

		Eesti	Harju- maa	Hiiu- maa	V
Kuriteod kokku:		40816	20685	104	
I raskusaste:		1715	914	2	
II raskusaste:		39101	19771	102	
	8. ptk. Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod	0	0	0	
	9. ptk. Isikuvastased kuriteod	6752	3443	16	
§ 113	Tapmine	59	27		
§ 114	Mõrv	21	6		
§ 117	Surma põhjustamine ettevaatamusest	76	19		
§ 118	Raske tervisekahjustuse tekitamine	99	38		
§ 119	Raske tervisekahjustuse tekitamine ettevaatamusest	25	12		
§ 120	Ähvardamine	700	399		
§ 121	Kehaline väärkohtlemine	5311	2747	16	
§ 122	Piinamine	105	63		
§ 123	Ohtu asetamine	14	3		
§ 124	Abita jätmine	3			
§ 133	Inimkaubandus	6	5		
§ 133 ¹	Inimkaubanduse toetamine	3			
§ 133 ²	Kupeldamine	9	9		
§ 136	Vabaduse võtmine seadusliku aluseta	46	17		
§ 137	Eraviisiline jälitustegevus	8	4		
§ 141	Vägistamine	143	56		
§ 142	Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	45	11		
§ 143	Suguühendusele sundimine	1			
§ 143 ¹	Sugulise kire rahuldamisele sundimine	1			
§ 145	Suguühendus lapseealisega	20	3		
§ 146	Sugulise kire rahuldamine lapseealisega	38	13		
§ 148	Laibarüvetamine	2	1		
§ 149	Surnu mälestuse teotamine	17	10		
	10. ptk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	80	36	0	
§ 156	Sõnumisaladuse rikkumine	9	6		
§ 157	Kutse- ja ametitegevuses teatavaks saanud saladuse hoidmise kohustuse rikkumine	6	4		
§ 157 ¹	Delikaatsete isikuandmete ebaseaduslik avaldamine	3	1		
§ 157 ²	Teise isiku identiteedi ebaseaduslik kasutamine	62	25		
	11. ptk. Süüteod perekonna ja alaealiste vastu	404	140	2	
§ 169	Lapse ülalpidamise kohustuse rikkumine	222	79	2	
§ 171	Eestkoste- ja hooldusõiguse kuritarvitamine	3	2		
§ 172	Võõra lapse hõivamine	1	1		
§ 175	Alaealise prostitutsioonile kallutamine	6			
§ 177	Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	9	2		
§ 178	Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	65	11		
§ 178 ¹	Seksuaalse eesmärgiga kokkulepe lapseealisega kohtumiseks	9	5		
§ 179	Lapseealise seksuaalne ahvatlemine	63	36		
§ 180	Alaealisele vägivalda eksponeerimine	2	1		
§ 181	Alaealise kaasatõmbamine kuriteo toimepanemisele	4			
§ 182	Alaealise kallutamine alkoholi tarvitamisele	18	3		
§ 182 ¹	Alaealisele alkoholi müümine ja ostmine	2			
	12. ptk. Rahvatervisevastased kuriteod	890	506	4	
§ 183	Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine	92	40	1	
§ 184	Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine	702	426	2	

	Ida-Virumaa	Jõgeva-maa	Järva-maa	Lääne-maa	Lääne-Viru	Põlva-maa	Pärnu-maa	Rapla-maa	Saare-maa	Tartu-maa	Valga-maa	Viljandi-maa	Võru-maa	Määratl-mata
	5711	708	696	477	1895	749	2291	803	503	3760	714	757	900	63
	313	11	19	42	31	10	60	14	17	169	22	23	35	33
	5398	697	677	435	1864	739	2231	789	486	3591	692	734	865	30
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	845	125	100	96	372	157	383	128	64	617	127	117	156	6
	11	2	1		3	1	4	2	1	5	2			
	7	1	2				2			3				
	17		6		1	1	8	4	2	4	6	3	5	
	30	2	3	1	1	2	7	4	1	5	1	3		1
	5		1		1		2	2	2					
	62	5	5	9	18	20	36	10	1	104	6	11	13	1
	657	105	78	76	328	115	296	96	53	432	97	84	128	3
	13				3	9		1		12	2	2		
	6	2	1								1	1		
	3													
	1													
													3	
	5	1	1	2	2	2	3	1	1	3	4	3	1	
					1	2				1				
	15	1	2	1	5	4	15	3	1	27	3	6	3	1
	4	1		2	3		6	1	1	8	3	4	1	
	1													
	1													
		5		2	3		3	1		3				
	3			1	3	1		3	1	10	1		2	
							1							
	4			2							1			
	8	2	2	1	5	1	5	4	1	10	0	3	2	0
	1				2									
								1		1				
						1		1						
	7	2	2	1	3		5	2	1	9		3	2	
	57	9	9	4	33	9	32	24	2	49	15	14	4	1
	27	6	6	3	20	2	17	13		25	11	9	2	
	1													
	2	1		1					1			1		
	2	1					1	1		2				
	12	1	1		8	2	7	6	1	12		3	1	
	2				1						1			
	8		1		4	4	2	2		5			1	
														1
							3				1			
	3		1			1	1	2		5	1	1		
							1				1			
	100	3	7	46	18	7	33	9	6	85	5	14	24	23
	12		1	5	2	3	7	3	1	11		4	1	1
	80	2	6	32	12	4	18	1	4	62	5	7	19	22

		Eesti	Harju- maa	Hiiu- maa	V
§ 185	Narkootilise ja psühhotropse aine edasiandmine nooremale kui kaheksateistaastasele isikule	29	12		
§ 187	Alaealise kallutamine narkootilise ja psühhotropse aine ja muu uimastava toimega aine ebaseaduslikule tarvitamisele	4	1		
§ 188	Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine	27	8	1	
§ 189	Narkootilise ja psühhotropse aine levitamise ettevalmistamine	12	8		
§ 194	Ravimi ebaseaduslik levitamine	2	1		
§ 197	Töötervishoiu- ja ohutusnõuete nõuete eiramine, põhjustatud inimese surm	18	10		
§ 198	Töötervishoiu- ja ohutusnõuete eiramine, tekitatud raske tervisekahjustus või põhjustatud surm	4			
	13. ptk. Varavastased kuriteod	22800	12259	42	
§ 199	Vargus	18628	10317	35	
§ 200	Röövimine	457	257		
§ 201	Omastamine	801	364		
§ 202	Süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine	517	277		
§ 203	Asja rikkumine ja hävitamine	199	90	2	
§ 204	Kultuurimälestise, museaali ja muuseumikogu rikkumine ja hävitamine	5	1		
§ 205	Asja rikkumine ja hävitamine ettevaatamatusel	17	5		
§ 206	Arvutiandmetesse sekkumine	14	10		
§ 206 ¹	Terminalseadme identifitseerimisvahendi ebaseaduslik kõrvaldamine ja muutmine	2	2		
§ 207	Arvutisüsteemi toimimise takistamine	1	1		
§ 208	Nuhkvara, pahavara ja arvutiviiruse levitamine	1	1		
§ 209	Kelmus	1147	580	3	
§ 210	Regulatiivne. Soodustuskelmus	39	4		
§ 211	Investeermiskelmus	1	1		
§ 212	Kindlustuskelmus	39	23	1	
§ 213	Arvutikelmus	456	184		
§ 214	Väljapressimine	82	43		
§ 215	Asja omavoliline kasutamine	290	58	1	
§ 216	Elektrienergia, maagaasi ja soojusenergia ebaseaduslik kasutamine	51	24		
§ 216 ¹	Arvutikuriteo ettevalmistamine	3	1		
§ 217	Arvutisüsteemi ebaseaduslik kasutamine	34	4		
§ 217 ²	Usalduse kuritarvitamine	16	12		
	14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	51	34	0	
§ 219	Autorsuse rikkumine	1	1		
§ 222	Piraatkoopia valmistamine	2	1		
§ 222 ¹	Ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammi valdamine	1			
§ 223	Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine	12	3		
§ 224	Piraatkoopiaga kauplemine	3			
§ 226	Patendi /.../ topoloogia omaniku ainuõiguse rikkumine	21	21		
§ 227	Võltsitud kaubaga kauplemine	11	8		
	15. ptk. Riigivastased kuriteod	5	2	0	
§ 241	Riigisaladuse ja salastatud välisteabe avalikustamine	1			
§ 243	Asutusesisese teabe edastamine	1	1		
§ 245	Eesti Vabariigi ametliku sümboli teotamine	3	1		
	16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	3109	1482	11	
§ 255	Kuritegelik ühendus	15	7		
§ 256	Kuritegeliku ühenduse organiseerimine	6	4		
§ 257	Omavoli	81	50		
§ 258	Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone ebaseaduslik ületamine	56			
§ 259	Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone	10			

Ida-Virumaa	Jõgevamaa	Järvamaa	Lääne-maa	Lääne-Viru	Põlvamaa	Pärnumaa	Raplamaa	Saaremaa	Tartumaa	Valgamaa	Viljandimaa	Võrumaa	Määratlemata
4			3	1		2	1		1		1	4	
	1		1						1				
			4	1		3		1	7		2		
1							2		1				
									1				
3				2		2			1				
			1			1	2						
3077	323	399	213	1019	296	1321	432	253	1973	375	382	416	20
2333	260	338	181	812	238	1055	361	204	1514	309	309	356	6
115	2	2	1	6		15	2	4	46	2	3	2	
163	14	18	8	25	8	41	20	14	72	16	15	11	12
78	5	4	1	39	22	23	4	1	53		5	5	
35	7	4	1	9	1	17	8	2	16	4		3	
				1		1	1		1				
2			2	1		3			2		2		
1			1	1		1							
162	13	12	11	42	13	86	20	5	129	22	24	25	
1		2		11	3	1		3	11	3			
2	1		1	4		1			5	1			
71	8	7	4	20	1	60	3	4	69	6	12	5	2
20	2	4		2	1	1		2	4	2	1		
75	8	8	2	33	8	15	12	12	32	8	10	8	
12	2			9		1			2	1			
									2				
4	1			4	1		1	2	15		1	1	
3										1			
5	0	0	0	1	0	4	0	0	4	2	1	0	0
									1				
1													
3						2			3	1			
1				1		1							
						1				1	1		
1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
									1				
1											1		
524	71	46	30	145	88	121	74	31	294	46	48	97	1
1			1			1			3			2	
1										1			
17		2				4	4		1		2	1	
1					17	2			9			27	
					2	1						7	

		Eesti	Harju- maa	Hiiu- maa	V
§ 260	Välismaalase ilma seadusliku aluseta Eestis viibimine	5	4		
§ 263	Avaliku korra raske rikkumine	378	201		
§ 264	Looma julm kohtlemine	18	9		
§ 266	Omapooline sissetung	1927	1034	8	
§ 268 ¹	Prostitutsioonile kaasaaitamine	8	8		
§ 274	Vägivald võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes	283	97	2	
§ 275	Võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine	290	52	1	
§ 280	Valeandmete esitamine	26	13		
§ 281	Ebaõigete andmete esitamine kohturegistri pidajale /.../	6	3		
	17. ptk. Ametialased kuriteod	160	68	1	
§ 291	Võimulialdus	32	15	1	
§ 291 ¹	Riikliku järelvalve ebaseaduslik teostamine	2			
§ 293	Pistise võtmine	24	10		
§ 294	Altkäemaksu võtmine	32	8		
§ 295	Pistise vahendus	2	2		
§ 296	Altkäemaksu vahendus	5	4		
§ 297	Pistise andmine	28	10		
§ 298	Altkäemaksu andmine	21	13		
§ 298 ¹	Mõjuvõimuga kauplemine	2	2		
§ 299	Ametialane võltsimine	8	2		
§ 300	Riigihangete teostamise nõuete rikkumine	1	1		
§ 300 ¹	Toimingupiirangu rikkumine	3	1		
	18. ptk. Õigusemõistmisesvastased kuriteod	473	228	2	
§ 303	Vägivald kohtuniku, rahvakohtuniku, uurija, prokurööri, kaitsja, kannatanu esindaja ja tema lähedase suhtes	5	2		
§ 305	Kohtu ja kohtuniku laimamine ja solvamine	6	2		
§ 306	Kuriteo varjamine	6	2		
§ 307	Kuriteost mitteteatamine	5	4		
§ 308	Üleskirjutatud vara hoidmise nõuete rikkumine	4	1		
§ 313	Kohtumenetlust tagava toiminguga ebaseaduslik kohaldamine	1	1		
§ 314	Ebaseaduslik läbiotsimine ja väljatõstmine	5	4		
§ 315	Ebaseaduslik jälitustegevus ja teabe varjatud kogumine	1			
§ 316	Tõendi kõrvaldamine ja kunstlik loomine	3	1		
§ 316 ¹	Kriminaalasia kohtueelse menetluse ja jälitusmenetluse andmete ebaseaduslik avaldamine	2			
§ 318	Tunnistaja, kannatanu ja tõlgi poolt kohustuste täitmisest keeldumine	3	1		
§ 319	Valekaebus	8			
§ 320	Valeütus ja valevanne	130	81	1	
§ 323	Kahtlustatava, süüdistatava, /.../suhtes vägivalda toimepanemine	9	1		
§ 324	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu ebaseaduslik kohtlemine	1	1		
§ 325	Aine ja eseme ebaseaduslik üleandmine kinnipidamiskohas	16	12		
§ 327	Massilised korratused kinnipidamiskohas	1	1		
§ 328	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu põgenemine	5	1		
§ 329	Karistuse kandmisest kõrvalehoidumine	185	68	1	
§ 330	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu poolt alkohoolse joogi ning muu piiritust sisaldava aine valmistamine /.../	2	2		
§ 331	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu poolt narkootilise ja psühhotroopse aine valmistamine /.../	40	36		
§ 331 ¹	Kohtulahendi täitmata jätmine	3			
§ 331 ¹	Lähenediskeelu rikkumine	31	7		
§ 331 ⁴	Karistusjärgse käitumiskontrolli kontrollnõuete ja kohustuste rikkumine	1			

Ida-Virumaa	Jõgevamaa	Järvamaa	Lääne-maa	Lääne-Viru	Põlvamaa	Pärnumaa	Raplamaa	Saaremaa	Tartumaa	Valgamaa	Viljandimaa	Võrumaa	Määratlemata
											1		
54	6	7	2	8		9	3	2	64	5	7	10	
1	1	2					1		2		2		
215	59	29	25	123	58	94	63	25	88	32	33	41	
71	4	6	1	7	4	5	1	1	69	6	3	6	
160				4	7	4	1	3	55	1		2	
2	1			3			1		3	1		1	1
1			1			1							
22	1	0	1	2	4	12	0	0	48	0	0	0	1
2			1		3	6			4				
1									1				
	1					2			11				
10				1	1	2			9				1
1													
						1			17				
3									5				
4						1			1				
1				1									
60	16	5	3	20	12	29	9	3	68	2	8	7	1
									3				
	3								1				
						2			2				
									1				
1						1	1						
									1				
									1				
2			1						1				
1									1				
1	1					1			2		1	1	1
18	2			3	7	7	4	2	4			1	
3				1	2						2		
2									2				
1						3							
24	10	5	2	15	3	8	4	1	34	1	4	5	
2									2				
1						1			1				
3				1		6			12	1	1		
1													

	Eesti	Harju- maa	Hiiu- maa	V
19. ptk. Avaliku usalduse vastased kuriteod	1205	712	3	
§ 333 Maksevahendi ja väärtpaberi võltsimine	12	10		
§ 333 ¹ Raha võltsimine	6	3		
§ 334 Võltsitud maksevahendi ja väärtpaberi käitlemine	414	284		
§ 340 Raha, pangakaardi ja muu maksevahend /.../ võltsimise ettevalmistamine	5	3		
§ 344 Dokumendi, pitsati ja plangi võltsimine	328	149	2	
§ 345 Võltsitud dokumendi, pitsati ja plangi kasutamine	247	132	1	
§ 346 Dokumendi, pitsati ja stambi hävitamine, rikkumine, vargus ja peitmine	49	31		
§ 347 Tähtsa isikliku dokumendi võltsimine	13	8		
§ 348 Võltsitud tähtsa isikliku dokumendi kasutamine ja kasutada andmine	18	13		
§ 349 Tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine	113	79		
20. ptk. Keskkonnavastased kuriteod	39	5	1	
§ 354 Puude ja põõsaste kahjustamine ja hävitamine	1			
§ 356 Puude ja põõsaste ebaseaduslik raie	14	2	1	
§ 357 Kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine	2			
§ 361 Loodusliku loomastiku kahjustamine	14			
§ 363 Looduskasutus- ja saasteloata tegutsemise	7	3		
§ 368 ² Käitise ebaseaduslik käitamine	1			
21. ptk. Majandusalased kuriteod	800	270	0	
§ 372 Tegevusloata ja keelatud majandustegevus	15	13		
§ 373 Ärikeelu ja teataval erialal ning ametikohal töötamise keelu rikkumine	5	4		
§ 374 Alkoholi ebaseaduslik tootmine	5	2		
§ 375 Alkoholi käitlemise korra rikkumine	43	8		
§ 376 Tubakatoodete käitlemise korra rikkumine	41	8		
§ 376 ² Kvaliteedinõuetele mittevastava vedelkütuse ebaseaduslik käitlemine	1			
§ 377 Ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine	6	3		
§ 380 Osanike, aktsionäride ja tulundusühistu liikmete koosoleku kokku kutumata jätmise	8	2		
§ 381 Äriühingu varalise seisundi ja muude kontrollitavate asjaolude kohta andmete esitamata jätmise	2	1		
§ 381 ¹ Raamatupidamise kohustuse rikkumine	45	20		
§ 384 Maksejõuetuse põhjustamine	20	10		
§ 385 Vara varjamine pankroti- ja täitemenetluses	28	17		
§ 385 ¹ Pankrotiavalduse esitamise kohustuse täitmata jätmise	46	25		
§ 386 Maksude väärarvutus	1			
§ 389 ¹ Maksude maksmisest kõrvalehoidumine suures ulatuses	22	11		
§ 389 ² Maksukelmus suures ulatuses	14	7		
§ 391 Salakaubavedu	267	2		
§ 392 Keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu	161	85		
§ 393 Ebaseaduslikud toimingud tollisoodustusega kaubaga	1	1		
§ 394 Rahapesu	52	36		
§ 400 Konkurentsi kahjustav kokkulepe, otsus ja koosõlastatud tegevus	14	12		
§ 402 ¹ Erakonna majandustegevusele ja varale kehtestatud piirangute rikkumine	3	3		
22. ptk. Üldohtlikud kuriteod	326	97	0	
§ 404 Süütamine	47	8		
§ 405 Plahvatusete tekitamine	1			
§ 406 Elutähtsa süsteemi häirimine ja kahjustamine	2			
§ 408 Elule ja tervisele ohtliku ehitise ehitamine	1			
§ 414 Lõhkeaine ebaseaduslik käitlemine	37	13		
§ 415 Lõhkeadeldise ja selle olulise osa ebaseaduslik käitlemine	23	6		
§ 416 Lõhkematerjali käitlemise nõuete rikkumine	1			

	Ida-Virumaa	Jõgevamaa	Järvamaa	Lääne-maa	Lääne-Viru	Põlvamaa	Pärnumaa	Raplamaa	Saaremaa	Tartumaa	Valgamaa	Viljandimaa	Võrumaa	Määratlemata
	150	8	8	8	32	17	73	9	8	157	10	5	3	2
	2													
	2									1				
	34	3			1		13	3	3	68	1	1	2	1
	1						1							
	55	2	4	1	18	4	33	3	3	46	6	1	1	
	31	2		2	13	12	17		2	32	2	1		
	14			1		1		1				1		
	3			1						1				
	2			1						1				1
	6	1	4	2			9	2		8	1	1		
	9	0	0	0	3	1	11	0	1	4	2	1	1	0
	1													
	2				3	1				3	1		1	
										1	1			
	2						11		1					
	3											1		
	1													
	327	2	4	7	25	34	23	6	4	37	12	7	36	6
		1					1			1				
					2						1			
	6		2	1	10	3	3			4		4	2	
	25				1	3					2		2	
	1													
	1									2				
	2				3		1							
	1													
	10			3	5		2		1			1	3	
	2			1	1		1	2	1	1			1	
	3		1		1		3	1	1		1			
	4		1	1			5	3	1	4		2		
										1				
	1	1			1					6	2			
							2			4	1			
	217					21					1		26	
	39			1		7	5			14	2		2	6
	13				1						2			
	2													
	65	7	7	7	18	9	14	8	21	44	12	7	10	0
	24	3		1	3		2			1	1	3	1	
	1													
	1												1	
										1				
	3	1		2	1	1	2	1	7	1	2		3	
	9				1	1			4	1			1	
										1				

		Eesti	Harju- maa	Hiiu- maa	V
§ 418	Tulirelva, selle olulise osa ja laskemoona ebaseaduslik käitlemine	159	54		
§ 418 ¹	Tsiviilkäibes keelatud tulirelva, selle olulise osa ja laskemoona ebaseaduslik käitlemine	31	12		
§ 419	Tulirelva lohakas hoidmine	1			
§ 420	Tulirelva helisummuti, laser- ja öösihiku ebaseaduslik käitlemine	23	4		
	23. ptk. Liikluskuriteod	3713	1396	22	
§ 422	Sõidukijuhi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitusnõuete rikkumine	91	49	1	
§ 423	Sõidukijuhi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitusnõuete rikkumine ettevaatamusest	82	28	1	
§ 424	Mootorsõiduki ja trammii juhtimine joores seisundis	3535	1316	20	
§ 424 ¹	Mootorsõiduki ja trammii juhtimine joores seisundis ettevaatamusest	1			
§ 425	Liiklusohutusnõuete ja sõiduki käitusnõuete rikkumine	1			
§ 426	Alarmsõiduki tähistuse ebaseaduslik kasutamine	3	3		
	24. ptk. Kaitseteenistusalased kuriteod	9	7	0	
§ 436	Omavoliline lahkumine väeosast ja muust teenistuskohast	6	5		
§ 445	Vale teenistusalane ettekanne	3	2		

	Ida-Virumaa	Jõgeva-maa	Järva-maa	Lääne-maa	Lääne-Viru	Põlva-maa	Pärnu-maa	Rapla-maa	Saare-maa	Tartu-maa	Valga-maa	Viljandi-maa	Võru-maa	Määratle-mata
	21	2	7	2	6	6	10	5	7	23	8	4	4	
	3				3			2	3	7	1			
						1								
	3	1		2	4					9				
	461	141	109	61	202	114	230	100	109	369	106	149	142	2
	14	1			10	2	3		1	2	2	1	5	
	2	7	6	1	2	2	14	5	1	11				2
	443	133	103	60	190	110	213	95	107	356	104	148	137	
	1													
	1													
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0
													1	
													1	

Lisa 3. Kohalikes omavalitsustes registreeritud kuriteod maakondade kaupa, 2008–2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Harjumaa	25702	24313	24105	20526	20685
Aegviidu vald	16	23	10	25	42
Anija vald	171	174	141	130	157
Harku vald	424	339	384	347	279
Jõelähtme vald	211	200	176	193	175
Keila linn	266	193	189	166	181
Keila vald	228	176	130	122	151
Kernu vald	113	97	94	116	76
Kiili vald	84	72	67	43	67
Kose vald	179	126	137	128	122
Kuusalu vald	186	175	164	139	105
Kõue vald	57	44	36	35	40
Loksa linn	98	57	55	61	61
Maardu linn	610	588	583	586	574
Nissi vald	84	87	83	69	61
Padise vald	68	55	40	58	37
Paldiski linn	178	117	114	94	119
Raasiku vald	88	82	108	97	98
Rae vald	383	317	406	324	317
Saku vald	268	221	226	170	202
Saue linn	137	88	97	59	86
Saue vald	300	242	190	172	194
Tallinna linn	20732	20203	20035	16906	17022
Vasalemma vald	440	153	94	105	104
Viimsi vald	311	366	475	321	323
Määratlemata	70	118	71	60	92
Hiiumaa	145	113	102	91	104
Emmaste vald	10	13	12	13	6
Kõrgessaare vald	16	20	18	22	18
Käina vald	27	29	27	12	19
Kärdla linn	60	34	23	27	35
Pühalepa vald	29	17	20	15	26
Määratlemata	3	0	2	2	0
Ida-Virumaa	6436	6449	7045	6346	5711
Alajõe vald	26	28	44	30	30
Aseri vald	69	56	44	63	52
Avinurme vald	26	21	24	23	21
Iisaku vald	45	71	50	57	41
Illuka vald	41	42	59	63	52
Jõhvi vald	852	796	1084	927	819
Kiviõli linn	239	310	284	262	158
Kohtla-Järve linn	1347	1525	1564	1428	1289
Kohtla-Nõmme vald	18	12	15	22	24
Kohtla vald	68	81	68	59	50
Lohusuu vald	23	15	25	22	19
Lüganuse vald	59	49	51	45	34

	2008	2009	2010	2011	2012
Maidla vald	35	20	27	15	18
Mäetaguse vald	78	69	73	72	79
Narva-Jõesuu linn	74	85	125	109	99
Narva linn	2618	2536	2691	2340	2249
Püssi linn	37	43	52	41	70
Sillamäe linn	539	437	483	451	370
Sonda vald	32	49	29	46	30
Toila vald	49	56	71	66	52
Tudulinna vald	19	20	16	12	10
Vaivara vald	110	110	146	171	106
Määratlemata	32	18	20	22	39
Jõgevamaa	861	755	833	868	708
Jõgeva linn	140	139	146	162	133
Jõgeva vald	143	82	110	95	107
Kasepää vald	19	22	21	27	17
Mustvee linn	54	40	36	50	32
Pajusi vald	58	30	41	38	24
Pala vald	27	10	13	28	21
Palamuse vald	45	49	53	59	35
Puurmani vald	42	23	33	33	37
Põltsamaa vald	102	98	91	115	103
Põltsamaa linn	85	103	103	106	73
Saare vald	31	36	37	42	24
Tabivere vald	60	51	66	49	38
Torma vald	44	68	75	61	62
Määratlemata	11	4	8	3	2
Järvamaa	808	801	657	631	696
Albu vald	35	21	29	22	11
Ambla vald	40	30	27	29	29
Imavere vald	33	56	23	20	23
Järva-Jaani vald	33	24	31	19	26
Kareda vald	7	12	12	13	15
Koeru vald	34	29	35	25	28
Koigi vald	26	20	22	20	24
Paide linn	259	284	240	233	220
Paide vald	86	44	45	43	58
Roosna-Alliku vald	21	14	14	20	23
Türi vald	192	231	148	158	205
Väätsa vald	40	36	30	28	31
Määratlemata	2	0	1	1	3
Läänemaa	884	775	707	523	477
Haapsalu linn	332	313	310	235	198
Hanila vald	39	51	48	38	41
Kullamaa vald	55	13	21	19	13
Lihula vald	99	85	60	39	60
Martna vald	40	32	21	23	11
Noarootsi vald	31	33	15	12	13
Nõva vald	18	17	8	5	5
Oru vald	33	25	33	23	23

	2008	2009	2010	2011	2012
Ridala vald	88	106	86	71	60
Risti vald	31	25	21	18	11
Taebbla vald	107	71	81	36	38
Vormsi vald	10	3	2	3	3
Määratlemata	1	1	1	1	1
Lääne-Virumaa	2131	1916	2029	1937	1895
Haljala vald	73	67	91	78	90
Kadrina vald	124	109	121	90	96
Kunda linn	155	55	67	66	57
Laekvere vald	73	39	50	30	19
Rakke vald	30	27	32	30	46
Rakvere linn	564	632	572	638	561
Rakvere vald	80	89	105	96	85
Rägavere vald	53	29	38	17	17
Sõmeru vald	112	123	124	99	78
Tamsalu vald	126	137	124	129	111
Täpa vald	303	264	329	283	316
Vihula vald	80	87	63	81	92
Vinni vald	178	139	130	152	151
Viru-Nigula vald	63	32	56	31	45
Väike-Maarja vald	114	85	124	116	128
Määratlemata	3	2	3	1	3
Põlvamaa	815	931	922	818	749
Ahja vald	47	19	20	18	25
Kanepi vald	90	61	84	68	58
Kõlleste vald	26	20	21	20	22
Laheda vald	40	25	25	30	51
Mikitamäe vald	35	18	25	19	20
Mooste vald	29	53	47	29	30
Orava vald	10	19	15	21	12
Põlva vald	111	100	63	86	84
Põlva linn	145	194	165	169	148
Räpina vald	60	127	204	131	102
Valgjärve vald	68	57	45	41	23
Vastse-Kuuste vald	28	30	24	16	20
Veriora vald	47	51	39	31	31
Värskla vald	73	139	141	131	101
Määratlemata	6	18	4	8	22
Pärnumaa	3015	2688	2477	2462	2291
Are vald	29	47	24	19	17
Audru vald	120	133	97	94	87
Halinga vald	52	66	45	43	69
Häädemeeste vald	66	77	76	64	86
Kihnu vald	9	1	2	1	8
Koonga vald	15	36	15	39	11
Lavassaare vald	15	30	13	8	27
Paikuse vald	64	65	52	62	44
Pärnu linn	1914	1574	1540	1539	1388
Saarde vald	76	68	67	100	109

	2008	2009	2010	2011	2012
Sauga vald	90	87	103	82	76
Sindi linn	123	99	85	80	62
Surju vald	26	23	35	52	12
Tahkuranna vald	79	55	49	39	49
Tootsi vald	31	14	22	18	9
Tori vald	64	89	56	35	47
Tõstamaa vald	44	29	30	27	32
Varbla vald	33	24	18	13	12
Vändra vald	84	103	81	79	71
Vändra vald (alev)	44	58	58	48	65
Määratlemata	37	10	9	20	10
Raplamaa	1043	1083	839	772	803
Juuru vald	28	38	28	15	22
Järvakandi vald	31	30	22	20	28
Kaiu vald	32	45	25	48	37
Kehtna vald	119	120	135	100	113
Kohila vald	219	224	165	152	190
Käru vald	18	11	19	11	18
Märjamaa vald	222	209	181	160	148
Raikküla vald	58	49	29	32	29
Rapla vald	266	303	197	202	192
Vigala vald	42	50	36	30	22
Määratlemata	8	4	2	2	4
Saaremaa	625	582	495	522	503
Kaarma vald	88	70	71	78	43
Kihelkonna vald	17	12	5	6	9
Kuressaare linn	304	303	234	239	247
Kärla vald	15	21	21	28	30
Laimjala vald	19	12	18	5	2
Leisi vald	26	28	19	30	24
Lümmanda vald	17	6	10	6	6
Muhu vald	29	34	26	33	10
Mustjala vald	15	10	9	12	17
Orissaare vald	12	18	16	32	39
Pihla vald	22	21	18	16	30
Põide vald	12	14	5	7	8
Ruhnu vald	2	0	3	1	0
Salme vald	15	10	12	11	10
Torgu vald	10	3	9	7	5
Valjala vald	16	19	19	8	15
Määratlemata	6	1	0	3	8
Tartumaa	4920	4876	4937	4262	3760
Alatskivi vald	19	16	21	52	25
Elva linn	82	83	104	116	92
Haaslava vald	54	28	31	40	44
Kallaste linn	14	27	17	19	12
Kambja vald	48	38	47	61	52
Konguta vald	28	27	19	12	34
Laeva vald	25	23	24	22	20

	2008	2009	2010	2011	2012
Luunja vald	63	43	63	56	72
Meeksi vald	17	26	26	22	15
Mäksa vald	30	41	31	94	40
Nõo vald	53	60	49	61	53
Peipsiääre vald	17	13	24	18	12
Piirissaare vald	0	4	0	0	2
Puhja vald	46	53	62	45	55
Rannu vald	31	40	36	31	30
Rõngu vald	42	51	48	57	37
Tartu linn	3947	3880	3826	3148	2764
Tartu vald	134	126	142	113	107
Tähtvere vald	55	79	68	56	44
Vara vald	48	51	33	59	45
Võnnu vald	19	22	35	23	20
Ülenurme vald	126	94	153	123	99
Määratlemata	22	51	78	34	86
Valgamaa	982	901	1080	893	714
Helme vald	67	47	58	46	36
Hummuli vald	20	25	25	22	21
Karula vald	22	28	32	21	20
Otepää vald	109	98	83	78	72
Palupera vald	31	20	165	19	24
Puka vald	45	29	86	28	41
Pödrala vald	34	14	22	21	17
Sangaste vald	41	23	21	30	32
Taheva vald	21	24	37	54	31
Tõlliste vald	36	43	34	40	38
Tõrva linn	35	51	49	56	58
Valga linn	475	479	441	460	308
Õru vald	37	10	11	14	9
Määratlemata	9	10	16	4	7
Viljandimaa	1286	1187	1023	954	757
Abja vald	41	45	35	59	32
Halliste vald	23	27	18	21	22
Karksi vald	57	43	53	48	32
Kolga-Jaani vald	32	39	29	34	23
Kõo vald	22	22	22	17	14
Kõpu vald	15	10	10	4	5
Mõisaküla linn	20	16	10	15	24
Paistu vald	52	37	34	29	20
Pärsti vald	100	91	74	58	59
Saarepeedi vald	33	32	20	23	20
Suure-Jaani vald	132	136	89	78	75
Tarvastu vald	75	46	77	68	50
Viiratsi vald	86	59	68	55	41
Viljandi linn	571	544	457	422	314
Võhma linn	19	21	16	20	16
Määratlemata	8	19	11	3	10
Võrumaa	1026	935	1031	911	900

	2008	2009	2010	2011	2012
Antsla vald	76	68	52	73	52
Haanja vald	16	13	11	17	20
Lasva vald	54	23	36	27	36
Meremäe vald	35	29	18	33	41
Misso vald	40	48	80	59	60
Mõniste vald	22	9	11	18	12
Rõuge vald	51	42	46	41	38
Sõmerpalu vald	50	63	52	44	34
Urvaste vald	37	36	30	35	49
Varstu vald	16	29	17	29	21
Vastseliina vald	52	40	47	43	38
Võru vald	102	80	106	102	93
Võru linn	468	448	516	384	388
Määratlemata	7	7	9	6	18

